

**ZBORNİK 18. SAVJETOVANJA
O OBRADI I LIKVIDACIJI
AUTOMOBILSKIH ŠTETA**

Opatija, svibanj 2010.

Nakladnik:
Hrvatski ured za osiguranje
HR-10000 Zagreb, Martićeva 73
Tel.: +3851 4696 600 Fax: +385 1 4696 660
e-mail: huo@huo.hr
www.huo.hr

Za nakladnika:
Hrvoje Pauković

Naklada:
300 komada

Autori:
doc. dr. sc. Davor Babić; Vitomir Boić; mr. sc. Jasna Brežanski; prof. dr. sc. Marijan Ćurković;
mr. sc. Slaven Dobrić; Mladenka Grgić; Katina Kaleb; Tjaša Korbar; Marin Matijaca; Berislav
Matijević; Aleksandra Trbojević; Ivica Veselić

Tisak
Art Studio Azinović, Zagreb, Sermageova 11

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 738208

ISBN 978-953-55464-2-9

Zagreb, 2010.

Nijedan dio ovog Zbornika ne smije se umnožavati, fotokopirati ni na bilo koji način reproducirati bez nakladnikova pisanog dopuštenja.

TEME 18. SAVJETOVANJA HRVATSKOG UREDA ZA OSIGURANJE

Pravila postupanja u postupku vrednovanja neimovinske štete (Mladenka Grgić, Euroherc osiguranje d.d.)	5
Talijanski sustav naknade štete zbog povrede prava na život i zdravlje (prof. dr. sc. Marijan Ćurković, Koncern Agram)	21
Neka pitanja obveznog osiguranja od automobilske odgovornosti – osvrt na sudsku praksu (mr. sc. Jasna Brežanski, sutkinja Vrhovnog suda Republike Hrvatske)	37
Neke iznimke od načela lex loci delicti comissi prema Haškoj konvenciji o prometnim nezgodama iz 1971. godine (doc. dr. sc. Davor Babić, Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu)	53
Aktualni položaj Slovenskog zavarovalnog združenja u Sloveniji i Sustavu zelene karte (Tjaša Korbar, Slovensko zavarovalno združenje)	61
Pričuva šteta osiguranja motornih vozila (Marin Matijaca, Triglav osiguranje d.d.)	69
Utjecaj vanjskih čimbenika na obradu i visinu štete (mr. sc. Slaven Dobrić, Allianz Zagreb d.d.)	79
Ništetnost ugovora o osiguranju od automobilske odgovornosti (Vitomir Boić, Županijski sud u Velikoj Gorici)	91
Izvanredna revizija temeljem promjena Zakona o parničnom postupku iz 2008. godine (Aleksandra Trbojević, Helios Vienna Insurance Group d.d.)	101
Načela dobre poslovne prakse u obavljanju poslova osiguranja putem interneta (Katina Kaleb, Hrvatski ured za osiguranje)	111
Pješaci – kroz propise i sudsku praksu (Berislav Matijević, Croatia osiguranje d.d.)	127
Solidarna odgovornost osiguratelja i intervencijski efekt (Ivica Veselić, Županijski sud u Zagrebu)	151

Mladenka Grgić

**PRAVILA POSTUPANJA U POSTUPKU
VREDNOVANJA NEIMOVINSKE ŠTETE**

Pravila postupanja u postupku vrednovanja neimovinske štete

1. UVOD

Približavajući se europskim zemljama i njihovim civilizacijskim dostignućima, suočeni smo s problematikom glede postupanja kod zaštite prava osobnosti kao i s nepostojanjem objektivnih i jasnih pravila postupanja kod vrednovanja neimovinske štete. Stupanje na snagu novog Zakona o obveznim odnosima (01.01.2006.) zateklo je pravne teoretičare ali i praktičare (suće, odvjetnike, sudske vještake i dr.) u pogledu određivanja pojma neimovinske štete, koja se sada definira kao „povreda prava osobnosti“ a ne više kao nanošenje drugom fizičke i/ili psihičke boli i straha. Još više smo zatečeni nespremni i s upitnikom na koji način utvrditi težinu i stupanj povrede tog prava, odnosno težinu i stupanj oštećenja zdravlja, tjelesnog i duševnog, što je osnovni uvjet za priznavanje pravične novčane naknade. Pored pitanja kako definirati pojam zdravlja, nameće se i pitanje kako individualizirati povredu prava osobnosti kod svake osobe i dodatno po kojim kriterijima priznati oštećenoj osobi pravo na dosudu pravične novčane naknade. Mogu li se i dalje primjenjivati „Orijentacijski kriteriji VSRH – iz 2002. godine, ili isti sud treba ponovo reagirati. **Osiguratelji u našoj zemlji životno su zainteresirani za jasna pravila postupanja u postupku vrednovanja neimovinske štete i utvrđivanja njene visine.**¹ Na sva ova pitanja odgovore su pokušali dati eminentni pravni i medicinski stručnjaci na Savjetovanju u Opatiji koje je održano u lipnju 2009. god. U nastavku su neka mišljenja u pogledu problematike koja je povezana s primjenom novog ZOO-a.

2. POVREDA PRAVA OSOBNOSTI I NEIMOVINSKA ŠTETA

Prema novom ZOO/05 povreda prava osobnosti prema mišljenjima relevantnih pravnih stručnjaka jest neimovinska šteta za koju se dosuđuje pravična novčana naknada ako to okolnosti slučaja opravdavaju. Broj prava osobnosti u ZOO/05 nije naveden „*numerus clausus*“ a kao najčešća prava osobnosti koja se krše u svakodnevnom životu jesu pravo na život i pravo na tjelesno i duševno zdravlje. Povreda tih prava najčešće se vrši u cestovnom prometu za koji je zakonodavac propisao obvezu osiguranja od odgovornosti za uzrokovanu štetu. Propisavši obvezu osiguranja od odgovornosti, zakonodavac je provođenje tog osiguranja, što znači i

---

* Euroherc osiguranje d.d.

¹ Uredništvo Zbornika, Naknada neimovinske štete - pravno-medicinski okvir, Zagreb, lipanj 2009, Inženjerski biro d.d.

obvezu plaćanja pravične novčane naknade zbog kršenja prava osobnosti, prava na život i zdravlje u njegovoj ukupnosti, prenio na osiguratelje.

Pravilna primjena izmijenjenog pojma neimovinske štete zahtijeva dodatne zadaće sudskoj praksi, sudskim vještacima, osigurateljima i dr., a najvažnije se odnose na:²

- **„utvrđivanje neimovinske štete.** *Budući da se šteta sastoji u povredi prava osobnosti oštećenika, potrebno je posebno poznavati pojam i sadržaj povrijeđenog prava osobnosti, kako i čime se može povrijediti, u kojim slučajevima je povreda iznimno dopuštena i sl.*³
- **razradu mjerila za dosudu pravične novčane naknade.** *Prema odredbi st. 1 čl. 1100 ZOO-a, sud će dosuditi pravičnu novčanu naknadu samo ako to opravdavaju dva elementa - težina povrede prava osobnosti i okolnosti konkretnog slučaja. Prema tome, o težini povrede prava osobnosti ovisi hoće li se uopće dosuditi pravična novčana i koliki iznos naknade. Očigledno je da za posve lake i neznatne povrede ne bi trebalo dosuđivati novčanu naknadu, kao što bi bilo sasvim logično i opravdano da se s povećanjem težine povrede poveća i iznos naknade. Drugim riječima, potrebno je izraditi određenu skalu težine povreda s nekoliko stupnjeva, npr. laka, srednja, teška ili tome slično. Takva skala ne mora biti ista za sva prava osobnosti, neka mogu zahtijevati više stupnjeva težine, neka manje, no bitno je da postoje mjerila za težinu povrede.“*

Uređenje neimovinske štete kako je od 1. siječnja 2006. god. propisano čl.19.,1046. i 1099., do 1106. ZOO-a bit će velik izazov za praksu, upozoravaju nadalje pravni stručnjaci.⁴ Naime, pravne osnove koje su prema čl. 200 ZOO/78 omogućavale oštećeniku pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete (fizičke boli, različiti oblici duševnih boli, strah, naruženost itd.) prema novom su ZOO-u samo činjenice (kriteriji, mjerila odnosno kvalifikatorne okolnosti) prema kojima sud, uzimajući u obzir težinu povrede i okolnosti slučaja, određuje iznos pravične novčane naknade. Pravni temelj postaje povreda prava osobnosti kao neimovinska šteta. (čl. 1046. ZOO-a)

„No, zakonodavac je ostavio otvorenim pitanje koje činjenice i na koji način, u slučaju spora, sud treba utvrditi da bi se utvrdio novčani iznos/visina neimovinske štete na koju oštećenik ima pravo. Ono što je bitno, svaka povreda prava osobnosti iz odredbe čl. 19. ZOO-a, iako jest neimovinska šteta (čl.1100.st.1 ZOO-a) ne znači i bezuvjetno pravo oštećenika na isplatu pravične novčane naknade. To će pravo u slučaju spora oštećenik ostvariti samo ako sud nađe da to težina povrede i okolnosti slučaja opravdavaju (čl.1100 st.1.ZOO-a).“

„Odredba da je sadržaj neimovinske štete povreda prava osobnosti je, međutim, od povijesnog značenja⁵. Time se između prava osobnosti i neimovinske štete stavlja znak

² Prof. dr. sc. Petar Klarić, profesor Pravnog fakulteta u Zagrebu, Neimovinska šteta - pojam, oblici, popravlanje, Naknada neimovinske štete pravno medicinski okvir, Inženjerski biro d.d. Zagreb 2009.

³ Opširno o povredama pojedinih prava osobnosti u Odgovornost za neimovinsku štetu zbog povrede prava osobnosti (Zbornik radova, opća redakcija Klarić, P.) Zagreb, 2006.(izdanje Narodne novine, Zagreb)

⁴ Ivica Crnić, odvjetnik u Zagrebu. Odštetno pravo, drugo bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zgombić/Partneri d.o.o, Zagreb, 2008.

⁵ Prof. dr. Aldo Radolović, Pravo osobnosti u novom Zakonu o obveznim odnosima, Zb. Prav. fak. Sveuč. Rij. (1991) v. 27, br. 1, 129-170 (2006.)

jednakosti i to je inače stav za koji smo se i mi zalagali. Pojam prava osobnosti odnosno povrede prava osobnosti i neimovinska šteta su doista međusobno korespondentni pojmovi.

Nestaje potreba ranijeg dokazivanja da svaka bol i strah ne mogu biti neimovinska šteta. I po zakonu iz '78./91., kako smo vidjeli, bez interpolacije prava ličnosti (prava osobnosti) nije bilo moguće razumjeti nematerijalnu štetu.

Šteta što je novi ZOO u st. 2. čl. 1100. ("Pravična novčana naknada") malo zaboravio na tu svoju novu i pravilnu orijentaciju. Ponovio je staru odredbu da visina novčane naknade ovisi o "jačini i trajanju" bolova. Trebalo je samo reći da visina novčane naknade ovisi o stupnju povrede prava osobnosti. Nadamo se da će praksa ovu pogrešku ispraviti, jer u protivnom nova definicija iz čl.1046. u značajnoj mjeri gubi svoj smisao.

Izmijenjeno poimanje neimovinske štete trebalo bi napose imati dvije povoljne posljedice:

- da sudac (ne vještak) u većoj mjeri kreira visinu novčane naknade (jer "povreda prava osobnosti" nije primarno medicinski nego pravni pojam), i
- da se veća važnost daje velikim i pravim slučajevima neimovinske štete (za sada je praksa bila obrnuta, pri čemu se na ponekad vrlo male povrede trošio dragocjeni fond namijenjen naknadi štete oštećenicima). Utvrđenje povrede prava osobnosti i napose stupnja te povrede zahtijeva svakako poniranje u integritet oštećenika (tužitelja). To je ona teža, ali ujedno i ljepša strana svakog suđenja.

Novčana naknada neimovinske štete mora biti "pravična". Postojeća praksa u tom smislu može se nastaviti, ali ne u cijelosti. Treba stvarati novu praksu u kojoj će **dominirati pravni stav da je visina novčane naknade neimovinske štete korespondentna stupnju povrede prava osobnosti**. To zahtijeva nova promišljanja i mnogo veću i kreativniju poziciju suca koji određuje visinu naknade.“

3. NOVI PRISTUP U POSTUPKU VREDNOVANJA NEIMOVINSKE ŠTETE

Iako je novi ZOO/05 u primjeni već nekoliko godina, u praksi se gotovo ništa nije izmijenilo u pogledu utvrđivanja i vrednovanja neimovinske štete. Sukladno promijenjenoj definiciji pojma neimovinske štete, pravni stručnjaci upozoravaju da treba stvarati novu praksu u kojoj će dominirati stajalište da visina novčane naknade korespondira stupnju povrede prava osobnosti. Novi ZOO uređuje pravičnu novčanu naknadu u čl. 1100. Prva dva stavka toga članka odnose se na fizičku (naravnu) osobu:

- u slučaju povrede prava osobnosti sud će, ako nađe da težina povrede i okolnosti slučaja opravdavaju, dosuditi pravičnu novčanu naknadu, nezavisno od naknade imovinske štete i kad je nema
- pri odlučivanju o visini pravične novčane naknade sud će voditi računa o jačini i trajanju povredom izazvanih fizičkih boli, duševnih boli i straha, cilju kojem služi ta

naknada, ali i o tome da njome ne pogoduje težnjama koje nisu spojive s njezinom naravi i društvenom svrhom.

Shodno navedenom, slijedi da su **dvije pretpostavke** potrebne za dosudu pravične novčane naknade fizičkoj osobi:⁶

- težina povrede prava osobnosti koja opravdava dosudu
- okolnosti konkretne povrede

Za pravilnu primjenu odredbe čl. 1100. ZOO-a potrebno je ustanoviti orijentacijska mjerila, ali ne za ocjenu jačine i trajanja fizičkih i duševnih boli i straha (jer pojmovno više nisu neimovinska šteta), nego za **ocjenu težine pojedinih prava osobnosti**. Tako utvrđena skala sa stupnjevima težine povrede određenog prava osobnosti i raspona iznosa pravične novčane štete omogućit će sudu da pomoću vještaka utuženu povredu prava osobnosti, kao prvu fazu u postupku, razvrsta u odgovarajući stupanj težine povrede. Potom će sud, kako bi utvrdio visinu pravične novčane naknade za konkretni slučaj, **voditi računa o okolnostima pod kojima se povreda dogodila**.

Dakle, prioritetno je potrebno da se, uz pomoć odgovarajućih stručnjaka, specijalista za određena područja, utvrdi skala odnosno tabela sa stupnjevima težine povrede pojedinog prava osobnosti. Najzahtjevnije, a za osigurateljnu struku najinteresantnije, će biti utvrđenje povrede prava osobnosti; tjelesnog i duševnog zdravlja, težinu kojih nije moguće utvrditi bez pomoći sudskih vještaka.

Izrada novih kriterija za utvrđivanje visine pravične novčane naknade neimovinske štete prema ZOO/05., koji bi bili obvezni za sve, te donošenje općeprihvaćenih tablica za vrednovanje posljedica povreda na život i zdravlje, zaokružilo bi sustav naknade neimovinske štete uzrokovane povredom prava na život i zdravlje. Na taj način bi se smanjio pritisak javnosti naspram osiguratelja a i sudova, jer je ista vrlo osjetljiva na ponašanje prema oštećenima a naročito prema oštećenima iz nezgoda u cestovnom prometu. Imamo vrlo dobra iskustva nekih europskih zemalja koje su prihvatile čak i zakonsku formu određivanja kriterija vrednovanja posljedica i kriterija utvrđivanja iznosa pravične novčane naknade neimovinske štete. Bez obzira na početne nedoumice i osporavanja takvog opredjeljenja, imamo saznanja da su tako propisani kriteriji i pravila ponašanja vrlo dobro prihvaćena u praksi a naročito zbog toga što je oštećenima omogućeno da na brz i u pravilu jednostavan način dođu do naknade štete uz minimalne troškove i nepotrebna parničenja.

4. NEKE POSTOJEĆE TABLICE SA STUPNJEVIMA TEŽINE POVREDE

U nastavku se daje kratki prikaz nekih od postojećih tablica sa stupnjevima težine povrede tjelesnog i duševnog integriteta, koje mogu poslužiti pri izradi tablice koja bi odgovarala zahtjevima iz čl.1100.ZOO-a, ističe prof. dr. Klarić.⁷

⁶ Petar Klarić, Naknada neimovinske štete – pravno medicinski okvir, Neimovinska šteta – pojam, oblici, popravlanje, Opatija 2009. Str.16.

Jedna od tablica primjenjuje se u austrijskoj sudskoj praksi, a odnosi se na povrede tjelesnog integriteta, u prvom redu na povrede u prometnim nesrećama. Služe kao opće smjernice za vještačenje povreda tjelesnog integriteta. Sve povrede su, po kriteriju težine, razvrstane i opisane u šest stupnjeva odnosno grupa:

1. **posve lake povrede** - modrice, podljevi krvi, ogrebotine, porezotine, lakša uganuća i sl. U pravilu nepotrebna liječnička pomoć, ozdravljenje za 1 do 2 tjedna.
2. **lake povrede** - rane koje zahtijevaju šivanje, lakši lomovi kostiju (prsta, nosne kosti, rebra), lakša iščašenja, ruptura bubnjića, potres mozga s kratkotrajnom nesvijesti, gubitak 1 do 2 zuba, gubitak jednog članka prsta. Potrebno liječenje, u pravilu ambulantno.
3. **srednje teške povrede** - nekomplikirani lomovi kostiju (uključivo prijelom vilice i lubanje), prijelom više rebara, teža iščašenja s puknućem tetiva, potres mozga s dužim trajanjem nesvijesti, ozljede trbuha koje se dobro liječe, ozljede očiju bez trajnijih posljedica, gubitak jednog prsta, gubitak 3 do 5 zubi. Potrebno kraće stacionarno ili dulje ambulantno zbrinjavanje.
4. **teške povrede** - komplicirani lomovi kostiju odnosno lomovi kostiju koji zahtijevaju dulje liječenje, prijelom natkoljenice, komplicirane operacije trbuha, recidiv. Ileus, suženje mokraćne cijevi, ruptura grkljana, ozljeda očiju sa smetnjama vida, gubitak 6 i više zubi. Nužan dulji boravak u bolnici.
5. **vrlo teške povrede** - amputacije, pseudoartroze velikih kostiju, teže rendgenske opekline, gubitak jednog oka, nesposobnost rađanja, teži slučajevi naruženosti (nosni defekt, gubitak ušne školjke, gubitak kose i sl.). Bolničko liječenje često preko 6 tjedana. Višekratne operacije.
6. **neobično teške povrede** - gubitak oba oka, potpuna gluhoća, prijelom kralježnice s uzetošću obje noge, mjehura, debelog crijeva s trajnim bolima, dvostrukim amputacijama, amputacijama s fantomskim bolima, kauzalnijama i sl.⁸

Uza svaku grupu povreda tjelesnog integriteta treba za konkretnog oštećenika navesti koliko je dana odnosno tjedana trpio jake, srednje jake i slabe bolove. Jaki bolovi objašnjavaju se kao oni koji potpuno ovladaju osobom, srednje jaki kao oni koji znatno umanjuju pozitivan osjećaj ugone (*Lustgefühl*), a slabi kojima se narušava stanje dobrog osjećanja.⁹ Uključeni su i fizički i duševni bolovi.

Osim toga, vještak treba navesti ograničenja oštećenika u profesionalnom napredovanju, pojačane napore u obavljanju dotadašnjeg posla, smanjene izgleda za udaju odnosno ženidbu, nemogućnost bavljenja sportom ili drugim društvenim aktivnostima, naruženost i sl.

Utvrđivanje iznosa bolnine (*Schmerzensgeld*) u isključivoj je nadležnosti suda.

---

⁷ Petar Klarić, o.c., str.18.

⁸ Jarosch-Müller-Piegler-Danzl, Das Schmerzensgeld in medizinischer und juristischer Sicht, Wien, 1994., str. 61.

⁹ Jarosch-Müller-Piegler-Danzl, nav. djelo, str. 66.

U Austriji se ozbiljno razmišlja o preuređenju sustava odgovornosti za štetu. Prijedlog novog odštetnog prava, štiteći osobna prava od (teške i objektivne) povrede, predviđa naknadu za neimovinsku štetu kao jedinstvenu cjelinu u obliku *Schmerzensgeld*, što znači da se posebna naknada za pretrpljene patnje zbog naruženja neće priznavati¹⁰.

Druga tablica na koju valja obratiti pozornost je **Europska indikativna tablica za ocjenu povrede fizičkog i psihičkog integriteta** iz 2003.¹¹ Nastala je kao jedna od inicijativa za ujednačavanjem prava i sudske prakse unutar država Europske unije.

Osnovno polazište za izradu ove tablice izraženo je zahtjevom da se, u interesu jednakosti i pravednosti, stvori sustav u kojem će se za iste povrede zdravlja priznavati isti stupanj povrede i jednaka obeštećenja. Konkretno, da se gubitak određenog dijela tijela (organa) ili funkcije jednako vrednuje odnosno mjeri u čitavoj Europskoj uniji. To je pretpostavka za daljnje usklađivanje na planu odmjeravanja novčanih naknada za tu neimovinsku štetu. U Preambuli EU indikativnih tablica se navodi da naknada štete „samo onda ima smisla kada se gubitak određenog organa ili određene funkcije u čitavoj Europskoj uniji jednako vrednuje.

Tablica se razlikuje od prve utoliko što se povrede ne grupiraju u pojedini stupanj težine, već se za svaku povredu fizičkog i psihičkog zdravlja utvrđuje pojedinačan postotkom izražen stupanj povrede fizičkog odnosno psihičkog integriteta. Pregled povreda sistematiziran je u 10 zdravstvenih sustava - živčani, senzorni i stomatologija, koštani, kardiorespiratorni, krvožilni, probavni, mokraćni, spolni, endokrini i kožni sustav.

U slučaju višestrukih povreda, ukupni stupanj povrede ne mora biti zbroj pojedinačnih. Pravilo je da kod sinergijskih povreda (koje se odnose na istu funkciju npr. istodobna povreda jednog organa na različitim mjestima) zbroj stupnjeva ne može biti veći od stupnja povrede koji vrijedi za totalni gubitak povrijeđenog organa. Kod višestrukih povreda ne-sinergijske prirode ukupan zbroj stupnjeva ne smije prekoračiti najviši mogući stupanj od 100%.

Vještak utvrđuje povrede fizičkog i psihičkog integriteta koje se mogu medicinski utvrditi i razjasniti i daje mišljenje o eventualnim daljnjim posljedicama koje oštećenik trpi u estetskom izgledu, seksualnom životu (osim plodnosti), bavljenju aktivnostima u slobodno vrijeme i iznimno jakim bolovima.

Europska tablica je uputa medicinskim vještacima, a ne propis, stoji dalje u njezinoj Preambuli. Može poslužiti u budućnosti, kaže se, i kao referentna tablica za osiguranje osoba.

Primjena ovih tablica u Europi se svakodnevno širi. Prva široka primjena uočava se kod osiguranja osoba i čini sastavni dio uvjeta za osiguranje rizika od posljedica nesretnog slučaja i profesionalnih bolesti zaposlenika europskih zajednica,¹² a primjenjuje se uz sljedeće definicije (identične onima iz EU – tablice):

- Trajna invalidnost – definitivno smanjenje fizičkog i/ili psihičkog potencijala koji je moguće medicinski utvrditi i objasniti, kojemu se dodaju bolovi i psihičke reperkusije

¹⁰ Prof. dr. Marijan Ćurković: Repozicioniranje neimovinske štete u nekim europskim zemljama, Naknada neimovinske štete – medicinsko pravni okvir, Inženjerski biro d.d. Zagreb, lipanj 2009. str. 134.

¹¹ Izradila ju je grupa stručnjaka udružena u Confédération Européenne d'Experts en Réparation et Evaluation du Dommage Corporel (CEREDOC) uz suradnju liječnika specijalista koji djeluju kao vještaci.

¹² Ovi uvjeti definirani su od strane svih institucija čija je zajednička suglasnost konstatirana od strane predsjednika Suda Europskih zajednica dana 13. prosinca 2005. (primjena od 01.01.2006.)

za koje liječnik zna da se obično povezuju s posljedicom, jednako kao i posljedice u svakodnevnom životu.

- Postotak invalidnosti – kategorija koja se odnosi na teorijski maksimum od 100%, poteškoće koju osoba osjeća u smislu posljedica koje su kvantificirane u obavljanju uobičajenih postupaka i djela iz svakodnevno života.
- Dodatna šteta – uz naknadu za invalidnost, za djelomični stalni invaliditet bit će dodijeljena osiguraniku
  - za estetsku štetu
  - za seksualno oštećenje (osim reproduktivnog)
  - iznimnu neobjektivnu bol koju je moguće medicinski dokazati, odnosno
  - za oštećenje za posebne aktivnosti iz područja hobija osiguranika

Ova je odšteta određena u funkciji skale za posebne oblike oštećenja, koje se navode u Aneksu C. (Kvalitativna skala sa stupnjevima od 1-7 i postotkom dodatne odštete od 0,5% do 7%)

Drugi primjeri primjene ove tablice sve su prisutniji u nalazima i mišljenjima medicinskih stručnjaka, koja se daju u postupcima sudsko-medicinskog vještačenja.

Ovdje smo se osvrnuli na problematiku mjerenja težine povrede samo dvaju prava osobnosti, prava na tjelesno i duševno zdravlje, no to bi trebalo učiniti izradom odgovarajuće tablice i za ostala prava osobnosti.

Osim težine povrede prava osobnosti sud će, prilikom donošenja odluke o dosudi pravične novčane naknade na temelju čl. 1100. ZOO-a uzeti u obzir i **okolnosti slučaja** koje opravdavaju dosudu. Pored objektivnih okolnosti iz činjeničnog supstrata konkretnog slučaja, valja voditi računa i o nekim subjektivnim okolnostima, npr. o životnoj dobi i zanimanju oštećenika, kao i o nekima na strani štetnika, npr. o njegovu odnosu i ponašanju prema oštećeniku i učinjenoj povredi, obliku i stupnju njegove krivnje i sl.

5. OBJEKTIVNI OPĆEPRIHVAĆENI MEDICINSKI KRITERIJI - PODLOGA ZA UTVRĐIVANJE PRAVIČNE NAKNADE

Zajedničko svim prethodno citiranim autorima je priznanje da **bez objektivnih, ujednačenih i općeprihvaćenih medicinskih kriterija**, koje treba dati prvenstveno medicinska znanost i struka, nije moguća pravilna primjena odredbi 1100 ZOO-a, a oni svakako trebaju sadržavati „Skalu sa stupnjevima težine povrede određenog prava osobnosti i raspone iznosa pravične novčane naknade“ što će omogućiti sudu da uz pomoć vještaka, utuženu povredu prava osobnosti, kao prvu fazu u postupku, razvrsta u odgovarajući stupanj težine povrede. Potom će sud, kako bi utvrdio visinu iznosa pravične novčane naknade za konkretni slučaj, po slobodnoj procjeni ili nekim zajedničkim kriterijima i mjerilima za dosuđenje pravične naknade (po uzoru na postojeće Kriterije VSRH iz 2002 za ZOO/91) tu naknadu dosuditi oštećeniku/tužitelju.

PRISTUP VJEŠTAČENJU NAKNADE ZA NEIMOVINSKU ŠTETU PREMA ZOO/05

Dr. sc. Davor Strinović
profesor sudске medicine i predstojnik Zavoda
za sudsku medicinu Medicinskog fakulteta u Zagrebu

Dr. sc. Josip Škavić
profesor sudске medicine u mirovini

Dr. sc. Dušan Zečević
profesor sudске medicine u mirovini

Zagreb, 2009.

Dok su pravni teoretičari „zazivali“ medicinske stručnjake na izradu objektivnih medicinskih kriterija kao „podloge“ za pravilnu primjenu prava, u javnosti je izašla knjiga „Pristup vještačenju naknade za neimovinsku štetu prema ZOO/05“¹³, s prijedlogom „Skale s grupama oštećenja po težini i stupnjevima oštećenja (Invalidnosti) zdravlja (tjelesnog i/ili duševnog“) i s „Tablicom postotka (stupnja) oštećenja zdravlja i funkcioniranja“ koje mogu poslužiti vještacima i sudu kao objektivni medicinski kriteriji za procjenu posljedica oštećenja zdravlja (tjelesnog i/ili duševnog), a na to upućuju glavni naglasci iz knjige, koje nastavno citiramo:

„Ova nova tablica ima „kvalitetu“ medicinsku i pravnu da bude podloga za izradu nalaza i mišljenja liječnika vještaka, kada im je predmet vještačenja, kojeg određuje sud temeljem čl. 258 ZPP-a; utvrđenje; oblika neimovinske štete (fizička osoba) po ZOO/05 (povreda prava na tjelesno zdravlje i povreda prava na duševno zdravlje) i na način:

Po načelu da je konačno smanjenje tjelesnog (fizičkog) i/ili duševnog (psihičkog) zdravlja (skraćeno: SOTDZ-a) ono smanjenje potencijala koje je moguće utvrditi ili razjasniti na medicinskoj osnovi, a kojem se dodaju bolovi (fizički i duševni) i psihičke posljedice (simptom straha se vrednuje kao i svi drugi pojedinačni psihički simptomi) za koje liječnik zna da u pravilu nastupaju s oštećenjem **kao** i objektivni učinci na svakodnevni život a koji jesu u pravilu povezani s oštećenjem, **uz** mogućnost da je u pojedinim slučajevima potrebno priznati i posebna oštećenja koja se dodaju na utvrđeni stupanj oštećenja tjelesnog i/ili duševnog zdravlja, i to neuobičajeno jaki bolovi (fizički i duševni, npr. fantomska bol, kauzalgija i sl.) i naruženost, AKO nisu u potpunosti uzeti u obzir kod određivanja stupnja tjelesnog i/ili duševnog zdravlja, odnosno za naruženost ako nije bila predmet kvantifikacije kao zaseban postotak oštećenja tjelesnog i/ili duševnog zdravlja (kao čista anatomska ozljeda).

Posebna oštećenja se određuju prema skali intenziteta, i to za boli prema jačini i trajanju a za naruženost prema doživljenju gubitka samopouzdanja ili pogoršanja mišljenja koji drugi imaju o njemu/njoj.

Kvalitativna skala po jačini i trajanju i p.m.	Vrlo lagano	Lagano	Umjereno	Srednje	Dosta značajno	Značajno	Vrlo značajno
Brojčana skala	1	2	3	4	5	6	7
Povećanje stupnja oštećenja	0,5%	1,0%	1,5%	2,0%	2,5%	4,0%	7,0%

U slučaju izuzetno jake trajne boli (bol teža od uobičajene) na utvrđeni stupanj tjelesnog (duševnog) oštećenja dodaju se bolovi prema kvalitativnoj skali od 0-7. Isto se odnosi i u slučaju trajne naruženosti.

S obzirom na sve navedeno, grupa istaknutih stručnjaka iz područja medicinskih znanosti s višegodišnjim iskustvom u sudsko-medicinskim vještačenjima predlaže neobvezujuće

¹³ Autori, Strinović, Škavić i Zečević, Izdavač: Hrvatsko društvo sudskih vještaka, Zagreb, 2009.

mogućnost da se budući kriteriji za pravičnu novčanu naknadu za neimovinsku štetu odrede rukovodeći se kriterijima razmjera ili veličine oštećenja zdravlja, razvrstane u pet grupa ili razreda, kako slijedi:¹⁴

SKALA S GRUPAMA OŠTEĆENJA po TEŽINI I STUPNJEVIMA OŠTEĆENJA [Invalidnosti] ZDRAVLJA [Tjelesnog i/ili Duševnog]				
Razredi po težini	Kategorija oštećenja	Razmjer oštećenja po MKF	Stupanj ošt. Invalidnost	
<p>Dijagnoze natučnja, kontuzije, potresa mozga, trzajna ozljeda vratne kralježnice i drugih sličnih ozljeda koje su postavljene na temelju anamnestičkih podataka, na temelju bolnosti i drugih subjektivnih smetnji nije moguće označiti ozljedama u kaznenom postupku jer iste nisu objektivno medicinski utvrđene i opisane. Jednako tako, ista medicinska dokumentacija ne može ni u civilnom postupku mijenjati važnost već jednako tako nije podobna za vještačenje jer ozljede nisu medicinski objektivizirane tj. utvrđene i opisane. Iz ovoga treba biti jasno da se ne može govoriti ni o jednom vidu neimovinske štete u slučaju ovako postavljenih dijagnoza.</p> <p>Prema tome, ovako postavljene dijagnoze ne mogu predstavljati osnovu za vještačenje ni u kaznenom a ni u civilnom postupku.</p>				
O.	Neznatne - beznačajne povrede	Bez promjena u strukturi tijela	Izostao	
	U ovu grupu spadaju ozljede koje su objektivno medicinski utvrđene i opisane kao na primjer: manji krvni podljevi, ogrebotine, izrazito plitke rezne i ubodne rane koje ne zahtijevaju kiruršku intervenciju, već je dovoljna i obrada nestručne osobe [pranje, čišćenje previjanje], lakša uganuća i istegnuća, kao i objektivno utvrđene lakše kontuzije praćene oguljotinama, podljevima ili manjim oteklinama i sl.			
I.	Posve lake povrede	Nema oštećenja	0 do 4%	Kn za svaki 1% oštećenja
	Znači da nikakvo oštećenje funkcije nije uočeno			
II.	Lake povrede	Blago oštećenje	5 – 24%	
	Znači da je svako vidljivo oštećenje spojivo s najvišim korisnim funkcioniranjem			
2.			5-9%	
			10-14%	
			15-19%	
			20-24%	
III.	Srednje teške povrede	Umjereno oštećenje	25% – 49%	
	Znači da je vidljivo oštećenje spojivo s nekim ali ne i sa svim korisnim funkcijama			
3.			25-29%	
			30-34%	
			35-39%	
			40-44%	
			45-49%	

¹⁴ Osim autora (Zečević, Škavić) u oblikovanju tablica sudjelovali su i eminentni medicinski stručnjaci i vještaci: prim. dr. M. Andraković, specijalist kirurgije, prof. dr. M. Bagatin†, spec. maksofacijalne kirurgije, prof. dr. H. Brkić, specijalist forenzične stomatologije, prof. dr. B. Cerovski, specijalist oftalmolog, prof. dr. D. Gortan, specijalist otorinolaringologije, prof. dr. J. Hančević, specijalist kirurgije, prof. dr. D. Macan, specijalist maksofacijalne kirurgije, prof. dr. T. Matasović†, specijalist ortoped, prim. dr. R. Pokupec, specijalist oftalmolog, prim. dr. J. Roje, specijalist ortopedije, prof. dr. Z. Slobodnjak, specijalist kirurgije, prim. dr. V. Šarić, specijalist neurologije, prof. dr. N. Šprem, specijalist otorinolaringologije.

SKALA S GRUPAMA OŠTEĆENJA po TEŽINI I STUPNJEVIMA OŠTEĆENJA [Invalidnosti] ZDRAVLJA [Tjelesnog i/ili Duševnog]				
Razredi po težini	Kategorija oštećenja	Razmjer oštećenja po MKF	Stupanj ošt. Invalidnost	
IV.	Teške povrede	Teško oštećenje	50% – 95%	Kn za svaki 1% oštećenja
	Znači da stupanj oštećenja značajno ometa korisno funkcioniranje. Samo za sebe teško oštećenje neće u potpunosti spriječiti korisno funkcioniranje, ali zajedno s drugim oštećenjima u drugim strukturama može ograničiti korisno funkcioniranje.			
	4.1		50-54%	
	4.2		55-59%	
	4.3		60-64%	
	4.4		65-69%	
	4.5		70-74%	
	4.6		75-79%	
	4.7		80-84%	
	4.8		85-89%	
4.9		90-95%		
V.	Osobito teške povrede	Kompletno oštećenje	96% – 100%	Kn za svaki 1% oštećenja
	Povreda prava osobnosti koju će se označiti kao 100 % oštećenje zdravlja [tjelesnog i/ili duševnog] predstavlja gubitak svih funkcija a da nijedna funkcija nije održana čemu bi isključivo odgovaralo samo perzistentno vegetativno stanje [kliničko stanje budnosti-oči otvorene-bez svijesti]			
Znači da oštećenje ili ograničenje nije spojivo s korisnim funkcioniranjem. Krajnje oštećenje u provođenju dnevnih aktivnosti sugerira potpunu ovisnost o drugoj osobi za skrb.				

„a da bi pravilno slijedili sve „faze“ kod izrade nalaza i mišljenja i eliminirali uočene nedostatke u dosadašnjem postupanju, autori naročito ističu; da bi svaki liječnik vještak u svom nalazu morao biti „znanstven“ i „vješt“ (čl. 258 st. 1. ZPP-a) uzimajući u obzir sljedeće:

“Da se vrednovanje ukupnog oštećenja tjelesnog i/ili duševnog zdravlja (integriteta) provodi prema Međunarodnoj klasifikaciji funkcioniranja, invalidnosti i zdravlja (MKF)¹⁵ a stupanj oštećenja tjelesnog i/ili duševnog zdravlja (integriteta) prema novim Tablicama uz obvezno uzimanje u obzir da Međunarodna klasifikacija bolesti i srodnih zdravstvenih problema (MKB-10)¹⁶ predstavlja obvezujući dijagnostički standard i za postavljanje svih somatskih dijagnoza, a na području psihijatrije kao glavni

¹⁵ Tekst je revizija Međunarodne klasifikacije oštećenja, invalidnosti i hendikepa [ICIDH], (MKF), koju je prvotno izdala Svjetska zdravstvena organizacija, kao probnu, 1980. godine. Prikupljanjem podataka i međunarodnim konzultacijama razvijano je to prethodno izdanje, a što je poduprijela 54. Svjetska zdravstvena skupština [SZS] te je kao MKF [International Classification of Functioning, Disability and Health - Međunarodna klasifikacija funkcioniranja, invalidnosti i zdravlja] s općenitom svrhom da osigura jedinstven i standardizirani jezik i okvir za opis zdravlja i stanja vezanim za zdravlje. Potvrđena je od strane 191 članice SZO i u međunarodnoj je upotrebi od 22.5.2001. [rezolucija SZS-a 54.21] a njezin hrvatski prijevod u izdanju Medicinske naknade – Zagreb, 2006./2007.

¹⁶ Međunarodna klasifikacija bolesti i srodnih zdravstvenih stanja [koju već nekoliko desetljeća izdaje, uz stalne izmjene i dopune, Svjetska zdravstvena organizacija. Trenutno je na snazi 10 revizija te klasifikacije čija je originalna verzija objavljena 1992. god., a njezin hrvatski prijevod u izdanju Medicinske naklade-Zagreb, 1999.

dijagnostički instrument treba se koristiti ICD-X-Međunarodna klasifikacija mentalnih poremećaja i poremećaja ponašanja (10. revizija), a kao dopunski instrumenti za istu se svrhu mogu koristiti DSM-I-Statistički i dijagnostički priručnik za mentalne poremećaje (IV revizija) te, po potrebi, i Psihodinamski dijagnostički priručnik (PDM).“

6. ZAKLJUČAK

Osiguravajuća društva u našoj zemlji životno su zainteresirana za jasna pravila postupanja u postupku utvrđivanja i vrednovanja neimovinske štete. Nejasnoće u postupanju još su više eskalirale u posljednjih nekoliko godina a naročito otkad je na snagu stupio novi ZOO koji na drugačiji način definira neimovinsku štetu. U takvom „kaotičnom“ stanju svakodnevno se povećava nezadovoljstvo svih sudionika ovog odnosa; osiguratelja zbog visokih iznosa odšteta a naročito u području „bagatelnih šteta“ i skupih sudskih postupaka; oštećenika koji, potpomognuti različitim interesnih skupinama, dugo čekaju na naknadu i na koncu nezadovoljni su i svi osiguranici koji kroz cijenu premije plaćaju sve nejasnoće i nelogičnosti koje uočavamo u našem svakodnevnom radu.

Uvažavajući mišljenja uvodno citiranih pravnih i medicinskih stručnjaka, možemo donijeti i neke zaključke odnosno smjernice za buduća postupanja.

Povreda prava osobnosti, i to prava na tjelesno i duševno zdravlje, uz uvažavanje definicije pojma zdravlja po objektivnim medicinskim kriterijima, može se utvrditi kao:

1. **Težina i stupanj oštećenja ili ograničenja tjelesnog i/ili duševnog zdravlja** uz primjenu MKF, MKB10 i ICD-X (u daljnjem tekstu: SOTDZ-a ili **Invalidnost** kao krovni pojam za oštećenja, ograničenja aktivnosti i sudjelovanja. Opisuje negativne aspekte interakcije između pojedinca (sa zdravstvenim stanjem) i kontekstualnih čimbenika toga pojedinca (čimbenici okoliša i osobni čimbenici) a to su ona oštećenja (Invalidnost) koje je moguće utvrditi ili razjasniti na medicinskoj osnovi, u koji se uračunavaju (uzimaju se u obzir) fizički i duševni bolovi i strah (s napomenom da se simptom straha vrednuje kao i svi drugi pojedinačni psihički simptomi) za koje vještak utvrdi da u pravilu nastupaju s utvrđenom težinom i stupnjem oštećenja¹⁷,

kao i objektivni učinci na svakodnevni život (narušeno socijalno blagostanje iz pojma zdravlja, procjenjuje se preko MKF-ograničenje aktivnosti i ograničenje sudjelovanja) a koji su u pravilu povezani s utvrđenom težinom i stupnjem oštećenja (Invalidnosti) a koje je nastupilo kod oštećenika kao posljedica traume,

2. **a sve** uz primjenu „Skale s grupama oštećenja po težini i stupnju oštećenja (Invalidnosti) zdravlja (tjelesnog i/ili duševnog)“ i „Tablice postotaka (stupnjeva) oštećenja zdravlja i funkcioniranja“ po kojoj je 0% predstavlja idealno zdravlje (znači da

---

¹⁷ **Napomena:** za razliku od „EU indikativnih tablica“ u Tablicama - Strinović, Škavić i Zečević, u posebna oštećenja ili dodatna šteta na osobi NE uključuje se „seksualno oštećenja“ jer su određena kao posebna točka u Tablici i iskazuju se kroz osnovnu Invalidnost, a „oštećenje aktivnosti iz hobija“ cijeni se također preko Invalidnosti, uz primjenu „aktivnosti i sudjelovanja“

nikakvo oštećenje funkcije nije uočeno) a 100 % oštećenje zdravlja (tjelesnog i/ili duševnog) predstavljala gubitak svih funkcija a da nijedna funkcija nije održana čemu bi isključivo odgovaralo samo perzistentno vegetativno stanje (kliničko stanje budnosti-oči otvorene-bez svijesti) i,

3. **posebnih oštećenja** (ili dodatna šteta) koja se dodaju na utvrđeni SOTDZ-a ili Invalidnost (samo na trajno nepotpunu Invalidnost) i obračunavaju kao dodatna šteta prema naknadi za 1% u grupi Invalidnosti, a to su:

a. **neuobičajeno jaki fizički bolovi** (to je bol koja je teža od uobičajene u istoj kliničkoj situaciji) i **naruženost** (kao izuzetna oštećenja estetske naravi) ako nisu u potpunosti uzeti u obzir kod određivanja SOTDZ-a ili Invalidnosti.

b. **posebna oštećenja** - određuju se prema skali intenziteta, od 1 do 7 i povećanje Invalidnosti za 0,5 do 7% i to za boli prema jačini i trajanju a za naruženost prema doživljenju gubitka samopouzdanja ili pogoršanja mišljenja koji drugi imaju o njemu/oj

Uza sve argumente možemo konstatirati da knjiga „Pristup vještačenju naknade za neimovinsku štetu prema ZOO/05“¹⁸, u kojoj je sadržan i *prijedlog „Skale s grupama oštećenja po težini i stupnjevima oštećenja (Invalidnosti) zdravlja (tjelesnog i/ili duševnog“* i s „*Tablicom postotka (stupnja) oštećenja zdravlja i funkcioniranja“* može poslužiti vještacima, sudu te strankama u postupku kao objektivni neobvezujući medicinski kriterij za procjenu posljedica oštećenja zdravlja (tjelesnog i/ili duševnog). Autori spomenute „knjige“ sa zadovoljstvom ističu da predložene tablice postotka oštećenja zdravlja u velikoj mjeri korespondiraju s Europskim indikativnim tablicama za ocjenu umanjenja psihičkog i fizičkog integriteta. U Preambuli EU indikativnih tablica navodi se „da naknada štete samo onda ima smisla kada se gubitak organa ili određene funkcije u čitavoj Europi jednako vrednuje“.

Sada je sve u rukama sudova koji u svojim odlukama trebaju kreirati iznose za dosuđenje pravične novčane naknade neimovinske štete. Možda treba opet reagirati VSH, kao i 2002. god., kada je u primjeni bio ZOO/91, **sada zbog uspostavljanja kriterija ili mjerila za dosuđenje pravične novčane naknade, te radi jedinstvene primjene zakona i nenarušavanja ravnopravnosti građana koji bi trebali u jednakoj pravnoj i činjeničnoj situaciji ostvariti istu ili približno istu pravičnu novčanu naknadu za neimovinsku štetu.**

---

¹⁸ Autori, Strinović, Škavić i Zečević, Izdavač: Hrvatsko društvo sudskih vještaka, Zagreb, 2009.

Literatura:

- Ivica Crnić, odvjetnik u Zagrebu. Odštetno pravo, drugo bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zgombić /Partneri d.o.o, Zagreb, 2008.
- Zbornik radova – grupa autora, Naknada neimovinske štete - pravno-medicinski okvir, Zagreb, lipanj 2009., Inženjerski biro d.d.
- Aldo Radolović, Pravo osobnosti u novom Zakonu o obveznim odnosima, Zb. Prav. fak. Sveuč. Rij. (1991) v. 27, br. 1, 129-170 (2006.)
- Petar Klarić, Neimovinska šteta - pojam, oblici, popravljanje, Naknada neimovinske štete pravno medicinski okvir, Inženjerski biro d.d. Zagreb, 2009.
- Marijan Ćurković: Repozicioniranje neimovinske štete u nekim europskim zemljama, Naknada neimovinske štete – medicinsko pravni okvir, Inženjerski biro d.d., Zagreb, lipanj 2009., str. 134
- Davor Strinović, Josip Škavić, Davor Zečević, Pristup vještačenju naknade za neimovinsku štetu prema ZOO/05, Hrvatsko društvo sudskih vještaka, Zagreb, 2009.

prof. dr. sc. Marijan Ćurković

**TALIJANSKI SUSTAV NAKNADE ŠTETE
ZBOG POVREDE PRAVA NA ŽIVOT I ZDRAVLJE**

Talijanski sustav naknade štete zbog povrede prava na život i zdravlje

S obzirom na novi sustav naknade neimovinske štete zbog povrede prava osobnosti promoviran našim novim Zakonom o obveznim odnosima, koji u praksi još nije (bar ne) u cijelosti zaživio i s obzirom na neizvjesne pravce razvoja, posebno s obzirom na činjenicu da lista prava osobnosti nije u Zakonu taksativno nabrojena, talijansko iskustvo u građenju sustava naknade neimovinske štete zbog povrede prava na život i psihofizičko zdravlje osobe može nam dobro poslužiti u traženju prave mjere i izbjegavanju stranputica.

1. Codice civile i koncept homo economicus

Talijanski **Građanski zakonik**¹ iz 1942.g. nije uspostavio cjelovit sustav naknade štete, posebno ne naknade neimovinske štete². U godinama njegove primjene iza Drugog svjetskog rata uobičajilo se prihvaćati tezu po kojoj CC poznaje **bipolarnost štete**: imovinsku (*danno patrimoniale*), koja se smatrala *atipičnom* štetom (pojavnici oblici nisu CC određeni) i neimovinsku štetu (*danno non patrimoniale*), koja je smatrana *tipičnom* štetom, čiji su pojavnici oblici CC točno određeni. Na prvu se odnosi čl. 2043. CC („Naknada štete zbog protupravne radnje”),³ koji predstavlja stožernu normu građanskog odštetnog prava, a na drugu čl. 2059. („Neimovinska šteta“)⁴. I dok s imovinskom štetom nije bilo problema⁵, čl. 2059. bio je izvor mnogih sporova i nejasnoća. Naime, bilo je jasno da CC uzima u zaštitu isključivo osobu kao **homo economicus-a**⁶. Od neimovinske štete priznavala se samo tzv. **moralna šteta** (*praetium doloris*), ali uz uvjet da je šteta posljedica radnje koja je istovremeno bila i kazneno djelo⁷. Izvan toga, u slučaju ozljeda neke osobe, naknada se davala samo onima koji su zbog posljedica ozljede izgubili mogućnost ostvarivanja dohotka⁸. Naravno da je takva praksa

---

* Koncern Agram
Predsjednik Upravnog odbora Hrvatskog ureda za osiguranje

¹ Dalje CC

² CC, načelno, prihvatio je tzv. akvilijanski *dolus i culpa* sustav odgovornosti za štetu, dakle odgovornost za građanski delikt (*illicito civile*), koja počiva na krivnji.

³ „Svaka radnja učinjena dolozno ili kulpozno, koja drugima uzrokuje protupravnu štetu, onoga koji ju je počinio obvezuje na naknadu učinjene štete“.

⁴ „Neimovinska šteta naknađuje se samo u slučajevima koje predviđa zakon,“.

⁵ U okviru naknade imovinske štete naknađuje se i **damnum emergens i lucrum cessans**, v. čl. 1123 CC.

⁶ ISVAP, Quaderni, 4: Il danno biologico – problemi e prospettive di riforma, Milano, 1999., str. 1.

⁷ V. čl. 185. Kaznenog zakonika

⁸ G.Ledda-M.Bruno, Risarcimento del danno fisico, Buffetti editore, Rim, 1991.

značila nejednakost građana, jer su, primjerice, bez naknade ostajali svi oni ozlijeđeni koji nisu privređivali i zarađivali, odnosno stvarali dohodak. Drugim riječima, ako se izuzme pravo na naknadu moralne štete pod ograničavajućim uvjetom da se doista radi o kaznenom djelu, CC je poznavao isključivo imovinsku štetu.

2. Multipolarnost neimovinske štete

Temeljne socio-gospodarske promjene ponukale su **sudsku praksu**, praćenu i ohrabrivanu pravnom naukom⁹, da pristupi prilagođavanju građansko-pravne zaštite prava osobnosti novim okolnostima, što je i postigla „inovacijom kodificiranog prava bez intervencije zakonodavca“¹⁰. Naravno da to nije bilo lako, niti je moglo biti učinjeno u kratkom vremenu. Posao ima značaj **prave i neprekinute evolucije kako pravne nauke tako i sudske prakse koja traje do danas**. Upravo su manjak specifičnih normi u CC-u i „brzina promjena društveno - gospodarske stvarnosti“,¹¹ bili kvasac željenih promjena. Početak je bio sedamdesetih godina, kad je počela „demontaža koncepta naknade neimovinske štete kao štete koja koincidira s gubitkom zarade ozlijeđene osobe i njegovom postupnom zamjenom konceptom neimovinske štete kao štete zbog povrede prava na zdravlje, koje je ustavom zajamčeno svakoj osobi“¹². Dakle, prihvaćanjem koncepta naknade neimovinske štete zbog povrede prava na zdravlje, neovisno o njenom utjecaju na sposobnost zarade ozlijeđene osobe. Insistiranje na novim vrijednostima (čovjek – vrijednost, zdravlje) tražilo je priznavanje prava na naknadu za sve neimovinske posljedice napada na pravo na zdravlje, kao što su stupanj invalidnosti, ali i poremećaji u svakodnevnom radnom i društvenom životu ozlijeđene osobe, nemogućnost održavanja uobičajenih aktivnosti, socijalnih kontakata, naruženja, štete u seksualnoj sferi itd. Tako se od bipolarnosti štete iz CC (imovinska i neimovinska šteta) došlo do **multipolarnosti**, gdje je svaki pojavni oblik neimovinske štete bio posebna vrsta štete koja se posebno dosuđivala. **Moralna šteta je i u toj situaciji zadržala svoju posebnost i autonomnost**. Zbrku je povećavala i činjenica da je sudska praksa bila vrlo neujednačena, kako u pogledu priznavanja naknadive vrste štete, tako i u određivanju njene visine, što je dovodilo do opće pravne nesigurnosti. No, u tom razdoblju sve te presude bolovale se od iste bolesti: svaka povreda prava na zdravlje i dalje se procjenjivala s aspekta njenog utjecaja na mogućnost zarađivanja oštećene osobe, što znači da je kriterij odmjeravanja visine naknade bio isključivo ekonomski¹³. Ako osoba nije privređivala pribjegavalo se **fiktivnom** obračunu dohotka, kao primjerice, kod domaćica, studenata, mlađih nezaposlenih osoba itd¹⁴. Naravno da je to bila posljedica vezanosti uz stari koncept neimovinske štete CC-a.

⁹ G.Ledda..., o.c., str. 21.

¹⁰ ISVAP, o.c., str. 1.

¹¹ ISVAP, eodem loco

¹² G.Ledda..., o.c., str. 1.

¹³ G.Ledda..., o.c., str. 21.

¹⁴ Priznavao se određeni broj bodova trajne invalidnosti kao *damnum emergens*, v. Spasiano, Carlo, Glossario dei principali termini assicurativi, Assinews, 2008., str. 59.

3. Biološka šteta (il danno biologico) – povreda prava na zdravlje

Ograničavajući činitelj novim koncepcijama bio je važeći CC i njegovo priznavanje bipolarnosti štete kao imovinske i moralne štete. Pozivom na odredbe čl. 2059. moglo se pravdati samo moralnu štetu a ne i ostale vidove neimovinske štete. A tražilo se zaštitu za sva prava koja su nekoj osobi po Ustavu priznata kao osobna neotuđiva i nepovrediva prava. Taj vid štete nazvan je **biološkom štetom (il danno biologico)**. Biološka šteta je čedo sudske prakse. Prvo spominjanje biološke štete bilježimo u jednoj presudi Tribunale di Genova¹⁵. Sudovi iza toga sve češće traže novi izraz za neimovinsku štetu, različitu od moralne štete. U uporabi je novi izraz za takvu štetu – **danno extrapatrimoniale**, kako bi se razlikovala od moralne štete kao oblika neimovinske štete. Novi oblik neimovinske štete osigurava jednakost za sve, jer se kao osnovica naknade uzima prosjek nacionalnog dohotka, a individualizacija se postiže kroz uzimanje u obzir korektiva, kao što su dob, spol i utvrđeni stupanj invalidnosti. Bitna sastavnica biološke štete jeste oštećenje, privremeno ili trajno, psihofizičkog integriteta neke osobe i u slučaju kad to oštećenje nema utjecaja na imovinsku štetu. Povreda zdravlja neke osobe pretpostavka je biološke štete. **Za postojanje biološke štete ne mora se raditi o posljedici kaznenog djela, kao što je to nužno kod moralne štete.** Biološka šteta je izraz prava na zdravlje¹⁶, a pravo na zdravlje je pravo osobnosti zaštićeno Ustavom¹⁷. Upravo povezivanje čl. 32. Ustava i čl. 2059. CC bila je osnovica **novog koncepta neimovinske štete kao povrede prava na zdravlje**. Biološka šteta postaje kategorija koja se razlikuje od moralne štete i imovinske štete. U poznatoj **presudi br. 184/1986. Ustavni sud** udara temelje pravnog priznavanja biološke štete uvodeći novi pojam neimovinske štete – **šteta zbog povrede prava na zdravlje**. Prema Sudu, biološka šteta predstavlja štetni akt kojim se napada pravo na zdravlje, koji je sam po sebi šteta (*in se ipsa*). Biološka šteta je **šteta - događaj (danno evento)**, dok su moralna šteta i imovinska šteta štete koje spadaju u kategoriju **šteta – posljedica (danno conseguenza)**. Biološka šteta kao oštećenje psiho-fizičkog integriteta ne može se izjednačiti sa psihičkim smetnjama koje susrećemo kod subjektivne moralne štete (*danno morale subietivo*). Ona predstavlja unutrašnji element štetne radnje, dok moralna šteta i imovinska šteta predstavljaju njegove vanjske elemente i naknađuju se samo ako oštećeni dokaže postojanje posljedica (patnja, strah, imovinski gubitak). Ti vanjski elementi – posljedice nastupaju nakon što je biološka šteta već učinjena. Jer, kod biološke štete se radi o šteti samoj po sebi. Protupravnu radnju treba dokazati, ali ona je sama po sebi šteta, čije posljedice ne treba dokazivati jer se one pretpostavljaju¹⁸. Biološka šteta uzima se u obzir i kad nema imovinske štete, odnosno kad oštećeni ne trpi moralnu štetu. Ona je izraz povrede prava na zdravlje i, kao nepovredivo pravo koje štiti Ustav, naknađuje se u onom trenutku kad se dogodila povreda takvog prava. Dakle, uvijek kad je došlo do štete na psihofizičkom integritetu neke osobe¹⁹. Ona se cijeni kao šteta koja utječe na kompletnu čovječju vrijednost, koja se ne iscrpljuje samo u mogućnosti proizvodnje „bogatstva“, već je povezana s „*ukupnošću prirodnih*

¹⁵ Presuda od 30. svibnja 1974.

¹⁶ Zbog čega se prvobitno i zvala: biološka šteta ili šteta zbog povrede zdravlja, v. Sartoris, Ricardo, *Il danno biologico*, www.multipwire.net/ius/giur/danno-biologico.html

¹⁷ Čl. 32. Talijanskog Ustava glasi: „*Republika štiti zdravlje kao temeljno pravo osobnosti i interes društva...*“.

¹⁸ Ovo stajalište Ustavni sud je u svojim kasnijim presudama pojasnio: dokaz o šteti „*in se ipsa*“, ne znači da je time dokazano i pravo na odštetu. Naprotiv, potrebno je dokazati prirodu - biće štete, dakle, da je *vulnus*“ prava na zdravlje uzrokovao štetu u obliku umanjenja vrijednosti osobe oštećenoga, bez obzira na njegovu (ne)mogućnost stvaranja prihoda (presuda ustavnog suda br.372 od 27.10.1994.). To su slijedili i drugi sudovi, v. presudu Kasacijskog suda br. 4991, od 29.5.1996.: to što se dogodila protupravna radnja ne znači da se nužno radi o naknadivoj šteti.

¹⁹ Sartoris, o.c., str. 1.

*funkcija koje pripadaju osobi u prostoru u kojemu se odvija njezin život, i koja ima utjecaja ne samo na ekonomski, već i na biološki, društveni, kulturni, estetski i dr. aspekt te osobe*²⁰.

Unatoč takvom stajalištu Ustavnog suda, sudovi su se i dalje držali stare koncepcije neimovinske štete definirajući i biološku štetu kao „...oštećenje psihofizičkog integriteta neke osobe, koje predstavlja protupravnu štetu imovinske prirode...“²¹.

3.1. Biološka šteta kao *tertium genus* štete

Međutim, malo pomalo sudovi su ipak preuzeli novi koncept neimovinske štete, biološku štetu, kao štetu na zdravlju koja se naknađuje u svakom slučaju kad se radi o štete na osobi, dajući joj potpuno autonoman položaj kao šteti koju se svrstava između imovinske i moralne štete, **kao *tertium genus* štete**²², u jednakoj distanci kako prema moralnoj tako i prema imovinskoj šteti²³. Povreda prava na zdravlje sama je po sebi dokaz o šteti, ali ne i o njenoj prirodi, koja se, u cilju određivanja **quantuma** naknade, mora dokazati u svakom slučaju²⁴. Razni su vidovi oštećenja zdravlja, dakle i biološke štete, ali oni se uvijek odnose na vrijednost osobe vezanu uz nelukrativne potrebe i usluge prema samome sebi (oblačenje, njegovanje vlastite osobe, hodanja, upravljanja prijevoznim sredstvom itd.). Ustavno pravo na zdravlje je, kao takvo, apsolutno i naknada za njegovu povredu ne može biti ograničena samo na posljedice koje utječu na mogućnost ostvarivanja prihoda, već obuhvaća sve druge vrijednosti, među kojima i one koje ne utječu na sposobnost stvaranja prihoda, ali tiču se bioloških, socijalnih, kulturnih i estetskih vrijednosti neke osobe²⁵.

U okvir novog pojma biološke štete sudovi su svrstali razne tipove štete (*reductio ad unitatem*), od one koja se odnosi na svakidašnji uobičajeni ritam života ozlijeđene osobe i njenih odnosa s društvenom okolinom (kao društvena djelatnost, rekreativna djelatnost i sl.)²⁶, preko tzv. seksualne štete²⁷, do tzv. estetske štete²⁸. **Pojavni oblici biološke štete**, kako proizlaze iz sudskih presuda, jesu:

- promjena vanjskog izgleda osobe,
- smanjenje psihofizičke učinkovitosti ili smanjenje mogućnosti uporabe vlastitog tijela,
- smanjenje socijalne mogućnosti, ili smanjenje sposobnosti osobe da se potvrdi u društvu posredstvom društvenog komuniciranja s drugim članovima društva,
- smanjenje opće radne sposobnosti ili općenito nemogućnosti obavljanja uobičajenih općih radnih zadataka,

²⁰ Presuda Kasacijskog suda br. 2883/1988.

²¹ Presuda Kasacijskog suda br. 1130/1985.

²² Tako izričito stoji u presudi Kasacijskog suda br. 5033 od 5.9.1988.

²³ Ledda, o.c., str. 86.

²⁴ Najnovije presude Kasacijskog suda, kao presuda br. 8827, 8828/2003, 16004/2003 izričito stoje na stajalištu da neimovinska šteta, i kad je posljedica povrede nepovredivih prava osobnosti, predstavlja štetu-posljedicu, koja mora biti dokazana.

²⁵ Presuda Kasacijskog suda br. 7101 od 1990.

²⁶ Kasacijski sud, presuda br. 9170/1994.

²⁷ Kasacijski sud, presuda br. 6536/1990.

²⁸ Kasacijski sud, presuda br. 411/1990.

- gubitak šanse za napredovanje u poslu ili gubitak slobode izbora zanimanja odnosno posla,
- pojačanje napora u obavljanju vlastitog posla, a bez utjecaja na dohodak, odnosno bez potrebe ranijeg umirovljenja.

Sudovi su biološku štetu dijelili u dvije podvrste, važne kod određivanja naknade, i to: a) **trajna biološka šteta** i b) **privremena biološka šteta**. Takvu diobu zadržao je i Zakon o osiguranju iz 2005.²⁹

3.2. Biološka šteta u slučaju smrti osobe

Posebno je bilo pitanje **naknade biološke štete u slučaju smrti** ozlijeđene osobe koja je bila uzrokovana ozljedama. Prije je, u slučaju smrti, bilo moguće likvidirati nekoliko vrsta šteta: biološku štetu, moralnu štetu, egzistencijalnu štetu i to *iure proprio* i *iure hereditatis*. Danas, poslije odluka Kasacijskog suda iz 2008.g. svedene su na dvije: neimovinska šteta *iure proprio* i *iure hereditatis*³⁰. Kasacijski sud je u nizu presuda zauzeo stajalište da su pravo na život i pravo na zdravlje dva odvojena pravna dobra, zaštićena različitim pravom, tako da se ozljede sa smrtnom posljedicom ne mogu jednostavno podvesti pod pojam oštećenja zdravlja „*koje uključuje ostanak na životu ozlijeđene osobe s određenim zdravstvenim smetnjama*“. Pravo na naknadu biološke štete u slučaju smrti uzrokovane ozljedama pripada samo ozlijeđenoj osobi i to *iure proprio*, a može se naknaditi njegovim nasljednicima *iure hereditatis* samo ako je *de cuius* izvjesno vrijeme trpio posljedice ozljeda, dakle, ako je od štetne radnje do smrti uzrokovane tom istom radnjom protekao određeni značajniji vremenski period u kojemu je postojala biološka šteta (točnije, tanatološka štete, il danno tanatologico). Pravo na naknadu pretrpljene biološke štete imao je ozlijeđeni, a to njegovo pravo *iure successionis* prelazi na nasljednike³¹. Smatra se da u trenutku nastanka štetne radnje na strani oštećenoga nastaje zahtjev za naknadu štete (potraživanje), koje ulazi u njegovu imovinu s kojom postaje prenosivo³².

Što se tiče visine naknade za takvu biološku štetu presude sudova zauzimale su različita stajališta, od onih koje su uzimale u obzir samo biološku štetu za vrijeme (*spatium temporis*) dok je ozlijeđeni bio na životu, pa do onih koje su štetu kalkulirali kao da do smrti nije ni došlo³³. Kriteriji naknade ove štete uglavnom su tabelarni, iako teorija smatra da upravo kod ovih šteta treba kriterije maksimalno personalizirati i prilagoditi konkretnim slučajevima. To posebno vrijedi za tzv. rodbinsku štetu (il danno parentale), koju trpe razni srodnici preminule osobe. Tim prije što nigdje u zakonima nije određeno koji srodnici imaju pravo na naknadu, pa su u sudskoj praksi uključeni svi srodnici preminuloga³⁴ s kojima se u zadnje vrijeme izjednačuju i tzv. novi srodnici (i nuovi parenti), među koje se svrstavaju tzv. pripadnici

²⁹ Codice delle assicurazioni private, v. čl. 139. Zakona

³⁰ V. Chindemi, Domenico, Il danno alla persona dopo le Sezioni unite, Maggioli ed., II izd., 2009., str. 291 i dalje

³¹ Presude Kasacijskog suda br. 11169 od 27.12.1994; 10271 od 29.9.1995; 10628 od 12.10.1995.; 1704 od 25.02.1997., itd.

³² Rubini, Lucio, Il risarcimento del danno ai superstiti di vittime straniere in Italia, zbornik «Il risarcimento del danno ai superstiti delle vittime in Austria-Italia-Jugoslavia», AC Udine, 1987.

³³ ISVAP, o.c., str. 61.

³⁴ Chindemi, o.c., str. 313.

građanskih sporazuma o solidarnosti i de facto zajednice suživota odnosno zajedničkog življenja³⁵.

3.3. Psihička komponenta biološke štete

Naravno, gore navedeni pojavni oblici biološke štete nisu *numerus clausus* i novi oblici biološke štete su u praksi mogući. Pri tome se ima na umu i činjenica da biološka šteta obuhvaća i psihička oštećenja. Naime, za razliku od fizičkih oštećenja koja uvijek ostavljaju vidljive tragove na tijelu oštećene osobe, psihička oštećenja imaju značaj nervoznih i duševnih pojava koje „ne ostavljaju uvijek vidljivih tragova na tijelu oštećene osobe“³⁶. Takva oštećenja sastoje se od umanjenja, privremenog ili stalnog, jedne ili više psihičkih funkcija osobe, koje utječu na čovječju vrijednost u općem smislu, sprečavaju oštećenoga u cijelosti ili djelomično da obavlja redovne aktivnosti u životu. Kod ovih vrsta povreda vrlo je važno, a i vrlo teško, utvrditi postojanje kauzalne veze između protupravne radnje i same štete. Među takve štete sudovi su uvrštavali, primjerice, štetu zbog prevelike buke, stres, uginuće kućnih ljubimaca, smrt bližih srodnika itd. Možda se sadržaj biološke štete može najbolje sagledati iz definicije biološke štete koju donosi novi talijanski Zakon o osiguranju u st. 2. čl. 138.³⁷ Po odredbi toga članka biološka šteta je „privremeno ili trajno oštećenje psihofizičke cjelovitosti neke osobe, koje se može medicinski utvrditi, a koje ima negativan utjecaj na svakodnevne aktivnosti i društveno-dinamične odnose oštećenoga, neovisno od eventualnih utjecaja na njegovu sposobnost stvaranja prihoda“.

Rezimirajući naprijed navedeno, može se reći da je biološka šteta u vrijeme svoje potpune afirmacije tijekom devedesetih godina, obuhvaćala nekada samostalne vrste šteta, kao što su privremena nesposobnost, trajna nesposobnost u općem radnom smislu, estetska šteta, šteta zbog narušenih socijalnih odnosa i seksualnu štetu³⁸. No, unatoč gotovo postignutom jednoglasju (pravne teorije i sudske prakse) o bezuvjetnom priznavanju biološke štete, ostale su velike razlike oko praktičnog utvrđivanja novčane naknade za takvu štetu o čemu malo detaljnije nešto niže.

4. Moralna šteta (il danno morale)

Moralna šteta (*il danno morale*) definira se kao šteta koja se ne može ni izravno ni neizravno povezati s nekim imovinskim gubitkom koji bi se mogao izraziti u financijskom iznosu³⁹. Moralna šteta je izvorna kategorija neimovinske štete, a sastoji se u protupravnom štetnom

³⁵ Filtar vrste i broja „novih srodnika“ samo je u društvenoj svijesti koja se mijenja, pa se danas priznaje pravo na naknadu neimovinske štete zbog smrti drage osobe i preljubničkom bračnom partneru, ljubavnicima i sl., v. Chindemi, o.c., str. 315.

³⁶ Sartoris, o.c., str. 2.

³⁷ Ovaj čl. Zakona o osiguranju odnosi se samo na štete nastale u prometnim nesrećama, ali zbog njegove važnosti priželjkuje se njegovo proširenje na sve slučajeve neimovinskih šteta, v. Spasiano, o.c., str. 59.

³⁸ G.Ledda..., o.c., str. 22.

³⁹ Baloni, Franco – Prügger, Ursula, Der imaterielle Schaden in Italia, Zbornik «Dolor-Pretium?», 11. međunarodno AVUS savjetovanje, 1991., str.2.

utjecaju na duševnu uravnoteženost neke osobe. Ona obuhvaća fizičke i psihičke boli, duševne patnje, duševne smetnje, stanje zabrinutosti, stanje psihološke ozbiljnosti, narušenje obiteljske vedrine⁴⁰ itd. Te smetnje imaju subjektivan značaj, zbog čega se naziv moralna šteta proširuje u naziv subjektivna moralna šteta (*il danno morale soggettivo*). Radi se o čistoj neimovinskoj šteti, koju je teško ocijeniti u novčanoj protuvrijednosti i koja se prepušta „mudroj ocjeni suca koji će koristiti načelo pravičnosti“⁴¹. Moralna šteta može postojati i kad nema štete na stvarima ili štete na osobama. Prvobitnu uvjetovanost prava na naknadu moralne štete postojanjem kaznenog djela kasniji je razvoj događaja izmijenio. Dovoljno je da se radi o hipotetskom postojanju kaznenog djela, odnosno o povredi prava zaštićenih čl. 2. Ustava⁴². Nije, dakle, potrebno da protupravna radnja bude *in concreto* kazneno djelo iza kojega je slijedila kaznena prijava i presuda⁴³.

Moralna šteta može postojati uz biološku štetu i uz imovinsku štetu. Međutim, ona je uvijek *danno conseguenza*, a te posljedice moraju se uvijek *in concreto* dokazati⁴⁴. Visina odštete za pretrpljenu moralnu štetu određivala se, prvobitno, po načelu pravičnosti⁴⁵. No, kasnije je sudska praksa naknadu određivala u određenim omjerima od biološke štete (najčešće od 1/3 do ½)⁴⁶.

5. Novi vid neimovinske štete – egzistencijalna šteta (*il danno esistenziale*)

Međutim, početkom devedesetih godina sudovi su počeli priznavati novi vid neimovinske štete, koju su nazvali **egzistencijalna šteta** (*il danno esistenziale*). Naime „...tek što su smirili duhove u diskusiji oko biološke štete, počeli su tvrditi da se ne živi samo od zdravlja,“⁴⁷. Egzistencijalna šteta ostvaruje se kao povreda ustavnih prava urođenih ljudskoj osobi u svim životnim manifestacijama, različitim od povrede prava na zdravlje. Radi li se o imovinskoj šteti iz čl. 2043. ili o neimovinskoj iz čl. 2059. CC? Postoje tri različite teorije: 1) tzv. **pizanska** - to je šteta iz čl. 2059., dakle neimovinska šteta, naknadiva samo ako se radi o šteti određene važnosti i konzistencije. U stvari, radi se o *damnum emergens*-u. Kritike: kriterij naknadivosti je arbitraran, neutemeljen na zakonu, suprotan načelu pravne sigurnosti⁴⁸; 2) tzv. **tršćanska** – po kojoj se radi o šteti koja je pojavni dio biološke štete i koja se naknađuje suglasno kriterijima iz čl. 2043., ali s osloncem na odredbe čl. 32. Ustava. U tom smislu i biološka šteta je egzistencijalna šteta, koja se sastoji u povredi kvalitete života, kao posljedice povrede prava na zdravlje⁴⁹ 3) tzv. **torinska** – priznaje autonomiju egzistencijalnoj šteti, drži da se radi o šteti kod koje je već sama protupravna radnja šteta *in se*, jer se radi o povredi ustavom zagarantiranih

⁴⁰ V. presudu Kasacijskog suda br. 2396 od 6.4.1983.

⁴¹ Spasiano, o.c., str. 60.

⁴² Idem. U prijedlogu novele CC glede prava na moralnu štetu predlaže se zadržavanje moralne štete samo za slučajeve **teških povreda** prava osobnosti, v. ISVAP, o.c., str. 62.

⁴³ G.Ledda..., o.c., str. 85.

⁴⁴ Comandè, Giovanni, I recenti sviluppi legislativi e giurisprudenza in Italia, međunarodna konferencija Assurance RC Auto et reglement des sinistres in Europe, Torino, 25-26. lipnja 2009., str. 5.

⁴⁵ što je izričito i propisano u čl. 1226. CC

⁴⁶ V. G.Ledda, o.c...., str. 88.

⁴⁷ Luca d'Appolo, Danno esistenziale: parola alle sezioni unite, str. 1.; članak dostupan na: www.altalex.com/index.php?indot=440650

⁴⁸ Isti, str.2.

⁴⁹ Spasiano, o.c., str. 59.

prava, ali koja se naknađuje sukladno odredbi čl. 2043., no bez uzimanja u obzir konkretnih posljedica. Egzistencijalna šteta definira se kao „...povreda bilo kojeg pravno relevantnog interesa neke osobe, koja ima za posljedicu naknadu neimovinskih posljedica protupravne radnje..., ili svakog interesa koji pripada osobi, povrijeđenoj protupravnom radnjom ...a koji je različit od prava na zdravlje, bez obzira što nije u Ustavu posebno spomenut, a povreda kojega ne mora imati neku bolest koja bi utjecala na svakodnevno odvijanje života oštećene osobe ...“⁵⁰. Egzistencijalna šteta „u užem smislu“⁵¹ jeste „nebiološka egzistencijalna šteta“, dakle, šteta koja nije povezana s povredom zdravlja neke osobe, već se radi o povredi drugih prava, kao primjerice, časti, ambijenta, privatnosti, slobode kretanja, obiteljskog života, itd. Ona se razlikuje i od moralne štete, koja se manifestira kao duševno stanje patnje, unutarnje boli. Egzistencijalna šteta više se odnosi na nemogućnost činjenja, na potrebu ponašanja koje je drugačije od onoga koje bi bilo da nije bilo protupravne radnje. Egzistencijalna šteta često može koegzistirati uz moralnu štetu⁵². U praksi, sudovi su, a posebno mirovni suci (*giudici di pace*), nalazili stotine slučajeva u kojima su priznavali pravo na naknadu egzistencijalne štete. Konačni zajednički nazivnik svih tih šteta bio je: šteta zbog povrede prava biti u životu sretan⁵³.

6. *Reductio ad unum* neimovinske štete

Takvo ponašanje sudske prakse prijetilo je totalnim kaosom u kojemu je svaki sudac ili svaki mirovni sudac mogao odrediti naknadu za neku povredu apstraktnog prava na kvalitetu života, na dobrostojeće stanje (*stato di benessere*)⁵⁴ i sl. Kasacijski sud je pokušao ispraviti krivinu, pa je već u presudama br. 8826. i 8827. iz 2003. g. insistirao na vraćanju neimovinske štete pod odredbe čl. 2059. CC i potrebi da se o neimovinskoj šteti odlučuje kao o jednoj jedinstvenoj šteti. Ipak, trebat će još vremena da se skrši otpor sudova, što je postignuto poznatim presudama Kasacijskog suda br. 26.972, 26.973, 26.974 i 26.975 (Opća sjednica odjela od 11. studenoga 2008. g.). Te presude, po mišljenju teorije⁵⁵, predstavljaju **kopernikanski obrat** u dosuđivanju naknade neimovinske štete. Tim presudama Kasacijski sud stavlja kraj na pokušaj da se prizna pravo na naknadu svake neimovinske štete. Prema sudu, **neimovinska šteta je opća kategorija koja se ne može dijeliti na podvrste štete s različitim nazivom**. Posebno se ne smije dozvoliti da se neka podvrsta proglašava općom kategorijom neimovinske štete koju će se nazivati egzistencijalnom štetom⁵⁶, jer bi se takvim postupkom došlo do toga da se i neimovinska šteta proglasi netipičnom, a što zakonodavac sigurno nije želio. U tom svijetlu nema priznavanja naknade za tzv. egzistencijalnu štetu, kao što je pravo biti sretan u životu, biti dobrostojeći, uvažavan u društvu i sl. I egzistencijalna šteta je redovna neimovinska šteta, koja se ne može dosuditi odvojeno samo zato što se zove drugačije. *Samo povreda nepovredivog prava neke osobe koja je konkretno individualizirana osnovica je za naknadivost neimovinske štete*. Naravno, nekadašnje podvrste neimovinske štete mogu se spominjati, ali

⁵⁰ Cendon, Giovanni, *Il danno esistenziale*, cit. prema D'Appolo, o.c., str. 2.

⁵¹ Spasiano, o.c., str. 59.

⁵² Spasiano navodi primjer djeteta kojemu je u prometnoj nesreći poginula majka. To dijete trpi moralnu štetu (patnja, depresija zbog gubitka majke), ali i egzistencijalnu štetu, jer se kvaliteta njegovog života izmijenila i postala lošija.

⁵³ V. presudu br.26972/2008 Kasacijskog suda

⁵⁴ Cataldi, Roberto, Cassazione: Sezioni Unite dicono no al danno esistenziale. L'infelicità non puo essere risarcita, www.studiocataldi.it/news_giuridiche.asp/news_giuridica_6245, posjećeno 24.08.2009.

⁵⁵ V. Comandè, o.c., str. 3.

⁵⁶ V. presudu Kasacijskog suda br. 26972.

samo u cilju opisa štete koju oštećeni trpi. Nema dupliciranja naknade. U tom smislu i moralna šteta je samo jedan vid ukupne neimovinske štete o kojemu sudac mora voditi računa kod odmjeravanja naknade⁵⁷. I ne samo moralna šteta: „...pozivanje na razne tipove štete, koji se zovu različitim nazivima (moralna šteta, biološka šteta, šteta zbog gubitka srodnika ...) može poslužiti samo za potrebe opisa štete, ali ne uključuje naknadu različitih tipova neimovinske štete... Zadatak je suca utvrditi stvarnu konzistentnost štete, neovisno o nazivu pojedinih stavki, individualizirati koje su negativne posljedice po čovjeka-vrijednost ostavile povrede i dosuditi potpunu (integralnu) naknadu za takvu štetu...“⁵⁸. Jedinstvo neimovinske štete ne sprečava potpunu naknadu. Pri tome se mora voditi računa o potrebi ispunjavanja uvjeta za dosuđivanje naknade neimovinske štete (ozbiljnost i težina povrede prava osobnosti). Jedan od ograničavajućih kriterija jeste **načelo društvene tolerancije**. To načelo ima za cilj⁵⁹ „definirati pretpostavku po kojoj se, iako postoji neimovinska šteta apstraktno naknadiva, ipak ne dosuđuje naknada...“. To se posebno odnosi na štetu egzistencijalno neznatnu (na pr. nemogućnost urlanja na stadionu, pušenja, pijeње alkoholnih pića, i sl.) ili na povredu prava osobnosti koja ne prelazi određeni minimalni prag težine (bagatelna biološka šteta), kao što je to primjerice ogrebotine na koži, glavobolja koju oštećeni trpi jedan dan zbog štetnih emisija neke tvornice i sl. Utvrdivši jedinstvo i tipičnost neimovinske štete Kasacijski sud je promovirao *novu arhitekturu odštetnog prava neimovinske štete*⁶⁰. Njegovo **reductio ad unum** neimovinske štete i vraćanje na bipolarnost štete (imovinska šteta i neimovinska šteta) značilo bi da je suspendirana i autonomnost moralne štete, koja postaje dio ukupne neimovinske štete. Međutim, dvojbe još postoje i dovode u pitanje rezultat kopernikanskog obrata Kasacijskog suda. Naime, povod za tvrdnju o uskršuću prava na naknadu moralne štete kao samostalne kategorije, teorija⁶¹ nalazi u nekim kasnijim presudama nekih sudova. Tako moralnu štetu kao samostalnu kategoriju priznaje Tribunale di Lecce⁶², ali i sam Kasacijski sud⁶³. Dilema posebno postoji kod šteta iz prometnih nesreća koje Zakon o osiguranju koji je stupio na snagu 1. siječnja 2006. g., dakle prije ovih presuda Kasacijskog suda, posebno uređuje spominjući biološku štetu. Smatra se da tamo predviđena sloboda suca da poveća kriterije iz tablice do 20% (za micropermanenti) odnosno do 30% (za macropermanenti) predstavlja upravo zgodnu mogućnost priznavanja i moralne štete⁶⁴. Ipak, „*uspjeh kopernikanskog obrata ostaje u rukama njegovog tvorca, dakle kasacijskog suda*“⁶⁵.

⁵⁷ Modaffari, Luigi, www.laprevidenza.it/news/leggi-e-normative/le-sezioni-unite-e-il-danno esistenziale.

⁵⁸ Presuda kasacijskog suda br. 26972.

⁵⁹ Comandè, o.c., str. 6.

⁶⁰ Isti, o.c., str. 8.

⁶¹ V. Pascotto, Bianca, La resurrezione del danno morale dopo la pronuncia delle Sezioni unite della Cassazione, Assinews, br. 195, veljača, 2009., str. 76.

⁶² Presuda br. 368. od 29. studenoga 2008.

⁶³ Presuda br. 29191 od 12. prosinca 2008. U toj presudi Kasacijski sud (kasacija presude Apelacijskog suda koji je odbio zahtjev za naknadom moralne štete, smatrajući je dijelom biološke štete), kaže da se mora voditi računa o subjektivnim patnjama ljudske osobe i težini delikta, a ne moralnu štetu smatrati manjim dijelom biološke štete.

⁶⁴ V.Parodi, Romina, Il fu danno mortale è risorto?, Assinews, br.207, ožujak, 2010., str. 60.

⁶⁵ Comandè, o.c., str. 9.

7. Kriteriji za odmjerenje novčanog iznosa naknade neimovinske štete

Problem nije bio samo u nominaciji neimovinske štete, odnosno raznih vrsta neimovinske štete. Problem je bila i nehomogenost i odsutnost jedinstvenih i sigurnih kriterija kvalifikacije posljedica i monetizacije neimovinske štete na cjelokupnom državnom području. Razmatrano razdoblje, a djelomično je tako i danas, obilježava inflacija kriterija kvalifikacije i monetizacije neimovinske štete⁶⁶. Pošto o kriterijima ne stoji ništa u zakonima⁶⁷, sudovi su – uostalom kao i kod kreiranja novih vidova neimovinske štete – preuzeli ulogu kreatora kriterija, a što je dovelo do toga da gotovo svaki sud ima svoje kriterije i svoju metodologiju odmjerenja naknade.

7.1. Kriteriji za odmjerenje novčanog iznosa naknade za biološku štetu

Kod ove vrste neimovinske štete razlikuju se dvije faze. **Prva** – koju obilježava konfuznost i potpuna neujednačenost kriterija. Ipak, i u tom neredu može se konstatirati nekoliko kriterija koji su prevladavali u sudskoj praksi. Tako, a) čisto **načelo pravičnosti**, odnosno, slobode suca da, temeljem čl. 2056. i 1226. CC, kad šteta ne može biti točno i precizno utvrđena, odredi iznos naknade *ex aequo*; b) načelo prosječnog nacionalnog **dohotka** kao osnovice za utvrđivanje iznosa naknade; c) načelo **trostrukog iznosa prosječne socijalne mirovine**⁶⁸ i c) **načelo bodovanja** (il *punto*, slično francuskoj metodi *calcul au point*)⁶⁹. Tako raširena nehomogenost kriterija pretvarala se u duboku socijalnu nepravdu, jer je oštećeni građanin primao naknadu ovisno o tome gdje mu se šteta dogodila, odnosno o tome koji je sud sudio⁷⁰. Ipak, može se reći da je u ovoj prvoj fazi prevladavala metoda po kojoj se kao osnovica uzimala trostruka socijalna mirovina⁷¹. **Drugu fazu**, koja počinje 1993.⁷², obilježava napuštanje krute primjene kriterija trostruke socijalne mirovine, ili nacionalnog dohotka. Naime, sudovi su počeli smatrati da je potrebno individualizirati izgubljenu osobnu vrijednost osobe, kroz personalizaciju konkretnog slučaja. Suci nije dozvoljeno, u obrazloženju presude, navesti samo da je dosuđeni iznos *ex aequo*, već treba obrazložiti presudu navodeći metodološki pristup i kriterije koje je primijenio u konkretnom slučaju. Tražilo se da primijenjena metoda i kriteriji budu osnovani na načelima specijalističke nauke⁷³, pod čim se podrazumijevala (sudska) medicina (utvrđivanje posljedica), odnosno proširenoj sudskoj praksi (kriteriji za određivanje *quantum-a* naknade). **Kasacijski sud je tražio neku ravnotežu između potrebne opće uniformiranosti metoda i kriterija i poželjne fleksibilnosti koju zahtjeva konkretan slučaj**. Opći kriterij temeljen na prosječnom nacionalnom dohotku ili prosječnom iznosu trostruke socijalne mirove, u osnovi je dohodovno načelo, a ono je ontološki suprotno

⁶⁶ ISVAP, o.c., str. 6.

⁶⁷ Uz iznimku Zakona o osiguranju, koji je donesen 2005. g.

⁶⁸ Ovu metodu posebno je razradio i uporno primjenjivao Tribunale di Genoa, a slijedili su ga i drugi sudovi, tako da je u promatranom razdoblju to bila prevladavajuća metoda. Metodu je učvrstio i Zakon br. 39 od 26. veljače 1977. (Zakon o obveznom osiguranju od automobilske odgovornosti) koji se također odlučio za takvu metodu.

⁶⁹ Ova metoda je uporno primjenjivana od strane Tribunale di Pisa, s vrlo značajnim utjecajem na ostale sudove.

⁷⁰ Molinari, Lodovico, Il risarcimento dei danni fisici da incidenti stradali in Europa e in paesi extra-europei, Cedam, Padova, 1998. str. 197. Prema istraživanju ISVAP-a, devedesetih godina za dvadesetogodišnjaka koji je ostao 10% trajni invalid, naknada za 1 postotni bod je 1997. g. iznosila: prema praksi suda u Genovi – 5.680.430 lira; suda u Milanu – 2.715.000 lira, suda u Firenzi – 2.500.000 lira i suda u Rimu – 2.362.500, ISVAP, o.c., str. 21.

⁷¹ u razdoblju od 1992-1995 tu metodu rabi 41,02% sudova, v. ISVAP, o.c., str. 9.

⁷² Zahvaljujući presudi Kasacijskog suda, Odjel III, br. 357. od 13. siječnja 1993. g.

⁷³ ISVAP, o.c., str. 8.

biološkoj šteti koja je izrazito nedohodovna kategorija. Zahvaljujući takvom stajalištu Kasacijskog suda, od 1996. g. prevladava **metoda promjenjivog boda**⁷⁴, korigirana načelom pravičnosti konkretnog slučaja. Rezultat toga jesu **tablice jedinstvenih parametara**, koje osiguravaju da svaki oštećenik, pod uvjetom približno istih ozljeda, dobije jednaku naknadu. U tablicama je uključen i element personalizacije naknade, koji je unaprijed određen kao *numerus clausus*, i obuhvaća dob oštećenika i utvrđeni stupanj trajne invalidnosti. Ovi dodatni kriteriji trebali bi zadovoljiti i zahtjeve sudaca, jer im dozvoljavaju razuman odmak od tablica, ako to zahtjeva konkretan slučaj. Problem je, međutim, što svaki sud želi vlastite tablice i što se te tablice često mijenjaju, a to negativno utječe i na izvansudski postupak naknade neimovinske štete (kod osiguratelja i drugih institucija). Ovako utvrđeni kriteriji više odgovaraju novom konceptu jedinstvenosti neimovinske štete kao kategorije koja obuhvaća sve moguće pojavne oblike šteta nakon ozljede ili smrti neke osobe. Tablice koje se danas rabe sadrže: stupanj trajne invalidnosti, srednju vrijednost odštetnog boda u eurima (koja se godišnje ažurira), dob oštećenoga, faktor moguće personalizacije i faktor mogućeg smanjenja ovisno o godini starosti u okviru dobne skupine. Tako, primjerice, **Tablice 2009. Tribunale di Milano**, koje koristi većina apelacijskih sudova, razvrstava oštećene prema dobnoj skupini: 1-10, 11-20, 21-30, 31-40, 41-50, 51-60, 61-70, 71-80, 81-90 i 91-100 godina. Bodovi su od 1 do 100, a odgovaraju postotku trajne invalidnosti, dakle 1 bod = 1% invalidnosti = odštetna vrijednost boda koja je navedena u tabelama u eurima. Primjerice, jedno petogodišnje dijete za 10% trajne invalidnosti dobiva naknadu od 24.742,00 a za istu štetu desetogodišnjak dobiva 24.111,00 eura. U ovom primjeru faktor personalizacije, dakle povećanja iznosa, može biti do 49%. Za isti stupanj invalidnosti 40-godišnjak dobiva naknadu od 20.324,00 eura, uz mogućnost povećanja do 49% ako sudac ocijeni da je potrebno odštetu personalizirati.

7.2. Jedinstvena nacionalna tabela Zakona o osiguranju iz 2005. godine

7.2.1. Tabela za štete većeg značaja

Novi talijanski Zakon o osiguranju iz 2005. g., u čl. 138., predviđa obvezu predsjednika Republike da svojom naredbom odredi izradu jedinstvene nacionalne tablice za cijelo područje Države, koja će sadržavati raspored psihofizičkih oštećenja u razrede od 10 do 100 bodova, te da odredi novčanu vrijednost pojedinog boda, koja će uključivati i koeficijent promjene boda ovisno o starosti oštećene osobe. Zakon sadrži i definiciju biološke štete (st. 2. čl. 138.). Zakon prihvaća dakle sustav kriterija temeljen na promjenjivoj vrijednosti boda, a ekonomska (novčana) vrijednost boda mora biti padajuća funkcija starosti oštećene osobe i rastuća funkcija stupnja trajne invalidnosti. U st. 3. istoga članka Zakon ovlašćuje suca, kad nađe opravdanim zbog specifičnosti slučaja (personalizacija odštete), da iznose iz tablice poveća do 30%, uz obvezu obrazloženja odstupanja. Dosada takva jedinstvena nacionalna tabela nije izrađena i taj članak Zakona nije još primjenjiv⁷⁵.

⁷⁴ Prema istraživanju ISVAP-a, za razdoblje 1996-1997 tu metodu primjenjuje 64,59% sudova, v. ISVAP, o.c., str.9.

⁷⁵ Cassano, Giuseppe, Codice delle assicurazioni, IPSOA, 2006., str. 254. Odredba toga članka Zakona spada u tzv. programske odredbe.

7.2.2. Tabela za štete manjeg značaja

Međutim, izrađena je jedinstvena nacionalna tabela kriterija za ocjenjivanje biološke štete za tzv. *micropermanenti*⁷⁶, ozljede koje imaju za posljedicu trajnu invalidnost do uključivo 9%. Naime, čl. 139. Zakona o osiguranju iz 2005. propisuje obvezu predsjednika Republike da naredi izradu jedinstvene nacionalne tablice naknade biološke štete za ozljede lakšeg značaja (*di lieve entità*), **ali ta se odredba odnosi samo na štete koje proizlaze iz nesreća uzrokovanih motornim vozilima i plovilima**⁷⁷. Značaj šteta koje nastaju u prometu, a to znači šteta koje su pokrivena obveznim osiguranjem od odgovornosti, vrlo je velik. U ukupnom iznosu šteta od motornih vozila štete s naslova stradanja osoba sudjeluju sa 60%. Od toga pak na tzv. lakše (*micropermanenti*) ozljede otpada 90% po broju, a 60% po iznosu⁷⁸. Stoga je problem manjih ozljeda bio rješavan već ranije. Zakon br. 57 od 5. ožujka 2001. g. uveo je jedinstveni kriterij za ocjenu vrijednosti boda za tzv. *micropermanenti*, dakle za štete kod kojih je oštećeni imao trajne posljedice od 1% do uključivo 9%. Zakon je odredio vrijednost temeljnog boda⁷⁹, koja se onda množila s određenim koeficijentom za svaki daljnji bod – postotak invalidnosti. Tabela je vodila računa i o starosti osobe, pa se od uključivo 11. godine starosti vrijednost boda umanjivala za 0,5%. Priznavala se i naknada za privremenu biološku štetu, a tabelom je određeno da iznosi 70.000 lira po danu nesposobnosti⁸⁰. Zakon je omogućavao sucu da odstupa od tablice, ako okolnosti slučaja to opravdavaju. Sadašnja tabela za, primjerice, štetu s 1% trajne invalidnosti za osobu staru 10 godina iznosi 728.16 eura, 20 godina - 691,75 eura, 30 godina - 655,34 eura, 50 godina – 582,53 eura, 70 godina – 509,71 euro, 80 godina – 473,30 eura, itd. Osoba stara deset godina za 9% trajne invalidnosti dobit će 15.072,91 eura itd. Prema Zakonu (čl. 139. st. 1.a) iznos raste više nego razmjerno u odnosu na stupanj invalidnosti, a smanjuje se s porastom starosne dobi i to za 0,5% za svaku godinu starosti, počevši od uključivo 11 godine starosti. Za privremeni invaliditet (st. 1b čl. 139.) naknada je 39,36 eura za svaki dan apsolutne nesposobnosti, a ako se radi o relativnoj nesposobnosti, dakle manjoj od stopostotne – naknada za svaki dan se odmjerava u iznosu koji odgovara stupnju priznate invalidnosti. Gore navedeni iznosi mogu se povećati do 20%, ako sudac – uz obrazloženje – nađe da to zahtijevaju okolnosti slučaja. Zakonom predviđeni iznosi se ažuriraju godišnje uredbom Ministarstva proizvodnje (čl. 139. st. 5.) ovisno o promjeni nacionalnog indeksa cijena potrošnih dobara za radničko-službeničke obitelji, prema podacima Državnog zavoda za statistiku.

Oštećeni koji trpe štetu čije posljedice nisu mjerljive u obliku privremenog ili trajnog invaliditeta spadaju u biološku štetu koja se svrstava u **bagatelne štete** koje nisu naknadive, iako se radi o povredi prava na zdravlje. To proizlazi iz definicije biološke štete koju sadrži čl. 139.st. 2., a po kojoj se pod biološkom štetom podrazumijeva «...*trajna ili privremena ozljeda psihofizičkog integriteta neke osobe, utvrđena od strane sudskog vještaka medicinske struke, a koja se očituje kao negativan utjecaj na svakodnevne aktivnosti oštećenoga, neovisno o eventualnom utjecaju na mogućnost stvaranja dohotka...*»

⁷⁶ V. najnoviju ažuriranu tabelu suglasno uredbi Ministarstva proizvodnje, obj. u službenom glasilu Republike Italije br. 151, od 9. srpnja 2009.g.

⁷⁷ Dakle, za izvore opasnosti koji podliježu obveznom osiguranju od odgovornosti.

⁷⁸ ISVAP, o.c., str. 6.

⁷⁹ To je iznosilo 1,200.000 lira.

⁸⁰ Det. v. Lovetti, Silvio, Novi talijanski propisi doneseni s ciljem omogućavanja brze i pravične naknade šteta prouzročenih u prometnim nezgodama, Zbornik s 10. savjetovanja o obradi i likvidaciji međunarodnih šteta Hrvatskog ureda za osiguranje, Opatija, 2002.g.

Literatura

- **Baloni, Franco – Prügger, Ursula**, Der imaterielle Schaden in Italia, Zbornik: «Dolor Pretium?» - 11. AVUS Tagung, 1991.
- **Cassano, Giuseppe**, Codice delle assicurazioni, IPSOA, Milano, 2006.
- **Comandè, Giovanni**, I recenti sviluppi legislativi e giurisprudenziali in Italia, zbornik s konferencije Assurance RC Auto et reglement des sinstres in Europe, Torino, 2009.
- **ISVAP**, Quaderni, 4. Il danno biologico – problemi e prospettive di riforma, Milano, 1999.
- **Ledda, G.-Brno. M.**, Risarcimento del danno fisico, Buffetti ed., Rim, 1991.
- **Lovetti, Silvio**, Novi talijanski propisi doneseni s ciljem omogućavanja brze i pravične naknade štete prouzročene u prometnim nezgodama, Zbornik: Hrvatski ured za osiguranje, 10. Savjetovanje o obradi i likvidaciji međunarodnih šteta, Opatija, 2002.
- **Molinari, Lodovico**, Il risarcimento del danno fisico da incidenti stradali in Europa, CEDAM, Padova, 1998.
- **Pascotto, Bianca**, La resurrezione del danno morale dopo la pronuncia delle Sezione unite della Cassazione, Assinews, Pordenone, br. 195 – veljača 2009.
- **Rubini, Lucio**, Il risarcimento del danno ai superstiti di vittime straniere in Italia, Zbornik AC Udine: Il risarcimento del danno ai superstiti delle vittime in Austria – Italia – Jugoslavia, 1982.

Sažetak

Autor obrađuje problem naknade neimovinske štete u talijanskom pravu. Polazi od sustava naknade kako ga je uredio talijanski Građanski zakonik iz 1942. g., a koji više ne zadovoljava novoj društvenoj stvarnosti koja stoji na stajalištu apsolutne zaštite prava osobnosti, u koje spada i zaštita ustavnog prava na zdravlje. Sustav Građanskog zakonika u dugotrajnoj i vrlo promjenjivoj praksi mijenjali su sudovi, što je dovelo do općeg nereda u kojemu oštećeni gube sigurnost, a izloženi su potpunoj neizvjesnosti da li će i, ako hoće, koliko će dobiti s naslova naknade neimovinske štete. Sudovi su naime svaki za sebe odlučivali koji pojavni oblik neimovinske štete će priznati i po kojim kriterijima će utvrđivati iznos naknade. Intervencijom Vrhovnog suda neimovinska šteta vraća se u jednu vrstu – biološka šteta – koja nije pogodna za diobu u podvrste koje bi same za sebe bile naknadive. No, kako autor priznaje, nije sigurno da je time definitivno završen ovaj dramatični razvoj instituta naknade neimovinske štete u talijanskom pravu.

mr. sc. Jasna Brežanski

**NEKA PITANJA OBVEZNOG OSIGURANJA OD AUTOMOBILSKE
ODGOVORNOSTI – OSVRT NA SUDSKU PRAKSU**

Neka pitanja obveznog osiguranja od automobilske odgovornosti – osvrt na sudsku praksu

I. Uvod

Pred našim sudovima još je uvijek u tijeku velik broj parnica u kojima se javljaju pitanja vezana uz obvezno osiguranje od automobilske odgovornosti. O nekima od tih mnogobrojnih pitanja već smo pisali¹.

Određena pitanja opetovano se javljaju kao sporna, što ne znači da su istovrsna već, naprotiv, okolnost da se sudska praksa njima često bavila pokazuje da su se s tim u svezi javljala različita pitanja, a upućuje ujedno i na važnost pojedinih pitanja koja se javljaju.

Uvažavajući sve izloženo u svezi s navedenim obveznim osiguranjem, u ovom članku razmotrit ćemo sljedeća pitanja:

- uvjeti osiguranja (ništetnosti pojedinih odredaba, obveza predaje uvjeta ugovaratelju osiguranja),
- svota osigurateljnog pokrića (teritorijalna valjanost, ograničenje, sudska nagodba, revalorizacija),
- zastara (primjena i računanje rokova kad je šteta prouzročena kaznenim djelom, kad je počinitelj nepoznat).

S obzirom da je u ovom članku naglasak na sudskoj praksi, napominjemo da je korištena i sudska praksa koja nije bila isključivo vezana uz obvezno osiguranje od automobilske odgovornosti, i to u onim slučajevima u kojima su zauzeta stajališta mogla poslužiti i u odnosima iz navedenog obveznog osiguranja.

Uvodno smo u svakom odjeljku smatrali potrebnim ukratko naznačiti one bitne odrednice koje su bile polazišta u zauzimanju stajališta sudske prakse.

---

* Vrhovni sud Republike Hrvatske

¹ Jasna Brežanski: "Obvezno osiguranje od automobilske odgovornosti – u sudskoj praksi" (Savjetovanje, 2007.)

Jasna Brežanski: "Obvezno osiguranje od automobilske odgovornosti – pravo na naknadu štete" (Savjetovanje 2006.)

II. UVJETI OSIGURANJA

II.1/ Ništetnost pojedinih odredaba

Uvodno bi istaknuli da na području osiguranja i nadalje dolaze do primjene opće odredbe koje se odnose na opće uvjete ugovora a to su odredbe Zakona o obveznim odnosima (NN 35/05 i 41/08, u daljnjem tekstu: Zakon o obveznim odnosima ili ZOO uz pojedine članke)

Zakon o obveznim odnosima sadrži odredbe o općim uvjetima ugovora i ništetnosti pojedinih odredaba tih uvjeta u člancima 295. i 296.

Prema čl. 295. st. 1. ZOO koji određuje pojam uvjeta "opći uvjeti ugovora su ugovorne odredbe sastavljene za veći broj ugovora koje jedna ugovorna strana (sastavljač) prije ili u trenutku sklapanja ugovora predlaže drugoj ugovornoj strani, bilo da su sadržani u formularnom (tipskom) ugovoru, bilo da se na njih ugovor poziva".²

Prema čl. 296. st. 1. ZOO "ništetne su odredbe općih uvjeta ugovora koje, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, prouzroče očiglednu neravnopravnost u pravima i obvezama strana na štetu suugovaratelja sastavljača ili ugrožavaju postizanje svrhe sklopljenog ugovora, čak i ako su opći uvjeti koji ih sadrže odobreni od nadležnog tijela.

U skladu s navedenim kriterijima za ocjenu ništetnosti pojedinih odredaba ugovora prilikom ocjene ništetnosti određene odredbe općih uvjeta ugovora uzimaju se u obzir sve okolnosti prije i u vrijeme sklapanja ugovora, pravna narav ugovora, vrsta robe ili usluge koja je objekt činidbe, ostale odredbe ugovora kao i odredbe drugog ugovora s kojim je ta odredba općih uvjeta ugovora povezana.

Okolnosti koje treba uzeti u obzir pri ocjeni ništetnosti pojedine odredbe općih uvjeta, primjerice su navedene što znači da se mogu uzeti u obzir i druge okolnosti a posebno i sve okolnosti u smislu čl. 322. ZOO koji sadrži opće odredbe o ništetnosti.

- Prema stajalištu zauzetom u odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske (dalje u tekstu: Vrhovni sud RH) Rev 424/2007 od 22. srpnja 2009. (objavljena u Izboru odluka Vrhovnog suda RH broj 1/2009) "ništave su odredbe ugovora koje predviđaju i djelomični a ne samo potpuni gubitak prava na naknadu ili svotu osiguranja, ako osiguranik ne izvrši svoju obvezu obavještanja osiguratelja o nastupanju osiguranog slučaja."

"Ništetna je odredba ugovora o valutnoj klauzuli koja ima za posljedicu djelomični gubitak prava na naknadu zbog neobavještanja u predviđenom roku, o nastupanju osiguranog slučaja a koji se prijavio u valuti pripadajuće kunske protuvrijednosti."

U obrazloženju se, između ostalog, navodi:

"Revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava nije ostvaren u dijelu u kojem je tužbeni zahtjev odbijen za isplatu kunske protuvrijednosti iznosa od 13.693,83 USD spp.,

---

² Članak 295. ZOO u cijelosti glasi:

"(1) Opći uvjeti ugovora su ugovorne odredbe sastavljene za veći broj ugovora koje jedna ugovorna strana (sastavljač) prije ili u trenutku sklapanja ugovora predlaže drugoj ugovornoj strani, bilo da su sadržani u formularnom (tipskom) ugovoru, bilo da se na njih ugovor poziva.

(2) Opći uvjeti ugovora dopunjuju posebne pogodbe utvrđene među ugovarateljima u istom ugovoru, i u pravilu obvezuju kao i ove.

(3) U slučaju neslaganja općih uvjeta i posebnih pogodbi, vrijede ove posljednje.

(4) Opći uvjeti ugovora moraju se objaviti na uobičajeni način.

(5) Opći uvjeti obvezuju ugovornu stranu ako su joj bili poznati ili morali biti poznati u vrijeme sklapanja ugovora."

budući da prema Ugovoru o osiguranju svota osiguranja iznosi 30.000,00 USD, pa je zahtjev za isplatu kunske protuvrijednosti iznosa preko 30.000,00 USD neosnovan.

Međutim, isti revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava ostvaren je u dijelu u kojem je tužbeni zahtjev odbijen za isplatu kunske protuvrijednosti iznosa od 30.000,00 USD spp. po tečaju na dan likvidacije štete.

Pogrešna primjena materijalnog prava postoji kad sud nije primijenio odredbu materijalnog prava koju je trebao primijeniti ili kad takvu odredbu nije pravilno primijenio (čl. 356. ZPP).

U ovom sporu radi isplate svote osiguranja po polici za osiguranje od posljedica nesretnog slučaja broj ... sporno je pravno pitanje, ima li tužiteljica, čiji pravni prednik osigurani slučaj tuženiku nije prijavio u roku od tri dana, pravo na isplatu svote osiguranja u kunskoj protuvrijednosti prema srednjem tečaju HNB na dan nastanka osiguranog slučaja ili na dan likvidacije štete.

Za rješenje navedenog spornog pravnog pitanja mjerodavne su odredbe čl. 918. u vezi čl. 917. ZOO, te toč. 4. i 5. "Klauzule VK-2" Općih uvjeta za osiguranje od posljedica nesretnog slučaja od 01. siječnja 1991.

Odredbom čl. 918. ZOO propisano je da su ništave odredbe ugovora koje predviđaju gubitak prava na naknadu ili svotu osiguranja, ako osiguranik nakon nastupanja osiguranog slučaja ne izvrši neku od propisanih ili ugovorenih obveza.

Obveza obavještanja osiguratelja o nastupanju osiguranog slučaja propisana je odredbom čl. 917. ZOO, prema kojoj je osiguranik dužan, izuzev u slučaju osiguranja života, obavijestiti osiguratelja o nastupanju osiguranog slučaja najdalje u roku od tri dana od dana kad je to saznao (st. 1.), te, ako ne izvrši ovu svoju obvezu u određeno vrijeme, da je dužan naknaditi osiguratelju štetu koju bi ovaj zbog toga imao.

Ista obveza (obavještanja osiguratelja o nastupanju osiguranog slučaja) propisana je i ugovorom o osiguranju – "Klauzulom VK-2" Općih uvjeta za osiguranje od posljedica nesretnog slučaja od 01. siječnja 1991.

Mjerodavne odredbe "Klauzule VK-2" glase:"4. Ugovaratelj osiguranja, osiguranik ili korisnik dužan je prijaviti svaku štetu u roku od tri dana od dana događaja, odnosno od dana kada je to saznao i mogao prijaviti.

Osiguratelj će u slučaju nastanka osiguranog slučaja utvrditi iznos naknade u USD.

Ako je osigurani događaj prijavljen u roku iz točke 4., naknada će se isplatiti u hrvatskim dinarima prema srednjem tečaju tečajne liste Narodne banke Hrvatske na dan kada je šteta likvidirana, djelomično ili u cijelosti.

Ako se osigurani događaj ne prijavi u roku iz točke 4., osiguratelj će isplatiti naknadu u hrvatskim dinarima po srednjem tečaju tečajne liste Narodne banke Hrvatske na dan nastanka osiguranog događaja."

U smislu odredbe čl. 918. ZOO, kako je tumači ovaj sud, na temelju pravila logičke interpretacije "zaključivanja od većeg na manje", ništave su i odredbe ugovora koje predviđaju i djelomični, a ne samo potpuni gubitak prava na naknadu ili svotu osiguranja, ako osiguranik ne izvrši svoju obvezu obavještanja osiguratelja o nastupanju osiguranog slučaja.

Djelomični gubitak prava na naknadu postoji i u slučaju kad se ugovori valutna klauzula koja u primjeni ima za posljedicu konverziju svote osiguranja po nepovoljnijem tečaju za osiguranika.

Točkom 5. "Klauzule VK-2", za slučaj neizvršenja obveze obavještanja osiguratelja o nastupu osiguranog slučaja u roku iz točke 4. iste Klauzule, ugovorena je valutna klauzula koja, važeća u vrijeme općepoznate inflacije, ima za posljedicu djelomični gubitak prava na naknadu i to u visini razlike između kunske protuvrijednosti svote osiguranja po tečaju HNB na dan likvidacije štete i kunske protuvrijednosti po tečaju na dan nastanka osiguranog slučaja.

Takva valutna klauzula u smislu odredbe čl. 918. ZOO je ništava. Odredba čl. 918. ZOO ograničava slobodu ugovaranja iz čl. 395. st. 2. ZOO u smislu da se ne može ugovoriti „drugi tečaj“ nepovoljniji za osiguranika.

Zbog ovih razloga ovaj sud ocjenjuje da su sudovi pogrešno primijenili citirane odredbe mjerodavnog materijalnog prava kada su zauzeli pravno stajalište da tužiteljici pripada kunska protuvrijednost svote osiguranja prema tečaju na dan nastanka osiguranog slučaja i tužbeni zahtjev za iznos preko dosuđenog, a do iznosa kunske protuvrijednosti 30.000 USD prema tečaju na dan likvidacije štete, odbili."

II.2/ Predaja uvjeta ugovora ugovaratelju osiguranja

Prema odredbi čl. 295. st. 5. ZOO opći uvjeti obvezuju ugovornu stranu ako su joj bili poznati ili morali biti poznati u vrijeme sklapanja ugovora.

Prema odredbi čl. 926. st. 3. ZOO osiguratelj je dužan upozoriti ugovaratelja osiguranja da su opći i/ili posebni uvjeti osiguranja sastavni dio ugovora i predati mu njihov tekst, ako ti uvjeti nisu već otisnuti na polici.³

Zbog značajnih učinaka koji se vezuju uz predaju uvjeta osiguranja ugovaratelju osiguranja, a što će preuzeti i nastavno izložena sudska praksa, to je pitanje nezaobilazno neovisno o tome da li se radi o obveznom ili dobrovoljnom osiguranju.

- Prema odluci Županijskog suda u Osijeku Gž 2143/2006 od 20. rujna 2007. (objavljena u Izboru odluka Vrhovnog suda RH broj 2/2008) "kada je osiguravatelj zaključio s osiguranikom ugovor o osiguranju od automobilske odgovornosti prema trećim osobama istodobno sa osiguranjem od automobilske nezgode, na istoj polici, te predao osiguraniku jedne Uvjete o osiguranju kao sastavni dio zaključene police osiguranja, u kojima nije navedeno da postoji razlika u odnosu na navedena dva osiguranja u primjeni odredbi Uvjeta osiguranja o počeknom roku, onda se ta odredba u počeknom roku primjenjuje i na osiguranje od automobilske nezgode".

U obrazloženju se, između ostalog, navodi:

---

³ Članak 926. Zakona o obveznim odnosima u cijelosti glasi:

"(1) U polici moraju biti navedeni: ugovorne strane, osigurana osoba, odnosno osigurana stvar ili drugi predmet osiguranja, rizik obuhvaćen osiguranjem, trajanje osiguranja i vrijeme pokrića, iznos osiguranja ili da je osiguranje neograničeno, premija ili doprinos (ulog), nadnevak izdavanja police i potpisi ugovornih strana.

(2) Polica osiguranja može biti privremeno zamijenjena listom pokrića ili drugom ispravom o osiguranju u koju se unose bitni sastojci ugovora.

(3) Osiguratelj je dužan upozoriti ugovaratelja osiguranja da su opći i/ili posebni uvjeti osiguranja sastavni dio ugovora i predati mu njihov tekst, ako ti uvjeti nisu već otisnuti na polici.

(4) Ispunjenje obveze iz stavka 3. ovoga članka mora biti navedeno na polici.

(5) U slučaju neslaganja neke odredbe općih ili posebnih uvjeta i neke odredbe police primijenit će se odredba police; u slučaju neslaganja neke tiskane i strojem pisane odredbe primijenit će se pisana odredba, a u slučaju neslaganja ovih s rukopisnom odredbom, primijenit će se rukopisna odredba.

(6) Prema sporazumu ugovornih strana polica može glasiti na ime određene osobe, po naredbi, na donositelja ili za račun koga se to tiče."

"Tuženik kao osiguravatelj osporava obvezu naknade štete temeljem police osiguranja od automobilske nezgode, jer smatra da je ugovor o osiguranju od automobilske nezgode zaključen po isteku ranijeg ugovora o osiguranju (u počeknom roku), dakle po nastanku štetnog događaja, pa je ništavan (čl. 898. ZOO/91).

Nije sporno da je istom policom 14.12.2005. zaključen ugovor o osiguranju od automobilske odgovornosti prema trećima, te ugovor od automobilske nezgode. Ranije osiguranje isteklo je 20.11.2005. u 24 sata, a novim ugovorom određeno je da osiguranje temeljem police od 14.12.2005. počinje od 20.11.2005. do 20.11.2006.

Kako u uvjetima osiguranja koje je tuženik predao tužitelju nije naznačeno da se odredbe uvjeta o počeknom roku odnose samo na osiguranje od automobilske odgovornosti prema trećima, a ne i na osiguranje od automobilske nezgode i prema mišljenju drugostupanjskog suda tuženik je u obvezi naknaditi štetu tužitelju po polici osiguranja od automobilske nezgode koja se desila u počeknom roku (6.12.2005.), u smislu čl. 902. st. 5. ZOO, u vezi sa čl. 100. ZOO/91."

III. SVOTA OSIGURATELJNOG POKRIĆA

Obveza društva za osiguranje na naknadu štete po osnovi osiguranja od automobilske odgovornosti a posebno ograničenje te obveze s obzirom na svotu osiguranja česta su pitanja koja se u parnicama javljaju kao sporna i o kojima su u sudskoj praksi zauzimana pravna shvaćanja.

U nastavku izlaganja navodimo u odnosu na neka od tih pitanja i stajališta koja su o njima zauzeta.

III.1/ Teritorijalna valjanost osiguranja

Kod svih vrsta obveznog osiguranja u prometu ako drugačije nije ugovoreno osigurateljno se pokriće proteže na području Republike Hrvatske, a kod obveznog osiguranja od automobilske odgovornosti i na države članice Sustava zelene karte osiguranja⁴ (čl. 4. ZOOP).

Odredbe o teritorijalnoj valjanosti obveznih osiguranja danas su sadržane u Zakonu o obveznim osiguranjima u prometu (NN 151/05, 36/09, 75/09, dalje u tekstu: ZOOP) time da se može ugovoriti i drukčije.

Prema dotadašnjim propisima odredbe o tome sadržavali su uvjeti osiguranja pa tako i uvjeti za osiguranje od automobilske odgovornosti.

- S tim u svezi, primjenjujući Uvjete za osiguranje od automobilske odgovornosti (od siječnja 1993. – čl. 6. st. 1. u svezi sa čl. 14. st. 1.) Vrhovni sud RH je u svojoj odluci Rev x 296/2009 od 16. srpnja 2009. (objavljena u Izboru odluka Vrhovnog suda RH broj 1/2009) zauzeo slijedeće stajalište:

---

⁴ Ante Lui: "Obvezna osiguranja prema Zakonu o obveznim osiguranjima u prometu", Zagreb, Inženjerski biro d.d., Zagreb, Novi propisi iz osiguranja, str. 136

"Kad je predviđeno da osigurateljno pokriće pripada osiguraniku i u inozemstvu to se odnosi samo na zemlje članice sustava zelene karte."

U obrazloženju se, između ostalog, navodi:

"Predmet spora je zahtjev tužitelja, vozača vozila inozemnih registarskih oznaka za naknadu štete prouzročene u prometu (u mjestu Radišići, Bosna i Hercegovina) od Croatia osiguranja d.d.- osiguratelja.

U postupku koji je prethodio reviziji općinski i županijski sud su utvrdili:

- da su stranke sklopile ugovor o osiguranju od autoodgovornosti 20. listopada 1993. s rokom važenja do 18. listopada 1994. s proširenim pokrićem na osobe koje se ne smatraju trećim osobama,

- da je Bosna i Hercegovina zemlja članica u sustavu zelene karte od 1. srpnja 1998., kada je Biro zelene karte u Bosni i Hercegovini reintegriran u sustav zelene karte odlukom Opće skupštine savjeta ureda, dakle, da u trenutku prometne nezgode Bosna i Hercegovina nije bila reintegrirana u sustav zelene karte.

Na temelju navedenih utvrđenja pravilno su sudovi nižeg stupnja odbili tužbeni zahtjev primjenom odredbe čl. 6. st. 1. i čl. 14. st. 9. Uvjeta za osiguranje od automobilske odgovornosti, koji se primjenjuju od 1. siječnja 1993. (dalje: Uvjeti), a kojima je uređeno pitanje teritorijalne valjanosti osiguranja.

Prema odredbi čl. 6. st. 1. Uvjeta osigurateljno pokriće proteže se na područje Republike Hrvatske i na zemlje članice sustava zelene karte, ako nije drukčije ugovoreno.

Odredbom čl. 14. st. 8. Uvjeta propisano je da se na prošireno osigurateljno pokriće na odštetne zahtjeve osoba koje se ne smatraju trećim osobama primjenjuju ostale odredbe Uvjeta, ako nisu u suprotnosti s odredbama koje se odnose na prošireno osiguranje, a odredbom čl. 14. st. 9. Uvjeta propisano je da se prošireno osiguranje odnosi i na štete nastale u inozemstvu.

Naime, i prema stajalištu ovog suda, odredbu čl. 14. st. 9. Uvjeta treba tumačiti vezano uz odredbu čl. 6. st. 1. Uvjeta. Prema tim odredbama osiguranik ima pravo na prošireno osigurateljno pokriće i u inozemstvu, ali samo u državama koje su članice sustava zelene karte."

III.2/ Ograničenje svote osigurateljnog pokrića

Obveza društva za osiguranje na naknadu štete iz osnova osiguranja od automobilske odgovornosti je ograničena (čl. 9. ZOOP) te po jednom štetnom događaju ne može biti veća:

- od iznosa utvrđenog ZOOP ili
- od više ugovorene svote osigurateljnog pokrića.

Dakle, zakonom su propisane najniže svote osigurateljnog pokrića, a vlasnik može ugovoriti i više svote osigurateljnog pokrića, u kojem slučaju je obveza društva za osiguranje ograničena dobrovoljno ugovorenim višim iznosom osigurateljnog pokrića⁵.

---

⁵ Ante Lui, op. cit. str. 143

Podsjetili bi da se ugovorene svote osigurateljnog pokrića, neovisno o tome da li se radi o propisanom minimumu ili dobrovoljno ugovorenim višim svotama, odnose na jedan štetni događaj.

To znači da u slučaju više štetnih događaja nastalih tijekom trajanja ugovora o osiguranju društvo za osiguranje po svakom štetnom događaju jamči da svote osigurateljnog pokrića određene na jedan od naprijed navedenih načina.

Kada šteta odnosno ukupna naknada premašuje ugovorene svote osigurateljnog pokrića, što nije rijedak slučaj u praksi, kad se radi o većim svotama s više oštećenih osoba društvo za osiguranje jamči oštećenim osobama najviše do iznosa ugovorene svote osigurateljnog pokrića, time da se prava oštećenih osoba razmjerno smanjuju.

Smatrali smo u ovom izlaganju potrebnim i korisnim uvodno izložiti ove bitne zakonske odrednice u svezi sa svotom osigurateljnog pokrića jer su i stajališta sudske prakse koja ćemo nastavno izložiti najčešće vezana upravo uz ta pitanja.

- Prema odluci Vrhovnog suda RH Rev 218/2008 od 13. svibnja 2009. (objavljena u Izboru odluka Vrhovnog suda RH broj 1/2009) "odredbe koje kao mjerodavno pravo propisuju domaće pravo države na čijem se području dogodila prometna nezgoda odnose se samo na vrstu i opseg štete, a ne i na limit svote osiguranja."

U obrazloženju se, između ostalog, navodi:

"Predmet spora je potraživanje naknade štete povodom prometne nezgode od 4. srpnja 1987., u kojoj su sudjelovala dva vozila inozemne registracije, a zahtjev je istaknut protiv „C.-o.“ d.d. kao osiguravajućeg društva kojem je povjerena obrada i isplata predmetne štete.

Također, nije sporno da su oba vozila na dan nezgode imala sklopljen ugovor o osiguranju, time da je vozilo u kojem je stradala tužiteljica N. Z. bilo osigurano policom „N.“ o. d.d. (Njemačka) i to u iznosu od 7.500.000 DEM, koja svota je navedena kao neograničena.

Tužiteljica N. Z. potražuje naknadu nematerijalne štete zbog duševnih bolova zbog smrti sina, te naknadu za vlastitu nematerijalnu štetu uslijed pretrpljenih ozljeda i rentu za tuđu pomoć i njegu, sve to po osnovi police osiguranja („N.“) mini-busa njemačkih registarskih oznaka, u kojem je bila suputnik.

Utvrdivši da tužiteljica ima status treće osobe, u smislu čl. 21. st. 1. toč. 3. tada važećeg Zakona o osiguranju imovine i osoba („Narodne novine“, broj 53/77), te otklonivši pritom istaknuti prigovor tuženice glede obveze naknade štete do granica svote osiguranja propisane Odlukom tadašnjeg Saveznog izvršnog vijeća (30.000.000 dinara) sukladno čl. 53. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i osoba („Narodne novine“, broj 24/76 - dalje. ZOSOIO), nižestupanjski sudovi su prihvatili zahtjev tužiteljice za naknadu nematerijalne štete u iznosu od 523.303,00 kn, sa pripadajućom zateznom kamatom.

Tuženica u reviziji:

- i nadalje osporava svoju odgovornost preko visine ograničene svote osiguranja (tzv. limit osiguranja) propisane Odlukom bivšeg SIV-a,

- prigovara visini dosuđenog iznosa naknade nematerijalne štete za fizičke bolove i duševne bolove zbog smanjenja životne aktivnosti tužiteljice (ostalim vidovima te štete ne prigovara).

Obrazlažući prvi prigovor tuženica navodi da sudovi pogrešno tumače odredbu čl. 8. Haške konvencije o mjerodavnom pravu za prometne nezgode na cestama od 4. svibnja 1971. (u daljnjem tekstu: Haška konvencija) kada smatraju da se domaće zakonodavstvo kao mjerodavno pravo ne primjenjuje na limit osiguranja.

Ujedno upućuje na čl. 8. Londonskog sporazuma (za kojeg navodi da je bio na snazi u vrijeme štetnog događaja), koji propisuje da će se Obrađivački ured konzultirati s Isplatnim uredom radi dobivanja suglasnosti za dio odštetnog zahtjeva koji prelazi uvjete ili minimalne svote pokriva utvrđene odredbama o obveznom osiguranju od odgovornosti zakona o osiguranju motornih vozila u zemlji Obrađivačkog ureda, navodeći da je slijedom navedenog bio potreban izričiti pristanak stranog osiguravajućeg društva na isplatu preko limitirane svote osiguranja koja je na dan štetnog događaja vrijedila u Republici Hrvatskoj, a što u ovom slučaju nije uslijedilo.

Iz tih razloga tuženica smatra da su sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo određivši limit prema svoti osiguranja u Njemačkoj (polica „N.“ o.).

Suprotno takvom stajalištu tuženice, ovaj revizijski sud prihvaća pravno shvaćanje nižestupanijskih sudova.

Prije svega, nema dvojbe da se na predmetnu nezgodu primjenjuje domaće zakonodavstvo (u ovom slučaju zakonodavstvo bivše SFRJ), temeljem odredbe čl. 3. Haške konvencije (koju je ratificirala bivša SFRJ) koji propisuje da je mjerodavno unutrašnje pravo države na čijem se području dogodila prometna nezgoda.

Međutim, za razliku od tumačenja tuženice, pravilno nižestupanijski sudovi zaključuju da se čl. 8. Haške konvencije, koji upućuje na primjenu mjerodavnog prava (primjena domaćeg zakonodavstva) odnosi samo na vrstu i opseg štete (toč. 4. tog članka), time da se pod vrstom štete podrazumijevaju vidovi štete koje predviđa domaće zakonodavstvo, a opseg štete podrazumijeva visinu materijalne i nematerijalne štete koja se prema propisima domaćeg zakonodavstva može dosuditi), a ne i na limit svote osiguranja.

I prema pravnom shvaćanju ovog suda, pravilo domaćeg prava o ograničenju odgovornosti osiguratelja iz obveznog osiguranja od odgovornosti, ne odnosi se na slučaj kad domaći osiguratelj naknađuje štetu za stranog osiguratelja kod kojega je bio osiguran vlasnik vozila.

Neutemeljeno se tuženica u reviziji poziva na sadržaj citiranog čl. 8. Londonskog sporazuma, budući da je riječ o novom tekstu Londonskog sporazuma iz 1991. koji Hrvatski ured za osiguranje prihvatio 1996., a koji se prema čl. 14. tog Sporazuma primjenjuje na sve odštetne zahtjeve koji su proizašli iz nezgoda koje su se dogodile 1. srpnja 1997. - dakle, ne i u ovom slučaju. S druge pak strane, čl. 8. Londonskog sporazuma iz 1951. uopće nije takvog sadržaja na koji upućuje tuženica.

Naposljetku, valja istaći da je Odlukom SIV-a (sukladno čl. 53. ZOSOIO) određena najniža svota osiguranja, a pritom nije isključeno ugovaranje veće svote osiguranja (dakako, uz plaćanje odgovarajuće premije). U takvom slučaju postoji odgovornost za isplatu štete do visine ugovorene svote osiguranja.

U kontekstu izloženog, dakle, ukazuje se pravilnim zaključak nižestupanijskih sudova da se u ovom slučaju primjenjuje svota osiguranja (7.500.000 DEM) ugovorena policom osiguranja kod njemačkog osiguratelja „N.“.

Stoga su sudovi pravilno utvrdili da dosuđeni iznosi naknade ne premašuju iznos svote osiguranja do kojeg odgovara tuženica, pa je utoliko tuženičin prigovor iscrpljenosti limita osiguranja neosnovan."

- Prema odluci Vrhovnog suda RH Rev 1382/2007 od 5. studenog 2008. (objavljena u Izboru odluka Vrhovnog suda RH broj 1/2009) "zakonske odredbe s razmjernim smanjenjem prava oštećenih osoba prema osiguratelju, kad ima više oštećenih osoba, a ukupni iznos naknade

premašuje svotu osiguranja, primjenjuje se neovisno o tome radi li se o zahtjevu upravljenom prema društvu osiguranja u sudskom postupku ili u postupku bez intervencije suda."

U obrazloženju se, između ostalog, navodi:

"U reviziji, ali i tijekom postupka pred sudom prvog stupnja kao i tijekom žalbene faze postupka tuženik ističe da su sudovi odlučujući o visini štete pogrešno primijenili materijalno pravo ignorirajući odredbu članka 83. stavak 1. i 3. Zakona o osiguranju ("Narodne novine", broj 46/97) kojom je određeno da obveza društva za osiguranje na naknadu štete po osnovi osiguranja od automobilske odgovornosti ne može po jednom štetnom događaju biti veća od iznosa što ga na prijedlog Direkcije za nadzor društva za osiguranje utvrdi Vlada Republike Hrvatske, ako ugovorom o osiguranju nije utvrđen veći iznos (stavak 1.) te ako ima više oštećenih osoba, a ukupna naknada premašuje iznos iz stavka 1. ovog članka, prava oštećenih osoba prema društvu za osiguranje razmjerno se smanjuju (stavak 2.).

Pogrešan je stav suda drugog stupnja da se radi o odredbi koja obvezuje samo osiguravatelja, ovdje tuženika, ali ne i sudove u konkretnoj odštetnoj parnici kada svi oštećeni nisu obuhvaćeni istim postupkom i kada tuženik kao osiguravatelj nije ponudio dokaze da je nadoknadio štetu barem djelomično i drugim oštećenima iz istog štetnog događaja.

Naime, odredba članka 83. stavka 3. imperativne je prirode i primjenjuje se u svakom slučaju kada se ostvaruju prava oštećenih prema društvu za osiguranje, neovisno o tome radi li se o zahtjevu upravljenom prema društvu osiguranja u sudskom postupku ili u postupku bez intervencije suda."

- Prema odluci Vrhovnog suda RH Rev 942/2006 od 23. studenog 2006. (objavljena u Izboru odluka Vrhovnog suda RH broj 1/2007, sent. 51) "ograničenje svote osiguranja (limit) po proširenom osiguravajućem pokriću, kad ništa posebno nije ugovoreno, jednak je osnovnom pokriću od automobilske odgovornosti."

U obrazloženju se navodi:

"Tuženik neosnovano tvrdi da je odlukama drugostupanjskog i prvostupanjskog suda prekoračen limit osiguranja, jer da on iznosi 400.000,00 kuna, a da je svim tužiteljima dosuđeno ukupno 414.000,00 kuna. Prema Odluci Vlade Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 19/94) najniža svota na koju se mora ugovoriti osiguranje od automobilske odgovornosti za štete na osobama bila je 1.000.000,00 kuna. Osiguravajući limit po proširenom osiguravajućem pokriću, kad ništa posebno nije ugovoreno, jednak je osnovnom pokriću. U ovom slučaju to je 1.000.000,00 kuna. Ta svota, iznosima koji su isplaćeni svim tužiteljima, nije prekoračena, pa je tuženik u obvezi isplatiti osigurninu u cijelosti i tužitelju G. B."

III.3/ Sudska nagodba

Ugovorom o nagodbi (čl. 150. do 159. ZOO) osobe između kojih postoji spor ili neizvjesnost o nekom pravnom odnosu, uzajamnim popuštanjima, prekidaju spor, odnosno otklanjaju neizvjesnost i određuju svoja uzajamna prava i obveze. Postoji neizvjesnost i kad je ostvarenje određenog prava nesigurno.

Sudska nagodba je nagodba pred sudom u predmetu spora (čl. 321. do 324. Zakona o parničnom postupku – NN 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 84/08).

U ovom slučaju sudska praksa vezana je uz sudska nagodbu, međutim, na manje značajne učinke na postojeći odnos sudska može proizvesti i izvansudsku nagodbu.

- Prema odluci Vrhovnog suda RH Rev x 188/2008 od 18. ožujka 2009. "kad je osiguratelj s oštećenikom sklopio sudska nagodbu (obvezao se isplatiti oštećenom rentu zbog izgubljene zarade) obveza osiguratelja proizlazi iz ugovora o nagodbi a ne iz police osiguranja i nije ograničena obvezom prema polici osiguranja."

U obrazloženju se, između ostalog, navodi:

"Sud prvog stupnja odbio je tužbeni zahtjev ocijenivši da obveza tužitelja ne proizlazi iz ugovora o osiguranju već iz sudske nagodbe kojom se je tuženik, u ovom predmetu tužitelj, obvezao tužitelju, u ovom predmetu tuženiku, plaćati rentu s osnova izgubljene zarade do odlaska tužitelja u redovnu mirovinu.

Drugostupanjski sud pak smatra da je osnova tužiteljeve obveze ugovor o osiguranju, a ne sudska nagodba kojom su stranke utvrdile visinu štete, a kako se u vrijeme sklapanja nagodbe inflacija nije mogla predvidjeti, tužitelj ima pravo tražiti izmjenu odluke kojom je utvrđena rentna obveza ako su se bitno izmijenile okolnosti koje utječu na osnov i visinu obveze. Kako je u konkretnom slučaju tužitelj isplatio veći iznos nego što iznosi njegova obveza prema polici osiguranja, drugostupanjski sud je preinačio prvostupanjsku presudu i prihvatio tužbeni zahtjev.

Prema ocjeni ovog suda, nakon sklopljene sudske nagodbe, obveza tuženika iz te nagodbe ne može proizlaziti iz police osiguranja, već ista proizlazi iz nagodbe.

Prema odredbi čl. 1089. Zakona o obveznim odnosima („Narodne novine“, broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 112/99 i 88/01, dalje – ZOO), koji se u ovom predmetu primjenjuje na temelju odredbe čl. 1163 Zakona o obveznim odnosima („Narodne novine“ broj 35/08) ugovorom o nagodbi osobe između kojih postoji spor ili neizvjesnost o nekom pravnom odnosu, s pomoću uzajamnih popuštanja prekidaju spor odnosno otklanjaju neizvjesnost i određuju svoja uzajamna prava i obveze.

Sudska nagodba ima određene procesno-pravne učinke, ali je ona ugovor kojim stranke uređuju svoje građansko-pravne odnose o kojima mogu slobodno raspolagati. Dakle, nagodba je ugovor i nakon sklapanje iste prava i obveze između stranaka prosuđuju se u skladu s odredbama nagodbe.

Stoga ovaj sud prihvaća u cijelosti pravno stajalište prvostupanjskog suda koji je odbijanjem tužbenog zahtjeva pravilno primijenio materijalno pravo ocijenivši da obveza tužitelja proizlazi iz sudske nagodbe te ista može prestati raskidanjem nagodbe zbog promijenjenih okolnosti ili ispunjenjem obveze. U konkretnom slučaju nisu se ispunile pretpostavke za raskid nagodbe zbog promijenjenih okolnosti iz čl. 133. ZOO niti je obveza tužitelja prestala, jer se je obvezao nagodbom isplaćivati J. L. rentu do ostvarenja prava na redovnu mirovinu s punim stažom."

III.4/ Revalorizacija svote osigurateljnog pokrića

I još nešto o revalorizaciji svote osiguranja u razdoblju kad se ta svota propisivala Odlukom Vlade Republike Hrvatske o kojem se pitanju izjašnjavao Vrhovni sud RH u svojoj odluci Rev x 142/2008 od 1. srpnja 2009. (objavljena u izboru odluka Vrhovnog suda RH broj 1/2009).

- Prema razlozima navedene odluke "u odnosu na revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava revident ističe da je pogrešno primijenjena odluka Vlade Republike

Hrvatske o određivanju najnižih svota na koje se mora ugovoriti osiguranje autoodgovornosti za štetu nanесenu trećim osobama pri uporabi motornih vozila („Narodne novine“, broj 38/93 – dalje: Odluka Vlade RH). Prema odredbi čl. 1. st. 1. toč. 2. Odluke Vlade RH svota osiguranja na koju je vlasnik motornog vozila morao imati osigurano svoje vozilo za štetu nanесenu trećim osobama po jednom štetnom događaju iznosila je 400.000.000 HRD. Navedenom odredbom određeno je da se naknade štete revaloriziraju sa indeksom promjene tečaja hrvatskog dinara prema njemačkoj marki, po srednjem tečaju Narodne banke Hrvatske, od dana stupanja na snagu navedene odluke do dana izvršenja obveze po osnovi ugovora o osiguranju autoodgovornosti. Dakle, kod prigovora limita osiguranja naknada štete po jednom događaju se revalorizira u DEM (odnosno u EUR-ima) što znači da se svota osiguranja preračunava na dan stupanja na snagu Odluke u DEM, a isto tako i naknada štete. U slučaju kada se radi o potraživanju rente onda se sukladno navedenoj Odluci Vlade RH i prema pravnom shvaćanju ovoga suda rente kapitaliziraju i utvrđuju prema cijenama na dan štetnog događaja slijedom čega nije od značaja kasnije plaćanje pojedinačnih iznosa rente.

Iz nalaza i mišljenja mr. I. T. kako onog od 6. srpnja 1998. tako i onog od 11. rujna 2006. nedvojbeno proizlazi da je iznos od 400.000.000 HRD odgovarajući iznosu od 400.000,00 kn, odnosno 329.489,29 DEM i da uzimajući u obzir sve isplaćene naknade štete tužitelju i drugim osobama uključujući i potraživanje rente s osnova izgubljene zarade i tuđe i pomoći i njege tužitelja u ovom postupku, svota osiguranja nije iscrpljena. Kod toga uopće nije odlučno što se ti nalazi razlikuju u apsolutnom iznosu iscrpljene svote osiguranja, jer nedvojbeno iz oba nalaza i mišljenja proizlazi da svota osiguranja nije iscrpljena. Tome treba dodati da je i sam sud pored provedenih vještačenja utvrdio ukupan iznos naknade štete koji bi pripadao tužitelju i temeljem kojeg utvrđenja također nedvojbeno proizlazi da prigovor limita svote osiguranja nije osnovan. Stoga su sudovi pravilno primijenili materijalno pravo iz citirane Odluke Vlade Republike Hrvatske, a na temelju utvrđenja u postupku iz kojih proizlazi da svota osiguranja u konkretnom slučaju nije iscrpljena."

IV. ZASTARA

U svezi s pitanjem zastare izložit ćemo noviju sudsku praksu u primjeni čl. 377. ranije važećeg Zakona o obveznim odnosima (NN 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 117/99, 88/01) sada čl. 231. važećeg Zakona o obveznim odnosima koji se odnosi na zastaru tražbine naknade štete prouzročene kaznenim djelom a zatim i u slučajevima kad je počinitelj štete nepoznat.

Iako sudska praksa koju ćemo navesti nije isključivo vezana uz obvezno osiguranje od automobilske odgovornosti, može doći do primjene i u tim slučajevima, kako smo to uvodno u ovom članku već istakli.

S tim u svezi dosadašnja ustaljena sudska praksa, dosljedna je u primjeni stajališta da se dulji rok zastare iz čl. 377. ranije važećeg Zakona o obveznim odnosima, primjenjuje, osim na štetnika, i na odgovornu osobu što znači da će se primijeniti i na osiguratelja iz osnova obveznog osiguranja od automobilske odgovornosti za štete nanесene trećim osobama.

Što se tiče šteta čiji je počinitelj nepoznat Zakon o obveznim osiguranjima u prometu priznanje oštećenom pravu na naknadu štete nastale uporabom nepoznatog vozila, pod određenim

zakonom predviđenim pretpostavkama. Odštetni zahtjev podnosi se Hrvatskom uredu za osiguranje.

Iz svih navedenih razloga stajališta sudske prakse o navedenim pitanjima nesumnjivo nalaze primjenu i u svezi s osiguranjem od automobilske odgovornosti.

- Prema presudi Vrhovnog suda RH Rev x 83/2009 od 10. lipnja 2009. (objavljena u Izboru odluka Vrhovnog suda RH broj 1/2009) "zastarijevanje nije prekinuto isticanjem imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku nakon nastupa apsolutne zastare kaznenog gonjenja."

U obrazloženju se navodi:

"U postupku pred nižestupanjskim sudovima je utvrđeno:

- da je tužitelj kao pješak zadobio tjelesne ozljede u prometnoj nezgodi 10. veljače 1995. u K., kada ga je udario osobni automobil reg. br. ... u vlasništvu H. K. kojim je upravljao Ž. M.,

- da je tužitelj kao oštećenik u kaznenom postupku protiv Ž. M. istaknuo imovinskopravni zahtjev 7. prosinca 2004., a tužbu u ovom predmetu podnio je 8. studenog 1999.

Ocijenivši osnovanim tuženikov prigovor zastare potraživanja nižestupanjski sudovi su odbili tužbeni zahtjev, a time su materijalno pravo pravilno primijenili.

Tužba u ovom predmetu doduše je podnesena u okviru roka iz čl. 376. st. 2. ZOO (objektivni rok), ali nakon isteka roka iz čl. 376. st. 1. ZOO (subjektivni rok).

Drugostupanjski je sud pravilno istaknuo u obrazloženju svoje presude da je tužitelj kao oštećenik istaknuo imovinskopravni zahtjev u kaznenom postupku protiv okrivljenika Ž. M. 7. prosinca 2004. nakon nastupa apsolutne zastare kaznenog progona koja je nastupila 10. veljače 2001., zbog čega nema mjesta primjeni odredbe čl. 390. st. 1. ZOO, prema kojoj – ako je tužba protiv dužnika odbačena zbog nenadležnosti suda ili kog drugog uzroka koji se ne tiče biti stvari, pa vjerovnik podigne ponovo tužbu u roku od tri mjeseca od dana pravomoćnosti odluke o odbacivanju tužbe, smatra se da je zastarijevanje prekinuto prvom tužbom. Naime tužba u ovom sporu podnesena je prije podnošenja imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku.

Isto tako je drugostupanjski sud pravilno istaknuo da nastup zastare kaznenog gonjenja nije okolnost koja ima značenje takve procesne smetnje radi koje bi parnični sud bio ovlašten utvrđivati je li šteta počinjena kaznenim djelom.

Podnošenjem imovinskopravnog zahtjeva za naknadu štete u kaznenom postupku nakon isteka roka predviđenog za zastaru ne nastupa prekid zastare, pa su nižestupanjski sudovi pravilno zaključili da je u ovom slučaju nastupila zastara potraživanja naknade štete."

- Prema odluci Vrhovnog suda RH Rev x 196/2008 od 28. siječnja 2009. "kad je kazneni postupak bilo dopušteno provesti ali je nastupila apsolutna zastara konkretnog postupka pa je u kaznenom postupku optužnica odbačena nema mogućnosti primjene zastarnog roka za tražbine naknade štete prouzročene kaznenim djelom".

Obrazloženje glasi:

"Predmet spora je zahtjev svih tužitelja da im tuženici solidarno naknade štetu za duševne boli zbog smrti sina, odnosno brata koji je stradao u prometnoj nesreći koja se je dogodila 15. ožujka 1987.

U revizijskoj fazi postupka je sporno je li u ovom slučaju nastupila zastara zahtjeva za naknadu štete.

Sudovi nižeg stupnja su u postupku koji je prethodio reviziji utvrdili da je zbog prometne nesreće u kojoj je smrtno stradao sin, odnosno brat tužitelja vođen kazneni postupak. Rješenjem tog suda odbačena je optužnica protiv okrivljenika D. Š. zbog apsolutne zastare kaznenog progona.

- Prema odredbi čl. 377. ZOO kada je šteta prouzročena kaznenim djelom, a za kazneno gonjenje je predviđen dulji rok zastare, zahtjev za naknadu štete prema odgovornoj osobi zastarijeva kad istekne vrijeme određeno za zastaru kaznenog gonjenja (st. 1.).

Sudovi nižeg stupnja otklanjaju primjenu čl. 377. ZOO. Utvrđuju da zbog proteka roka zastare za kazneno gonjenje kazneni postupak nije vođen pa smatraju da nema mjesta primjeni čl. 377. st. 1. ZOO.

U pravu su sudovi nižeg stupnja kada su u ovom predmetu ocijenili da ne postoje pretpostavke za primjenu čl. 377. st. 1. ZOO. To se odredba ne može primijeniti kad je kazneni postupak dovršen odlukom koja nije osuđujuća u odnosu prema odgovornoj osobi, pa makar to bila i posljedica zastare kaznenog progona. Iznimku predstavlja pravo parničnog suda utvrditi je li šteta prouzročena kaznenim djelom samo kada su postojale procesne smetnje zbog kojih se protiv odgovorne osobe nije mogao provesti kazneni postupak, primjerice ako je ona umrla, pa nije bilo zakonske mogućnosti za provođenje kaznenog postupka ili je postojala njezina nesposobnost za rasuđivanje.

U situaciji kada je kazneni postupak bilo dopušteno provesti, ali je nastupila zastara kaznenog progona, nije moguće primijeniti odredbu čl. 377. st. 1. ZOO. U takvoj situaciji primjenjuje se odredba čl. 376. st. 1. i 2. ZOO pa su sudovi nižeg stupnja primjenom te odredbe pravilno utvrdili da je u ovom predmetu nastupila zastara zahtjeva za naknadu štete."

- U svezi s primjenom čl. 376. ZOO prema odlukama Vrhovnog suda RH Rev 352/2008 od 7. siječnja 2009., Rev 152/2008 od 21. siječnja 2009. i Rev x 196/2008 od 28. siječnja 2009. "kod subjektivnog roka zastare tražbine naknade štete koji važi od saznanja oštećenog za štetu i za počinitelja taj će se rok računati od saznanja za jednu od ovih okolnosti za koju je posljednju saznao."

Obrazloženje, između ostalog, glasi:

"Sukladno odredbi članka 376. st. 1. ZOO-a potraživanje naknade štete zastarijeva za tri godine od kada je oštećenik doznao za štetu i osobu koja je štetu učinila, te se stoga, kako to pravilno i ocjenjuju sudovi nižeg stupnja, kreći trogodišnji rok zastare potraživanja naknade štete može se računati od onog trenutka kada je oštećeni saznao za opseg i visinu štete, te za štetnika, time da se trenutak saznanja svakog od ovih elemenata ne mora vremenski poklapati. U tom slučaju rok zastare će se početi računati od onog trenutka kada je oštećeni saznao za jedan od ovih elemenata iz članka 376. st. 1. ZOO-a za kojeg je posljednjeg saznao."

U slučajevima kad je počinitelj štete nepoznat u sudskoj praksi uvijek se iznova kao sporno postavlja pitanje mogućnosti primjene zastarnog roka predviđenog za štete prouzročene kaznenim djelom (čl. 231. ZOO) odnosno u svezi s primjenom općeg zastarnog roka za tražbine naknade štete (čl. 230. ZOO) postavlja se pitanje primjene subjektivnog ili objektivnog roka zastarijevanja.

- Prema odluci Vrhovnog suda RH Rev 89/2008 od 14. listopada 2008. "kad počinitelj kaznenog djela nije poznat parnični sud nije ovlašten kao prethodno pitanje raspraviti da li je šteta prouzročena kaznenim djelom."

U obrazloženju se, između ostalog, navodi:

"Prema odredbi čl. 377. st. 1. ZOO kad je šteta uzrokovana kaznenim djelom, a za kazneno gonjenje je predviđen dulji rok zastare, zahtjev za naknadu štete prema odgovornoj osobi zastarijeva kad istekne vrijeme određeno za zastaru kaznenog gonjenja.

Citirana zakonska odredba, a time i dulji rok zastare se primjenjuje samo u slučaju da je protiv počinitelja kaznenog djela vođen kazneni postupak i dovršen osuđujućom presudom. Parnični sud je samo iznimno ovlašten kao prethodno pitanje utvrđivati je li šteta uzrokovana kaznenim djelom ukoliko su postojale određene procesne smetnje zbog kojih se protiv poznatog počinitelja nije mogao provesti kazneni postupak. Ako počinitelj kaznenog djela nije uopće poznat parnični sud nije ovlašten raspraviti kao prethodno pitanje je li šteta uzrokovana kaznenim djelom.

Dakle, u situaciji kakva je u ovom predmetu kad počinitelji terorističkog akta nisu poznati, potraživanje naknade štete zastarijeva po odredbama čl. 376. ZOO, a odredbe čl. 377. ZOO se ne mogu primijeniti.

Prema tome, nižestupanjski sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kad su primjenom čl. 376. ZOO smatrali predmetni zahtjev neosnovanim, jer je za predmetno potraživanje u smislu te zakonske odredbe nastupila zastara."

- Prema odlukama Vrhovnog suda RH Rev 921/2007 od 19. studenog 2008. i Rev 1350/2007 od 19. studenog 2008. "objektivni rok zastare tražbine naknade štete od pet godina od nastanka štete primjenjuje se i kada subjektivni zastarni rok od tri godine od saznanja na štetu i učinitelja istječe izvan toga roka, a primjenjuje se i kada je oštećeni doznao za štetu ali ne i za učinitelja jer tada subjektivni zastarni rok ne počinje teći pa tražbina naknade štete zastarijeva samo zbog proteka objektivnog zastarnog roka."

U obrazloženju se navodi:

"Odredbom čl. 376. st. 1. i 2. ZOO propisano je da potraživanje naknade uzrokovane štete zastarijeva za tri godine od kada je oštećenik doznao za štetu i za osobu koja je štetu učinila. U svakom slučaju ovo potraživanje zastarijeva za pet godina od kada je šteta nastala.

Objektivni rok zastare tražbine naknade štete od pet godina kada je šteta nastala primjenjuje se kada subjektivni rok od tri godine od kada je se doznalo za štetu i počinitelja istječe izvan toga roka. Taj rok se primjenjuje i u slučaju kada je oštećenik doznao za štetu no ne i za osobu koja je štetu učinila, jer u tom slučaju subjektivni zastarni rok uopće ne počinje teći, tako da tražbina naknade štete zastaruje samo zbog proteka objektivnog zastarnog roka."

V. UMJESTO ZAKLJUČKA

S obzirom da je predmet ovog članka osvrst na sudsku praksu, nadamo se da će izložena stajališta odabranih sudskih odluka dati korisnu informaciju svakom u jednom dijelu čestih pitanja i dvojbi u svezi s obveznim osiguranjem od automobilske odgovornosti.

doc. dr. sc. Davor Babić

**NEKE IZNIMKE OD NAČELA LEX LOCI DELICTI COMISSI
PREMA HAŠKOJ KONVENCIJI O PROMETNIM NEZGODAMA
IZ 1971. GODINE**

Neke iznimke od načela *lex loci delicti commissi* prema Haškoj konvenciji o prometnim nezgodama iz 1971. godine

Pravo mjerodavno za odgovornost za štetu zbog prometne nezgode u Republici Hrvatskoj se određuje primjenom Haške konvencije o mjerodavnom pravu za prometne nezgode na cestama iz 1971. (Nar. nov. MU br. 4/1994, Sl. list SFRJ br. 26/1976). Konvencija se primjenjuje neovisno o uzajamnosti, tj. bez obzira jesu li države s kojima je povezana šteta za koju se određuje mjerodavno pravo ugovornice te konvencije (čl. 11).

Kako prema Ustavu Republike Hrvatske (čl. 140.) međunarodni ugovori imaju prednost pred zakonom, kolizijske norme Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima (Nar. nov. br. 53/91) o pravu mjerodavnom za izvanugovornu odgovornost za štetu (čl. 28. ZRSZ), ne primjenjuju se na prometne nezgode (čl. 3. ZRSZ).

Temeljno pravilo Konvencije jest da je za štetu zbog prometne nezgode mjerodavno unutarnje pravo države na teritoriju koje se dogodila prometna nezgoda (čl. 3). Tim pravilom kodificirano je tradicionalno kolizijskopravno načelo o mjerodavnosti *lex loci delicti commissi*.

U člancima 4.-6. Konvencija propisuje iznimke tom općem pravilu u slučajevima kada je neko drugo pravo bliže povezano sa štetnim događajem.

Prema članku 4. stavak (a) druga alineja, ako je samo jedno vozilo sudjelovalo u nezgodi i ako je registrirano u državi različitoj od one na čijem području se dogodila nezgoda, unutarnje pravo države registracije toga vozila primjenjuje se na odgovornost prema žrtvi koja je bila putnik, ako se njezino uobičajeno boravište nalazi u nekoj drugoj državi osim one na teritoriju koje se dogodila nesreća.

U hrvatskoj sudskoj praksi postavilo se pitanje primjenjuje li se ta iznimka i na odgovornost prema posredno oštećenim osobama, kao što su srodnici neposredno oštećene osobe koja je poginula u prometnoj nezgodi.

Iz sistematskog (sustavnog), svrhovitog (teleološkog) i historijskog tumačenja Konvencije, proizlazi zaključak da se ova iznimka primjenjuje se i u tim slučajevima te da je mjerodavno pravo države registracije vozila, a ne pravo države u kojoj se prometna nezgoda dogodila.

---

* Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Sistematsko tumačenje međunarodnih ugovora podrazumijeva određivanje značenje izraza iz ugovora u njihovu kontekstu (čl. 31. st. 2. Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora iz 1969.; Nar. nov. MU br. 12/93, 16/93, 9/98 – dalje: „Bečka konvencija“). Kontekst neke odredbe pritom znači prije svega cjeloviti tekst međunarodnog ugovora, uključujući njegovu preambulu i priloge. Tijelo primjene ne može doslovno primijeniti jednu odredbu međunarodnog ugovora bez uvažavanja drugih.

Slijedom navedenog, pri tumačenju dosega iznimke iz čl. 4. st. (a) druga alineja Konvencije valja uzeti u obzir cjelokupni tekst Konvencije, a osobito odredbu članka 8. koji uređuje polje primjene prava koje je prema Konvenciji mjerodavno za štetu. Prema točki 6. toga članka, pravo mjerodavno prema konvenciji određuje koje osobe „imaju pravo na naknadu štete koju su osobno pretrpjele.“ Iz ove odredbe jasno slijedi da se tek prema materijalnom pravu koje je mjerodavno prema odredbama Konvencije – što uključuje i odredbu čl. 4. st. (a) druga alineja – treba odrediti koje osobe imaju pravo samostalno ostvarivati zahtjev za naknadu štete. Službeni prijevod konvencije koji je objavljen u Službenom listu SFRJ (MU br. 26/1976) doslovno odgovara francuskoj verziji Konvencije („*les personnes ayant droit à réparation du dommage qu'elles ont personnellement subi*“). Iz engleske verzije Konvencije, koja je jednako vjerodostojna, još je jasnije da se odredba čl. 4. st. (a) druga alineja primjenjuje i onda kada neka druga osoba, kao posredno oštećena, podnosi tužbu u vlastito ime. Prema toj verziji, pravo mjerodavno prema Konvenciji određuje „koje su osobe pretrpjele štetu i tko može zahtijevati naknadu štete u svoje ime“ („*the persons who have suffered damage and who may claim damages in their own right*“). Iz svega navedenog nedvojbeno proizlazi da se kolizijske norme Konvencije, uključujući i sve odredbe čl. 4., primjenjuju i u ovim slučajevima.

Metoda *teleološkog tumačenja* međunarodnih ugovora izrijeком je prihvaćena odredbom čl. 31. st. 1. Bečke konvencije koja propisuje da se međunarodni ugovori tumače u svjetlu njihovog predmeta i svrhe. Svrha odredbe čl. 4. jest „omogućiti rješenje za poteškoće koje se pojavljuju u primjeni lokalnog prava u slučaju kada su sve stranke nezgode povezane s državom različitom od one u kojoj se nezgoda dogodila“.¹ Ta svrha ne bi bila ostvarena ako se iznimka iz čl. 4.(a) druga alineja ne primjenjuje onda kada tužbu podnose srodnici neposredno oštećene osobe koja je imala redovno boravište u državi različitoj od one u kojoj se nezgoda dogodila. U takvim slučajevima, veza s državom mjesta gdje se prometna nezgoda dogodila je jednako slaba, ako ne i slabija, nego u slučajevima kada neposredno oštećena osoba koja je nezgodu preživjela sama ostvaruje odštetni zahtjev. Svrha čl. 4. Konvencije, a to je primjena prava koje je s odštetnim zahtjevom bliže povezano od prava države gdje se nezgoda dogodila, može se ostvariti samo ako se pravo registracije temeljem čl. 4. primijeni i na zahtjev posredno oštećenih osoba.

Tumačenje po kojemu se iznimka iz čl. 4.(a) druga alineja primjenjuje samo na zahtjeve neposredno oštećenih osoba dovelo bi do nesvrshodnih i nelogičnih rezultata. Npr. ako zahtjeve za naknadu štete ističu i neposredno oštećena osoba i njezini srodnici, za te zahtjeve bi bilo mjerodavno različito pravo. U slučajevima u kojima je u istom vozilu u istom mjestu nastradalo više osoba s redovnim boravištem u istoj državi, a samo neke od njih su izgubile život, mjerodavno pravo različito bi se određivalo za preživjele i poginule putnike, premda okolnost je li putnik preživio nezgodu ne bi smjela utjecati na određivanje mjerodavnog prava.

¹ Eksplanatorno izvješće Stalnog ureda Haške konferencije (izvjestitelj: Eric Essén), www.hcch.net, komentar uz čl. 4., odlomak 5: „...en remédiant à l'inconvénient de la compétence de la loi locale lorsque toutes les parties à un accident se rattachent à un pays autre que celui sur le territoire duquel l'accident est survenu“. Engl. prijevod Stalnog ureda Haške konferencije: „...providing a solution to the disadvantages encountered in applying the local law when all parties in an accident are connected with a country other than that in which the accident occurred.“

Ako bi neposredno oštećena osoba koja je pokrenula radi naknade štete umrla tijekom parnice, nakon njezine smrti više ne bi bilo mjerodavno pravo registracije vozila već *lex loci*, što svakako ne bi bilo svrsishodno.

Osobito bi takvo tumačenje bilo neprimjereno u slučajevima u kojima neposredno i posredno oštećena osoba imaju redovno boravište u istoj državi. U tim slučajevima, posebno je opravdano primijeniti pravo koje im je zajedničko.

Metodu *historijskog tumačenja* međunarodnih ugovora treba primijeniti kao dopunsku ako je značenje ugovora dvosmisleno ili nejasno ili ako dovodi do ishoda koji je očito besmislen ili nerazuman (čl. 32. Bečke konvencije). Ako bi ta metoda bila primijenjena na tekst čl. 4(a)(2) Haške konvencije, ona nedvojbeno govori u prilog tumačenju da se iznimka propisana tom odredbom primjenjuje i na zahtjeve nasljednika neposredno oštećenih osoba.

Zakonodavna povijest konvencije izražena je prije svega u Eksplanatornom izvještaju koji je sastavio izvjestitelj Haške konferencije za tu konvenciju, g. Eric Essén.² U tom izvještaju izrijekom se navodi da se sve posredno oštećene osobe u pogledu određivanja mjerodavnog prava u potpunosti izjednačuju s neposrednim oštećenikom:

„To pravilo se ne odnosi samo na oštećenike koji se nalaze na mjestu nezgode u vrijeme kada se ona dogodila, tj. na 'neposredne oštećenike'. Druge osobe koje imaju pravo na naknadu štete koju su pretrpjele posredno zbog povrede nanesene neposrednom oštećeniku, npr. temeljem pravila o naknadi nematerijalne štete ili štete nastale zbog smrti ili nesposobnosti za rad druge osobe, u potpunosti su izjednačene u pogledu određivanja mjerodavnog prava s neposrednim oštećenikom. Njihovi zahtjevi podvrgnuti su pravu koje je mjerodavno ili bi bilo mjerodavno za odgovornost prema neposredno oštećenoj osobi. Ipak, iz teksta konvencije jasno je da se redovno boravište posrednog oštećenika treba uzeti u obzir ako je bio prisutan na mjestu nezgode. Pravo koje je mjerodavno prema redovnom boravištu neposrednog oštećenika uređuje, prema čl. 8. t. 6., koje osobe imaju pravo na naknadu štete.“³

Ovo tumačenje ponovljeno je i u dijelu izvještaja koji se odnosi na čl. 8.⁴

Essénov izvještaj vjerno odražava pripremne materijale temeljem kojih su vođeni pregovori o konvenciji. Već je prvi nacrt konvencije, koji je dana 4. svibnja 1968. usvojila Posebna komisija (*Commission spéciale*) za tu konvenciju, slijedio shvaćanje da se iznimke od *lex loci delicti commissi* primjenjuju bez obzira da li zahtjev ističe neposredno ili posredno oštećena osoba. Odredba čl. 3. toga nacrta propisivala je primjenu prava zajedničkog redovnog boravišta

---

² www.hcch.net

³ Eksplanatorno izvješće, op. cit., tekst uz čl. 4., odlomak 9.3. U francuskom izvorniku: „La rU francuskom izvorniku: „*La règle ne vise que les victimes qui se trouvaient sur les lieux de l'accident au moment où celui-ci est survenu à savoir 'les victimes directes'. Les autres personnes ayant droit à réparation du dommage qu'elles peuvent avoir subi 'par ricochet' à la suite du préjudice qui a frappé la victime directe, par exemple en vertu des règles sur la réparation du tort moral o udu préjudice résultant du décès ou de l'incapacité de travail d'une autre personne, sont entièrement assimilées, du point de vue de la détermination de la loi applicable, à la victime directe. Leurs prétentions sont donc soumises à la loi qui régit la responsabilité envers la victime directe ou qui l'aurait régi. Toutefois, il ressort du texte que la résidence habituelle d'une victime par ricochet doit être pris en considération si elle est présente sur les lieux de l'accident. La loi déclarée applicable sur la base de la résidence habituelle d'une victime directe détermine, en vertu de l'article 8 No 6, les autres personnes ayant droit à réparation du dommage.*“

⁴ Tekst uz čl. 8. Točka 9.

stranaka.⁵ Prema toj odredbi, mjerodavno pravo određuje se prema redovnom boravištu neposredno oštećene osobe, a ne i posrednih oštećenika.⁶ Kao i prema konačnom tekstu konvencije, u odredbi kojom je određeno polje primjene mjerodavnog prava (čl. 6. Nacrta) bilo je propisano da to pravo određuje krug osoba koje imaju pravo na naknadu štete. U izvještaju Posebne komisije sastavljenom uz Nacrt izrijekom se navodi da se iznimka iz čl. 3. primjenjuje i na zahtjeve posredno oštećenih osoba.⁷ Kako odredba čl. 6. Nacrta doslovno odgovara čl. 8. konačnog teksta Konvencije, izvještaj koji je bio priložen kao materijal za pregovore predstavlja dodatnu potvrdu da se čl. 4. stavak a) primjenjuje i na zahtjeve posredno oštećenih osoba.

Pored navedenih interpretativnih metoda, kod tumačenja konvencije treba, u interesu njezine ujednačene primjene, uzeti u obzir i sudsku praksu drugih država ugovornica. Prema dostupnim izvorima sudske prakse o Haškoj konvenciji iz 1971., sudovi država ugovornica primjenjuju čl. 4 st. a) te konvencije i onda kada tužbu za naknadu štete podnose nasljednici osobe koja je u prometnoj nezgodi izgubila život. Na ovaj zaključak upućuje praksa objavljena u zbirkama „*Les nouvelles conventions de la Haye – leur application par les juges nationaux*” (“Nove Haške konvencije – njihova primjena pred državnim sudovima”).⁸

U odlukama objavljenima u tim zbirkama mjerodavnost prava države registracije vozila u ovakvim slučajevima najčešće nije ni bila osporavana.

Npr. u odluci od 7. veljače 1970., Žalbeni sud Pariza (*Cour d'appel de Paris*) utvrdio je da u tužbi nasljednika francuskog rezidenta koji je izgubio život u prometnoj nezgodi u Španjolskoj u kojoj je sudjelovalo samo jedno vozilo registrirano u Francuskoj, prema Konvenciji treba primijeniti francusko pravo.⁹

Građanski sud u Anversu (Belgija) dana 4. studenoga 1976. odlučio je da je prema čl. 4. (a) 2. Konvencije mjerodavno belgijsko pravo u slučaju u kojemu su u prometnoj nezgodi koja se dogodila u Njemačkoj, u belgijskom vozilu tri belgijska putnika poginula, a jedan bio ozlijeđen. Sud nije razlikovao određivanje mjerodavnog prava u pogledu poginulih i preživjelih putnika.¹⁰

Francuski Kasacijski (vrhovni) sud odlučio je 21. ožujka 1979. da je prema Konvenciji mjerodavno francusko pravo u slučaju u kojemu su dva maloljetnika s redovnim boravištem u Francuskoj izgubila život u prometnoj nezgodi koja se dogodila u Španjolskoj u vozilu koje je registrirano i osigurano u Francuskoj.¹¹

---

⁵ *Avant-projet de Convention sur la loi applicable en matière d'accidents de la circulation routière* (Nacrt Konvencije o pravu mjerodavnom za prometne nezgode na cestama), *Conférence de La Haye de droit international privé, Actes et documents de la Onzième session, Tome III – Accidents de la circulation routière* (Stalni ured Haške konferencije za međunarodno privatno pravo, Den Haag (1970)), str. 62-63.

⁶ Izvještaj uz prvi nacrt, tekst uz čl. 3., točka 3.7., str. 72.

⁷ *Ibid.*, tekst uz čl. 6., točka 2.4. str. 77.

⁸ *Les nouvelles conventions de la Haye – leur application par les juges nationaux*, ur. Mathilde Sumampouw, (Leiden, 1976, 1980, 1984).

⁹ *Ibid.*, (Leiden, 1976.), str. 293. Žalbeni sud utvrdio je da se francusko pravo ipak ne primjenjuje jer konvencija još nije bila stupila na snagu, a u nezgodi nije sudjelovalo samo jedno vozilo.

¹⁰ *Ibid.*, (1980), str. 175.

¹¹ *Ibid.*, str. 176. Sud ipak nije primijenio konvenciju jer se prometna nezgoda dogodila prije njezinog stupanja na snagu.

Isti sud je u odluci od 12. svibnja 1981. utvrdio da bi u slučaju u kojemu je u Belgiji kao pješak nastradao Francuz od vozila registriranog u Francuskoj prema Konvenciji bilo mjerodavno francusko pravo (čl. 4. st. a), treća alineja).¹²

U predmetu o kojemu je odlučivao Građanski sud u Hasseltu (Belgija), dana 21. ožujka 1983. u prometnoj nezgodi u Bugarskoj u kojoj je sudjelovalo vozilo registrirano u Belgiji poginuo je belgijski putnik. Njegovi nasljednici zatražili su naknadu štete prema belgijskom pravu. Tuženik je zagovarao tumačenje po kojemu prema čl. 3. i 4. Konvencije treba razlikovati zahtjev za naknadu štete *ex haerede* – tj. od strane nasljednika – od zahtjeva istaknutog u vlastito ime. Sud je ovu argumentaciju odbio i utvrdio da je prema čl. 4. mjerodavno belgijsko pravo. U tom pogledu, sud je izrijeком uputio na odredbu čl. 8. koja uređuje polje primjene mjerodavnog prava prema Konvenciji. Ovu odluku je 5. veljače 1985. potvrdio Žalbeni sud Anversa.¹³

Samo u posljednjem predmetu bila je iznesena teza da se u slučajevima kada tužbu podnose nasljednici primjenjuje pravo mjesta prometne nezgode, ali je tu tezu sud izrijeком odbio. U svim drugim citiranim slučajevima, tumačenje prema kojemu se čl. 4. st. a) primjenjuje i onda kada tužbu podnose nasljednici uopće nije bilo osporeno.

Iz svega navedenog slijedi da bi, primjenjujući Hašku konvenciju iz 1971. u slučajevima kada se prometna nezgoda u kojoj je sudjelovalo samo jedno vozilo dogodila u državi različitoj od države registracije vozila, a neposredno oštećena osoba koja je smrtno stradala i njezini srodnici koji postavljaju zahtjev za naknadu štete imaju redovno boravište u drugoj državi, hrvatska sudska praksa trebala zauzeti stav da je za odgovornost za štetu zbog prometne nezgode mjerodavno pravo države redovnog boravišta neposredno oštećene osobe.

---

¹² *Ibid.*, (1984), str. 152. Sud nije primijenio konvenciju jer se nezgoda dogodila prije no što je konvencija stupila na snagu.

¹³ *Ibid.*, (1994), str. 142.

Tjaša Korbar

**AKTUALNI POLOŽAJ SLOVENSKEG ZAVAROVALNOG
ZDRUŽENJA U SLOVENIJI I SUSTAVU ZELENE KARTE**

Aktualni položaj Slovenskog zavarovalnog združenja u Sloveniji i Sustavu zelene karte

---

Slajd 1

SLOVENSKO ZAVAROVALNO ZDRUŽENJE
Slovenian Insurance Association

Aktualni položaj Slovenskog zavarovalnog združenja u Sloveniji i u Sustavu zelene karte

Tjaša Korbar
Slovensko zavarovalno združenje

Slajd 2

Slovensko zavarovalno združenje (SZZ)

Sukladno Zakonu o osiguranju / Zakonu o obveznim osiguranjima u prometu SZZ obavlja poslove:

- UREDA ZELENE KARTE
- GARANCIJSKOG FONDA
- INFORMACIJSKOG CENTRA (4. Direktiva o osiguranju motornih vozila)
- UREDA ZA NAKNADU (4. Direktiva)
- vođenja REGISTRA ŠTETNIH DOGAĐAJA (sukladno 5. Direktivi - obveza izdavanja potvrda o povijesti šteta po ugovoru o osiguranju za razdoblje od prethodnih 5 godina - na zahtjev ugovaratelja osiguranja + online osiguranje od automobilske odgovornosti)
- ORGANIZACIJE EDUKACIJE, PROVJERE STRUČNIH ZNANJA POTREBNIH ZA OBAVLJANJE POSLOVA ZASTUPANJA I POSREDOVANJA U OSIGURANJU
- GOSPODARSKO INTERESNO UDRUŽENJE

---

* Slovensko zavarovalno združenje

SZZ – ČLANOVI UREDA ZELENE KARTE

6 KOMPOZITNIH DRUŠTAVA ZA OSIGURANJE

Tržište osiguranja od AO – udjeli – 2009.

TRIGLAV	(cca. 49 %)
MARIBOR	(cca. 20 %)
ADRIATIC SLOVENICA	(cca. 17 %)
TILIA	(cca. 7 %)
GENERALI	(cca. 6 %)
GRAWE	(cca. 1 %)

OBVEZA FINANCIRANJA GARANCIJSKOG FONDA / UREDA ZA NAKNADU ZA SVA DRUŠTVA ZA OSIGURANJE KOJA SE BAVE OSIGURANJEM OD AUTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI U SLOVENIJI

(ODNOSI SE I NA DRUŠTVA ZA OSIGURANJE IZ DRUGIH ZEMALJA ČLANICA EU KOJA OBAVLJAJU POSLOVE OSIGURANJA OD AUTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI NEPOSREDNO ILI PREKO PODRUŽNICE)

OPĆI POKAZATELJI: SLO osiguranje od AO

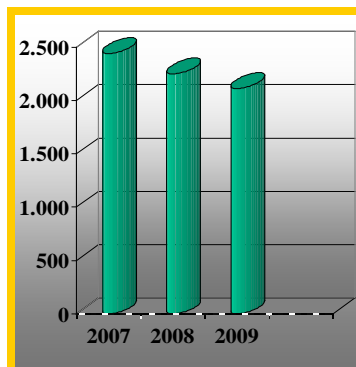
- SLO – 2 milijuna stanovnika – *cca. 1.3 milijuna motornih vozila (1 milijun osobnih vozila)*
- osigurateljno pokrće za cjelokupno područje Europskog gospodarskog prostora (EEA) na temelju jedne jedinstvene premije (*od 01. 05. 2004.*); *većina društava nudi svjetsko pokrće*
- neosigurana motorna vozila (2008.): *oko 6.550 vozila (0.5 %)*
- isplaćene štete / zaračunata bruto premija (2008.): 180,0 mil. EUR / 329,8 mil. EUR (kvota šteta 54.6%); 3. po veličini vrsta osiguranja
- prosječna premija AO (2008.): 214 EUR
- prosječna šteta AO (2008.): 2.851 EUR
- minimalne svote pokrća u SLO:
  - štete na osobama 3.700.000 EUR od 01. 01. 2012.: 5.000.000 EUR
  - štete na stvarima 500.000 EUR od 01. 01. 2012.: 1.000.000 EUR

SZZ u Sustavu ZK – važne prekretnice

- SZZ, Ured zelene karte – član Savjeta ureda - Council of Bureaux od **listopada 1992.**;
- potpisnik **Multilateralnog sporazuma** (“načelo uobičajenog stacioniranja vozila”) sukladno 1. Direktivi o osiguranju motornih vozila od 1996., s primjenom od **1. studenog 1997.**;
- nove nadležnosti SZZ temeljem 4. Direktive s prijemom Slovenije u članstvo EU – **1. svibnja 2004.**: **Informacijski centar, Garancijski fond i Ured za naknadu**

Broj šteta po zelenoj karti u SLO

Broj šteta ZK u Sloveniji u razdoblju 2007. – 2009.:

- 2007.: **2.438** ZK šteta
- 2008.: **2.248** ZK šteta
- 2009.: **2.111** ZK šteta

- štete po zelenoj karti (štete strane odgovornosti) rješavaju članovi Slovenskog zavarovalnog združenja - Ureda zelene karte

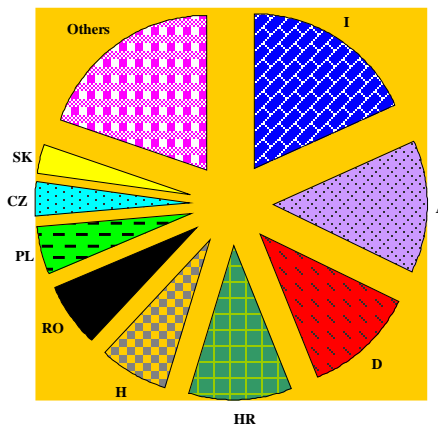
- većinu šteta po zelenoj karti rješavaju korespondenti (1.907 šteta od ukupnog broja od 2.111 šteta u 2009.)

- većina šteta po zelenoj karti riješena je u mirnom postupku (ispod 2% sudskih postupaka)

ZK štete u Sloveniji u 2009.

Štete po zelenoj karti
(ukupno 2.111) po
državama štetnika:

I	389	BIH	49
A	291	CH	43
D	248	BG	39
HR	230	NL	34
H	150	F	33
RO	140	E	27
PL	105	UA	25
CZ	76	TR	21
SK	63	LT	18
SRB	53	MK	16

SZZ sa svojim članovima i 4. Direktiva

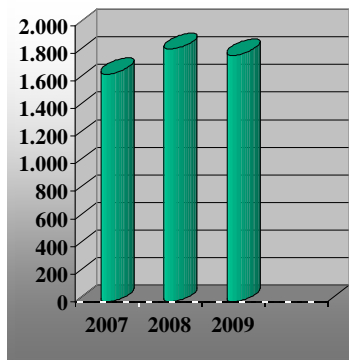
- izmjene slovenskih zakona u 2002. ali uz odgodu primjene odredbi koji se odnose na 4. Direktivu do dana prijema Slovenije u članstvu EU ⇒ dobra osnova za SZZ i njegove članove za uspješan start 01. 05. 2004.
- SZZ nije imalo većih problema u obavljanju svojih novih dužnosti u svojstvu – Informacijskog centra (pristup podacima o osiguranju SLO vozila te o imenovanim ovlaštenim predstavnicima za rješavanje šteta putem web stranice SZZ: <http://www.zav-zdruzenje.si>) i Ureda za naknadu – glavni razlozi:
  - svih 6 društava članova imenovalo je svoje ovlaštene predstavnike u svim zemljama EEA + CH (bilateralni sporazum) te su od stranih društava imenovani za ovlaštene predstavnike u SLO
  - intenzivna suradnja SZZ i članova na edukaciji zaposlenika, osobito onih koji ostvaruju prvi kontakt s klijentima / oštećenima: okružnice o pitanjima međunarodnih šteta, radionice, seminari; Stručni odbor Ureda zelene karte (razmjena iskustava, razvoj smjernica o dobrim poslovnim običajima u poslovanju odjela za međunarodne štete)
  - podrška/informacije slovenskim oštećenima o njihovom pravu na podnošenje odštetnog zahtjeva u slučaju šteta nastalih u prometnim nesrećama u nekoj drugoj zemlji članici Sustava ZK a prouzročeni od motornih vozila registriranih/osiguranih u drugoj zemlji EEA ili CH: SZZ oštećenima pruža adekvatne informacije o međunarodnim štetama (na web stranicama, telefonom, u brošurama, na konferencijama za tisak)
  - razvoj učinkovitog informacijskog sustava u okrilju SZZ (pravna osnova!)

SZZ sa svojim članovima i 4. Direktiva

Utjecaj 4. Direktive na Sustav zelene karte:

- povećanje broja korespondentnih ugovora (obveza imenovanja ovlaštenog predstavnika za rješavanje šteta po 4. Direktivi u svim zemljama članicama EU)
- poboljšana učinkovitost u postupku obrade šteta – skraćivanje rokova za potvrdu pokrića, likvidaciju šteta (*rokovi za davanje utemeljenog odgovora/ponude*)
- više suradnje i povjerenja između partnera, razmjene iskustava, znanja i dobrih poslovnih običaja (*važnost dobre reputacije – oštećeni ne prepoznaju razliku između korespondenta i ovlaštenog predstavnika, razlike u složenosti "obične" međunarodne štete i štete 4. Direktive (strano pravo!), obraćaju se korespondentu / ovlaštenom predstavniku u svojoj zemlji, a ne stranom osiguratelju*)
- bolja financijska disciplina i posljedično manje intervencija Ureda (*više posla, bolja suradnja – veća fleksibilnost osiguratelja, posebni sporazumi/dogovori za važne partnere*)
- prednost imanja više institucija pod jednim krovom (*SZZ posluje kao Ured ZK, GF, IC, Ured za naknadu*)

Broj šteta po 4. Direktivi u SLO

Broj šteta po 4. Direktivi (*aktivne i pasivne*) za razdoblje 2007. – 2009.:

- 2007.: **1.648 (1.143 i 505)** šteta
- 2008.: **1.829 (1.176 i 653)** šteta
- 2009.: **1.784 (1.151 i 633)** šteta

- štete 4. Direktive većinom obrađuju članovi SZZ u svojstvu ovlaštenih predstavnika inozemnih osiguratelja

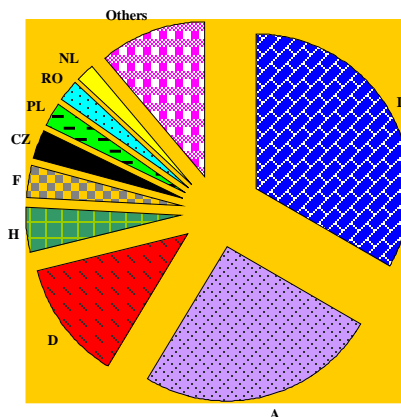
- mali broj sudskih predmeta usprkos pravu slovenskog oštećenika na podnošenje tužbe protiv inozemnog osiguratelja u Sloveniji

- SZZ je u svojstvu Ureda za naknadu i Garancijskog fonda (aktivne i pasivne štete) obrađivalo vrlo mali broj šteta u razdoblju od 01. 05. 2004. do danas (oko 50) – većinom su to bile štete po neosiguranim ili nepoznatim vozilima

Aktivne štete 4. Direktive u SLO u 2009.

Štete po 4. Direktivi (ukupno 1.151) po državi inozemnog osiguratelja:

I	385	GB	19
A	292	SK	19
D	144	CH	19
H	53	B	17
F	41	BG	9
CZ	35		
PL	29		
RO	24		
NL	23		
E	20		

Suradnja SZZ s drugim institucijama

SZZ pridaje velik značaj (na domaćoj i međunarodnoj razini):

- suradnji s Ministarstvom financija i Agencijom za nadzor nad osiguranjem na pripremi novih zakona iz područja osiguranja
- suradnji s Ministarstvom unutarnjih poslova:
  - * baza policijskih zapisnika (elektronska razmjena podataka za SZZ i njegove članove) * baza podataka o motornim vozilima registriranim u Sloveniji
  - * kontrola osiguranja od AO slovenskih i stranih vozila * zajedničke tiskovne konferencije u organizaciji SZZ i Ministarstva unutarnjih poslova / Policije;
- aktivnom sudjelovanju djelatnika SZZ u radu odbora Savjeta ureda – *Council of Bureaux*, u Grupi srednjeeuropskih Ureda CoB
- razmjeni iskustava, informacija i bliskoj suradnji s drugim nacionalnim Uredima zelene karte, Garancijskim fondovima, Uredima za naknadu, Informacijskim centrima, osobito iz susjednih zemalja, zemalja jugoistočne Europe
- praćenju EU agende – događanja, pitanja od značaja za industriju osiguranja s naglaskom na zakonodavstvo - kroz članstvo u europskoj federaciji osiguratelja i reosiguratelja CEA

Marin Matijaca

PRIČUVA ŠTETA OSIGURANJA MOTORNIH VOZILA

Pričuva šteta osiguranja motornih vozila

1. UVOD

U okviru ovog rada bavimo se problematikom određivanja pričuva šteta s posebnim naglaskom na automobilska osiguranja, utjecajem dostupnih podataka na procjene pričuva šteta te utjecajem krivih procjena pričuva na poslovni rezultat društva za osiguranje.

Prosječni iznos štete u pričuvi osiguranja od automobilske odgovornosti bilježi kontinuirani rast u proteklim godinama. U periodu 2003-2009 iznos prosječne štete je porastao za 88,79% tako da na 31.12.2009. iznosi 90.257 kuna¹.

Bruto pričuve šteta osiguranja motornih vozila su u periodu 2003 – 2008 godine porasle za 52,27% te su na dan 31.12.2008. iznosile 4,4 milijardi kuna što čini 75,28% ukupne pričuve šteta za neživotna osiguranja na osigurateljnem tržištu u RH. Dio pričuva šteta osiguranja motornih vozila koji je formiran temeljem aktuarskih procjena i projekcija iznosio je 1,92 milijardi kuna².

Neto dobit tržišta neživotnih osiguranja u RH za 2008. godinu iznosila je 120,9 milijuna kuna³.

Iz gore navedenih statističkih podataka lako je izvući zaključak da bi aktuari eventualnim korištenjem opreznijih pretpostavki pri procjeni pričuva šteta osiguranja motornih vozila te njihovim povećanjem za samo 6,31% „pojeli“ cijelu dobit tržišta neživotnih osiguranja u RH. Ova činjenica nam vrlo jasno ukazuje kolika odgovornost leži na aktuarima i ispravnosti njihovih procjena.

---

* Triglav osiguranje d.d.
Ovlašteni aktuar

¹ Izvješće o tržištu obveznih osiguranja u prometu s posebnim osvrtom na osiguranje od automobilske odgovornosti, HUU, 2010

² HRsp2003 -2008, Obrazac sp-8.1-O, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga

³ Godišnje izvješće 2008, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga

2. STRUKTURA PRIČUVE ZA NERIJEŠENE ŠTETE (engl. Outstanding Claims Reserve – OSCR)

Društvo za osiguranje mora u vezi sa svim poslovima osiguranja koje obavlja oblikovati odgovarajuće tehničke pričuve osiguranja namijenjene pokriću budućih obveza iz osiguranja i eventualnih gubitaka zbog rizika koji proizlaze iz poslova osiguranja koje obavlja⁴.

Društvo za osiguranje dužno je formirati pričuvu za štete koje su se dogodile ali još uvijek nisu potpuno riješene. Ta pričuva se sastoji od slijedećih komponenti:

1. Pričuva za prijavljene štete koje nisu potpuno riješene (engl. Reported but not settled – RBNS)
2. Pričuva za štete koje su nastale i nisu prijavljene do kraja obračunskog razdoblja za koje se utvrđuje pričuva šteta (engl. Incurred but not reported – IBNR)
3. Pričuva za troškove obrade šteta
4. Pričuva za prijavljene a nedovoljno rezervirane štete (engl. Incurred but not enough reported – IBNER)
5. Pričuva za štete koje bi mogle biti reaktivirane u budućnosti
6. Pričuva za štete u prijenosu tj. nezapisane štete (*engl. Reported but not reserved – RBNR*)

Temeljem odredbi članka 101. stavak 5. i članka 107. stavak 7. Zakona o osiguranju (NN br 151/05, 87/08, 82/09) Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga donijela je na sjednici održanoj dana 23. srpnja 2009. godine Pravilnik o minimalnim standardima, načinu obračuna i mjerilima za izračun tehničkih pričuva osiguranja. Prema navedenom pravilniku komponente 1-3 društvo za osiguranje dužno je formirati te ih zasebno iskazivati u tromjesečnim izvještajima prema nadzornom tijelu (HANFA) dok stavke 4-6 nisu obvezne te se, ukoliko su formirane, iskazuju kao dio IBNR-a.

3. IZRAČUN PRIČUVE ZA NERIJEŠENE ŠTETE

a) Izračun pričuve za prijavljene štete koje nisu potpuno riješene – RBNS

Uobičajeni način oblikovanja ove pričuve je procjena slučaj po slučaj od strane likvidatora šteta s relevantnim iskustvom. U tom procesu vrlo je bitno pri prvom kontaktu s osobom koja prijavljuje štetu prikupiti što je moguće više podataka o samoj šteti kako bi se postavila što točnija inicijalna pričuva. Inicijalnu pričuvu za štete automobilske kasko te materijalne štete osiguranja od automobilske odgovornosti je relativno lako procijeniti dok to nije slučaj za nematerijalne štete zbog potrebnog prikupljanja većeg broja specifičnih podataka.

⁴ Zakon o osiguranju, NN br 151/05, 87/08, 82/09, članak 107.

Nakon postavljanja iznosa inicijalne pričuve potrebno je u što kraćem roku prikupiti sve relevantne podatke o štetnom događaju te što realnije procijeniti stvarnu visinu potrebne pričuve uključujući i direktne troškove obrade štete.

Proces monitoriranja svake pojedine štete traje permanentno do konačne isplate te je potrebno revidirati iznose pričuve obzirom na eventualna dodatna saznanja.

U pričuvi za prijavljene štete utvrđuje se i pričuva za rentne štete koju je potrebno posebno iskazati u izvještaju prema nadzornom tijelu. Ovu pričuvu izračunavaju aktuari računajući svaku rentu posebno koristeći razborite tablice smrtnosti te diskontnu stopu ne veću od 5% godišnje uzimajući u obzir očekivano povećanje iznosa rente⁵.

b) Izračun pričuve za nastale, a neprijavljene štete – IBNR

IBNR pričuvu računaju isključivo aktuari koristeći priznate aktuarske metode te pridržavajući se Pravilnika o minimalnim standardima, načinu obračuna i mjerilima za izračun tehničkih pričuva osiguranja.

Automobilski kasko

Za osiguranje automobilske kasko velikoj većini broja šteta treba kraće od dvije godine da se prijave i riješe u odnosu na datum nastanka pa se samim time IBNR pričuva relativno lako može izračunati koristeći jednu od paušalnih metoda. Paušalne metode se uglavnom svode na umnožak prosječne likvidirane štete s očekivanim brojem naknadno prijavljenih šteta koje su nastale prije obračunskog razdoblja. Takve metode se mogu koristiti ukoliko je portfelj izbalansiran i stabilan.

Osiguranje od automobilske odgovornosti

Pri izračunu IBNR pričuva za osiguranje od automobilske odgovornosti optimalno je izračunati pričuvu posebno za materijalne, a posebno za nematerijalne štete ukoliko nam informatički sustav omogućava njihovo razdvajanje. Naime, ponašanje materijalnih AO šteta je gotovo identično ponašanju kasko šteta te se na isti način može i procijeniti IBNR pričuva. Najkompleksniji izračun se odnosi na nematerijalne AO štete. Kod njih se štete prijavljuju s velikim kašnjenjem te postoji značajan broj sudskih šteta. Samim time potrebno je koristiti priznate aktuarske metode za izračun IBNR pričuve:

- Osnovna metoda ulančanih ljestvica
- Metoda ulančanih ljestvica prilagođena za inflaciju
- Bornhuetter-Ferguson metoda

---

⁵ Pravilnik o minimalnim standardima, načinu obračuna i mjerilima za izračun tehničkih pričuva osiguranja, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, 2009.

- Metoda tablice odgode
- Metoda očekivane kvote šteta
- Metoda prosječnog iznosa štete
- Ostale aktuarske metode

Kod stabilnog i starog portfelja te uz dovoljno dobre informatičke alate optimalan način izračuna IBNR pričuve je korištenje više aktuarskih metoda te njihovo kombiniranje uzimajući u obzir sve raspoložive podatke o vanjskim i unutarnjim utjecajima na podatke na temelju kojih se radi izračun.

Kod brzorastućeg i mladog portfelja jedina metoda koju je logično primijeniti je metoda očekivane kvote šteta temeljena na povijesnim podacima tržišta te uzimajući u obzir eventualne promjene legislative i sl.

c) Izračun pričuve za troškove obrade šteta

Troškove obrade šteta dijelimo na:

- 1) Direktne – mogu se alocirati na pojedinu štetu (npr. troškovi vanjskih procjenitelja i sl.)
- 2) Indirektne – ne mogu se alocirati na pojedinu štetu (npr. plaće zaposlenih u sektoru šteta, struja, voda i sl.)

Ukoliko pri izračunu RBNS-a koristimo pristup slučaj po slučaju uobičajeno je direktne troškove obrade šteta uključiti u procjenu pa samim time nije potrebno za njih formirati posebnu pričuvu.

Pričuva za indirektne troškove obrade šteta se uobičajeno formira kao postotak od OSCR-a koji određujemo iz prošlog iskustva uz moguću korekciju uslijed poznatih promjena u poslovanju. Prema Pravilniku o minimalnim standardima, načinu obračuna i mjerilima za izračun tehničkih pričuva osiguranja minimalni postotak je 0,50% od zbroja pričuva za prijavljene štete, pričuva za nastale a neprijavljene štete i direktnih troškova obrade šteta.

d) Izračun pričuve za štete u prijenosu tj. nezapisane štete

Obzirom da se ova pričuva odnosi na štete koje su prijavljene ali nisu unesene u sustav može ih se promatrati kao IBNR štete tj. pretpostavlja se da će kvalitetno projicirana IBNR pričuva uključiti i efekt ovih šteta. Samim time rijetkost je formiranje ovih pričuva osim u slučajevima kada je prijavljena velika šteta a nemoguće ju je unijeti u informatički sustav (npr. automatsko zaključavanje sustava pri završetku obračunskog razdoblja, a naknadno se utvrdi da šteta nije unesena u sustav)

e) Izračun pričuve za prijavljene a nedovoljno rezervirane štete

Ova pričuva nastaje kao posljedica pogrešne procjene RBNS-a te može biti pozitivna ili negativna. IBNER pričuvu izračunavaju aktuari najčešće temeljem analize „run-off-a“ RBNS pričuve šteta.

„Run off“ analizom provjerava se dostatnost oblikovane pričuve na početku promatranog razdoblja. Ukoliko je „run-off“ negativan te ukoliko se nisu poduzele adekvatne mjere u cilju realnog određivanja RBNS-a potrebno je formirati IBNER pričuvu.

RBNS na dan 31.12.2009.	Likvidirane štete u periodu 1.1. - 31.12.2010. prijavljene prije 01.01.2009.	RBNS na dan 31.12.2010. za štete prijavljene prije 01.01.2010.	Run off pričuve od 31.12.2009. na dan 31.12.2010.
1	2	3	4 = 1-2-3

Analiza je vrlo jednostavna i koristan je pokazatelj dostatnosti oblikovane pričuve na neki dan te u apsolutnom iznosu prikazuje utjecaj na poslovni rezultat tekuće godine.

f) Izračun pričuve za štete koje bi mogle biti reaktivirane u budućnosti

Obzirom da se reaktiviranu štetu može promatrati kao štetu koja je u trenutku procjene pričuve štete bila rezervirana s iznosom 0 formiranjem IBNER pričuve uključiti ćemo i potrebnu pričuvu za ove štete.

Društvo može, bez obzira na rezultate „run off“ analize oblikovati pričuvu za reaktivirane štete. Jedan od načina je određivanje % udjela reaktiviranih šteta u promatranom razdoblju (najčešće u godini dana) u odnosu na visinu RBNS-a na početku razdoblja.

4. UTJECAJ DOSTUPNIH PODATAKA NA PROCJENE PRIČUVA ŠTETA

Aktuari određuju pričuve na temelju podataka iz prošlosti tj. projiciraju budućnost pretpostavljajući da će se razvoj prijave i isplate šteta u budućnosti ponašati slično kao što se događalo u prošlosti.

Bilo kakve greške u podacima, izostavljeni podaci ili iskrivljenja podataka direktno vode do pogrešnih procjena ukoliko aktuar pri procjeni pričuva nije neutralizirao efekte istih.

Tipična greška u podacima je pogrešan unos valute (npr. kn umjesto EUR) što se može izbjeći korištenjem sustava unutarnjih kontrola primijenjenog na informatički sustav.

Do izostavljanja podataka najčešće dolazi uslijed kašnjenja pri obradi šteta što se može u potpunosti izbjeći pojačanim radom djelatnika pri završetku obračunskih razdoblja.

Iskrivljenja podataka mogu se desiti iz više razloga⁶:

- a) Vanjski utjecaji: katastrofalne štete, inflacija, promjene u prirodi rizika, promjena legislative i sl.
- b) Unutarnji utjecaji: promjene uvjeta osiguranja, promjene u preuzimanju rizika, promjene u procesu rješavanja šteta, promjene ugovora o reosiguranju i sl.
- c) Slučajne fluktuacije velikih šteta
- d) Promjene strukture portfelja

Iskusan aktuar bi trebao biti upoznat sa svim uzročnicima iskrivljenja podataka te korigirati svoje procjene na temelju tih saznanja.

Aktuar neizostavno mora permanentno pratiti sve procese unutar društva za osiguranje, bitne značajke tržišta osiguranja, legislativu te ekonomske pokazatelje u državi. Na temelju tih saznanja te pažljivom interpretacijom dostupnih podataka uz korištenje razumnih pretpostavki biti će u stanju ispravno procijeniti pričuve šteta.

5. UTJECAJ KRIVE PROCJENE PRIČUVA ZA PRIJAVLJENE ŠTETE NA REZULTAT POSLOVANJA

Kvaliteta oblikovanog RBNS-a izravno utječe na rezultat poslovanja kako tekućeg tako i slijedećih obračunskih razdoblja. Iznimno je važno oblikovati realnu visinu pričuve u razdoblju kada se šteta prijavi kako bi se na pravilan način povezale pričuve i premije odgovarajućeg razdoblja. Krivo određena pričuva bez obzira bila ona podcijenjena ili precijenjena nosi dalekosežne posljedice u budućnosti te generira probleme znatno veće od onih koji bi nastali da je šteta bila pravilno rezervirana u samome početku procesa. Stoga možemo zaključiti da veliki teret odgovornosti za stabilno poslovanje društva za osiguranje leži na ljudima koji RBNS određuju procjenom slučaj po slučaj.

Primjeri:

a) Adekvatno utvrđena visina RBNS-a

Opis	Iznos
RBNS 31.12.2009.	1000
Likvidirana šteta 31.03.2010	-1000
Utjecaj na rezultat poslovanja 2009. godine	-1000
Utjecaj na rezultat poslovanja 2010. godine	0

⁶ Core reading 303, Institute and Faculty Education Limited, 2003

Iz tablice vidimo da ukoliko je oblikovani RBNS u visini 1000 te se ista šteta likvidira u iznosu 1000, nema utjecaja na poslovni rezultat. Likvidacijom štete od 1000, šteta će „izaći“ iz RBNS-a u istom iznosu, te šteta iz prethodnog razdoblja ne utječe na poslovni rezultat tekuće godine. Aktuari u ovom slučaju dobivaju točne podatke za procjenu pričuva.

b) Neadekvatno utvrđena visina RBNS-a –podcijenjena pričuva

Opis	Iznos
RBNS 31.12.2009.	1000
Likvidirana šteta 31.03.2010.	-5000
Utjecaj na rezultat poslovanja 2009. godine	-1000
Utjecaj na rezultat poslovanja 2010. godine	-4000-IBNER

Likvidacijom štete u iznosu 5000, RBNS će se smanjiti za 1000 te direktno generirati gubitak od 4000 u tekućoj godini budući da je oblikovani RBNS na početku razdoblja bio podcijenjen za taj iznos.

Ujedno, posljedica situacije kakva je u primjeru, je i negativni „run-off“ koji će prouzročiti oblikovanje IBNER pričuva te dalje pogoršati rezultat tekućeg razdoblja.

c) Neadekvatno utvrđena visina RBNS-a - precijenjene pričuve

Opis	Iznos
RBNS 31.12.2009.	6000
Likvidirana šteta 31.03.2010.	-1000
Utjecaj na rezultat poslovanja 2009. godine	-6000
Utjecaj na rezultat poslovanja 2010. godine	+5000

Navedeni primjer prikazuje situaciju kada je poslovni rezultat tekućeg razdoblja poboljšan na račun lošijeg rezultata prethodne poslovne godine.

Aktuari u ovom slučaju dobivaju iskrivljene podatke te, ukoliko ne izuzmu efekte ove štete, projiciraju prenisku pričuvu šteta u budućnosti.

6. ZAKLJUČAK

Realno procijenjena pričuva za prijavljene štete je fundament za stabilno poslovanje društva za osiguranje u budućim razdobljima. Generalno gledajući, pogrešno oblikovane pričuve impliciraju dalekosežne posljedice čije efekte je vrlo teško neutralizirati bez koordinirane sanacije koja podrazumijeva sinergiju između vlasnika, menadžmenta i ovlaštenog aktuara društva za osiguranje.

mr. sc. Slaven Dobrić

**UTJECAJ VANJSKIH ČIMBENIKA
NA OBRADU I VISINU ŠTETE**

Utjecaj vanjskih čimbenika na obradu i visinu štete - osvrt na vanjske čimbenike bitne za industriju osiguranja

Poslovanje društva osiguranja izvrgnuto je utjecaju posebnih čimbenika koje možemo razvrstati u dvije grupe: unutarnje i vanjske čimbenike. Na unutarnje čimbenike društvo za osiguranje, u najvećem dijelu, ima mogućnost utjecaja, pa time i upravljanja tim čimbenicima, dočim na vanjske čimbenike društvo, naprotiv, u najvećem dijelu nema u potpunosti ili uopće nema mogućnost utjecaja. Primjerice, na stopu inflacije, koja je od važnosti za sva društva osiguranja, ona uopće ne mogu utjecati, kao i na ostale ekonomske čimbenike. Također, minimalan je utjecaj društava osiguranja na klimatske čimbenike kao i one vezane za okoliš. Društvo za osiguranje, međutim, može posredno ili neposredno utjecati na političke i zakonodavne čimbenike. Ovim radom, autor želi ukazati na zapostavljenost vanjskih čimbenika, na koja društva za osiguranje samostalno ili putem udruženja osiguratelja ne obraćaju dovoljno pozornosti.

1. Uvod: Dovoljno je unutarnjih čimbenika, a da bi obraćali pažnju na vanjske

Uistinu, kada promotrimo hrvatsko tržište osiguranja 2009. godine, možemo naći dovoljno argumenata za tvrdnju da hrvatska društva osiguranja ne moraju obraćati pažnju na vanjske čimbenike, već raspoložive resurse moraju okrenuti prema unutarnjih čimbenicima, onima kojima mogu upravljati.

Teorija ove unutarnje čimbenike, dijeli u tri grupe:

- a) Mješavinu (miks) portfelja osiguranja društva osiguranja i volumen portfelja,
- b) Preuzimanje rizika (eng. *Underwriting*): cjenike i uvjete osiguranja društva osiguranja, te
- c) Upravljanje obradom šteta.

Društva osiguranja kroz cjenovnu politiku društva te uvjete osiguranja (pokrića) mogu u cijelosti donijeti politike i na taj način upravljati preuzimanjem rizika koje uzimaju u osiguranje te upravljati obradom šteta koje društvo ima u portfelju, te mogu unutar zakonskih ograničenja, zahtjeve rješavati u mirnom ili sudskom postupku, po nagodbi ili računu, korištenjem vanjskih ili unutarnjih specijalista i

---

* Allianz Zagreb d.d.

dr. Uz to, manja digresija autora: šaljivo govoreći jedan naš kolega prozvaio je procjenitelje šteta motornih vozila: "...onima što broje blatobrane...", a imovine: "...onima što broje vodokotliće...", pa mi često u šali kažemo, kad nas pitaju: "Što je zapravo osiguranje?", da je to u konačnici brojanje blatobrana i vodokotlića.

Društvo osiguranja može u većem dijelu, odnosno djelomično, upravljati mješavinom portfelja kojeg preuzima kroz politiku i strategiju prodaje i provizioniranja određenih proizvoda, ali u konačnici mješavina portfelja će ovisiti i o vanjskim čimbenicima: situaciji na tržištu, ekonomskoj situaciji u društvu, ali i volji ugovaratelja osiguranja da kupe i plate određeni proizvod osiguranja. U tom pogledu osiguranje je poseban proizvod, različit od drugih proizvoda na tržištu: bez obzira na cijenu ugovaratelj osiguranja će kupiti ili neće kupiti osigurateljni proizvod, on će to učiniti samo ako mu je potrebna takva vrsta zaštite. Primjerice, čak i ako proizvod osiguranja automobilskog kaska spustimo za 100% neće doći do povećane potražnje u tom omjeru. Ipak, izgleda da je to gradivo koje hrvatski osiguratelji nikako ne mogu naučiti ili možda nisu bili u školi kada je predavano.

Kako izgleda hrvatsko tržište osiguranja, razvidno je iz slijedeće tablice, koja prikazuje dobit hrvatskih osiguratelja prije oporezivanja, 2009. i 2008. godine¹:

Društvo	2008	2009	Društvo	2008	2009
TRIGLAV OSIGURANJE D. D.	- 55.144.046	-110.118.583	HRVATSKI NUKLEARNI POOL	32.893	34.320
COSMOPOLITAN LIFE VIENNA INSURANCE GROUP	- 14.108.974	-63.405.494	ALLIANZ REOSIGURANJE D.D.	358.763	41.199
BASLER OSIGURANJE ZAGREB D.D.	- 78.992.941	-35.265.645	BASLER OSIGURANJE D.D.	-3.727.359	633.487
GENERALI OSIGURANJE D.D.	- 56.469.665	-31.282.095	BASLER ŽIVOTNO OSIGURANJE	2.347.231	714.052
HELIOS VIENNA INSURANCE GROUP D.D.	- 31.303.277	-21.083.942	UNIQA OSIGURANJE D.D.	3.566.809	3.439.114
KVARNER VIENNA INSURANCE GROUP	- 30.755.930	-20.731.810	CROATIA ZDRAVSTVENO	4.097.506	5.676.116
VELEBIT OSIGURANJE D.D.	- 17.564.281	-18.522.252	SUNCE OSIGURANJE D.D.	16.147.152	17.274.673
VELEBIT ŽIVOTNO OSIGURANJE D.D.	-9.828.782	-9.330.469	MERKUR OSIGURANJE D.D.	1.077.798	32.712.324
HOK-OSIGURANJE D.D.	353.066	-7.578.782	GRAWE HRVATSKA D.D.	40.925.791	33.089.499
KD ŽIVOTNO OSIGURANJE D.D.	-9.617.755	-7.266.907	CROATIA LLOYD, D.D.	55.112.910	35.923.239
CARDIF OSIGURANJE D.D.	-7.953.924	-3.531.216	AGRAM ŽIVOTNO OSIGURANJE	65.355.647	41.455.731
SOCIÉTÉ GÉNÉRALE OSIGURANJE D.D.	0	-2.635.850	JADRANSKO OSIGURANJE D.D.	48.318.219	50.608.269
VICTORIA OSIGURANJE D.D.	0	-2.232.407	ALLIANZ ZAGREB D.D.	23.828.951	58.144.660
VICTORIA ŽIVOTNO OSIGURANJE D.D.	-5.462.545	-1.961.168	EUROHERC OSIGURANJE D.D.	75.251.647	79.940.855
ERSTE OSIGURANJE VIENNA INSURANCE GROUP	514.882	15.699	CROATIA OSIGURANJE D.D.	68.473.350	97.004.615

Hrvatska društva osiguranja ukupno su iskazala dobit prije oporezivanja za 2009. godinu, u iznosu od 121 Mkn, čime su povećali dobit u odnosu na 2008. godinu za 37 Mkn. Međutim, od 30 društava osiguranja, samo njih 16 je poslovalo s dobiti, dočim je njih 14 poslovalo s gubitkom. Gubitak tržišta koji iskazuju "gubitaši" raste iz godine u godinu pa je kumuliran iznosio 335 MKn, u odnosu na 321

¹ Izvor: Podaci iz RGFI-a za Osiguravajuća društva, Fina, Centar za registre

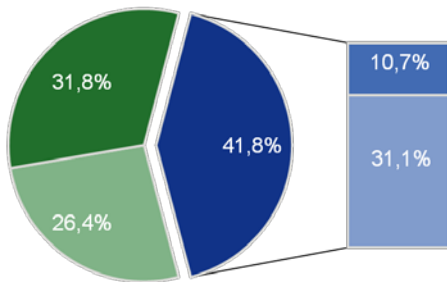
MKn iz 2008. godine. Na tržištu su se stvorile četiri grupacije: Croatia grupa, Agram grupa, austrijski osiguratelji (Uniq i Merkur) i Allianz koje posluju s dobiti, te svi ostali koji (neki sada već kronično) ne uspijevaju preći prag profitabilnosti.

Hrvatsko tržište možemo promatrati i iz drugačije perspektive, kroz "rak ranu" hrvatskog osiguranja: osiguranje cestovnih vozila (kasko osiguranje). Kretanje ove vrste osiguranja razvidno je iz slijedeće tablice²:

Osiguranje cestovnih vozila	2008	2009	Indeks 09/08
Zaračunata bruto premija	1.153.652.073	1.004.089.294	87
Broj osiguranja	480.044	453.489	94,5
Prosječna premija	2.403	2.214	92

Ovdje se vraćamo na lekciju koju smo prespavali u školi osiguranja, a koja kaže da bez obzira na spuštanje cijene osiguranja neće doći do povećane potrošnje osiguranja, ako ne postoji povećana potreba za osiguranjem. A svi znamo (i znali smo i prošle godine) da je broj novoprodanih vozila u Hrvatskoj prošle godine znatno stagnirao. U ovom trenutku teško je reći jesmo li dotaknuli osigurateljno dno, glede cijene osiguranja cestovnih vozila, ali optimizam daje porast prosječne cijene nakon tri mjeseca 2010. godine koja sada iznosi 2.260 Kn.

Konačno, hrvatsko tržište osiguranja izuzetno je volatilno u odnosu na motorna vozila, pa je 2009. godina završila s udjelima, kako slijedi:

gdje su 41,8% činila motorna vozila (od čega 31,1% AO te 10,7% osiguranje cestovnih vozila), 26,4% životna osiguranja te 31,8% ostala neživotna osiguranja.

Upravo stoga autor smatra da je važno razumjeti i pokušati upravljati vanjskim čimbenicima koji su bitni za poslovanja društava osiguranja.

² Izvor: Podaci za web - mjesečni - 12-2009.xlsx, www.huo.hr

2. Vanjski čimbenici

Osnovna podjela vanjskih čimbenika koji utječu na osiguranje je kako slijedi:

- a) Inflacija i gospodarski čimbenici,
- b) Pravni, politički i socijalni čimbenici, te
- c) Klimatski čimbenici i čimbenici vezani uz promjenu okoliša.

2.1 Inflacija i gospodarski čimbenici

Ovi vanjski čimbenici dijele se u slijedeće podgrupe:

2.1.1 Inflacija

Na savršenom tržištu s racionalnim očekivanjima, osiguratelji postavljaju premije na način da odgovaraju sadašnjoj vrijednosti očekivanih budućih šteta koristeći se pri tome svim dostupnim informacijama. Kako su premije odraz diskontiranih budućih šteta, svaka promjena kamatnih stopa uzrokuje promjene premija te kamatne stope (koje su usko vezane, ali ne i nužno uz stopu inflacije) utječu na porast ili smanjenje premije i profitabilnosti.

Stopa inflacije utječe na vrijednost novca te dolazi do poskupljenja roba i/ili usluga čija se vrijednost izražava u nominalnim novčanim jedinicama. No, sama stopa inflacije često ne govori dovoljno o pokazateljima kretanja u pojedinim segmentima financijskog tržišta.

Predmetno je razvidno iz sljedeće tablice koja pokazuje indeks porasta cijena popravka po štetama u osiguranju cestovnih vozila 2007. i 2009. godine, kako slijedi:

Marka vozila	AUDI	BMW	FIAT	MERCEDES	MITSUBISHI
Indeks 09/07	110	131	114	160	112
Marka vozila	RENAULT	SEAT	ŠKODA	TOYOTA	VOLKSWAGEN
Indeks 09/07	109	119	115	138	103

Predmetna tablica nije rezultat znanstvenog, nego stručnog istraživanja autora, te prikazuje kretanja cijena popravaka u osiguranju cestovnih vozila, pa ju je potrebno uzeti kao indicaciju trenda, a ne kao empirijski dokaz promijene cijena u promatranom razdoblju. Međutim, čak i kao takva pokazuje da je u razdoblju 2007-2009 godine došlo do znatnog porasta cijena popravaka marki BMW, Fiat, Mercedes, Seat, Škoda i Toyota. Naravno, nije potrebno opet naglašavati da je u istom razdoblju došlo do pada, a ne rasta cijena osiguranja cestovnih vozila.

2.1.2 Osigurateljni ciklusi

Istraživanja provedena u razdoblju od 1950. godine do 1986. godine pokazala su da je, kod neživotnih osiguranja, bilo šest kriza osiguranja koje su karakterizirale porast cijena osiguranja koje prati smanjenje potražnje za osiguranjem¹. Uobičajeni ciklus osiguranja sadrži četiri faze:

- faza niske profitabilnosti osiguranja: temelj faze su niske cijene osiguranja i mala potražnja,
- faza povećane profitabilnosti osiguranja: temelj faze su porast cijene i izuzetno visoke potražnje,
- faza stagnacije profitabilnosti: temelj faze su visoke cijene osiguranja i visoke (ali smanjenje) potražnje, te
- faza pada profitabilnosti: temelj faze su padajuće cijene i mala potražnja.

Prateći tržište osiguranja cestovnih vozila u Hrvatskoj, autor se samo može ponadati da smo završili ciklus niske profitabilnosti te da krećemo prema rastu cijena, ali i potražnje.

2.1.3 Uvjeti investiranja

Uvjeti investiranja su izuzetno bitan faktor, od važnosti za poslovanje osiguratelja, a na koji osiguratelji, kao veliki institucionalni igrači mogu parcijalno utjecati. Ističe se parcijalno, jer i dalje u Hrvatskoj dominantan utjecaj na uvjete investiranja imaju banke i fondovi, a u manjoj mjeri društva osiguranja.

Međutim, uvjeti investiranja su itekako značajni za poslovanje društva osiguranja pa je su društva osiguranja u 2009. godini ostvarili ukupne prihode od ulaganja od 1.546 Mkn. To je u odnosu na 1.141 Mkn porast od 36%. Samo na prihodima od kamata hrvatska društva osiguranja zaradila su 1.018 Mkn, što je porast od 199 Mkn u odnosu na 2008. godini. Dakle, bez prihoda od kamata cijelo hrvatsko tržište osiguranja bi u 2009. godini ostvarilo gubitak.

2.1.4 Valutni tečaj

Slično kao i stopa inflacije, tako je tečaj valuta bitan za poslovanje društava osiguranja. U 2009. godini čak 1,26 milijarda Kn premije predano je u reosiguranje (od ukupno 9,90 milijardi kn BZP, odnosno čak 13%), pa je razvidno da i najmanje promjene tečaja mogu uzrokovati milijunske gubitke za osiguratelje.

2.2 Pravni, politički i socijalni čimbenici

Ovi vanjski čimbenici dijele se u slijedeće podgrupe:

---

¹" Capacity constraints and cycles in property-casualty insurance markets", Anne Gron, RAND Journal of Economics, Vol. 25, No. 1, Spring 1994

2.2.1 Zakonodavstvo

Novo zakonodavstvo ili promjena postojećeg zakonodavstva uzrokuju prekid dotadašnjeg kontinuiteta u obradi šteta, ali i vođenju društva osiguranja, uopće. Novo zakonodavstvo trebalo bi imati pozitivan učinak na poslovanje gospodarstva, ali u praksi postoje primjeri koji djeluju upravo suprotno. Razlozi za to su dvojaki: s jedne strane imamo malo ili nikakvo uključenje industrije ili udruga industrije osiguranja u izmjene ili izrade zakona, dok s druge strane zakonodavac prečesto donosi političke odluke, ne vodeći pri tome računa o osnovnim ekonomskim kriterijima. Kao tipičan primjer za zakon (akt), koji je donesen bez osnovne analize koju ima na troškove poslovanja, u literaturi se nalazi Sarbanes-Oxley, koji je uveo nova pravila izlistavanja dionica na Njujorškoj burzi. Posljedice ovog zakona bile su tako opsežne da su zabilježeni slučajevi povlačenja dionica kompanija s te burze, samo kako bi se izbjegli visoki troškovi koje je taj zakon nepotrebno nametnuo².

Primjera za izmijenjenu zakonsku regulativu koja je ostavila znatan utjecaj na poslovanje društava osiguranja u recentnoj hrvatskoj povijesti ima više, pa nabrajamo samo one najznačajnije, kako slijedi:

- Članak 53. st. 1. toč. 10., članak 53. st. 2. i članak 138. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju (Narodne novine br. 150/2008), te članak 53 st.2., st.3 i st.4, čl.125.a Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju (Narodne novine br. 150/2008, 94/2009), odnosno članak 10., 14. i 16. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju (Narodne novine 94/2009) - kojim je uveden kao prihod Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje izdvajanje društva za osiguranje u visini od 10% (izmjenama 7%) naplaćene funkcionalne premije osiguranja od obveznog osiguranja od automobilske odgovornosti. Obzirom na notornost ove odredbe, valja tek reći da gubici ukupno tržišta osiguranja zbog njenog utjecaja mogu iznositi i do 150 MKn, što je razlika između stvarno plaćenih šteta za liječenje ozljeđenika u prometnim nezgodama, za koje postoji odgovornost odgovornog osiguratelja i iznosa koji se mora isplatiti primjenom ove odredbe,
- "Program gospodarskog oporavka" Vlade Republike Hrvatske iz travnja ove godine, najnoviji je primjer političke odluke kojoj nisu, barem u osigurateljnog dijelu, prethodile konzultacije struke niti je napravljen utjecaj konačnog učinka predloženih mjera na ukupnost hrvatskog gospodarstva,
- Česte promijene Zakona o sigurnosti prometa na cestama - s jedne strane imaju pozitivan učinak, s obzirom da dolazi do smanjenja nesreća s teškim posljedicama (smrtnim slučajevima i teškim tjelesnim ozljedama oštećenika) te pozitivno utječe na smanjenje frekvencije šteta automobilske odgovornosti, dok s druge strane ukidanjem obveznog očevida prometne nezgode od strane policije otvara vrata mogućim manipulacijama i utječe na povećan broj prijevanih šteta,
- Stupanjem na snagu ZOO/05 i ZOOP došlo je do kopernikanskog obrata u dospelju naknade neimovinske štete. Iako je odredba članka 186. starog Zakona o obveznim odnosima (dalje: ZOO/91³) identična odredbi članka 1086. ZOO/05, odredbom članka 1103. ZOO/05 određeno je da obveza pravične novčane naknade dospeljeva danom podnošenja pisanog zahtjeva ili tužbe, osim ako je šteta nastala nakon toga, time da se ova odredba, naravno, odnosi samo na tijek kamata na neimovinsku štetu. Ovo znači povratak na pravnu praksu kakva je bila do 1978. godine, do kada je, na temelju pravnih pravila bivših zakona, praksa zauzimala stav da zatezne kamate na naknadu neimovinske štete teku od dana od kojeg je oštećenik pozvao

² "External forces impacting the insurance industry: Threats from regulation", James S. Schiro, The Geneva Papers, 2006, 31

³ Narodne novine 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 112/99 i 88/01

štetnika da nadoknadi štetu, odnosno od dana podizanja tužbe. Podsjetimo, 1987. godine u Bugojnu je održano Savjetovanje građanskih i građansko-privrednih odjela Saveznog suda, Vrhovnih sudova republika i autonomnih pokrajina i Vrhovnog vojnog suda na kojem je usvojen niz dalekosežnih zaključaka koji se još i danas primjenjuju u pravnoj praksi Republike Hrvatske (u odnosu na sporove koji su uređeni starim Zakonom o obveznim odnosima), te je usvojeno načelno stajalište da obveza na isplatu naknade neimovinske štete dopijeva donošenjem prvostupanjske presude, jer da tek tada ta naknada dobiva svoj novčani oblik, odnosno opseg te naknade kao novčane obveze može biti poznat tek kad se izrazi u novcu, a to znači donošenjem prvostupanjske presude.

Rezimirano, autor smatra da iako je riječ o vanjskom čimbeniku da bi se osiguratelji sami ili kroz zajedničke udruge ubuduće morali aktivnije postaviti u odnosi na nove propise koji će se donositi u Republici Hrvatskoj.

2.2.2 Sudske odluke

Dana 29.11.2002. godine Vrhovni sud Republike Hrvatske usvojio je nove Orijentacijske kriterije i iznose za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete. Ovi kriteriji primijenjeni su odmah na sve aktivne sudske sporove bez obzira na trenutak nastanka štete i bez obzira na stadij postupka. Bez ikakvog daljnjeg obrazloženja kriteriji su povisili naknadu za duševne boli zbog smrti bliskog srodnika sa 75.000 Kn (negdje i u manjim iznosima) na 220.000 Kn čime su značajno utjecali na poslovanje hrvatskih osiguratelja. S obzirom na pojedinačnu nemogućnost pristupa Vrhovnom sudu za manje sporove (do 100.000 kn) u praksi su se stari kriteriji za manje ozljede djelomično održali dok se sudovi nekritički drže novih kriterija bez obzira na specifičnost pojedinih slučajeva: primjerice dosuđuje se ista naknada za smrt bračnog druga bez obzira na starost oštećenika, trajanje bračne zajednice, same okolnosti nezgode i sl.

S obzirom na promjenu sudsko-medicinskog aspekta ocjene posljedica nastale traume te na višegodišnju primjenu ZOO/05, za očekivati je da će u dogledno vrijeme doći do revizije ovih Kriterija. Autor se nada da će novi kriteriji ispraviti nelogičnosti koje su unijeli postojeći (uz izuzetno pozitivan učinak koji su dali kroz sigurnost i predvidljivost poslovanja osiguratelja te ujednačenje sudske prakse u Republici Hrvatskoj), te da će donošenju prethoditi javna rasprava i komparativni prikaz naknada zemalja u okruženju i Europske unije.

2.2.3 Sklonost parničanju

Da se Hrvati rado sude to znamo već i iz dnevnog tiska: danas se barata brojkom od milijun neriješenih sudskih sporova, odnosno svaka obitelj vodi jedan spor. Izmjene i dopune Zakona o parničnom postupku, Zakona o odvetništvu te promjene kriterija Vrhovnog suda, ipak nisu u konačnici imali za posljedicu nestajanje sudskih sporova. Dok primjerice u Finskoj na 100 000 stanovnika pred sud dolazi 180 sporova godišnje, u Hrvatskoj je riječ o 3600 sporova godišnje⁴.

Međutim, unutar same industrije osiguranja vidljiv je višegodišnji trend smanjenja broja sudskih šteta u štetama u obradi, s 24,14% u 1998. godini, na 15,50% u 2008. godini⁵.

⁴ Izvor: http://www.sudacka-mreza.hr/press/1._nagrada_-_ksenija_grejjc.pdf

⁵ Vidjeti članak autora: Sudske štete u Republici Hrvatskoj: rizici i trendovi, 17. Savjetovanje o obradi i likvidaciji automobilskih šteta, Opatija, 2009

2.2.4 Trendovi u ponašanju

Zakonodavstvo je stvorilo okvir (male kazne u Kaznenom zakonu za djelo Zlouporebe osiguranja, nepostojanje obveze pozivanja policije na očevid prometne nezgode), a institucije osnažile (neizricanjem kazne npr. bezuvjetne kazne zatvora za to djelo) trend ponašanja da je prijevara osiguratelja društveno prihvatljiva pa čak i poželjna. Gospodarska kriza te kriza morala kroz koju prolazi Republika Hrvatska, svakako će udariti još jači pečat na ovaj trend te je za očekivati i nadalje povećani broj prijevara osiguratelja.

2.3 Klimatski čimbenici i čimbenici vezani uz promjenu okoliša

Ovi vanjski čimbenici dijele se u slijedeće podgrupe:

2.3.1 Vremenske prilike

Vremenske prilike, pa čak i ako nije riječ o prirodnim katastrofama, mogu imati znatan utjecaj na poslovanje osiguratelja, te se osiguratelj prema njima mora odnositi s povećanom brižnosti, a kako bi zaštitio njegovo poslovanje. Tipičan primjer koji nalazimo u literaturi je briga oko šteta koje nastanu u razdoblju oko Božića, a koje će biti prijavljene tek nakon zatvaranja poslovnih knjiga, 31.12., a uzrok ovih šteta je led i poledica koji su tipični za to doba godine. Ukoliko povećanom brižnosti osiguratelj ne rezervira adekvatno ove štete na temelju iskustva tog tjedna prethodne godine, to će imati za posljedicu negativan financijski efekt iduće godine.

2.3.2 Prirodne i ostale katastrofe

Na poslovanje osiguratelja posebno veliki utjecaj mogu imati katastrofalne štete izazvane olujama, poplavama, potresima i eksplozijama, a na koje vanjske čimbenike osiguratelji, gotovo, ne mogu imati nikakvog utjecaja. Za primijetiti je da je učestalost tih katastrofa, vezano i uz klimatske promijene, porasla u proteklom razdoblju, što međutim nije bilo popraćeno znatnim porastom ostalih osiguranja imovine, pa je 2008/2007 indeks porasta istih iznosio 108, a 2009/2008 samo 102, s ukupno 604.625 zaključene police osiguranja u 2009. godini.

2.3.3 Prikriveni rizici

U literaturi kao tipičan primjer prikrivenih vanjskih čimbenika, koji su ostavili znatan utjecaj na poslovanje osiguratelja, nalazimo primjer azbestoze. Izlaganje azbestozu može uzrokovati fatalne bolesti čak 20 do 30 godina nakon izlaganja; no to je tek utvrđeno 70-tih godina 20. stoljeća, pa su osiguravatelji plaćali naknade štete koje su nastale u 50-tim i 60-tim godinama 20-tog stoljeća. Nije potrebno posebno naznačiti da osiguratelji, do 70-tih godina, nisu mogli nikakvom brižljivom tehnologijom niti naporom izvršiti pravilnu rezervaciju za te štete, s obzirom da nisu postajala tehnička saznanja koja bi im to omogućila.

Međutim, danas se postavlja pitanje koji od tih prikrivenih rizika vrebaju, a bez da uopće imamo saznanja od mogućim negativnim utjecajima na zdravlje ili okoliš. Postoje određene naznake da bi nova azbestoza mogao biti benzen na strani kemikalija, te nano tehnologije i zagađenje okoliša (Sisak ?!).

Sretna je okolnost što je svijest o postojanju nužnosti za zaključenjem osiguranja od odgovornosti u Hrvatskoj mala, pa je prošlu godinu napravljeno samo 269 MKn premije istih, čime su ova osiguranja zauzela samo 2,86% od ukupno zaračunate premije tržišta osiguranja.

3. Zaključak

Dugoročno ukoliko žele ostvariti pretpostavke stabilnosti i trajnog ispunjavanja obveza po ugovorima o osiguranju, društva osiguranja, ali i tržište osiguranja u cijelosti, moraju poslovati pozitivno.

Autor člankom skreće pozornost da gotovo 1/2 tržišta osiguranja u Republici Hrvatskoj kontinuirano ne posluje s dobitkom. Nadalje, skreće se pozornost na negativan trend u osiguranju cestovnih vozila te na veliku ovisnost tržišta osiguranja o osiguranju motornih vozila (posebno u odnosu na automobilsku odgovornost). Zbog takve strukture tržišta hrvatsko je osiguranje izuzetno ovisno o vanjskim čimbenicima; posebno onima vezanima uz zakonske promijene te promijene cijene popravaka motornih vozila i promijene određivanja naknade za neimovinske štete. Nadalje, kako iz temeljne djelatnosti hrvatska društva osiguranja očigledno proizvode gubitke, ona su snažno vezana i na rezultat prihoda od ulaganja.

Iduće razdoblje, nakon dekade prosperiteta osiguranja, odredit će zakonske promijene vezane uz osiguranje od automobilske odgovornosti (neupitna liberalizacija trenutkom ulaska u Europsku uniju) te budući kriteriji naknade neimovinske štete. Također, snažan pečat osigurateljnoj industriji dat će i reforma zdravstva koja je u stalnom provođenju; u ovom trenutku bez mogućeg predvidivog predznaka (+ ili -) za industriju osiguranja. Kratkoročno, moguće su i odluke vezane za životna osiguranja (tzv. Vladin program), ali bez značajnih dugoročnih posljedica ili dugoročnijeg trajanja.

Nadalje, stalno je prisutna, kao vanjski čimbenik, sklonost Hrvata parničanju te pojavnost trenda ponašanja u kojem je prijevara osiguratelja nešto što je uobičajeno i nekažnjivo. Za očekivati je da će trenutna ekonomska situacija dati daljnji podstrek takvim trendovima.

Hrvatska društva osiguranja bi, prema sudu autora, trebala postati aktivan sudionik vanjskih čimbenika te kao partner, samostalno ili putem udruženja, sudjelovati u kreiranju zakonskog okruženja, ali i partner i sudionik autoindustrije u vezi s popravcima oštećenih vozila.

U protivnom izvrgavamo se riziku iz priče, s početka ovog članka, da "brojimo blatobrane i vodokotliče" dok na Islandu eruptiraju vulkani te da trajno budemo okrenuti sebi, bez svijesti o vanjskim čimbenicima i bez volje da na njih što je više moguće utječemo.

Vitomir Boić

**NIŠTETNOST UGOVORA O OSIGURANJU
OD AUTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI**

Ništetnost ugovora o osiguranju od automobilske odgovornosti

UVOD

Ništetnost pojedinih odredaba ugovora o osiguranju ili cijelog ugovora, mogu u pojedinim slučajevima predstavljati pravne probleme, koji se mogu u velikoj mjeri spriječiti kvalitetnijim postupanjem ugovornih strana pri zaključenju ugovora o osiguranju, ali i kvalitetnijim odnosom osiguratelja i zastupnika osiguratelja.

Ništetne su odredbe općih uvjeta ugovora koje, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, prouzroče očiglednu neravnopravnost u pravima i obvezama strana na štetu suugovaratelja sastavljača ili ugrožavaju postizanje svrhe sklopljenog ugovora, čak i ako su opći uvjeti koji ih sadrže odobreni od nadležnog tijela¹. Kada se ocjenjuje ništetnost određene odredbe općih uvjeta ugovora uzimaju se u obzir sve okolnosti prije ali i u vrijeme sklapanja ugovora.

Na vlasnika vozila, koji je u zaključanom vozilu, u jakni ostavio knjižicu vozila i prometnu dozvolu, a koje vozilo je ukradeno, neće se primjenjivati odredbe Pravilnika o kasko osiguranju motornih vozila prema kojima osiguranik gubi pravo iz osiguranja, ako nakon prijavljivanja krađe vozila nije u mogućnosti predložiti osiguratelju originalne ključeve, vlasnički list i prometnu dozvolu, jer su nepravične i pretjerano stroge².

Sud neće primijeniti odredbe Općih uvjeta prema kojima propust osiguranika da prijavi nesretni slučaj osiguratelju ima za posljedicu gubitak prava na kamate³.

UGOVOR O OSIGURANJU

Ugovorom o osiguranju obvezuje se osiguratelj ugovaratelju osiguranja isplatiti osiguraniku ili korisniku osiguranja osigurninu, ako nastane osigurani slučaj, a ugovaratelj se osiguranja obvezuje osiguratelju platiti premiju osiguranja⁴. Ugovor o osiguranju je dvostrano obvezan i

---

* Županijski sud u Velikoj Gorici

¹ Čl. 296. st. 1 Zakona o obveznim odnosima – NN broj: 35/05 i 41/08; dalje ZOO

² Županijski sud u Bjelovaru, GŽ-1158/04 od 29. rujna 2004. godine – IO VSRH građansko pravo

³ VS, Rev-819/96 od 7. ožujka 2000. godine – IO VS-2000-2

⁴ Čl. 921. ZOO

konsenzualan. Bitne sastojke ugovora o osiguranju predstavlja obveza isplate osigurnine s jedne strane, te s druge strane obveza plaćanja premije osiguranja. Ugovor o osiguranju od automobilske odgovornosti nastaje na temelju aktivnosti ugovornih stranaka, s jedne strane ugovaratelja osiguranja i s druge strane osiguratelja.

Ugovor o osiguranju sklopljen je kad je ponuda o osiguranju prihvaćena⁵. Kao potvrdu o sklopljenom ugovoru o osiguranju, osiguratelj je obvezan bez odgađanja ugovaratelju osiguranja predati uredno sastavljenu i potpisanu policu osiguranja ili neku drugu ispravu o osiguranju npr. list pokrića. Sadržaj police o osiguranju određen je člankom 926. ZOO, te tako u polici moraju biti navedeni slijedeći podaci:

- ugovorne strane
- osigurana osoba, odnosno osigurana stvar
- rizik obuhvaćen osiguranjem
- trajanje osiguranja i vrijeme pokrića
- iznos osiguranja
- premija ili doprinos
- datum izdavanja police
- potpisi ugovornih strana

Sama polica osiguranja može biti privremeno zamijenjena listom pokrića ili drugom ispravom o osiguranju, u koju moraju biti uneseni bitni sastojci ugovora. Police osiguranja od automobilske odgovornosti razlikuju se u sitnim detaljima, ovisno o tome od kojeg osiguratelja je koja polica izdana, no na svim policama najsitnijim slovima je napisano da su uvjeti osiguranja sastavni dio ugovora te da su uručeni ugovaratelju.

U polici osiguranja od automobilske odgovornosti upisuju se podaci koji mogu poslužiti identifikaciji konkretnog motornog vozila, te se upisuju slijedeći podaci:

- registarska oznaka vozila
- vrsta i namjena
- marka i tip
- broj šasije
- tehničke osobine vozila
- boja i dr.

Na samom obrascu police upisuje se početak osiguranja i to kako s naznakom dana, tako i sata, a jednako tako i istek osiguranja. Na pregledanim obrascima polica osiguranja od automobilske odgovornosti nisu pronađeni podaci o trajanju osigurateljnog pokrića.

---

⁵ Čl. 925. st. 1 ZOO

TRAJANJE UGOVORA O OSIGURANJU

Ugovor o osiguranju od automobilske odgovornosti zaključuje se s djelovanjem u budućnosti, te je bitno osim određivanja trajanja tog ugovora, točno preciziranje kada taj ugovor počinje važiti. Zakon o obveznim odnosima predviđa ugovore o osiguranju na neodređeno vrijeme i ugovore o osiguranju na određeno vrijeme. Bitno je znati i razlikovati vrijeme trajanja ugovora o osiguranju od vremena trajanja osigurateljnog pokrića. Vrijeme osigurateljnog pokrića predstavlja ono vrijeme za koje osiguratelj snosi rizik. Vrijeme trajanja osigurateljnog pokrića može se, ali i ne mora vremenski podudarati s vremenom trajanja ugovora o osiguranju.

OSIGURANI SLUČAJ

Osigurani slučaj predstavlja određeni događaj koji je prouzročen osiguranim rizikom. Rizik koji je obuhvaćen osiguranjem i koji se naziva „osigurani rizik“ mora biti:

- budući
- neizvjestan
- nezavisan od isključive volje ugovaratelja osiguranja ili osiguranika

Ugovor o osiguranju je ništetan ako je u trenutku njegova sklapanja već nastao osigurani slučaj, ili je taj bio u nastupanju ili je bilo izvjesno da će nastupiti, ili je već tada bila prestala mogućnost da on nastane⁶. Sudska praksa je već zauzela stav oko toga što su to razlozi tada za ništavost sada za ništetnost ugovora o osiguranju npr. od poplave, bujice i visoke vode, kada ti razlozi ne nastupe iznenada.

Ugovor o osiguranju, u pravilu, proizvodi svoje učinke istekom dana koji je njime označen kao dan početka trajanja osiguranja, pa sve do svršetka posljednjeg dana roka za koji je osiguranje ugovoreno. Jednako tako ako je ugovoreno da se premija plaća prilikom sklapanja ugovora, obveza osiguratelja da isplati osigurninu određenu ugovorom počinje idućeg dana od dana uplate premije. Gornja utvrđenja precizno su navedena u člancima 946. st. 1. i 937. st. 1. ZOO, no unatoč toga, kako je to već ranije navedeno, u police osiguranja se osim datuma početka osiguranja upisuje i sat početka osiguranja, što je sigurno uvjetovano određenim pragmatičnim razlozima, no otvara i prostor za određene problematične situacije.

POČEKNI ROK

Počekni rok ili "respiro rok" je ugovorna klauzula kojom stranke ugovora o osiguranju od automobilske odgovornosti odstupaju od odredbe prema kojoj obveza osiguratelja prestaje

---

⁶ Čl. 922 st. 3 ZOO

svršetkom posljednjem dana roka za koji je to osiguranje bilo ugovoreno. Citiranom klauzulom produljuje se vrijeme osigurateljnog pokrića i nakon isteka ugovora o osiguranju. Počekni rok je moguć samo kod ugovora na određeno vrijeme i iznosi 30 dana. Važno je znati, da počekni rok ili „respiro rok“ ne predstavlja osiguranje, te da svaki osiguranik koji upravlja motornim vozilom u tom periodu čini prekršaj s obzirom da upravlja neosiguranim vozilom unatoč toga što je produljeno vrijeme osigurateljnog pokrića.

Vlasnik prijevoznog sredstva, označenog u Zakonu o obveznim osiguranjima u prometu, dužan je prije uporabe prijevoznog sredstva u prometu, sklopiti ugovor o osiguranju te ga obnavljati sve dok je prijevozno sredstvo u prometu⁷.

VRIJEME OSIGURATELJNOG POKRIĆA

Vrijeme trajanja osigurateljnog pokrića ne mora se uvijek vremenski podudarati s vremenom valjanosti registracije konkretnog motornog vozila. Registracija prometnog vozila vrijedi od dana izdavanja do dana isteka označenog u prometnoj dozvoli. Počekni rok kod ugovora o osiguranju od automobilske odgovornosti produžuje pokriće za još 30 dana, dok se po specijalnim propisima o registraciji, smatra da je vozilo ne registrirano ako je proteklo 15 dana od dana naznačenog u prometnoj dozvoli, a što je sve u zadnje vrijeme aktualizirano, zajedničkom akcijom Ministarstva unutarnjih poslova i Hrvatskog ureda za osiguranje.

OBVEZE STRANAKA PRILIKOM SKLAPANJA UGOVORA O OSIGURANJU

Ugovaratelj osiguranja dužan je prijaviti osiguratelju prilikom sklapanja ugovora sve okolnosti koje su značajne za ocjenu rizika, a koje su mu poznate ili mu nisu mogle ostati nepoznate⁸.

Ugovor o osiguranju je ugovor povjerenja, te tu odredbu treba imati na umu uvijek kada se tumače pojedine odredbe ugovora o osiguranju ili cijeli ugovor o osiguranju.

Ako je ugovaratelj osiguranja namjerno učinio netočnu prijavu ili namjerno prešutio neku okolnost takve naravi da osiguratelj ne bi sklopio ugovor da je znao za pravo stanje stvari, osiguratelj može zahtijevati poništaj ugovora⁹.

Tu treba jasno ukazati na različite pretpostavke za ništetnost, odnosno za pobjnost.

---

⁷ Čl. 4. st. 1. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu – NN broj: 151/05, 36/09 i 75/09.

⁸ Čl. 931. ZOO

⁹ Čl. 932. st. 1 ZOO

NIŠTETNOST I POBOJNOST UGOVORA

Zakon o obveznim odnosima determinira stupnjevanje nevaljanosti ugovora i dijeli ih na:

- ništetne ugovore (apsolutna ništetnost)
- pobjodne ugovore (relativna ništetnost)

Ništetan je onaj ugovor koji je protivan:

- Ustavu Republike Hrvatske
- prisilnim propisima
- moralu društva

osim ako cilj povrijeđenog pravila ne upućuje na neku drugu pravnu posljedicu ili ako zakon u određenom slučaju ne propisuje što drugo. Stranka koja smatra da je ugovor ništetan, može zahtijevati zaštitu pred sudom podnošenjem tužbe za utvrđenje ništetnosti, i ništetnost nastaje, *ex tunc*, tj. od samog trenutka zaključenja predmetnog ugovora.

Prema odredbi čl. 330. Zakona o obveznim odnosima ugovor je pobojan:

- kada ga je sklopila ograničeno poslovno sposobna strana
- kad je pri njegovu sklapanju bilo mana volje
- kad je to Zakonom o obveznim odnosima ili nekim drugim posebnim propisom određeno

U situaciji kada ugovaratelj osiguranja namjerno prešuti određene okolnosti ili učini netočnu prijavu, takva okolnost daje osiguratelju pravo zahtijevati poništaj ugovora, a ne utvrđenje njegove ništetnosti. Termin „poništaj“ ugovora iz čl. 932. st. 1. ZOO treba tumačiti kao zahtjev za utvrđivanje pobjonosti ugovora, a nikako ne kao zahtjev za utvrđivanje ništetnosti ugovora. Vrhovni sud Republike Hrvatske¹⁰ odbio je reviziju tužitelja kao neosnovanu. Drugostupanjskom presudom odbijena je žalba tužitelja i potvrđena presuda suda prvog stupnja, kojom je odbijen tužbeni zahtjev za utvrđenje ništavim ugovora o osiguranju, zaključenog između osiguratelja i fizičke osobe koja je prilikom sklapanja ugovora o osiguranju dala negativan odgovor na pitanje o postojanju ranijih ozljeda, a ta je okolnost bila značajna za ocjenu rizika osiguratelja. Osiguratelj je smatrao da je sklopljeni ugovor o osiguranju ništav jer je protivan Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima i moralu društva. Tadašnji čl. 908. st. 1. Zakona o obveznim odnosima¹¹ davao je pravo osiguratelju da može zahtijevati poništenje ugovora ako je ugovaratelj osiguranja namjerno učinio netočnu prijavu ili namjerno prešutio neku okolnost takve prirode da osiguratelj ne bi sklopio ugovor da je znao za pravo stanje stvari, a gotovo identična odredba sadržana je u čl. 932. st. 1. sadašnjeg ZOO.

Posebna je situacija kada je osigurani slučaj već nastao u trenutku sklapanja ugovora o osiguranju. Rizik koji bi trebao biti pokriven ugovorom o osiguranju mora biti budući, te

¹⁰ Vs, Rev 596/03-2 od 29. rujna 2004. godine – Izbor 1/05-68

¹¹ NN broj: 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99

neizvjestan, kako bi se moglo govoriti o osiguranom slučaju koji je pokriven ugovorom o osiguranju.

NIŠTETNOST UGOVORA O OSIGURANJU

Ugovor o osiguranju je **NIŠTETAN** ako je u trenutku njegova sklapanja već nastao osigurani slučaj, ili je taj bio u nastupanju, ili je bilo izvjesno da će nastupiti, ili je već tada bila prestala mogućnost da on nastane¹².

Općinski sud u Jastrebarskom u svojoj presudi poslovni broj P-515/06 od 6. ožujka 2008. godine, a koja presuda je potvrđena presudom Županijskog suda u Koprivnici poslovni broj Gž-1932/08 od 1. listopada 2009. godine, utvrđuje ništetnim ugovor o osiguranju, na osnovu kojeg je izdata polica osiguranja od automobilske odgovornosti.

Činjenično, radilo se o tužbenom zahtjevu za utvrđenje ništetnosti određenog ugovora o osiguranju te izdate police, a sve zbog činjenice da je osigurani slučaj nastao prije sklapanja police osiguranja.

U postupku je između ostalog provedeno i informatičko vještačenje. Uvidom u policu osiguranja od automobilske odgovornosti utvrđeno je da je njome osigurano određeno motorno vozilo, da je u polici kao početak osiguranja naznačen datum 31. kolovoza 2006. godine u 15:00 sati, istek osiguranja 31. kolovoz 2007. godine u 24:00 sata, te da je polica izdana u Zagrebu dana 31. kolovoza 2006. godine u 15:49 sati.

Vještak je utvrdio da se nakon unosa osnovnih podataka o osiguraniku i osiguranom vozilu, u za to predviđena polja, automatski popunjavaju i polja „početak osiguranja“ i „istek osiguranja“ pri tome polje „početak osiguranja“ automatski se popunjava s datumom tog dana, a sat se popunjava s trenutnim satom i to bez minuta. Pri dnu police u polju „mjesto i datum izdavanja“ program ispisuje mjesto i datum s vremenom, što znači da se ispisuje i sat i minute kada je polica izdana, te se i ta polja automatski popunjavaju i taj se unos ne može mijenjati, već ga program uzima iz sistemskog vremena računala.

Temeljem tog vještačenja nesporno je utvrđeno da je konkretna polica osiguranja od automobilske odgovornosti zaključena dana 31. kolovoza 2006. godine u 15 sati i 49 minuta. Štetni događaj dogodio se 31. kolovoza 2006. godine u 15:15 sati, dakle prije zaključenja konkretne police osiguranja. U situaciji kada je osigurani slučaj već bio nastao prije sklapanja police osiguranja pravilno su sudovi utvrdili ništetnost ugovora o osiguranju te na osnovi tog ugovora izdate police osiguranja od automobilske odgovornosti.

Tijekom postupka tužena je iskazivala da je polica osiguranja od automobilske odgovornosti zaključena prije nezgode, pa da je samim time tužbeni zahtjev tužitelja neosnovan. Temeljem čl. 296. st. 1. ZPP-a¹³, ne mogu se primijeniti nikakve prisilne mjere prema stranci koja se nije odazvala pozivu suda, radi saslušanja, niti se stranka može prisiliti na davanje iskaza. No, ako

¹² Čl. 922. st. 3. ZOO

¹³ Zakon o parničnom postupku – NN broj: 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08 i 123/08

stranka pristane iskazivati dužna je govoriti istinu. Za lažan iskaz dan u stadiju saslušavanja, odnosno tijekom saslušavanja stranaka radi dokazivanja, stranka je kazneno odgovorna, no njezina odgovornost je nešto blaža, jer lažan iskaz stranke je kazneno djelo samo ako je sud na tom iskazu zasnovao svoju odluku.

ZASTUPNICI OSIGURANJA

U situaciji kada osiguratelj ovlasti nekoga da ga zastupa, a ne odredi opseg njegovih ovlaštenja, zastupnik je ovlašten u ime i za račun osiguratelja sklapati ugovore o osiguranju, ugovarati izmjene ugovora ili produljenje njihova važenja, izdati police osiguranja, naplaćivati premije i primati izjave upućene osiguratelju.

Posebno je bitno da ako osiguratelj ograniči ovlaštenje svog zastupnika, a to ugovaratelju osiguranja nije bilo poznato, smatra se kao da ta ograničenja nisu niti postojala. Ukazano upućuje na potrebu stalnog nadziranja osoba koje su zastupnici osiguranja, ali i u slučaju potrebe na zakoniti raskid ugovora o zastupanju. Kako to izgleda u praksi?

Osiguratelj posumnja u kvalitetu postupanja svog zastupnika te ga dopisom pozove na razduživanje dokumentacije. Zastupnika se poziva da u najkraćem roku vrati sve police, zelene karte, iskaze, blagajničke uplatnice, koje je temeljem ugovora o dijelu za prodaju osiguranja preuzeo. Upozorava ga se dodatno ako ne postupi po tom pozivu da će se nerazdužena dokumentacija objaviti kao nevažeća u Narodnim novinama te da u slučaju bilo kakve daljnje štete osiguratelj nema daljnje odgovornosti.

Nakon toga, u slučaju štetnog događaja, slijedi dopisivanje i sa trećim osobama, u ovom slučaju, Hrvatskim uredom za osiguranje, kojeg se obavještava da određeno vozilo nema policu obveznog osiguranja od automobilske odgovornosti, a sve iz razloga jer je u Narodnim novinama objavljeno da je konkretna policica poništena i da je nevažeća, pa samim time treba pristupiti obradi i likvidaciji štete nastalih od neosiguranih ili nepoznatih motornih vozila.

S jedne strane otvara se spor između osiguratelja i Hrvatskog ureda za osiguranje, a s druge strane znatno se otežava i usporava mogućnost naknade štete oštećenom.

DJELOMIČNA NIŠTETNOST

Na ništetnost sud pazi po službenoj dužnosti i na nju se može pozivati svaka zainteresirana osoba, a utvrđenje ništenosti može tražiti i državni odvjetnik.

Ništetnost neke odredbe ugovora ne povlači ništetnost ugovora, ako on može opstati bez ništetne odredbe i ako ona nije bila ni uvjet ugovora ni odlučujuća pobuda zbog koje je ugovor sklopljen¹⁴.

Županijski sud u Velikoj Gorici u svojoj odluci poslovni broj Gž-36/09-5, od 7. travnja 2010. godine, utvrđuje da ništetnost neke odredbe ne povlači ništetnost cijelog ugovora, ako on može opstati bez te ništetne odredbe, u konkretnom slučaju, na jednu od stranaka se odnosi ništetnost ugovora dok u odnosu na druge strane, koje su potpisivale i zaključivale predmetni ugovor, predmetni ugovor nije ništetan.

ZAKLJUČAK

Ugovor o osiguranju od automobilske odgovornosti može biti u pojedinim slučajevima ništetan u cijelosti, posebno kada je u trenutku njegova sklapanja već nastao osigurani slučaj. Daljnje je pitanje kako postupaju osiguratelji u situaciji kada dobiju presudu kojom se utvrđuje ništetnost ugovora o osiguranju, te da li o toj činjenici obavještavaju relevantne pravne subjekte.

Iz opisanog slučaja, na koji se odnosi citirana presuda Općinskog suda u Jastrebarskom, vidljivo je koliko je bitno sve relevantne podatke upisivati s što većim stupnjem preciznosti. To se odnosi kako na unošenje podataka u zapisnik o očevidu, gdje je posebno bitno precizno naznačiti kada i od koga je dojavljeno za konkretnu prometnu nezgodu, jer će se na temelju tih podataka u nekim od slučajeva moći dokazati da je pojedini ugovor o osiguranju ništetan, tako i na unošenju podataka u polici osiguranja od automobilske odgovornosti u pogledu dana, sata i minute popunjavanja i ispunjavanja pojedine police.

---

¹⁴ Čl. 324. st. 1 ZOO

Aleksandra Trbojević

**IZVANREDNA REVIZIJA TEMELJEM PROMJENA
ZAKONA O PARNIČNOM POSTUPKU IZ 2008. GODINE**

**Izvanredna revizija temeljem promjena
Zakona o parničnom postupku iz 2008. godine**

UVOD

Izvanredna revizija nije zakonski termin, nego uobičajeni naziv za reviziju čija mogućnost izjavljivanja ne ovisi isključivo o visini vrijednosti osporenog dijela presude, nego o nekim posebnim pretpostavkama.

Ona je uvedena u naš pravni poredak novelom Zakona o parničnom postupku iz 2003. godine, kad je osim zbog vrijednosti predmeta spora pobijanog dijela presude, koji prelazi 100.000 kn (odnosno 500.000 kn u trgovačkim sporovima), kad je u čl. 382. st. 2. propisana mogućnost ulaganja revizije i kod niže vrijednosti pobijanog dijela drugostupanjske presude, ali uz dopuštenje drugostupanjskog suda.

Prema noveliranom čl. 382. st. 2. ZPP-a iz 2003. godine bilo je moguće uložiti reviziju na drugostupanjsku presudu ako je drugostupanjski sud u njenoj izreci odredio da je protiv te presude revizija dopuštena.

Ideja je bila da drugostupanjski sud donese ovakvu odluku kad ocijeni da spor ovisi o rješenju nekog pravnog pitanja bitnog za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana, pa da u obrazloženju presude naznači koje je to pravno pitanje i izloži razloge zbog kojih smatra da je upravo to pravno pitanje važno u mjeri u kojoj je potrebno da o njemu odluku donese Vrhovni sud. Prema odredbi čl. 118. Ustava, Vrhovni sud Republike Hrvatske, kao najviši sud u državi, osigurava jedinstvenu primjenu zakona i ravnopravnost građana, a situacija u kojoj vrijednost predmeta spora ograničava dovođenje određenog pravnog pitanja na odluku Vrhovnom sudu ne ide u smjeru ostvarenja te njegove ustavne uloge.

IZVANREDNA REVIZIJA PREMA ZPP-u IZ 2003. GODINE

Izmjene ZPP-a iz 2003. godine značajno su suzile mogućnost podnošenja redovne revizije, prvenstveno vrijednošću predmeta spora, a onda i vrstom spora (ona je uvijek bila moguća u radnim sporovima u kojima radnik osporava odluku o prestanku ugovora o radu).

---

* Helios Vienna Insurance Group d.d. za osiguranje

Za tzv. izvanrednu reviziju, prema tadašnjim je odredbama bilo potrebno ispuniti slijedeće pretpostavke za njeno podnošenje protiv drugostupanjske presude:

- nije se smjelo raditi o presudi po kojoj je revizija dopuštena prema čl. 382. st. 1. (ograničenje visinom pobijanog dijela presude),
- nije se smjelo raditi o sporovima za koje ZPP ili neki drugi zakon izričito određuje da u njima revizija nije dopuštena,
- drugostupanjski ju je sud trebao dopustiti u izreci svoje presude.

U postupcima koji se odnose na ovaj naš, relativno uski predmet interesa – štete – osiguratelji su mogli uložiti reviziju nevezanu uz vrijednost pobijanog dijela samo iz razloga koje je drugostupanjski sud obrazložio u svojoj presudi. Ako bi ona bila podnesena iz nekog drugog razloga, bila bi odbačena.

Dakle, ocjenu o pravnom pitanju i njegovoj važnosti za jedinstvenu primjenu zakona donosio je drugostupanjski sud, protiv čije je presude trebalo uložiti reviziju.

Izvanrednih revizija po dopuštenu drugostupanjskih sudova od 2003. nadalje bilo je minimalno, pa čak i nedovoljno, što je rezultiralo različitim odlukama županijskih sudova o istim pravnim pitanjima, bez mogućnosti ujednačavanja sudske prakse.

Ova je situacija dovela do prilično ekstenzivnog korištenja ustavne tužbe, kojom su stranke pokušavale ishoditi odluku usmjerenu na usklađenja prakse i jedinstvene primjene zakona, pa se ubrzo najveći broj ustavnih tužbi odnosio upravo na drugostupanjske presude protiv kojih se nije mogla uložiti revizija.

A onda je Ustavni sud odlukom U-I-1569/04 od 20.12.2006., u postupku ocjene suglasnosti s Ustavom, ukinuo dotadašnje odredbe o dopuštenosti revizije, sadržajno u bitnome obrazlažući svoju odluku time da je temeljna pravna svrha revizije osigurati jedinstvenu primjenu zakona i ravnopravnost građana, što u postojećoj situaciji – kad dopuštenost revizije ovisi o odluci žalbenog suda – nije i ne može biti omogućeno.

Tom su odlukom Ustavnog suda ukinuti dijelovi čl. 382. i čl. 497. Zakona o parničnom postupku, koji su propisivali protiv kojih se presuda revizija može podnijeti.

Ukinute su odredbe trebale prestati važiti s danom 15.07.2008., no njihovo je važenje produženo do 01.10.2008., kad je stupio na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku.

IZVANREDNA REVIZIJA PREMA ZPP-u IZ 2008. GODINE

Novim je izmjenama ZPP-a izvanredna revizija uređena bitno drugačije.

U cijelosti se napustilo dopuštenje žalbenog suda i omogućilo strankama da same ocijene radi li se o materijalnopravnom ili procesnopravnom pitanju zbog kojeg smatraju opravdanim uložiti reviziju, neovisno o vrijednosti osporenog dijela drugostupanjske presude, a koje pitanje je važno za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana.

Sadašnji čl. 382. st. 2. ZPP-a navodi razloge za izvanrednu reviziju egzemplikativno, odnosno navodi ih primjerice, a glasi:

„U slučajevima u kojima je ne mogu podnijeti prema odredbi stavka 1. ovog članka, stranke mogu podnijeti reviziju protiv drugostupanjske presude ako odluka u sporu ovisi o rješenju nekog materijalnopravnog ili postupovnopravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana, **primjerice:**

1) ako o tom pitanju *revizijski sud još uvijek nije zauzeo shvaćanje* odlučujući u pojedinim predmetima ili na odjelskoj ili općoj sjednici, **a** riječ je o pitanju o kojemu **postoji različita praksa drugostupanjskih sudova,**

2) ako o tom pitanju *revizijski sud još uvijek nije zauzeo shvaćanje*, a moglo bi se očekivati da bi **u praksi drugostupanjski sudovi mogli o njemu imati različita shvaćanja**, npr. zbog mogućnosti različitoga tumačenja određenih zakonskih odredaba,

3) ako je o tom pitanju *revizijski sud već zauzeo shvaćanje*, ali je **odluka drugostupanjskoga suda** utemeljena na shvaćanju koje **nije podudarno s tim shvaćanjem,**

4) ako je o tom pitanju *revizijski sud već zauzeo shvaćanje i presuda se* drugostupanjskoga suda **temelji na tom shvaćanju, ali bi** – osobito uvažavajući razloge iznijete tijekom prethodnoga prvostupanjskoga i žalbenoga postupka, zbog promjene u pravnom sustavu uvjetovane novim zakonodavstvom ili međunarodnim sporazumima te odlukom Ustavnoga suda Republike Hrvatske ili Europskoga suda za ljudska prava – **trebalo preispitati sudsku praksu.**

U reviziji iz stavka 2. ovoga članka stranka treba određeno naznačiti pravno pitanje zbog kojeg ju je podnijela i izložiti razloge zbog kojih smatra da je ono važno za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana.“

Stranka koja podnosi izvanrednu reviziju mora određeno naznačiti pravno pitanje zbog kojeg je podnosi i obrazložiti razloge zbog kojih smatra da je upravo to pitanje važno za jedinstvenu primjenu zakona i ravnopravnost građana.

Budući da su u čl. 382. st. 2. ZPP-a samo primjerice navedeni razlozi zbog kojih se izvanredna revizija može izjaviti, ona se može izjaviti i iz drugih razloga, ako odluka ovisi o rješenju nekog materijalnopravnog ili procesno pravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana.

O izvanrednoj reviziji odlučuje vijeće od 3 suca Vrhovnog suda, pa ako nađe da konkretno pravno pitanje nije od utjecaja na osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana, odbacuje ju rješenjem.

Pobijana presuda ispituje se samo u dijelu koji se pobija revizijom i samo zbog pravnog pitanja koje je njome istaknuto.

Ako ona bude prihvaćena, sud kojem je predmet vraćen na ponovno suđenje, vezan je pravnim shvaćanjem na kojem se temelji rješenje revizijskog suda o ukidanju pobijane drugostupanjske presude.

U čl. 91.a ZPP-a uvedeno je ograničenje u pogledu ovlaštenika prava na podnošenje revizije, kako redovne tako i izvanredne.

Naime, revizija se može podnijeti samo po punomoćniku koji je odvjetnik, ili izuzetno po osobi koja ima položen pravosudni ispit.

Dakle, ako stranka u postupku sama odluči podnijeti reviziju, mora imati položen pravosudni ispit, kao i ako u ime stranke reviziju podnosi punomoćnik koji nije odvjetnik.

Zakonski zastupnici ili zastupnici po zakonu također moraju imati položen pravosudni ispit ako podnose reviziju, bez obzira što u ime stranke imaju pravo poduzimati sve radnje u postupku.

Uz reviziju je potrebno dostaviti dokaz o položenom pravosudnom ispitu, ako taj dokaz nije već ranije tijekom postupka dostavljen u spis, i to izvornik ili presliku potvrde o položenom pravosudnom ispitu.

Donekle je ovo određenje u suprotnosti s čl. 6. Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, čiji je Hrvatska član, odnosno u određenoj mjeri ograničava pravo na pošteno suđenje koje između ostalog obuhvaća i pravo na pristup sudu.

No, i Europskom konvencijom pravo na pristup sudu nije apsolutno i određena su mu ograničenja dopuštena u pravu svake države članice, pa ograničenje u pogledu ovlaštenika prava na podnošenje revizije predstavlja zaštitu digniteta Vrhovnog suda i olakšava mu efikasnost. Ovo stoga što je kod odlučivanja o reviziji sudu daleko lakše, ili bi trebalo biti, ako je ona obrazložena po stručnoj osobi.

Naime, može se očekivati da zbog novog uređenja izvanredne revizije Vrhovni sud postane opterećen kao nikad prije, pa je ograničenje njenog podnošenja po kvalificiranim osobama minimum zaštite i omogućavanja efikasnosti u uvjetima potencijalno značajnog povećanje broja predmeta.

DA LI I KAKO OSIGURATELJI KORISTE MOGUĆNOST ULAGANJA IZVANREDNE REVIZIJE?

Imajući u vidu izuzetno mali broj predmeta u kojima je nakon 2003. godine postojalo dopuštenje žalbenog suda na podnošenje revizije, bilo je za očekivati da će novo uređenje izvanredne revizije utažiti „glad“ osiguratelja za širokim pristupom Vrhovnom sudu.

No, da li je to zaista tako?

U pripremanju ovog referata konzultirala sam se s kolegama iz drugih društava, u pogledu predmeta u kojima su podnosili izvanredne revizije i u pogledu pravnih pitanja koja su smatrali bitnima iznjeti Vrhovnom sudu, bez obzira na vrijednost predmeta spora.

Iz odgovora kolega zaključila sam (možda prerano!) da osiguratelji zasad neće biti onaj presudni faktor koji će značajno povećati opseg posla Vrhovnom sudu, jer većina nas izvanredne revizije u pravilu ne podnosi u velikom broju, niti zbog širokog spektra razloga.

Neki od nas su promjenu ovog instituta shvatili kao poticaj za **ukazivanje na potrebu usuglašavanja prakse kod dosuđivanja visine novčane naknade** neimovinske štete. U tim se slučajevima izvanredna revizija ulaže radi bitnih odstupanja u dosuđenim visinama naknade između različitih županijskih sudova kod istih ili sličnih ozljeda, odnosno istih ili sličnih pojava oblika neimovinske štete. Pravno pitanje za koje se u tim predmetima traži jedinstvena primjena zakona je ujednačavanje kriterija kod dosuđivanja pravične novčane naknade neimovinske štete u istim ili sličnim slučajevima.

Polazište stava je praksa europskih sudova koji u pravilu za iste objektivne parametre ozljeda (npr. % smanjenja aktivnosti ili invaliditet) dosuđuju ujednačene visine naknada, s tim da je moguće odstupanje u okviru 20% od standardne naknade, uz posebne okolnosti slučaja koje uključuju dob i zanimanje oštećenika.

Iako je činjenica da postoje različite odluke o visinama za iste ili slične pojavne oblike neimovinske štete, dosad je stav županijskih sudova bio da novčana naknada kod neimovinske štete ovisi o konkretnim i posebnim okolnostima svakog slučaja.

Uz pretpostavku *znatne razlike* u visini pravomoćno dosuđenih naknada između pojedinih županijskih sudova, opravdana je dvojba da li se radi o pravnom pitanju i potrebi jedinstvene primjene zakona. Da li će Vrhovni sud ovako postavljenu dvojbu tretirati dostatno bitnom za donošenje odluke o jedinstvenoj primjeni zakona, kao i što u novčanom smislu predstavlja znatnu razliku u pravomoćnim presudama koje se odnose na iste ili slične ozljede, ostaje nam tek za vidjeti odnosno pričekati revizijske odluke.

Neke od izvanrednih revizija, koje smo kao osiguratelji uložili nakon 01.10.2008. godine, a ne odnose se isključivo na visinu dosuđene naknade, odnose se na slijedeće:

- Da li parnični sud po prijedlogu izvještavanja treće osobe o parnici u smislu čl. 211. Zakona o parničnom postupku treba postupiti na način da donese rješenje kojim taj prijedlog usvaja ili odbija, kao i da li svoju odluku treba obrazložiti

Izvanredna revizija je uložena u predmetu u kojem se u odgovoru na tužbu postavlja prijedlog izvještavanja treće osobe, sa svim potrebnim elementima za postupanje po tom prijedlogu (naziv i adresa treće osobe, primjerak tužbe i dokumentacije za dostavu trećoj osobi, pravni osnov za interes treće osobe na miješanje). Prvostupanjski sud o prijedlogu izvještavanja treće osobe o parnici nije donio nikakvu odluku niti u presudi obrazložio zašto to nije učinio. Zbog toga je kao jedan od žalbenih razloga istaknuta postupovna povreda iz čl. 354. st. 1. u vezi s čl. 300. ZPP-a, koji je odbijen uz obrazloženje da tuženik pogrešno zaključuje kako je u odgovoru

na tužbu stavio prijedlog za miješanje u smislu čl. 211. ZPP-a iako tuženik nije ni tvrdio da je stavio prijedlog za miješanje, nego prijedlog izvještavanja treće osobe o parnici. Drugostupanjska odluka ne sadrži razloge o tome što je u prijedlogu izvještavanja treće osobe u smislu čl. 211. ZPP-a bilo nedostatno, nego obrazlaže da umješac mora temeljem čl. 206. ZPP-a sam postaviti prijedlog za miješanje u parnicu. Iz takvog se obrazloženja drugostupanjske odluke zaključuje o stavu da miješanje treće osobe u parnicu dolazi u obzir isključivo u slučaju primjene čl. 206. ZPP-a, odnosno isključivo u slučaju kad treća osoba sama prijavi svoje miješanje u parnicu, nevezano uz to na koji način su dobile saznanje o otpočetoj parnici a da stranke zapravo nemaju mogućnost izvijestiti treću osobu o parnici putem suda, odnosno da nemaju mogućnost praktično primijeniti čl. 211. ZPP-a. Nesporno je da treća osoba mora prijaviti svoje miješanje u otpočetu parnicu u smislu čl. 206. ZPP-a, no sporno je da li sud mora postupiti po prijedlogu iz čl. 211. ZPP-a, a imajući u vidu da obavijest iz čl. 211. ZPP-a omogućava zasnivanje građanskopravnog učinka.

- Da li se naknada štete zbog izgubljene zarade presuđuje prema dobitku koji se mogao osnovano očekivati prema redovitom tijeku stvari u vrijednostima aktualnim u vrijeme presuđenja ili u vrijeme nastanka štete te od kad teku kamate ako se taj dobitak procjenjuje prema cijenama i vrijednostima iz vremena presuđenja

Izvanredna revizija uložena je u predmetu u kojem je tužitelju određena naknada s osnova izgubljene zarade, za čiji egzaktni iznos nije imao relevantnih materijalnih dokaza koliko bi ona iznosila u vrijeme nastanka štete (1993. godina), pa se presudilo prema vrijednostima moguće zarade koju prijevoznici ostvaruju u vrijeme presuđenja (2009. godine). Tuženiku je određeno naknaditi tužitelju tako određeni iznos izgubljene zarade s kamatama od nastanka štetnog događaja, iako je u nekolicini revizijskih odluka već zauzet stav da u slučaju naknade štete u novcu štetnik ne može pasti u zakašnjenje sa ispunjenjem obveze prije nego je poznata njezina visina, pa u situaciji kada se visina štete utvrđuje prema cijenama u vrijeme presuđenja, tek tada je došlo do dužničkog zakašnjenja, od kada počinju teći i zakonske zatezne kamate na dosuđeni iznos naknade štete.

Budući da je u konkretnom slučaju tužitelj zatražio naknadu štete prema cijenama u vrijeme presuđenja, dok za cijene u vrijeme nastanka štete nije dostavio dokaze niti mu ih je naloženo dostaviti, a naknada štete mu je prema cijenama iz vremena presuđenja i dosuđena, nije jasan razlog presuđenja obveze isplate zakonskih zateznih kamata za razdoblje do dana donošenja prvostupanjske presude, posebno imajući u vidu da se tijekom postupka nisu niti provodili dokazi o stvarnoj visini izgubljene zarade u vrijeme štetnog događaja.

- Da li se kod odluke o limitu svote osiguranja, za slučajeve kod kojih je nominalna vrijednost svote osiguranja u vrijeme presuđenja istovjetna nominalnoj vrijednosti te svote u vrijeme štetnog događaja (jer nije došlo niti do denominacije niti do promjene valute), primjenjuje odredba čl. 85. Zakona o osiguranju (iz 1997. godine) prema kojoj obveza društva za osiguranje na naknadu štete po osnovi osiguranja od automobilske odgovornosti ne može po jednom štetnom događaju biti veća od iznosa što ga na prijedlog Direkcije za nadzor društva za osiguranje utvrdi Vlada Republike Hrvatske, ako ugovorom o osiguranju nije utvrđen veći iznos.

Izvanredna revizija uložena je u predmetu u kojem se mogla uložiti i redovna revizija, a koja je također uložena, ali iz drugih razloga, pa je pri sastavu revizije podnositelj bio u nedoumici oko tehničkog pitanja – da li se u takvim slučajevima redovna i izvanredna revizija podnose u istom podnesku, ili ih je potrebno razdvojiti.

Razlog za izvanrednu reviziju je odluka županijskog suda o dopuštenosti prekoračenja limita svote osiguranja, za štetu nastalu 1998. godine, kad je na snazi bio Zakon o osiguranju (NN 46/97) kojim je u čl. 85. propisana maksimalna obveza društva za osiguranje po jednom štetnom događaju u visini svote osiguranja. Nominalna vrijednost svote osiguranja iznosi jednak broj novčanih jedinica u vrijeme presuđenja i u vrijeme štetnog događaja. Županijski sud je zauzeo stav kako je limit dopušteno prekoračiti, obrazlažući svoju odluku primjenom prakse revizijskog suda, koja se praksa odnosi na štetne događaje nastale prije 10.10.1994. godine. Pretraživanjem prakse VSRH, revident smatra da je revizijski sud zauzeo stav o dopuštenosti prekoračenja limita svote osiguranja u slučajevima u kojima je njen nominalni iznos zbog promjene valute ili zbog denominacije u vrijeme presuđenja neprimjereno nizak i nema istu nominalnu vrijednost koju je imao u vrijeme štetnog događaja, a događaj iz 1998. godine (za koji je limit svote 1.400.000 kn) ne predstavlja takav slučaj.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Iako nakon promjena ZPP-a iz 2003. godine nismo kao osiguratelji, u odštetnim parnicama uglavnom s pozicije tuženika, imali mogućnost ulagati revizije onoliko često koliko smo možda htjeli, sad nam je ta mogućnost otvorena u slučajevima kad smatramo (i znamo obrazložiti) da postoji potreba za jedinstvenom primjenom zakona i ravnopravnošću građana, pa i u slučajevima kad smatramo da je postojeću praksu potrebno preispitati.

Znamo da od preopterećenog Vrhovnog suda ne možemo očekivati efikasnost, pa niti pozitivan stav prema osigurateljima ako oni budu glavni razlog njegovog povećanog opsega posla. Istovremeno, naravno da bez upornosti nema niti rezultata i da jedino o nama samima ovisi uspjeh u primjeni novih odredbi ZPP-a.

Zbog toga izvanrednu reviziju trebamo shvatiti vrlo ozbiljno - ona nam nakon dugo vremena daje priliku pristupa Vrhovnom sudu u slučajevima koje smatramo bitnima ne samo za rješenje pojedinačne parnice, nego prvenstveno bitnim za uspostavu standarda.

Cilj bi nam trebao biti da u korištenju ovog instituta budemo prepoznati kao djelatnost koja vodi brigu kako o svojim profesionalnim načelima sigurnosti i profitabilnosti, tako i o jedinstvenoj primjeni zakona te jednakosti svih pravnih subjekata pred zakonom.

Katina Kaleb

**NAČELA DOBRE POSLOVNE PRAKSE U OBAVLJANJU
POSLOVA OSIGURANJA PUTEM INTERNETA**

Načela dobre poslovne prakse u obavljanju poslova osiguranja putem interneta

Razvoj komunikacijske tehnologije potpomognute stvaranjem informatičke infrastrukture omogućio je, tijekom zadnjih dvadesetak godina, stvaranje (ne više) nove tehnologije poslovanja – poslovanje putem interneta za sve vrste proizvoda i usluga¹.

Jednostavno korištenje, velika brzina rada koja omogućuje pristup velikoj količini traženih podataka u realnom vremenu, mogućnost sučeljavanja ponude i potražnje svih mogućih vrsta roba i usluga, relativno jeftina tehnička oprema i pristup te mogućnost relativno sigurnog provođenja financijskih transakcija stvorili su sve preduvjete za masovnu upotrebu interneta u privatnim i poslovnim segmentima svakodnevnog života. Međutim sve ove prednosti mogu se pretvoriti i u svoju suprotnost zloupotrebama kojih postajemo sve svjesniji.

Prema podacima istraživanja tržišta u Hrvatskoj² 66% kućanstava posjeduje računala (2000. godine 24%), a 49% stanovništva starijeg od 15 godina koristi se internetom (2000. godine 12%). Prema podacima HNB za prvi kvartal 2009. godine, uslugu internet bankarstva u Hrvatskoj koristilo je 597.866 građana te 155.721 poslovnih subjekata.

Naravno da se i djelatnost osiguranja uključila u opće internet trendove.

Hrvatska društva za osiguranje već duže vrijeme na svojim internet stranicama pružaju (potencijalnim) osiguranicima mogućnost detaljnijeg upoznavanja sa osigurateljnim proizvodima koje nude, kao i interaktivno putem on-line kontakta. U novije vrijeme neka društva nude mogućnost zaključivanja i obnove osiguranja putem interneta.

Unatoč činjenici da je zastupljenost korištenja internetom u RH značajna i u poslovnom i u privatnom korištenju, ovaj način prodaje u osiguranju nije šire zastupljen.

Međutim, tek razvojem internetskog servisa koji je osmislio Hrvatski ured za osiguranje na inicijativu društava za osiguranje, te implementiranjem servisa putem zaštitnog koda u

---

* Hrvatski ured za osiguranje

¹ Electronic Commerce /**e-commerce** može se definirati kao bilo koja transakcija koja uključuje prodaju ili kupnju dobara odnosno usluga putem interneta, što bi u hrvatskom prijevodu glasilo "**elektroničko trgovanje**" Electronic business /**e-business** ima širi smisao i u prijevodu glasi "**elektroničko poslovanje**"/" **internet poslovanje**", što uključuje sve poslovne aktivnosti provedene putem interneta: ponudu, kupnju, prodaju, logistiku vezanu uz proizvodnju i prometovanje robom i uslugama, usluge namijenjene potrošačima, provođenje financijskih transakcija i dr.

Prema www.europa.eu.int/information_society/topics/ebusiness/ecommerce/

² GfK Croatia Centar za istraživanje tržišta bilten br.14 – ožujak 2010.

postupak obnove registracije vozila koji se obavlja na stanicama za tehnički pregled (u suradnji sa Centrom za vozila) i po prihvaćanju njegove vjerodostojnosti od strane MUP-a, možemo reći da je hrvatsko osiguranje zakoračilo u stvarnost internetskog poslovanja³.

E - POSLOVANJE U EUROPSKOJ UNIJI

U najnovijem statističkom izvješću koji je objavila CEA⁴ /Comité Européen des Assurances/ u ožujku ove godine – **Insurance Distribution Channels in Europe** – CEA Statistics N°39 za razdoblje do 2008. godine nije, na žalost, moguće pronaći podatak o zastupljenosti interneta u sklapanju osigurateljnih poslova - još uvijek sakriven pod „ostalo“ ili u okviru prodaje „na daljinu“; kroz cijelo izvješće se posebice naglašava njegov sve veći utjecaj kao kanala distribucije osigurateljnih proizvoda i kao nove tehnologije sklapanja osigurateljnih poslova.

Znatna i sve šira, iako u ovom momentu još statistički egzaktno neiskazana zastupljenost poslovanja obavljenog putem interneta definitivno stavlja pred sudionike ovog načina poslovanja zahtjeve za ekonomskim ujednačavanjem i pravnom regulativom koja bi svima pružila koliko toliko sigurnu podlogu u poslovanju, pri čemu se ne smije zanemariti i jedan posebno osjetljiv segment u poslovanju putem interneta - zaštitu potrošača.

Osnovni zakonski okvir za reguliranje principa poslovanja na internet tržištu u okviru Europske Unije uspostavljen je relativno davno donošenjem

- **Direktive o elektroničkom potpisu – 1999/93/EC** na snazi od 19. 01. 2000.
- **Direktive o elektroničkom trgovanju – 2000/31/EC** na snazi od 17. 07. 2000.
(izmijenjena u kolovozu 2002.)
- **"Zelenim papirom" o zaštiti potrošača** (Green paper on consumer protection).

EUROPSKI KODEKS POSLOVANJA PUTEM INTERNETA ZA OSIGURATELJE

Na temelju direktiva EU o elektroničkom potpisu i elektroničkom poslovanju, te rješenja koje je kao nužnost donijela tržišna, odnosno poslovna praksa, europski osiguratelji udruženi u **CEA** donijeli su već u lipnju 2001. **EUROPEAN GOOD PRACTICE GUIDE FOR INSURANCE BUSINESS ON THE INTERNET.**

---

³ OKR-29/2010. Hrvatskog ureda za osiguranje - Potvrda o ugovorenom osiguranju putem interneta - početak primjene od 15.03.2010

⁴ CEA je europsko udruženje osiguratelja i reosiguratelja osnovano 1953. godine sa zadatkom da zastupa strukovne interese osiguratelja u međunarodnim zakonodavnim tijelima. Članovi CEA-e su 33 nacionalna udruženja osiguratelja i reosiguratelja koji predstavljaju preko 5.000 društava za osiguranje i reosiguranje. Od 2002. Hrvatski ured za osiguranje je pridružen, a od lipnja 2007. punopravni član CEA /www.cea.eu/

□ **Europski kodeks poslovanja putem interneta za osiguratelje⁵**

Prilikom ponude osigurateljnih proizvoda putem interneta osiguratelji su suglasni da će potencijalnim korisnicima svojih usluga davati ponude koje će biti valjani temelj za zaključivanje ugovora.

Postavke naznačene u Kodeksu nisu navedene kako bi prejudicirale zakonodavnu regulativu pojedinih zemalja, iako će se u budućnosti sam Kodeks obnavljati i osuvremenjivati na temelju novih zakonodavnih rješenja i zahtjeva prakse.

CILJEVI I ZADACI

- Utvrditi i pridržavati se visokih standarda punog informiranja potrošača o postupcima provođenja osiguranja kao i o ponuđenim osigurateljnim proizvodima.
- Poduzeti sve potrebne sigurnosne mjere radi zaštite tajnosti podataka relevantnih za utvrđivanje visine premija i načina plaćanja.
- Jamčiti sudionicima sklapanje ugovora pod istim komercijalnim uvjetima kao i ostalima koji nisu zaključivali ugovore o osiguranju putem interneta.

Osnovni je zadatak donošenja Kodeksa razviti povjerenje u poslovanje putem interneta kako bi se proširio ovakav način poslovanja, te kako bi se omogućilo njegovim korisnicima puno poznavanje svih bitnih elemenata.

BITNI ELEMENTI

✓ **Identifikacija ponuditelja**

Svaki osiguratelj ili njegov zastupnik, koji putem interneta /on line/, nudi potencijalnom potrošaču - osiguraniku mogućnost kupnje svog osigurateljnog proizvoda mora na svojim stranicama omogućiti lagan, direktan i stalan pristup do slijedećih informacija:

- naziv ponuditelja /osiguratelja i zastupnika/
- osnovne podatke o registraciji i licenci za ugovaranje ponuđenih osiguranja sa poveznicom /"linkom"/ koji omogućava provjeru navedenih podataka.
- adresa sjedišta uprave ponuditelja
- podaci o upravi i organizacijskoj strukturi ponuditelja
- podaci o podružnici ili organizacijskom dijelu sa kojim će se potencijalni ugovor realizirati (adresa, telefon, @-mail adresa)

---

⁵ obradila prema izvornom dokumentu K. Kaleb

- ❑ podaci o kontakt osobi koja je zadužena za stručni kontakt sa potencijalnim potrošačima/osiguranicima.

✓ **Opći podaci o osigurateljnom proizvodu**

Svaki potencijalni potrošač/osiguranik koji posjeti stranice ponuditelja – osiguratelja treba imati direktan i lagan pristup tumačenju i definiciji svih stručnih termina koji se koriste na stranicama ponuditelja.

Na stranicama također moraju biti dostupne, kao minimum nužnih podataka, slijedeće informacije:

- ❑ opći uvjeti za sklapanje ponuđenog ugovora
- ❑ jezik u kojem je sklopljeni ugovor pravno valjan
- ❑ teritorijalno pokriće koje obuhvaća ponuđeni osigurateljni ugovor
- ❑ način plaćanja
ponuditelj je dužan informirati potrošača na jasan i razumljiv način da su financijski podaci vezani uz kartične transakcije zaštićeni (na primjer korištenjem tehnike kriptiranja),
- ❑ opći podaci o načinu ostvarivanja prava na naknadu štete
(kontakt osoba, potrebna dokumentacija, vrijeme potrebno za rješavanje)
- ❑ sukladno odredbama ugovora mora biti navedena mogućnost pokretanja žalbenog postupka, uključujući i postojanje tijela zaduženog za vansudsko rješavanje eventualnog spora, što ni u kojem slučaju ne može osporiti osiguranikovo pravo na zaštitu svojih prava putem suda,
- ❑ navesti u kojim je slučajevima moguće naknadu štete riješiti putem on – line kontakta uz eventualnu pisanu suglasnost.

✓ **Uvjeti pod kojima potrošaču mogu biti dostavljane ponude**

Svaki ponuditelj – osiguratelj koji potencijalnom potrošaču/osiguraniku šalje e-mail sa nakanom da zaključi ugovor o osiguranju mora sukladno zakonskoj regulativi u svojoj zemlji:

- ❑ omogućiti poštivanje volje potrošača fizičkih osoba koji ne žele primati komercijalne ponude putem e-maila /eventualnim upisom u posebni registar takovih osoba;/ odnosno pribaviti posebnu suglasnost potencijalnih potrošača koji su suglasni sa primanjem komercijalnih ponuda,
- ❑ omogućiti da komercijalna komunikacija bude jasno definirana u smislu pune prepoznatljivosti proizvoda i ponuditelja,
- ❑ osigurati da promocijske ponude, eventualne nagradne igre i slično budu definirane posebnim uvjetima iz kojih se jasno, na jednostavan i nedvosmislen način prezentiraju mogućnosti osvajanja nagrade.

✓ **Informacije o zaštiti osobnih podataka**

Svaki ponuditelj – osiguratelj koji u svrhu zaključivanja ugovora o osiguranju putem interneta prikuplja osobne podatke potencijalnih osiguranika treba se obvezati:

- ❑ da će osobne podatke koristiti u dobroj namjeri i isključivo namjenski,
- ❑ da će postupati sa njima odgovorno, te kada je neophodno, isključivo uz privolu osobe čiji se osobni podaci koriste,
- ❑ da će osobne podatke zadržati u obliku koji omogućuje identifikaciju osobe na koju se odnose, i to isključivo za razdoblje koje ne prelazi ono najnužnije za davanje ponude,
- ❑ da će po isteku razdoblja na koje se odnosi, uz suglasnost osobe na koju se odnose biti definirana moguća buduća upotreba osobnih podataka,
- ❑ da će osobi na koju se odnose osigurati bilo koju traženu informaciju vezanu uz prikupljanje i obradu njezinih osobnih podataka, te da će se iznaći načini pristupa i dopune podataka prilikom moguće buduće upotrebe,
- ❑ da će izvješćivati bez naknade osobu čiji se podaci koriste o njezinom pravu prigovora na eventualnu obradu prikupljenih podataka u komercijalne svrhe.

Potrošaču – potencijalnom osiguraniku - mora biti omogućen pristup informacijama, ukoliko to želi, o postupanju sa osobnim podacima, te o konačnom cilju za koji se prikupljaju, i to ukoliko je moguće prije konačnog kompletiranja i slanja traženih osobnih podataka.

Ponuditelj osiguranja mora također izvijestiti potrošača na jasan i razumljiv način o postavljanju programskih označivača /«cookies»⁶/ na njegovom hard disku.

✓ **Predugovorne informacije**

Osiguratelji su dužni na jasan i lako razumljiv način, u svrhu pribavljanja pune suglasnosti potrošača - budućih osiguranika, kao i njihove pune svjesnosti o relevantnim činjenicama, pružiti potencijalnom osiguraniku koji namjerava zaključiti osiguranje putem interneta, prije samog potpisivanja ugovora o osiguranju, slijedeće precizno izražene informacije:

- ❑ **prilikom zaključivanja životnih osiguranja**
  1. definiciju svih ponuđenih oblika i njihove pogodnosti, odnosno moguću naknadu iz osiguranja,
  2. uvjete ugovora,
  3. načini raskida ugovora,
  4. načine i rokove dospijeca plaćanja premije,
  5. način obračunavanja i odobravanja bonifikacija,

---

⁶ "Cookie" je tekstna datoteka koja se prilikom prve posjete nekoj www stranici automatski pohranjuje na hard disk posjetioca. Po želji posjetioca ova opcija mora imati mogućnost programskog poništenja.

6. naputak o mogućnosti odustajanja od ugovora i zagarantiranoj otkupnoj vrijednosti, odnosno povratu uplaćenih iznosa,
7. o premiji za svaku od mogućih naknada iz osiguranja, bilo da se radi o glavnom ili dopunskom obliku,
8. za police/ugovore vezane uz (obično) investicijske fondove neophodan je točan naziv i definicija vezanog fonda kao i mjerilo o kojemu ovisi ostvarenje naknada iz osiguranja (npr. burzovni indeks),
9. o razdoblju opoziva koje podrazumijeva rok u kojem se osiguranik može predomisli te otkazati ugovor o osiguranju života uz povrat uplaćene premije u punom iznosu (tj. bez posljedica kao u slučaju prijevremenog raskida ugovora),
10. opće informacije o poreznim olakšicama koje se mogu primijeniti sukladno osiguranju zaključenom na polici,
11. stvarno nadležni zakon i sudsku nadležnost⁷ koji se primjenjuju u slučaju spora.

□ **prilikom zaključivanja neživotnih osiguranja**

1. datum stupanja ugovora na snagu,
2. uvjete ugovora,
3. način plaćanja premije,
4. o ugovorenoj svoti osiguranja i svoti pokrića,
5. puni iznos premije za naplatu uključujući sve poreze – ukoliko premija ne može biti točno utvrđena mora biti navedena osnovica za obračun, odnosno prikazan postupak indeksacije,
6. osnovno obilježje pokrića prema ugovoru i glavna isključenja iz pokrića,
7. iznos doplataka,
8. stvarno nadležni zakon i sudska nadležnost koji se primjenjuju u slučaju spora.

Informacije navedene u oba slučaja moraju biti na mediju koji omogućava njihovo pohranjivanje i tisak.

✓ **Postupak zaključivanja ugovora**

Prije konačnog zaključivanja ugovora o osiguranju putem interneta, cijeli on line postupak i u tehničkom smislu mora biti protumačen potrošaču - potencijalnom osiguraniku na razumljiv i nedvojbjen način:

- a) potrošač koji sklapa ugovor mora imati uvid u obvezujuće klauzule ugovora po svakoj pojedinoj etapi zaključivanja ugovora, što je neophodno za potvrđivanje valjanosti ugovora

⁷ zemlje EU nemaju unificirano zakonodavstvo niti jedinstvenu sudsku jurisdikciju

- b) kako sredstva identifikacije te mogućnosti ispravljanja pogrešaka u bazi podataka moraju biti dostupni tijekom cijelog procesa sklapanja ugovora, osiguratelj može ponuditi svojim klijentima sustav "dvostrukog klika" odnosno dvostruke potvrde pri čemu:
- ❑ *prvom potvrdom* stranka izražava pristanak na sadržaj ugovora, osiguratelj potom daje na uvid stranki sažetak uvjeta pod kojima se zaključuje ugovor i ugovorenu premiju, a osiguraniku mora biti omogućeno da ovaj potvrđeni ugovor reproducira i zadrži.
  - ❑ *drugom potvrdom* prihvaća se i potvrđuje ugovor; osiguratelj je obvezan bez odgode, elektroničkim putem dati povratnu informaciju o konačnom prihvaćanju ugovora i ažurirati sve dijelove ugovora koji su rezultat informacija koje je dobio od osiguranika.

Po zaključivanju ugovora osiguratelj treba i dalje ostati na raspolaganju osiguraniku zbog eventualnih dodatnih upita, s time da je dužan poduzeti sve potrebne mjere za očuvanje povjerljivosti podataka o osiguraniku i uvjetima ugovora.

✓ **Preduvjeti za sigurnost plaćanja**

Svaki osiguratelj koji nudi mogućnost potpunog zaključivanja ugovora putem interneta /on - line/ mora imati razvijen zaštićeni sustav plaćanja koji omogućava sigurno provođenje financijskih transakcija.

UGRADNJA KODEKSA U NACIONALNE SUSTAVE OSIGURANJA

Prikazani Europski kodeks poslovanja putem interneta za osiguratelje predstavlja ogledni naputak namijenjen nacionalnim udruženjima osiguratelja sa svrhom da ga promoviraju u okviru sustava osiguranja u vlastitim zemljama.

Sami osiguratelji trebali su ovaj **kodeks dobre poslovne prakse** prezentirati na svojim internet stranicama te se truditi pridržavati se preporučenih pravila za uspostavljanje odnosa povjerenja sa osiguranicima uz poštivanje njihovog prava na izbor temeljenog na punom poznavanju podataka neophodnih za ravnopravno zaključivanje komercijalnih ugovora o osiguranju.

Iako je u preambuli navedeno da će se u budućnosti kodeks obnavljati i osuvremenjivati na temelju novih zakonodavnih rješenja i zahtjeva prakse, sam Kodeks, koji je velikim dijelom ugrađen u praksu postupanja osiguratelja pri poslovanju putem interneta u zemljama EU, nije obnavljan.

U zadnjih deset godina, od usuglašavanja kodeksa i njegovog objavljivanja, uvjeti poslovanja društava za osiguranje bitno su pooštreni, pa tako i oni koji se odnose na poslovanje „na

daljinu“, u što se svrstava i poslovanje putem interneta, a uvedena su i brojna striktna pravila zaštite potrošača u svim segmentima.

U svibnju 2009. Europska komisija je objavila sveobuhvatan on-line vodič⁸ koji pruža detaljna i

lako razumljiva tumačenja svih prava u zaštiti potrošača sa poveznicom na direktive EU koju reguliraju sporno pitanje iz područja primjene prava potrošača pri web i on-line trgovanju.

□ PREDUVJETI ZA POSLOVANJE PUTEM INTERNETA U OSIGURANJU U HRVATSKOJ

Društva za osiguranje i reosiguranje, članovi Udruženja osiguravatelja Hrvatske gospodarske komore, donijela su u travnju 1999. **Kodeks ponašanja u obavljanju poslova osiguranja, s ciljem razvoja i podizanja razine poslovanja, profesionalnog odnosa i stručnog obavljanja poslova osiguranja.** Osnovna je svrha ovog Kodeksa bila postavljanje principa strukovne etike među osiguratelje "zavađene" nelojalnom utakmicom, a u znatno manjoj mjeri "nastupu povjerenja" osiguratelja prema potencijalnim osiguranicima – potrošačima.

U listopadu 2004. Udruženje osiguravatelja HGK donijelo je novi poboljšani **KODEKS POSLOVNE OSIGURAVATELJNE I REOSIGURAVATELJNE ETIKE** odredbe kojega su obvezujuće za sva društva članice Udruženja

- **U cilju** promicanja etičkog postupanja, u skladu s dobrim poslovnim običajima i poslovnim moralom, **jačanja profesionalnog odnosa prema strankama te uzajamnog povjerenja** i podizanja opće razine poslovanja i kolegijalne suradnje, obvezatno poštujući ekonomska načela i strukovna osiguravateljno-reosiguravateljna i aktuarska pravila.
- među osnovnim načelima navedeno je i **načelo uzajamnog povjerenja i zaštita prava te probitaka stranke:** Odnos društva u poslovanju sa strankama mora se temeljiti na načelu uzajamnog povjerenja i načelu zaštite prava i probitaka stranke te poštovanju pravila i načela (re)osiguravateljne struke.

Upravni odbor Hrvatskog ureda za osiguranje je početkom 2005. godine donio Odluku o osnivanju i radu pravobraniteljstva na području osiguranja kojom odlukom su ustanovljene nadležnosti ovog neovisnog i samostalnog tijela osnovanog u okviru Hrvatskog ureda za osiguranje – pravobranitelj odlučuje u izvansudskom postupku o nesuglasjima nastalim između stranaka i društava za osiguranje do kojih je došlo zbog nepoštivanja Kodeksa poslovne osiguravateljne i reosiguravateljne etike i drugih dobrih poslovnih običaja te temeljnih načela struke osiguranja.

Donošenjem **Zakona o osiguranju** (NN 151/2005., odnosno njegovih prvih izmjena i dopuna (NN 87/2008.) – u člancima 65.a do 65.d utvrđeno je postupanje vezano uz promidžbene aktivnosti

⁸ http://ec.europa.eu/information_society/evouguide/

- Promidžbene aktivnosti i informacije o društvima za osiguranje i proizvodima koje nude na tržištu moraju sadržavati jasne, istinite i potpune informacije koje se temelje na vjerodostojnim podacima.
- Društvo za osiguranje odgovorno je za jasnost, potpunost i istinitost informacija koje se objavljuju u svrhu promidžbe društva za osiguranje i njegovih proizvoda.
- U promidžbene informacije spadaju sve informacije priopćene trećim osobama i potencijalnim osiguranicima putem oglasa u tisku, radiju, televiziji, putem osobnih posjeta, telefonskih poziva, **internet mreže i elektronskih medija**, putem interaktivne televizije te na bilo koji drugi način iz kojeg proizlazi namjera promidžbe.
- Prilikom pružanja promidžbenih informacija o društvima za osiguranje i proizvodima koje nude na tržištu, društva za osiguranje:
  - ne smiju prikrivati ili na zabludljiv način prikazivati promidžbenu svrhu i cilj informacije,
  - moraju navesti cjelovit, točan, jasan i istinit opis osiguravateljnog proizvoda, propisane obveze, projekciju prinosa i mogućnost gubitka te opis rizika koji iz takvog proizvoda proizlazi,
  - činjenice koje se iznose u informacijama moraju biti potkrijepljene vjerodostojnim dokazima,
  - ne smiju se navoditi lažni ili neprovjereni pokazatelji o društvu za osiguranje i njegovom položaju na tržištu i proizvodima koje nudi,
  - sve informacije moraju po svom izgledu, sadržaju i obliku biti jednako i istoznačno zastupljene.

Pravilnikom o promidžbenim aktivnostima (NN 159/2009.) detaljnije su (i prekruto) razrađeni postupci vezani uz provedbu odredbi Zakona o osiguranju.

Pravni okvir za razvoj informacijskog društva u Republici Hrvatskoj⁹ osim u dijelu koji se odnosi specifično na djelatnost osiguranja reguliran je brojnim zakonima i pravilnicima donesenim, odnosno izmijenjenim i dopunjenim, zadnjih godina u okviru pristupa Hrvatske EU.

To su zakoni vezani uz:

- **Informacijsku sigurnost i borbu protiv kibernetičkog kriminala**
- **Usluge informacijskog društva**
- **Elektroničke komunikacije**
- **Zaštitu osobnih podataka**
- **Zaštitu intelektualnog vlasništva**
- **Pravo na pristup informacijama**

⁹ detaljan popis zakona (sa poveznicama) koji uređuju pravni okvir ukupnog informatičkog poslovanja nalazi se na stranicama e Hrvatska www.e-hrvatska.hr portala Središnjeg državnog ureda za e-Hrvatsku

među kojima treba posebno istaknuti:

- ❑ **Zakon o elektroničkom potpisu** (NN 10/02.; NN 80/08.) kojim se uređuje pravo fizičkih i pravnih osoba na uporabu elektroničkog potpisa u upravnim, sudskim i drugim postupcima, poslovnim i drugim radnjama,
- ❑ **Zakon o elektroničkoj trgovini** (NN 173/03.; NN 67/08.; 36/09.) kojim se uređuje pružanje usluga informacijskog društva, odgovornost davatelja usluga informacijskog društva, te pravila u vezi sa sklapanjem ugovora u elektroničkom obliku.

Sukladno Zakonu, **usluga informacijskog društva** je usluga koja se uz naknadu pruža elektroničkim putem na individualni zahtjev korisnika, a posebno INTERNET prodaja robe i usluga, nuđenje podataka na internetu, reklamiranje putem interneta, elektronički pretraživači, te mogućnost traženja podataka i usluga koje se prenose elektroničkom mrežom, posreduju u pristupu mreži ili pohranjuju podatke korisnika.

Zakonom je definiran i **ugovor u elektroničkom obliku** kao ugovor što ga pravne i fizičke osobe u cijelosti ili djelomično sklapaju, šalju, primaju, raskidaju, otkazuju, pristupaju i prikazuju elektroničkom putem koristeći elektronička, optička ili slična sredstva, uključujući, ali ne ograničavajući se na prijenos internetom.

Treba spomenuti također i:

- ❑ **Zakon o zaštiti potrošača** (NN 79/2007; NN 125/2007.; NN 79/2009.) iako regulira sklapanje ugovora na daljinu pri čemu se koriste sredstva daljinske komunikacije, te odredbe o zavaravajućoj poslovnoj praksi, izričito navodi da se odredbe Zakona **ne odnose na usluge osiguranja i reosiguranja**, što naravno ne znači da osiguratelji ne mogu iskoristiti neka dobra rješenja ovog Zakona.

- ❑ **Zakon o nedopuštenom oglašavanju** (NN 43/2009.) kojim se uređuje zaštita trgovaca od zavaravajućeg oglašavanja i njegovih nepoštenih posljedica, kao i propisivanje pretpostavki pod kojima će usporedno oglašavanje biti dopušteno, s time da je definirano **zavaravajuće oglašavanje kao bilo koje oglašavanje koje na bilo koji način, uključujući njegovo predstavljanje, dovodi u zabludu ili je vjerojatno da će dovesti u zabludu osobe kojima je upućeno ili do kojih dopire pa je vjerojatno da će zbog toga utjecati na njihovo ekonomsko ponašanje, odnosno da zbog toga povređuje ili je vjerojatno da će povrijediti konkurente.**

Temeljem ovog Zakona Vlada RH je donijela Uredbu o određivanju osoba ovlaštenih za pokretanje postupka u svrhu kolektivne zaštite trgovaca od nedopuštenog oglašavanja (NN 88/2009.) kojom je **Hrvatski ured za osiguranje** određen kao jedna od osoba za pokretanje postupka pred nadležnim Trgovačkim sudom (uz HGK, HOK i HUB) i to po službenoj dužnosti ili na temelju prijave.

Hrvatski ured za osiguranje također je u sklopu provedbe Projekta CARDS 2004 Twining – Daljnje jačanje kapaciteta na području zaštite potrošača, u nadležnosti Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva RH koje je u ožujku 2008. godine uspostavilo Centralni informacijski sustav zaštite potrošača CISZP, uključen u siječnju 2010. u sustav zaštite potrošača u djelatnosti osiguranja.

ZAKLJUČNI PRIJEDLOG

Nedvojbeno je da elektroničko poslovanje, (iako još statistički neiskazano) u svijetu, u Europskoj uniji, ali i u Hrvatskoj uzima sve više maha.

Zbog svoje jednostavnosti i pristupačnosti, ali i zbog svih rizika kojima su izloženi doslovno svi sudionici poslovanja putem interneta, a koji su povezani baš uz tu pristupačnost i jednostavnost primjene, u hodu je tijekom dvadesetak godina primjene donesena prava regulatorna prašuma iz koje se zaista teško izvući bez vodiča.

Zbog toga ne bi bilo loše da se u okviru ovlasti i potencijala Hrvatskog ureda za osiguranje kao udruženja društava za osiguranje i reosiguranje, te potencijala društava za osiguranje, sistematizira šuma propisa, pravila i prakse kako bi se olakšala njihova primjena i to jednako onima koji nude proizvode osiguranja kao i onima koji ih traže na tržištu osiguranja - sve više putem interneta.

Produženje osiguranja od autoodgovornosti putem interneta je veliki korak naprijed za osiguranje u Hrvatskoj

Osiguranicima je napokon u pravom smislu riječi omogućeno sklapanje osiguranja od automobilske odgovornosti putem Interneta, a tvrtka In cubis zajedno s portalom www.osiguranje.hr uzela si je za zadatak doprinijeti unapređenju osiguranja u Hrvatskoj.

Prihvatanjem ove realnosti hrvatska osiguravajuća društva pokazala su potpunu zrelost i odlučnost za promjene na bolje.

Mada možda na samom početku to i ne izgleda tako ova inovacija ubrzo će dovesti do konačnog sređivanja stanja na tržištu autoosiguranja u Hrvatskoj, a društvima omogućiti zdravu konkurenciju i novo pozicioniranje na ovom dijelu tržišta.

Činjenica da se ovim načinom osiguranja izbjegavaju posrednici daje opravdanje za nižu premiju za ovako sklopljena osiguranja, a niža premija ubrzo će dati rezultate kroz povećani interes.

Ne manje važna je i činjenica da će ovako sklopljena osiguranja pozitivno utjecati povjerenje osiguranika kao i na porast ukupne premije jer su ovako sklopljene police osiguranja tarifno ispravne i nema nezaslužениh popusta kao oblika nelojalne konkurencije.

Prepoznajući značenje ovakvog sustava za tržište osiguranja u cijelosti In cubis d.o.o. u dijelu informatičke potpore Internet portal www.osiguranje.hr u dijelu promidžbe već duže vrijeme zajednički rade na implementaciji ovog rješenja.

Rezultat ovog zajedničkog projekta je dogovorena implementacija Internet prodaje osiguranja od automobilske odgovornosti za osam osiguravatelja od kojih neki sustavi već funkcioniraju, a drugi su spremni ili čekaju na realizaciju ugovora o elektroničkom plaćanju.

Mada je Internet zaključenje osiguranja zasigurno veoma pozitivan korak ka konačnom sređivanju stanja to je samo prva polovica priče. Druga polovica mogla bi biti u zajedničkom informacijskom sustavu za prijavu i procjenu šteta od autoodgovornosti na čemu tvrtka In cubis d.o.o. i portal [osiguranje.hr](http://www.osiguranje.hr) rade već duže vrijeme.

Berislav Matijević

PJEŠACI – KROZ PROPISE I SUDSKU PRAKSU

1. UVOD

Pješčenje je najstariji i najpopularniji način koji čovjek koristi za svladavanje prostora. Naša je svakodnevica obilježena metrima i metrima pješice (hodajući) svladanog prostora. Dobar dio tog, svakodnevno pješice, svladanog prostora otpada na naše kretanje po cestovnim prometnim površinama kao osnovama na kojima se odvija cestovni promet.

Kretanje po cestovnim prometnim površinama, čovjeka "pretvara" u aktivnog sudionika prometa, u pješaka. **Pješaci** su takva kategorija sudionika prometa koja s obzirom na mogućnost ozljeđivanja predstavljaju "najslabiju kariku" cestovnog prometa. Temelj za ovakvu tvrdnju proizlazi iz poznatog prometnog načela: "**nema brzinu, nema masu, i nije zaštićen**"¹. Ljudsko tijelo u stanju je tolerirati samo ograničen iznos vanjskih energija - sila, te su brzina i masa temeljni čimbenik rizika stradavanja pješaka u prometu².

Iz tog razloga, kao visokopotencijalne žrtve prometa, pješaci su jedna od **najzaštićenijih kategorija sudionika prometa** (ili bi to trebali biti). Međutim, ta zaštićenost pješaka, nipošto ne znači da isti svojim sudjelovanjem u prometu imaju pravo ometati ili ugrožavati njegovu sigurnost.

Svrha ovog rada je jedan "podsjetnik" o pješacima kao sudionicima prometa, kako po pitanju pravila o sigurnosti prometa na cestama i odgovornosti za štetu, tako i po pitanju najznačajnijeg pravnog "prometnog znaka" – sudske prakse.

Ključne riječi: *sigurnost prometa, pješak, stradavanje, zaštita*

2. POJAM I KATEGORIJE PJEŠAKA

Pojam pješaka u smislu sigurnosti prometa na cestama definiran je najznačajnijim propisom koji ustrojava hrvatsko cestovno prometno pravo. To je **Zakon o sigurnosti prometa na**

---

* Croatia osiguranje d.d.

* CROATIA osiguranje d.d., Filijala Rijeka

¹ izv. engl.: *no speed, no mass, and no protection*"

² S. Caviso i dr., "Valutazione dei fattori rischio pedonali", SV - 17. Convegno nazionale, Milano, 2008., str. 3.

cestama³ – nastavno ZSCP. Prema ZSCP pješak je "osoba koja sudjeluje u prometu, a ne upravlja vozilom, niti se prevozi u vozilu ili na vozilu, osoba koja vlastitom snagom gura ili vuče ručna kolica, zaprežno vozilo ili motorno vozilo, dječje prijevozno sredstvo, bicikl ili prijevozno sredstvo na osobni ili motorni pogon za osobe s invaliditetom ili starije osobe, ako se pri tom kreće brzinom čovječjeg hoda te osoba koja klizi klizaljka, skijama ili saonicama ili se vozi na koturaljkama, skateboardu i sl."⁴ Navedenu definiciju pješaka moguće je prihvatiti i u smislu odštetnog prava. Međutim, treba voditi računa da, s obzirom na svoju svrhu, odštetno pravo zaokružuje jedno mnogo šire područje od onog što normira ZSCP, te u slučaju potrebe definiranja pojma pješaka u smislu odštetnog prava, za očekivati je jednu *in lato sensu* definiciju ovog pojma.

Pješaci, predstavljaju jednu raznoliku i vrlo široku kategoriju sudionika prometa podložnu razvrstavanju po raznim kriterijima (dob, zaposlene, stručna sprema itd.), gdje svaki od odabranih kriterija ima svoje prednosti i nedostatke. Međutim, ipak postoji konsenzus oko postojanja određenih masovnih i za sigurnost prometa značajnih kategorija pješaka. One bi bile sljedeće:

- **djeca** (do 13 godina), za ovu se kategoriju pješaka kao osnovna značajka ističe da imaju umanjenju percepciju opasnosti koju sa sobom nosi sudjelovanje u prometu, kao i da nisu svjesni opasnosti koju mogu izazvati svojim ponašanjem u prometu;
- **mladi** (14-24 godine), za ovu kategoriju pješaka kao osnovna značajka ističe se tvrdoglavost i podložnost psihologiji mase; tvrdoglavost je usmjerena na (svjesno) nepoštivanje i kršenje prometnih pravila, a psihologija grupe, da kada su u skupini i oni koji se inače primjereno ponašaju u prometu, pod utjecajem grupe postaju kršitelji prometnih pravila;
- **odrasle osobe** (25- 60 godine), za ovu kategoriju pješaka kao osnovna značajka ističe se nepoznavanje elementarnih prometnih pravila; loš su primjer mlađim kategorijama pješaka; često se pojavljuju kao recidivisti u kršenju prometnih pravila iz čistog inata;
- **starije osobe** (61 na više), za ovu se kategoriju pješaka, s obzirom na njihovu relativno visoku životnu dob, kao osnovna značajka ističe loša percepcija opasnosti koju sa sobom donosi sudjelovanje u prometu, oslabljeni refleksi i usporena mogućnost reagiranja na opasnost, motoričke poteškoće kod reakcija na opasnost; ova kategorija pješaka ujedno predstavlja i najrizičniju kategoriju pješaka sudionika prometa;
- **osobe s invaliditetom**, za ovu se kategoriju pješaka, kao osnovna značajka ističe slaba pokretljivost i usporena mogućnost reagiranja na opasnost s obzirom na invaliditet; ova kategorija pješaka pod posebnim je prometnim režimom i predstavlja jednu vrlo socijalno osjetljivu skupinu sudionika prometa; karakterizira ju i vrlo visoki stupanj poznavanja prometnih pravila.⁵

³ Nar. nov. br. 67/08 od 09. lipnja 2008.

⁴ ZSCP čl.2. st.1. toč.68.

⁵ za detaljnije o kategorijama pješaka upućujemo na A. Tamburlin, "Strade sicure", Monduzzi Ed., Bologna, 2008.

3. STATISTIČKI POKAZATELJI

U 2005. godini, poginulo je 3683 pješaka u cestovnom prometu EU-14, što sveukupno čini 14,1% svih poginulih u cestovnom prometu za 2005.⁶ Na razini EU-18 taj prosjek iznosi 17,5%⁷.

Poginuli pješaci u nekim Europskim državama za 2005.

Država	Poginuli pješaci	Ukupno poginuli pješaci u prometu	Ratio
Belgium	108	1089	9,9%
Denmark	44	331	13,3%
Greece	234	1658	14,1%
Spain	680	4442	15,3%
France	635	5318	11,9%
Italy	710	5625	12,6%
Austria	97	768	12,6%
Hungary	289	1278	22,6%
Poland	1756	5444	32,3%
Netherlands	97	1028	9,4%
Sweden	50	440	11,4%
United Kingdom	699	3336	21,0%

Izvor: CARE database / EC, octobar 2007.

Prema **Biltenu o sigurnosti cestovnog prometa**⁸ - nastavno Bilten, u 2008. godini u republici Hrvatskoj je poginulo 136 pješaka, dok ih je ozlijeđeno bilo njih 2251.

S obzirom na dobnu strukturu, najviše je poginulih i ozlijeđenih pješaka otpada na dob - više od 61 godine: 66 poginulih i 544 ozlijeđenih. U 2008. poginulo je i 6 pješaka – stranih državljana a ozlijeđeno je njih 71.

Nastradali pješaci u razdoblju 1999 – 2007.

PJEŠACI	1999.	2000.	2001.	2002.	2003	2004	2005	2006	2007
poginuli	158	107	142	152	132	115	101	126	124
teže ozlijeđeni	803	854	828	812	800	812	773	751	745
lakše ozlijeđeni	1428	1636	1786	1759	1753	1636	1677	1726	1706
UKUPNO	2389	2597	2756	2723	2685	2563	2551	2603	2575

Izvor: Bilten MUP RH - 2008

⁶ EU Commission – Directorate of transport, "European road safety observatory", veljača 2008., str. 1.

⁷ ibid, str. 3

⁸ MUP RH, Bilten o sigurnosti cestovnog prometa – 2008., Zagreb, 2009

Poginuli pješaci prema dobnoj strukturi u razdoblju 1999. - 2007.

DOB	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
do 6 god.	7	5	5	-	4	4	1	6	2
6-9 god.	6	6	3	4	3	7	4	6	5
10-14 god.	4	1	6	1	3	3	1	1	1
15-17 god.	1	4	6	5	3	2	3	4	1
18-20 god.	2	5	7	3	4	4	1	1	1
21-24 god.	7	3	2	9	3	3	2	1	4
25-64 god.	66	42	53	58	46	48	42	51	49
65 i više god.	65	41	60	72	66	44	47	56	60

Izvor: Bilten MUP RH - 2008

U Nacionalnom programu sigurnosti cestovnog prometa Republike Hrvatske 2006. -2010.⁹ pod strateške aktivnosti Nacionalnog programa navodi se: ..., 2. zaštita djece, mladih i najranjivijih sudionika u prometu¹⁰, nastavno: pješacima kao najugroženijoj i najranjivijoj skupini sudionika u prometu potrebno je dati poseban značaj: Pritom tri skupine pješaka – djeca, starije osobe i osobe s invaliditetom, trebaju biti predmetnom posebne skrbi u prometu. Preventivno djelovanje, izobrazba nastavnika i odgajatelja predškolske i školske djece te promicanje ispravnog ponašanja u prometu provodite će se kontinuirano, a pristup rješavanju problema pješaka proširiti će se i na tehničke mjere za osiguranje prometnih površina za njihovo sigurno kretanje.¹¹

U saborskom Izvješću o provedbi nacionalnog programa sigurnosti cestovnog programa za 2008. godinu¹² - nastavno Izvješće, pod strateškom aktivnošću - Zaštita djece, mladih i najranjivijih sudionika u prometu, navodi se : U sklopu ove aktivnosti, na početku školske godine 2008./2009., policijski službenici obišli su sve prve razrede osnovnih škola i održali prvašićima 20-minutna predavanja s ciljem upoznavanja ove populacije o opasnostima s kojima se mogu susresti u prometu, načinom njihovog izbjegavanja te poželjnim ponašanjem djece u prometu. Na taj je način educirano gotovo 50.000 djece. Prilikom obilaska osnovnih škola, svako dijete je dobilo reflektirajuće naramenice, kružni memento - „djeca pješaci“, magnetni blok i silikonski privjesak za ključeve. Osim toga, svaki prvi razred je dobio edukativni plakat „djeca pješaci“. Isto tako provedene su i preventivno-represivne akcije zaštite pješaka u prometu i to s dva aspekta. Prvi aspekt promatra vozača kao potencijalnu opasnost za pješake te je aktivnost usmjerena na promjenu ponašanja vozača u susretu s pješacima. Drugi aspekt promatra pješaka koji nepoštivanjem propisa dovodi sam sebe u opasnost pa je aktivnost usmjerena na ponašanje pješaka, odnosno inzistiranje na njihovom bezrezervnom poštivanju prometnih propisa. Na taj način je evidentiran 7.851 prekršaj vozača i 6.316 prekršaja pješaka.¹³

⁹ Nar. nov. br. 24/06 od 01. 03.2006.

¹⁰ ibid str. 11.

¹¹ ibid str. 15.

¹² Sabor RH, 11. Sjednica od 5. lipnja 2009.

¹³ Izvješće str. 4. i 5.

4. PRAVILA O PONAŠANJU PJEŠAKA

Osnova ponašanja pješaka u prometu, kao uostalom i svih ostalih sudionika u prometu, propisana je blanketnom normom: "***Sudionici u prometu dužni su postupati u skladu s znakovima i naredbama ovlaštenih osoba, propisima o prometnim pravilima te prometnim znakovima postavljenim na cesti.***"¹⁴ Navedena se odredba, kada su u pitanju pješaci, razrađuje kroz dvije vrste pravila: kroz pravila o kretanju pješaka, i kroz pravila o obvezama vozača prema pješacima. Radi se o raspodjeli odgovornosti radi sprječavanja pojava ugrožavanja pješaka.¹⁵

4.1. KRETANJE PJEŠAKA

Pješak se ne smije kretati ni zadržavati na kolniku. Pješak se mora kretati nogostupom ili drugom površinom određenom za kretanje pješaka, odnosno površinom pokraj kolnika prikladnom za kretanje pješaka. Iznimno, na cesti na kojoj ne postoji nogostup ili druga površina određena, odnosno prikladna za kretanje pješaka, ili na cesti na kojoj postoji nogostup ili druga površina određena, odnosno prikladna za kretanje pješaka kojom se pješaci ne mogu koristiti iz bilo kojeg razloga, pješaci se mogu kretati kolnikom.

Ako se pješak kreće kolnikom, **mora se kretati što bliže rubu kolnika** na način kojim ne ometa i ne sprečava promet vozila. Kad se pješaci kreću kolnikom na kojem sigurnost prometa to zahtijeva, a osobito u slučaju slabe preglednosti ceste, smanjene vidljivosti ili jakog prometa vozila, dužni su kretati se jedan iza drugoga.

Pješak koji se kreće kolnikom na javnoj cesti izvan naselja dužan je **kretati se uz lijevi rub kolnika u smjeru kretanja** a noću i danju u slučaju smanjene vidljivosti mora biti osvijetljen ili označen s reflektirajućom materijom.

Iznimno, pješak se može kretati uz desni rub kolnika samo kad je takvo kretanje za njega sigurnije (nepregledan zavoj, ponor, usjek, zasjek, odron i sl.).

Pješak koji gura ručna kolica, bicikl, moped ili motocikl, osobe koje se kreću pomoću prijevoznih sredstava na osobni ili motorni pogon za osobe s invaliditetom ili starije osobe, ako se pri tom ne kreću brzinom većom od brzine čovječjeg hoda te organizirana kolona pješaka moraju se kretati uz **desni rub kolnika u smjeru kretanja**.

Pješak je dužan preko kolnika i biciklističke staze ili trake prelaziti **pažljivo i najkraćim putem**, nakon što se prije stupanja na kolnik uvjeri da to može učiniti **na siguran način**. Na cesti koja ima obilježene pješačke prijelaze ili posebno izgrađene prijelaze, odnosno prolaze za pješake, pješak je dužan pri prelaženju ceste kretati se tim prijelazima, odnosno prolazima ako oni nisu od njega udaljeni **više od 50 m** u naselju, **odnosno 100 m** izvan naselja.

Na obilježenome pješačkom prijelazu na kojem se prometom pješaka upravlja prometnim svjetlima za pješake, odnosno na raskrižju, pješak je dužan **postupiti prema tim znakovima**. Na obilježenome pješačkom prijelazu ili raskrižju na kojem se prometom pješaka ne upravlja

¹⁴ ZSCP čl. 34. st. 1.

¹⁵ B.Pavišić i dr., "Komentar Zakona o sigurnosti prometa na cestama", Pf u Rijeci, Rijeka, 1996., str. 122.

posebnim prometnim svjetlima za pješake, ali se prometom vozila upravlja prometnim svjetlima za vozila ili znacima koje daje ovlaštena osoba, pješaci mogu prelaziti preko kolnika samo dok je **danim znakom dopušten prijelaz** preko kolnika.

Na obilježenome pješačkom prijelazu na kojem se prometom ne upravlja prometnim svjetlima ni znacima što ih daje ovlaštena osoba, pješak je dužan prije stupanja na pješački prijelaz **obratiti pažnju na udaljenost i brzinu vozila koja mu se približavaju**. Pješak koji namjerava prijeći preko kolnika na mjestu na kojem ne postoji obilježeni pješački prijelaz ne smije stupiti na kolnik ako time ometa promet vozila.

Organizirana kolona pješaka ne smije biti duža od 50 m, osim pogrebne i odobrene povorke ili policijske ili vojne jedinice. Kada se kolnikom kreće više organiziranih kolona pješaka razmak između kolona mora biti najmanje 50 m. Noću i danju za vrijeme smanjene vidljivosti, kao i u drugim slučajevima kada je to potrebno radi sigurnosti prometa, pješaci koji se kreću kolnikom u organiziranoj koloni, osim pogrebnih ili odobrenih povorki te policijskih ili vojnih jedinica, **moraju se kretati u koloni po jedan**.¹⁶

4.2. OBVEZE VOZAČA PREMA PJEŠACIMA

Ako se prometom na obilježenome pješačkom prijelazu upravlja prometnim svjetlima ili znacima ovlaštene osobe, **vozač je dužan svoje vozilo zaustaviti ispred pješačkog prijelaza** kad mu je danim znakom zabranjen prolaz.

Ako se obilježeni pješački prijelaz nalazi na ulazu na bočnu cestu, vozač koji skreće na tu cestu dužan je **kretati se smanjenom brzinom** i propustiti pješake koji su već stupili ili stupaju na pješački prijelaz, a prema **potrebi i zaustaviti svoje vozilo** radi propuštanja pješaka.

Ako se na obilježenome pješačkom prijelazu prometom ne upravlja uređajima za davanje prometnih svjetala ni znacima ovlaštene osobe, vozač je dužan pješačkom prijelazu približavati se **sigurnosnom brzinom tako da ne ugrožava pješake**, odnosno tako da može zaustaviti svoje vozilo da bi propustio pješake koji su već stupili na pješački prijelaz.

Ako su pješaci djeca, stare i iznemogle osobe, slijepi osobe ili druge osobe s invaliditetom, vozač je **dužan zaustaviti vozilo** i propustiti ih i kad tek stupaju na pješački prijelaz.

U slučaju da se radi o kolniku s dvije ili više prometnih traka za promet u istom smjeru, **zabranjeno je prolaženje pored vozila koje je zaustavljeno ili usporava** ispred pješačkog prijelaza da bi propustilo pješake.

Vozač koji skreće na bočnu cestu na čijem ulazu ne postoji obilježeni pješački prijelaz dužan je **skretati smanjenom brzinom** i ne smije ugroziti pješake koji su već stupili na kolnik¹⁷.

---

¹⁶ v. ZSCP čl. 124. – 132.

¹⁷ v. ZSCP čl. 133. – 135.

5. PRAVILA O ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU

Uvodno smo naznačili da se pješaci kao sudionici prometa tretiraju kao visokopotencijalni oštećenici, i iz tog razloga slijedi i zaključak da kada se govori o stradavanjima pješaka, bezuvjetno se na njihove odštetne zahtjeve primjenjuje **načelo o kauzalnoj (objektivnoj) odgovornosti**¹⁸. Navedeni zaključak potkrjepljuje i sudska praksa, prema kojoj se **automobil (motorno vozilo, op.a.) smatra opasnom stvari**¹⁹, a za štetu od stvari ili djelatnosti od kojih potječe povećana opasnost štete za okolinu **odgovara se bez obzira na krivnju**²⁰. Dovoljno je da oštećeni pješak dokaže postojanje štete i da ona potječe od opasne stvari ili opasne djelatnosti, tj. da su te stvari sudjelovale u štetnom događaju²¹.

Iako ovakva impostacija odgovornosti olakšava položaj pješaka kao oštećenika, ista još uvijek nije na razini tzv. apsolutne neodgovornosti pješaka koju su neke europske države inkorporirale u svoja pravila²².

Isto tako, treba navesti da se pješaci kao oštećenici u prometu smatraju **trećim osobama**, gdje treba praviti "malu" razliku u pojmovima u tri situacije:

- a) kada se radi o **"čistim" pravilima odštetnog prava** o odgovornosti za štetu, gdje se pod pojmom treće osobe smatraju sve osobe koje nisu sudionik određenog pravnog posla;
- b) kada se radi o **pravilima odštetnog prava o odgovornosti za štetu izazvanu motornim vozilom u pogonu**, gdje se trećom osobom smatra oštećenik koji nije ujedno i vlasnik, ni neovlašteni korisnik motornog vozila, niti osoba zadužena u vezi s pogonom motornog vozila²³, i
- c) kada se radi o **pravilima osiguranja od automobilske odgovornosti**, gdje se trećom osobom smatraju sve osobe koje nisu isključene iz osiguranja²⁴.

U svakom slučaju, suvlasnici, odnosno zajednički vlasnici motornog vozila, te vlasnici dvaju ili više motornih vozila čijim je pogonom prouzročena šteta trećim osobama, **odgovaraju solidarno**²⁵.

To je ona odgovornost kada svaki dužnik solidarne obveze (štetnik) odgovara vjerovniku (oštećenom) za cijelu obvezu (naknadu štete), te vjerovnik može zahtijevati njezino ispunjenje (naknadu) od koga hoće sve dok ne bude potpuno ispunjena obveza (naknađena šteta)²⁶.

¹⁸ J. Rucner, "Odgovornost za štetu u privredi i saobraćaju, Informator", Zagreb, 1968., str. 75.

¹⁹ Vs, Rev-3238/93 od 15.03.1995. (cit. prema I. Crnić, "Zakon o obveznim odnosima – s opsežnom sudskom praksom", Organizator, Zagreb, 1996., str.176.)

²⁰ Zakon o obveznim odnosima – nastavno ZOO, Nar. nov. br. 35/05 od 17. ožujka 2005. i br. 41/08 od 09. travnja 2008., stupio na snagu 1 siječnja 2006., čl. 1045. st. 3.

²¹ V. Šeparović, "Odgovornost za štetu od opasne stvari ili opasne djelatnosti", Naša zakonitost, br. 9/10, Zagreb, 1987., str.998.

²² npr. Francuska

²³ ZOO čl. 1069. st.4

²⁴ v. Zakon o obveznim osiguranjima u prometu, Nar. nov. br. 151/05 od 23. prosinca 2005., br. 36/09 od 23. ožujka 2009. i br.75/09 od 30. lipnja 2009., čl. 23.

²⁵ ZOO čl. 1069. st. 2 i 3.

²⁶ J. Crnić, "Odgovornost više osoba za istu štetu i podijeljena odgovornost", Naša zakonitost, br. 9/10, Zagreb, 1987., str.1040.

S obzirom da je u pitanju objektivna odgovornost, **štetnik se može u potpunosti osloboditi svoje odgovornosti** (samo) u dva slučaja:

- ako dokaže da opasna stvar (čitaj motorno vozilo, op.a) nije bila uzrok štete, odnosno ako dokaže da je uzrok štete bio neki drugi, te
- ako postoje zakonski razlozi za oslobođenje od odgovornosti: viša sila, radnja samog oštećenika, te radnja treće osobe²⁷.

Štetnik se može djelomično osloboditi svoje odgovornosti ako je **oštećenik djelomično pridonio nastanku štete**, dok ako je nastanku štete djelomično pridonijela treća osoba, ona odgovara oštećeniku solidarno sa štetnikom, a dužna je snositi naknadu razmjerno težini svoje krivnje²⁸.

Kad se govori o djelomičnom pridonu nastanku štete, u obzir dolaze situacije kada oštećenik (pješač) svojim ponašanjem pridonese, ne samo nastanku štete, već i uvećanju nastale štete: "**Oštećenik koji je pridonio da šteta nastane ili da bude veća nego što bi inače bila ima pravo samo na razmjerno sniženu naknadu**"²⁹". Može se reći da ova odredba čini pravnu osnovu oštećenikove dužnosti sprječavanja štete na području deliktne odgovornosti odnosno smanjenja štete³⁰. Pri tome je **relevantno samo ono ponašanje** oštećenika kojim je pridonio šteti, svojim činjenjem ili nečinjenjem:

- a) koje odstupa od redovnog ponašanja drugih osoba u istim okolnostima, te
- b) ako je u uzročnoj vezi s nastankom štete.³¹

Narečeno pravilo poznaje i jednu svoju **iznimku**, a to je u slučaju kada nije moguće utvrditi koji dio štete potječe od oštećenikove radnje ili propusta. U takvom slučaju sud će dosuditi naknadu vodeći računa o okolnostima konkretnog slučaja.³²

6. AKTIVNOSTI EUROPSKE UNIJE

Europska unija – nastavno EU, bilježi impresivan uspjeh po pitanju zaštite pješaka. U razdoblju od 1980. do 2000. godine, broj smrtno stradalih pješaka smanjen je za 65%, tj sa 40 na 14 smrtno stradalih pješaka na milion osoba. **Cilj koji si je Europska komisija zadala za razdoblje 1999. – 2010. je smanjiti broj smrtno stradalih pješaka za 30% a broj teško ozlijeđenih pješaka za 17%**. Prema trenutnim pokazateljima taj će cilj biti i prestignut. Kao kuriozitet, ističe se da je ovako povoljan trend dostignut usprkos nevelikom broju Direktiva i ostalih pravila EU.³³

²⁷ ZOO čl. 1067. st. 1 i 2.

²⁸ ZOO čl. 1067. st. 3. i 4.

²⁹ ZOO čl. 1092. st.1.

³⁰ I. Kaladić, "Podijeljena odgovornost za štetu"; Inženjerski biro d.d., Zagreb, 2004., str.115.

³¹ J. Crnić, o.c., bilj br.26., str.1048.

³² ZOO čl. 1092. st.2.

³³ United Nations Economic Commission for Europe, "Pedestrian Protection in Europe – 2008.", (izvor: www.unece.org)

Najznačajnije od njih su:

- **Rezolucija Vijeća Europe od 26. lipnja 2000. o jačanju prometne sigurnosti**³⁴ kojom se konstatira da su, generalno gledajući, troškovi prevencije stradavanja pješaka minorni u odnosu na ekonomske troškove koje društvena zajednica snosi zbog posljedica njihova stradavanja, te se pozivaju članice da povećaju svoja ulaganja u projekte cestovne sigurnosti³⁵;

Izjava Komisije EU Vijeću i Europskom parlamentu, 11. srpnja 2001, "Zaštita pješaka: opredjeljenje europske automobilske industrije"³⁶ kojom se naglašava kao ključna garancija, mogućnost preživljavanja pješaka u srazu sa motornim vozilom (aktivna sigurnost), te se s jedne strane zahtjeva priprema okvirne direktive, a sa druge strane se zahtjeva jedan "fleksibilni" pristup europskih proizvođača motornih VOZILA zastupanih po svom udruženju ACEA.

Direktiva [2003/102/EC](#) od 17. studenoga 2003.³⁷ o zaštiti pješaka i drugih ranjivih kategorija sudionika u prometu, u slučaju sraza s motornim vozilom, koja predlaže minimalne kriterije koje su proizvođači vozila dužni poštivati prilikom izgradnje frontalnih dijelova vozila.

Odluka Komisije [2004/90/EC](#) od 23. prosinca 2003.³⁸ o tehničkim uvjetima kojima frontalni dijelovi vozila moraju udovoljavati radi osiguravanja dokaza o provođenju Direktive [2003/102/EC](#).

Direktiva [2005/66/EC](#) od 26. listopada 2005³⁹ o korištenju prednjih sustava pasivne zaštite pješaka kojima vozila moraju biti opremljena u okviru standardne opreme.

Prijedlog Pravilnika Komisije EU Vijeću i Europskom parlamentu od 3. listopada 2007.⁴⁰ o zaštiti pješaka i drugih ranjivih sudionika u prometu radi usklađivanja zahtjeva iz Direktive [2005/66/EC](#) i Direktive [2003/102/EC](#) u jedinstven pravilnik radi poboljšanja stanja usklađenosti i provedbe mjera koje se odnose na zaštitu pješaka i drugih ranjivih kategorija sudionika u prometu.

Pravilnik [2009/78/EC](#) od 14. siječnja 2009.⁴¹ i **Pravilnik [2009/631/EC](#) od 22. srpnja 2009.**⁴² o homologaciji motornih vozila glede zahtjeva zaštite pješaka i drugih ranjivih sudionika u prometu.

---

³⁴ EUOJ, br. C 218. od 31. srpnja 2000.,

³⁵ prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije trošak društva za jednog poginulog u prometnoj nesreći procijenjen je na milijun eura. A ostali teško procjenjivi troškovi od prometnih nesreća u zemljama EU rastu na oko 166 milijardi eura po godini (izvor: Zaklada sveučilišta u Rijeci, "Novi pristup sigurnosti u prometu", materijal sa okruglog stola od 18. veljače 2009., Rijeka, 2009., str. 12.)

³⁶ COM (2001) 389 – nije objavljena u službenom glasilu (EUOJ)

³⁷ EUOJ, br. L 321. od 6. prosinca 2003.

³⁸ EUOJ, br. L 31. od 4. veljače 2004.

³⁹ EUOJ, br. L 309. od 25. prosinca 2005.

⁴⁰ COM (2007) 560. def. – nije objavljena u službenom glasilu

⁴¹ EUOJ, br. L 35. od 4. veljače 2009.

⁴² EUOJ, br. L 195 od 25. srpnja 2009.

7. IZBOR SUDSKE PRAKSE⁴³

Oštećenik je većim dijelom (dvotrećinskim udjelom) pridonio nastanku štete kada je noću pijan legao na srednji dio ceste, u tamnoj odjeći pa time uzrokovao da vozilo naleti na njega.

Između stranaka nije sporno da se prometna nesreća dogodila na način da je drugotuženi upravljajući osobnim automobilom zahvatio tužitelja koji je ležao na srednjem prometnom traku južnog kolnika, kojom prilikom je tužitelj zadobio teške tjelesne ozljede. Utvrđeno je da je tužitelj bio u pijanom stanju (2,45 alkohola u krvi), da je ležao na srednjem dijelu navedene ceste, u tamnoj odjeći, a da je drugotuženi vozio nešto većom brzinom od dozvoljene. Kraj tako utvrđenoga činjeničnog stanja, i po ocjeni ovoga revizijskog suda nižestupanjski sudovi su pravilno primijenili odredbu članka 192. Zakona o obveznim odnosima kada su utvrdili odgovornosti tužitelja za spornu štetu u visini od 2/3 dijela, budući da je njegovo ponašanje bilo glavni uzrok što je došlo do štetnog događaja.⁴⁴

Oštećenik je pridonio nastanku štete (40%) kada je noću, na slabo osvijetljenom mjestu, po kišnom vremenu, brzim hodom prelazio kolnik prije raskršća, 15 m udaljenim od obilježenoga pješačkog prijelaza.

Nije osnovan, također, niti revizijski prigovor pogrešne primjene materijalnog prava jer su niži sudovi pravilno primijenili odredbu čl. 177. st. 3. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91 - dalje ZOO), kada je obvezana tužena da tužiteljici isplati utvrđeni iznos štete, s obzirom na činjenicu da je tužiteljica svojim ponašanjem u prometu kritičnog dana doprinijela nastanku štetnog događaja u omjeru od 40%, a koji postotak je i po ocjeni ovog revizijskog suda pravilno utvrđen. Utvrđeno je, naime, da je tužiteljica prelazila kolnik ukoso oko 15 m sjevernije odnosno zapadnije od obilježenoga pješačkog prijelaza, dakle, pred kraj križanja, da je prelazila kolnik brzim hodom, da je u kritično vrijeme bila noć i da je padala kiša, a mjesto nesreće bilo je slabo osvijetljeno. Iz navedenih činjenica proizlazi da je tužiteljica postupala protivno odredbi čl. 40. Zakona o sigurnosti prometa na cestama ("Narodne novine", broj 18/84, 24/84, 20/86, 31/81, 57/87), jer je kao pješak prije stupanja na kolnik morala obratiti pažnju na udaljenost i brzinu kretanja automobila koji su se približavali i nije smjela prelaziti preko kolnika u slučaju kada time ugrožava sigurnost prometa, pa je zbog takvoga njezinoga protupravnog postupanja pridonijela nastanku prometne nezgode u utvrđenom postotku."⁴⁵

Ocijenjeno je da postoji podijeljena odgovornost 50%:50% između dječaka starog 6 godina koji je pretrčavao kolnik i udario u stražnji dio nailazećeg vozila, koje se kretalo brzinom od 54 km/h, pri čemu osiguranik tužene unatoč poduzetom kočenju nije uspio izbjeći nalet na dječaka.

Prvostupanjski sud je u bitnom utvrdio sve činjenice i okolnosti važne za odluku o spornoj odgovornosti za prometnu nezgodu. Na temelju nalaza i mišljenja vještaka prometne struke i drugih dokaza utvrđeno je da je mladb. tužitelj neoprezno pretrčavao kolnik s lijeva na desno

⁴³ pri navođenju sudske prakse, izabrane sudske odluke radi lakšeg snalaženja navedene su prema godini odluke; isto tako odluke su navedene u nešto opširnijem obliku radi boljeg razumijevanja pravnih i činjeničnih pitanja koja su se pojavljivala. Izvor sudske prakse: IO VSRH razna godišta, osobna arhiva autora, te linkovi: www.vsrh.hr i www.osiguranje.hr

⁴⁴ VSRH, Rev-830/92 od 17. lipnja 1992.

⁴⁵ VSRH, Rev- 486/93-2 od 02. veljače 1994.

*dok se osiguranik tužene ispravno kretao svojom desnom stranom brzinom većom od dozvoljene (54 km/h). Mldb. tužitelj je udario u zadnji blatobran autobusa nakon što je prednji dio za oko 15,00 m već prešao pravac kretanja mldb. tužitelja. Kraj takvog stanja stvari ovaj drugostupanjski sud smatra da je prvostupanjski sud pravilno utvrdio podijeljenu odgovornost 50%:50%. Osiguranik tužene je propustio brzinu kretanja prilagoditi prometnom znaku ograničenja na 50 km/h i drugim okolnostima u prometu, a mldb. tužitelj se upustio u pretrčavanje kolnika bez provjeravanja da li mu u susret nailazi kakvo vozilo pa u takvoj situaciji osiguranik tužene unatoč poduzetom kočenju nije uspio izbjeći nalet na njega.*⁴⁶

Osiguratelj odgovara za štetu koju je pretrpio pješak zbog naleta vozila iako je vozač štetu namjerno izazvao.

*U postupku pred nižestupanjskim sudovima utvrđeno je: - da je tužiteljica povrijeđena kada ju je udarilo vozilo - da je u vrijeme nastanka štetnog događaja vozilo bilo neosigurano od odgovornosti, a istim je upravljala K.K., - da je u krivičnom postupku povodom ovog štetnog događaja osoba koja je upravljala vozilom pravomoćno proglašena krivom i osuđena zbog krivičnog djela ubojstva u pokušaju. Temeljem prednjih utvrđenja pravilno su nižestupanjski sudovi primijenili materijalno pravo kada su utvrdili da na strani tužene postoji odgovornost za štetu koju tužiteljica trpi zbog ovog štetnog događaja. Naime, bez obzira na to što je štetno vozilo korišteno kao sredstvo izvršenja krivičnog djela pokušaja ubojstva, činjenica je da je tužiteljica kao treća osoba povrijeđena upotrebom vozila u pokretu, a za koje štete tužena odgovara. Naime, između upotrebe vozila u pokretu i povrjeđivanja tužiteljice postoji uzročna veza, a što je pretpostavka za postojanje odgovornosti tužene za ovako nanesenu štetu tužiteljici (čl. 178. ZOO). Drugo je pak pitanje regresa ovako isplaćene štete tužiteljici. Naime, okolnost namjernog povrjeđivanja tužiteljice upotrebom vozila u pokretu je razlog temeljem kojeg se tužena može regresirati od K.K., kao osiguranika, sve obzirom na činjenicu da je namjerno prouzrokovana šteta razlog isključenja iz osiguranja (čl. 920. ZOO). No, to je pravni odnos osiguratelja i osiguranika koji se tužiteljice kao treće osobe ne tiče.*⁴⁷

Kretanje pješaka po cesti, uz rub nogostupa, ne dovodi samo po sebi do njegove suodgovornosti, ako takvo kretanje nije u uzročnoj vezi s nastankom štetnog događaja.

Na temelju činjenica i okolnosti utvrđenih u kaznenom spisu i drugih dokaza prvostupanjski sud je u bitnom utvrdio okolnosti pod kojima je došlo do prometne nezgode. Utvrđeno je da je osiguranik tužene upravljao vozilom pri koncentraciji alkohola u krvi od 1,84 g/kg i da je u uvjetima noćne vožnje vršio radnju pretjecanja vozila koje se kretalo u istom smjeru, desnim kolničkim trakom, pa je bočnim dijelom vozila udario tužiteljicu koja se kao pješakinja kretala u istom smjeru uz rub nogostupa. Prvostupanjski sud je pogrešno ocijenio utvrđeno činjenično stanje kad je utvrdio da je tužiteljica pridonijela nastanku štete. Kretanje pješaka po cesti, umjesto nogostupom, ne dovodi samo po sebi do suodgovornosti, ako takvo kretanje nije u uzročnoj vezi s nastankom događaja. S obzirom na širinu kolnika i činjenicu da je vozač mogao vidjeti pješakinju bilo je moguće zaobići je u dovoljnom bočnom razmaku ili ne upuštati se u pretjecanje u takvoj prometnoj situaciji. Obzirom da je alkoholiziranost osiguranika tužene bila razlog nesigurnom izvođenju radnje pretjecanja i gubitkom kontrole nad vozilom, kako

⁴⁶ Žs u Sisku, Gž- 845/1999 od 21. listopada 1999.

⁴⁷ VSRH, Rev-1470/1994. od 14. travnja 1999.

zaključuje prvostupanjski sud, tužiteljica nije pridonijela nastanku štete. Iz tih razloga uvažena je žalba tužiteljice i utvrđena isključiva odgovornost tužene za nastanak štetnog događaja.⁴⁸

Šteta je nastala isključivom radnjom oštećenika koji se u 01,00 sati ujutro kretao autocestom uz lijevi rub kolnika leđima okrenut smjeru kretanja vozila kada je u njegovu desnu ispruženu ruku udarilo vozilo, jer vozač nije mogao predvidjeti kretanje pješaka noću na autocesti.

Pravilno je prvostupanjski sud odbio tužbeni zahtjev nakon što je utvrdio da se nezgoda dogodila dana 12. studenoga 1995. u 01,00 sati ujutro na 18. km autoceste Z.-G., te da se tužitelj kao pješak kretao uz lijevi rub zapadnog kolnika kada je u njegovu desnu ispruženu ruku udarilo vozilo osiguranika tužene i to prednjim vjetrobranskim staklom. Vozilo štetnika se kretalo brzinom od 130,00 km/h (temporat) sa upaljenim dugim svjetlima i u trenutku naleta na tužitelja je pretjecao drugo vozilo (na desnoj prometnoj traci) vozeći po lijevom prometnom traku 20 sekundi. Također je utvrđeno da je osiguranik tužene nije mogao predvidjeti «ispruženu ruku pješaka na 18. km autoceste, u čijoj blizini nema naseljenog mjesta, niti zaustavljenog vozila, što bi upućivalo na mogućnost kretanja pješaka. Sud prvog stupnja je pošao od toga da je autocesta javna cesta posebno izgrađena i namijenjena isključivo za promet motornih vozila (čl. 4. toč. 3. Zakona o sigurnosti prometa na cestama, «NN» br. 84/92, dalje ZSPC), odnosno da se istom ne smiju kretati pješaci (čl. 113. st. 1. ZSPC), te je pravilno zaključio da je šteta nastala isključivom radnjom oštećenika, koju imalac opasne stvari nije mogao izbjeći ili otkloniti (čl. 177. st. 2. ZOO). Žalitelj svojim navodima (o dometu vidljivosti svjetala vozila, te faktora umora vozača) nije doveo u sumnju utvrđenje suda o tome da osiguranik tuženika nije vidio odnosno mogao vidjeti tužitelja. Vozač je dužan prilagoditi vožnju prometnim uvjetima i predvidivim okolnostima i to onima koje su uobičajene u redovitim životnim prilikama, a ponašanje oštećenika, koji se noću kretao autocestom okrenut leđima pravcu kretanja vozila i sa ispruženom desnom rukom, svakako nije situacija za koju se od vozača može zahtijevati da ju predvidi ili očekuje⁴⁹.

Pravilna je ocjena sudova da tužitelj nije ni djelomično pridonio nastanku štete, time što se s grupom pješaka kretao uz rub kolnika ceste, jer ta cesta nema pješačkog nogostupa.

Kraj činjenice da je osiguranik tuženika vozio brzinom koja znatno prelazi dozvoljenu (80 km/h u odnosu na dozvoljenu od 50 km/h), pod utjecajem alkohola, da je pravodobno mogao uočiti grupu pješaka koja se po izlasku s nogometnog igrališta, a po završetku utakmice, kretala rubom kolnika i da nije ništa poduzeo da smanji brzinu, nego je, kako se to pravilno navodi u razlozima drugostupanjske presude, nesmanjenom brzinom "pokosio" pješake, njegova se vožnja može kvalificirati kao bezobzirna, koja sama po sebi isključuje suodgovornost tužitelja. Neosnovano se u reviziji ističe da se tužitelj kao pješak kretao suprotno odredbama čl. 99. – 107. Zakona o sigurnosti prometa na cestama ("Narodne novine" broj 59/96) i posebno čl. 101. Ovo stoga, što su sudovi utvrdili da su se pješaci, pa među njima i tužitelj, na koje je naletjelo vozilo osiguranika tuženika, kretali pravilno uz rub kolnika ceste, s obzirom da navedena cesta nema pješačkog nogostupa. Čl. 101. Zakona određuje i da se pješaci nisu bili dužni kretati jedan iza drugog, jer je cesta bila ravna, dakle, dobro pregledna i osvjetljena, bez jakog prometa vozila.

⁴⁸ Žs u Sisku, Gž-594/01 od 07. ožujka 2002.

⁴⁹ Žs u Zagrebu, Gžn-927/2002-2 od 29. lipnja 2004.

Pravilno ocjenjujući da je sporna šteta nastala isključivo radnjom osiguranika tuženika, sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su, na temelju odredaba čl. 177., čl. 940. i čl. 941., tužbeni zahtjev prihvatili⁵⁰.

Ne može tuženik, pozivom na odredbu čl.177. st.2. ZOOa, otkloniti svoju odgovornost za predmetnu štetu samo zbog činjenice da je njegov osiguranik svojim vozilom udario u pješaka na cesti kojom je zabranjeno kretanje pješacima (čl.114. ZSPC-a) i koja je kao takva sukladno odredbi čl.4. st.1. toč.4. ZSPC, namijenjena isključivo za promet motornih vozila, ukoliko on svoju vožnju nije prilagodio novonastaloj situaciji, nakon uočavanja pješaka.

"Ovaj sud prihvaća utvrđenja suda prvog stupnja da je čl. 4. st. 1. toč. 4. ZSPC, predmetna cesta namijenjena isključivo za promet motornih vozila i njegovo stajalište da se sukladno čl. 114. tog Zakona tom cestom ne smiju kretati pješaci niti vozila brzinom manjom od 40 km/h. Međutim, to ujedno ne znači da, ukoliko se na takvoj cesti nađe pješak, vozač tu činjenicu smije ili može zanemariti i ponašati se u prometu, kao da je to sasvim najnormalnija situacija i da nije dužan svoju vožnju prilagoditi nastaloj situaciji na cesti. Stoga nije prihvatljivo stajalište suda prvog stupnja kako nije relevantna činjenica je li u takvoj situaciji vozač poduzeo sve što je mogao i što bi trebao poduzeti da bi izbjegao pješaka, s obzirom da se on tu nije smio nalaziti i da bi time bile ispunjene se pretpostavke iz čl. 177. st. 2. ZOO, uslijed kojih ne bi postojala odgovornost tuženika za predmetnu štetu. Zapravo, ta izvanredna situacija na takvoj cesti, kako s pravom ističu tužitelji u svojoj žalbi zahtijevaju od vozača upravo povećanu opreznost, što takva situacija, s obzirom na brzinu kretanja vozila (ne ispod 40 km/h) po toj cesti, u slučaju pojave pješaka predstavlja povećanu opasnost za sve sudionike u prometu, dakle, ne samo za vozače nego i za pješaka koji se tu našao. Pogrešan je i preuranjen navedeni stav suda prvog stupnja kako je u toj situaciji irelevantna brzina kretanja vozila osiguranika tuženika, a time i izraženo stajalište, da je za nastanak štetnog događaja jedino i isključivo odgovoran pješak, odnosno prednik tužitelja i da su slijedom toga ispunjeni uvjeti iz čl. 177. st. 2. ZOO,, prema kojima je tuženik oslobođen od odgovornosti za predmetni štetni događaj, upravo zbog pogrešnog stajališta kako se pješak nije smio pojaviti na toj cesti."⁵¹

Pješak koji prelazi pješački prijelaz na znak crvenog svijetla suodgovoran je za svoju štetu u visini od 40%.

Predmet spora je zahtjev tužitelja da mu tuženik naknadi štetu koju je pretrpio 26. svibnja 1995. naletom osobnog vozila, kad je na obilježenom pješačkom prijelazu u Zagrebu kao pješak prelazio Ljubljansku aveniju. U postupku je utvrđeno da je tužitelj prelazio cestu u vrijeme kad je bilo upaljeno crveno svijetlo znaka zabrane kretanja obilježenim pješačkim prijelazom, dok je za kretanje vozila bilo upaljeno zeleno svijetlo. Vještačenjem je utvrđeno da je vozačica osobnog vozila mogla vidjeti tužitelja kako prelazi cestu 29,15 m prije naleta, jer je tužitelj već prešao prvu voznu traku i nalazio se na drugoj voznoj traci, kojom se kretalo vozilo osiguranika tužene. Usprkos toga vozačica nije smanjila brzinu, a nije ni kočila, iako se mogla kočanjem zaustaviti 8,29 m prije naleta, budući da se kretala brzinom od 45 – 50 km/h. Sudovi ocjenjuju odgovornost tužitelja sa 40%, a vozačice osobnog automobila sa 60% u nastanku opisanog štetnog događaja. Neosnovana je revizijska tvrdnja da bi doprinos tužitelja trebao biti manji. Prema odredbama čl. 104. st. 1. Zakona o sigurnosti prometa na cestama ("Narodne novine" br. 84/92, 5/93, 6/93, 26/93, 29/94, 43/96, 46/96, 54/96 i 59/96) pješak je

⁵⁰ VSRH, Rev-1495/02-2 od 28. siječnja 2004.

⁵¹ Žs u Rijeci, Gž-2475/2003 od 25. veljače 2004.

dužan obilježenim pješačkim prijelazom, na kojem se promet pješaka uprava prometnim svjetlima za pješake, postupiti prema tim znakovima. Kad je u postupku utvrđeno da je za pravac kretanja tužitelja bilo upaljeno crveno svijetlo zabrane kretanja pješaka obilježenim pješačkim prijelazom, tužitelj nije smio prelaziti cestu. Stoga je njegov doprinos štetnom događaju neupitan. Istovremeno je vozačica osobnog automobila – prema nalazu prometno-tehničkog vještaka – mogla uočiti kretanje pješaka 29,15 m prije naleta, što više, mogla se zaustaviti 8,29 m prije naleta kočanjem, ali je tu radnju propustila učiniti. Kako je osobno vozilo u kretanju opasno sredstvo, to uz navedeni propust vozačice vozila i nepravilno kretanje pješaka, pravilno sudovi ocjenjuju doprinos pješaka s 40% a vozačice automobila, dakle osiguranika tužene, sa 60% nastanku štetnog događaja. Stoga revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava glede suodgovornosti za nastanak štetnog događaja nije ostvaren.⁵²

Sudovi su pravilno zaključili da je dijete pretrčavalo cestu bez nadzora odrasle osobe te se također samo vraćalo, a zbog svojih godina nije bilo svjesno što mu se može dogoditi, pa da za njega postoji suodgovornost osobe koja je na njega pazila (bake) u omjeru od 40%.

U postupku je utvrđeno da je dana 14. travnja 2000. smrtno stradao pješak mlt. J. P. od udara osobnog automobila kojim je upravljao D. Ž. Utvrđeno je zatim, da je vozač D. Ž. u vrijeme nezgode imao koncentraciju alkohola u krvi od najmanje 2,20 g/kg i da je brzina vozila u času naleta na oštećenika iznosila 25 – 23 km/h i da je nalet na oštećenika mlt. J. P. koji je imao svega tri godine, uslijedila prednjim krajnjim vrhom vozila. S obzirom na vremenski boravak oštećenika te iskazanu brzinu po vozaču, nalet na oštećenika mogao je izbjeći kočanjem kod svih brzina do 21 km/h. I da je dijete počelo pretrčavati cestu kada je bilo udaljeno od vozila 8 m, kako to tvrdi vozač, na toj udaljenosti vozač je mogao vidjeti dijete, a i dijete je moglo vidjeti nailazak vozila.

Sudovi su pravilno zaključili da je dijete pretrčavalo cestu bez nadzora odrasle osobe te se također samo vraćalo, a zbog svojih godina nije bilo svjesno što mu se može dogoditi, pa da za njega postoji suodgovornost osobe koja je na njega pazila (bake). Odgovoran je i vozač automobila jer je upravljao lijevom stranom ceste prilikom obilaska parkiranog automobila na njegovoj desnoj strani, te je do udara u dijete došlo skoro uz lijevi rub ceste. U toj situaciji vozač je morao primijeniti posebnu pažnju na takvo dijete, što je propustio jer je bio pod utjecajem alkohola.

Sudovi su utvrdili da postoji podijeljena odgovornost stranaka za naknadu štete i to na strani tužitelja 40%, a na strani vozača odnosno tuženika 60%.

Po nalaženju ovog revizijskog suda sudovi nisu pogrešno primijenili materijalno pravo kad su ocijenili suodgovornost tuženika sa 60%, pa protivni revizijski navodi nisu osnovani.⁵³

Pretpostavka solidarne odgovornosti trećoj osobi u smislu odredbe čl. 178. st. 4. ZOO je nezgoda u kojoj su sudjelovala najmanje dva motorna vozila u pokretu odnosno da je štetna posljedica upravo posljedica kretanja tih vozila. To znači da je za primjenu navedene zakonske odredbe potrebno da postoji uzročna veza između kretanja više motornih vozila i štetne posljedice.

U postupku pred nižestupanjskim sudovima je utvrđeno: - da je sin tužitelja smrtno stradao u prometnoj nezgodi kao pješak dok je kao policajac kontrolirao promet u Zagrebu, - da je do

⁵² VSRH, rev-518/05-2 od 16. studenog 2005.

⁵³ VSRH, Rev-985/04-2 od 20. rujna 2005.

nezgode došlo na način što je na sina tužitelja naletjelo teretno motorno vozilo na korištenju kod Hrvatske vojske, udarilo ga je i nakon toga odbacilo na osobno vozilo koje je u taj čas nailazilo, - da su smrtne povrede isključiva posljedica od udarca teretnog vozila i da je odbačaj tijela na osobno vozilo bez značaja za ozljeđivanje i smrt sina tužitelja, jer je smrt nastupila prije kontakta tijela i osobnog motornog vozila. Nižestupanjski sudovi temelje odluku na stajalištu da za predmetnu štetu nema odgovornosti tuženika, jer je smrt sina tužitelja uzrokovana udarom teretnog motornog vozila. Revidenti smatraju da je trebalo primijeniti odredbu čl. 178. st. 4. ZOO prema kojoj u slučaju nezgode izazvane motornim vozilima u pokretu za štetu što je pretrpe treće osobe imatelji motornih vozila odgovaraju solidarno. Stajalište nižestupanjskih sudova je pravilno.

Pretpostavka solidarne odgovornosti trećoj osobi u smislu odredbe čl. 178. st. 4. ZOO je nezgoda u kojoj su sudjelovala najmanje dva motorna vozila u pokretu odnosno da je štetna posljedica upravo posljedica kretanja tih vozila. To znači da je za primjenu navedene zakonske odredbe potrebno da postoji uzročna veza između kretanja više motornih vozila i štetne posljedice (u ovom slučaju smrti sina tužitelja).

S obzirom na utvrđeno činjenično stanje u konkretnom slučaju se ne može smatrati da je u prometnoj nezgodi koja je uzrokovala smrt sina tužitelja sudjelovalo više vozila na način kako to podrazumijeva odredba čl. 178. st. 4. ZOO – niti je došlo do sudara vozila niti je osobno vozilo na drugi način uzrokovalo nezgodu ili štetnu posljedicu. Smrt sina tužitelja uzrokovana je kretanjem samo jednog motornog vozila – teretnog vozila, pa nema uzročne veze između kretanja osobnog vozila (za koje odgovara tuženik) i smrti sina tužitelja. Zbog toga na navode revidenta treba odgovoriti da u ovom slučaju nije uopće riječ o krivnji ili nekrivnji za nastalu štetu već o nedostatku uzročne veze između kretanja osobnog vozila i štetne posljedice, jer je šteta uzrokovana kretanjem motornog vozila (teretnog vozila) za koje nije bio sklopljen ugovor o osiguranju sa tuženikom. Prema tome nema mjesta primjeni odredbe čl. 178. st. 4. ZOO u odnosu na osobno motorno vozilo koje je bilo osigurano kod tuženika, pa s time u vezi niti odgovornosti tuženika (pa niti solidarne s imateljem teretnog vozila) za predmetnu štetu. Iz tih razloga nižestupanjski sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo ocjenjujući tužbeni zahtjev neosnovanim, pa nije ostvaren niti revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava.⁵⁴

Pješak koji se kretao noću po kišnom vremenu i pri slaboj vidljivosti po samoj sredini kolnika pridonio je nastanku štete u omjeru od 40%.

Utvrđeno je da je do prometne nezgode došlo noću u 3,50 sati na kolniku ... u mjestu Š. Kolnik je na mjestu nezgode ravan bez nogostupa za kretanje pješaka, a širok je 6,40 metara. U vrijeme nezgode padala je kiša i kolnik je bio mokar i slabo osvijetljen. Do nezgode je došlo na način da je osiguranik tuženika vozilom reg. oznake ..., krećući se u smjeru zapada, prednjim dijelom vozila udario u pješaka R. K., koji je pod utjecajem alkohola (0,78 promila u krvi) hodao kolnikom Zagrebačke ulice u smjeru istoka, više uz sredinu kolnika tako da se u trenutku naleta vozila nalazio na oko 0,5 m od sredine kolnika u sjevernom prometnom traku okrenut prema dolazećem vozilu, a tehnički nije bilo moguće utvrditi način kretanja pješaka prije naleta. Naletna brzina vozila je bila 45 km/h, a za koju brzinu zaustavni put iznosi 20,8 metara. U noći pri slabom osvijetljenju kada pada kiša vozač je mogao pomoću svjetala svog vozila uočiti pješaka na oko 20 metara i da je tada započeo s kočenjem smanjio bi brzinu naleta na oko 5 do 10 km/h. U ovom revizijskom stadiju postupka sporno je postoje li razlozi za oslobođenje

⁵⁴ VSRH, Rev-939/05-2 od 15. studenog 2005.

tuženika od odgovornosti, odnosno je li šteta nastala isključivo radnjom pravnog prednika tužitelja.

Pravno shvaćanje sudova nižeg stupnja da je tuženik u osnovi odgovoran za nastalu štetu prihvaća i ovaj sud. Odgovornost tuženika prosuđuje se prema odgovornosti njegovog osiguranika. U smislu odredbe čl. 173. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99. – dalje: ZOO), koji se u ovom slučaju primjenjuje, šteta nastala u vezi s opasnom stvari smatra se da potječe od te stvari, izuzev ako se dokaže da ona nije bila uzrok štete. U konkretnom slučaju je utvrđeno da je R. K. smrtno stradao uslijed toga što ga je osiguranik tuženika udario svojim automobilom na cesti. Šteta je dakle nastala od opasne stvari, pa za štetu odgovara imatelj te opasne stvari (čl. 174. st. 1. ZOO), odnosno u ovom slučaju njegov osiguratelj.

Pravilno je shvaćanje sudova nižeg stupnja da nema uvjeta za primjenu odredbe čl. 177. st. 2. ZOO prema kojoj bi se tuženik potpuno oslobodio odgovornosti za nastalu štetu, već da postoje razlozi za djelomično oslobađanje u smislu odredbe čl. 177. 3. ZOO jer je pravni prednik tužitelja djelomično pridonio nastanku štete. Navodi tuženika da se njegov osiguranik kretao dozvoljenom brzinom od 45 km/h svojim dijelom kolnika i bez utjecaja alkohola nemaju utjecaja na postojanje njegove odgovornosti. Odgovornost osiguranika tuženika kao imatelja opasne stvari, pa time i tuženika kao njegovog osiguratelja, prosuđuje se objektivno, bez obzira na krivnju, pri čemu treba reći da prvostupanjski sud pravilno u obrazloženju svoje presude navodi (pozivajući se na propise o sigurnosti prometa na cestama) da vozač mora upravljati vozilom na način da ga može pravovremeno zaustaviti pred svakom zaprekom koju prema konkretnim okolnostima može predvidjeti.

S druge strane, pravilno prvostupanjski sud navodi (a što u suštini ponavlja i tuženik u reviziji) da je pokojni R. K. kritične zgrade postupao nepažljivo i nepropisno, jer se kretao noću po kišnom vremenu i pri slaboj vidljivosti po samoj sredini kolnika. Prema odredbi čl. 99. st. 1. Zakona o sigurnosti prometa na cestama ("Narodne novine" broj 59/96 – pročišćeni tekst), koji je tada bio na snazi, pješak se ne smije kretati ni zadržavati na kolniku. Iznimno, na cesti na kojoj ne postoji nogostup ili druga površina određena, odnosno prikladna za kretanje pješaka, ili na cesti na kojoj postoji nogostup ili druga površina određena, odnosno prikladna za kretanje pješaka kojom se pješaci ne mogu koristiti iz bilo kojeg razloga, pješaci se mogu kretati kolnikom. Ako se pješak kreće kolnikom, on se mora kretati što bliže rubu kolnika, i to vrlo pažljivo i na način kojim ne ometa i ne sprečava promet vozila (čl. 100. cit. Zakona).

Na opisani način pokojni R. K. pridonio je, prema ocjeni ovog suda, za 40% nastanku štete, a ne samo za 20% kako su to ocijenili sudovi nižeg stupnja.⁵⁵

Pješak koji prelazio kolnik na mjestu na kojem ne postoji obilježeni pješački prijelaz iako je mogao vidjeti nailazak teretno vozilo, pridonio je nastanku štete u omjeru od 50%.

U ovom sporu radi naknade štete zbog smrti bračnog druga, koji je smrtno stradao u prometnoj nezgodi kada je na njega kao pješaka naletilo teretno vozilo osiguranika tuženika, u reviziji sporno pravno pitanje je li prednik tužiteljice djelomično (u razmjeru od 50%) pridonio nastanku štete i jesu li sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su, na temelju odredbe iz čl. 177. st. 3. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 7/96, 91/96, 112/99 i 88/01; dalje ZOO), tuženika djelomično (u razmjeru od 50%) oslobodili od odgovornosti. Odlučujući o sporu, sudovi su utvrdili da se sporna prometna nezgoda dogodila danju u naseljenom mjestu; da je prednik tužiteljice, koji je bio u dobi od 88 godina, kretao se pomoću štapa i nosio naočale, kao pješak prelazio kolnik na mjestu na kojem

⁵⁵ VSRH, Rev-157/06-2 od 19. travnja 2006.

ne postoji obilježeni pješački prijelaz; da je isti prije nego je započeo prelaziti kolnik mogao vidjeti da nailazi teretno vozilo, kao i da je vozač tog vozila mogao vidjeti da je pješak stupio na kolnik, te da je kočnjem, pri brzini od 52 km/h kojom se kretao, mogao izbjeći nalet na pješaka. Na temelju tako utvrđenog činjeničnog stanja, sudovi su pravilno ocijenili da se prednik tužiteljice pri prelaženju kolnika ponašao suprotno odredbama iz čl. 104. st. 1. i čl. 106. Zakona o sigurnosti prometa na cestama ("Narodne novine", broj 59/96), a osiguranik tuženika suprotno odredbama čl. 13. st. 1. i čl. 26. st. 1. istog Zakona, te da je prednik tužiteljice, time što je prelazio kolnik na mjestu na kojem ne postoji obilježeni pješački prijelaz iako je mogao vidjeti da nailazi teretno vozilo, pridonio nastanku štete u razmjeru od 50%. Nastavno tome, sudovi su pravilno, na temelju odredbe iz čl. 177. st. 3. ZOO, tuženika djelomično oslobodili od odgovornosti i, na temelju odredbe iz čl. 192. st. 1. ZOO tužiteljici dosudili razmjerno smanjenu naknadu (50% od utvrđene pune naknade)⁵⁶.

Pješak koji nije prije stupanja na pješački prijelaz obratio pažnju na udaljenost i brzinu vozila koja mu se približavaju doprinio je nastanku štete u omjeru od 30%.

Predmet spora je zahtjev tužitelja za naknadu štete koja je proizišla iz štetnog događaja 25. studenoga 1996. u S., kada je tužitelja u trenutku dok je prelazio cestu na pješačkom prijelazu s petogodišnjim dječakom koji je smrtno stradao zahvatio autobus marke "Mercedes" vlasništvo osiguranika tuženika. Na temelju provedenog postupka (nalaza i mišljenja vještaka V. U., kao i kombinirano provedenog vještačenja, iskaza svjedoka M. D. i iskaza vozača B. L.) prvostupanjski sud je utvrdio da se prometna nezgoda dogodila dok su tužitelj tada desetogodišnji dječak i sada pok. M. M. tada petogodišnji dječak otpočinjali pretrčavanje kolnika u smjeru jug – sjever, odnosno s desne na lijevu stranu ceste u pravcu vožnje autobusa na obilježenom pješačkom prijelazu u neposrednoj blizini raskrižja kada ih je autobus zahvatio prednjim dijelom i tužitelj zadobio više tjelesnih ozljeda, te da se autobus osiguranika tuženika kretao brzinom 58 km/h iako je ograničenje brzine od 50 km/h kroz naseljeno mjesto, te da je osiguranik tuženika objektivno mogao uočiti tužitelja u trenutku kada se nalazio na udaljenosti od 1,5 metara od južnog kolnika, a autobus 25 metara od mjesta sraca. Upravo polazeći od navedenih utvrđenja drugostupanjski sud zaključuje da je osiguranik tuženika pretežito odgovoran za nastanak navedene prometne nezgode. Drugostupanjski sud na utvrđeno činjenično stanje pravilno primjenjuje odredbe čl. 13., 26. i 28. ZSCP-a prema kojima je osiguranik tuženika bio dužan brzinu kretanja prilagoditi osobinama i stanju ceste, vidljivosti i preglednosti te atmosferskim i drugim prometnim prilikama tako da vozilo može zaustaviti pred svakom zaprekom posebno prilikom približavanja pješačkom prijelazu ili vozeći kroz naseljeno mjesto, pa je na mogući prijelaz pješaka preko pješačkog prijelaza mogao i morao biti pripreman. Pored toga polazeći od odredbe čl. 105. st. 3. ZSPC i tužitelj je kao pješak prije stupanja na pješački prijelaz bio dužan obratiti pažnju na udaljenost i brzinu vozila koja mu se približavaju, pa je objektivno mogao uočiti nailazak autobusa na 24 odnosno 25 metara, da se nije neoprezno upustio u rizično pretrčavanje kolnika, radi čega je takvim ponašanjem i on doprinio nastanku navedene prometne nezgode. Upravo imajući na umu sve okolnosti koje su dovele do nastanka štetnog događaja, ovaj sud nalazi pravilnom ocjenu drugostupanjskog suda da je tužitelj doprinio nastanku štete u omjeru 30%, a osiguranik tuženika u omjeru 70%. Pri tome je odgovornost osiguranika tuženika veća i zbog toga jer je on upravljao motornim vozilom koje je opasna stvar, pa je morao to činiti s povećanom pozornošću.⁵⁷

⁵⁶ VSRH, Rev-564/06-2 od 2. kolovoza 2006.

⁵⁷ VSRH, Rev-626/06-2 od 4. srpnja 2007.

Pješak koji je pogrešno percipirao brzinu približavanja vozila, odnosno pogrešno procijenio mogućnost prelaska ceste, doprinio je nastanku štete u omjeru 1/3.

U postupku je utvrđeno: - da je M. V., u dobi od devet godina, smrtno stradao kao pješak, prelazeći kolnik od sjevera prema jugu tako da je prošao ispred vozila svjedoka D. U. čije vozilo je bilo zaustavljeno na lijevoj strani prometnice na suprotnom prometnom traku, dok je desni prometni trag bio zatvoren zbog radova, - da je vozilo osiguranice tuženika od mjesta naleta bilo udaljeno oko 95,2 m, a u trenutku započetog prelaženja kolnika od mjesta naleta bilo je udaljeno 18,7 m, tako da je do naleta na pješaka došlo na središnjem dijelu lijevog prometnog traka, - da je u trenutku stupanja pješaka preko središnjice i prelaženja kolnika osiguranica tuženika kočanjem mogla izbjeći nalet pri graničnoj brzini 44,3 km/h, odnosno pri uputnoj brzini od 40 km/h, - da je odustajanjem od prelaženja pješak mogao izbjeći nalet vozila, s obzirom da je vozilo bilo unutar preglednosti pješaka, - da je u trenutku naleta brzina vozila bila oko 50 km/h.

Polazeći od tih utvrđenja sudovi su ocijenili da je osiguranica tuženika propustila brzinu kretanja vozila prilagoditi specifičnom stanju na cesti, da bi mogla pravovremeno reagirati na svaku prepreku koju je mogla očekivati, neovisno što je brzina na mjestu gdje je došlo do naleta na pješaka bila ograničena na 50 km/h, a osiguranica tuženika upravljala vozilom u okviru dopuštene brzine.

Prema čl. 26. ZSPC-a osiguranica tuženika bila je dužna brzinu kretanja vozila prilagoditi konkretnim uvjetima na cesti. Naime, pri upravljanju vozilom osiguranica tuženika upravljajući vozilom morala je imati na umu da se promet odvijao na obje kolničke trake da je na predmetnom mjestu učestalo prelaženje pješaka, da se i prema samim navodima osiguranice tuženika radi o "crnoj točki", da su u pravcu kretanja vozila osiguranice tuženika obavljani građevinski radovi (kao i na suprotnom prometnom traku, pa je desni prometni trak bio zatvoren zbog radova), te da je u neposrednoj blizini benzinska postaja. Sve navedene okolnosti ukazivale su na potrebu povećane opreznosti osiguranice tuženika neovisno o ograničenju brzine (50 km). To zato jer je motorno vozilo u pokretu opasna stvar, a dopuštena brzina odnosi se na prometnu situaciju koja podrazumijeva normalne prometne uvjete koji nisu postojali u vrijeme štetnog događaja. Pravilno sudovi ocjenjuju da upravljanje vozilom u naseljenom – gradskom mjestu, pored zaustavljene kolone vozila na suprotnom prometnom traku na kojem se izvode radovi na kolniku, izvođenju radova na dijelu kolnika u pravcu kretanja osiguranice tuženik i povećana gustoća prometa, upućuje na mogućnost iznenadnog nailaska na prepreku (pješaka) radi čega vozač mora upravljati manjom brzinom od zakonom dopuštene kako bi u konkretnoj situaciji mogao pravodobno zaustaviti vozilo, a i izbjegavati smanjivanje brzine naglim kočenjem. Polazeći od vještačkih nalaza pravilno nižestupanjski sudovi ocjenjuju da je nastradali pješak pogrešno percipirao brzinu približavanja vozila osiguranice tuženika odnosno procijenio mogućnost prelaska ceste. Zbog toga je njegovo ponašanje protivno odredbi čl. 104. st. 1. ZSPC, pa je doprinio nastanku štete u omjeru 1/3, dok je osiguranica tuženika odgovorna za štetu u omjeru 2/3. Ocjenjujući pitanje odštetne odgovornosti sudovi su pravilno zaključili da se odgovornost tuženika odnosno njegovog osiguranika, prosuđuje po objektivnom kriteriju na temelju odredbe čl. 173. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91., 73/91., 3/94., 7/96., 112/99. i 88/01. – dalje: ZOO), te da s obzirom na konkretne okolnosti štetnog događaja postoji doprinos sada pok. pješaka nastanku štete kao razlog za djelomično oslobođenje od odgovornosti, sukladno čl. 177. st. 3. ZOO-a. Stoga su sudovi po ocjeni ovog suda pravilno utvrdili omjer sudgovornosti 2/3 osiguranice tuženika, 1/3 pok. pješaka.⁵⁸

⁵⁸ VSRH, Rev-279/07-2 od 16. svibnja 2007.

Pješak koji se upustio u prelazak ceste brzim hodom na mjestu gdje nije bilo obilježenog pješačkog prijelaza. iako je mogao uočiti nailazak vozila, pridonio je nastanku štete u razmjeru od 10%.

U ovom sporu radi naknade štete zbog smrti sina tužitelja, koji je kao pješak u dobi od devet godina stradao u prometnoj nezgodi od 27. lipnja 1997., u osporenoj presudi, glede osnovanosti osnove tužbenog zahtjeva, pravilno je primijenjeno materijalno pravo kada je o postojanju odgovornosti tuženika i razmjeru te odgovornosti odlučeno primjenom odredbe čl. 173., čl. 174. i čl. 177. st. 3. ZOOa i te su odredbe pravilno primijenjene kada je utvrđeno da je oštećenik (pokojni M. T.) nastanku štete pridonio u razmjeru od 10%. Ocjenjujući osnovanost prigovora podijeljene odgovornosti, drugostupanjski je sud iz okolnosti pod kojima se zbio štetni događaj – da je pokojni M. T. prelazio cestu na pravilan način, brzim hodom, na dijelu ceste gdje ne postoji obilježen pješački prijelaz; da se nesreća dogodila u uvjetima dobre vidljivosti, odmah nakon početka prvog sumraka i da za uočavanje pješaka nije bila potrebna rasvjeta; da vozač, tj. osiguranik tuženika nije poduzeo niti jednu od uobičajenih radnji koje je bio dužan poduzeti, tj. nije prilagodio brzinu kretanja uvjetima vožnje u naselju; da je mogao uočiti pokojnog M. T., te da ga nije upozorio zvučnim signalom, a nakon što je pokojni M. T. počeo prelaziti cestu, nije reagirao kočenjem, niti je pokušao vozilo pomaknuti ulijevo, te da je, s druge strane, pokojni M. T. mogao pravodobno uočiti nailazak vozila, a na što ga je upozorio i brat F., te da je pokušao prijeći kolnik na mjestu gdje ne postoji obilježen pješački prijelaz – pravilno zaključio da pokojni M. T. nastanku štete nije pridonio više od 10%. Ovo posebno, kada se ima u vidu da je oštećeni dijete i da ta okolnost zahtijeva od vozača pojačanu pozornost, a u konkretnom slučaju izostala je i obična pozornost⁵⁹.

Pješak koji je pod utjecajem alkohola (1,56‰) koji prelazio kolnik na mjestu gdje nije obilježeni pješački prijelaz doprinjeo je nastanku štete u omjeru od 30%.

U revizijskoj fazi postupka sporno je između stranaka da li postoje pretpostavke za oslobođenje tuženika od odgovornosti za nastanak štetnog događaja i pričinjenu štetu tužitelju, odnosno da li je doprinos prednika tužitelja kao oštećenog nastanku štete veći od 30% kako su to utvrdili nižestupanjski sudovi. U postupku je utvrđeno: - da je štetni događaj od 24. srpnja 1997., kada je smrtno stradao suprug odnosno otac tužiteljica, prouzročio osiguranik tuženika koji je upravljajući motociklom naletio na pokojnog V. P. koji je od zadobivenih ozljeda umro, - da je osiguranik tuženika štetnog događaja upravljao motociklom nedozvoljenom brzinom od 79,5 km/h, - da je prednik tužiteljica štetnog događaja prelazio kolnik gurajući ručna kolica kao pješak te da je bio pod utjecajem alkohola (1,56‰), - da je osiguranik tuženika mogao izbjeći nalet na prednika tužiteljica da je prilagodio brzinu kretanja dometu vidljivosti oborenih svjetala na motociklu, kao i ograničenju brzine na tom dijelu kolnika.

Nižestupanjski sudovi primijenili su materijalno pravo iz čl. 177. st. 3. ZOO-a i zaključili na temelju navedenih odlučnih činjenica da je osiguranik tuženika odgovoran za nastanak štetnog događaja i pričinjenu štetu predniku tužitelja u omjeru od 70%, a prednik tužiteljica kao oštećeni u omjeru od 30%. Tuženik u reviziji ističe revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava te smatra da su iz utvrđenih činjenica sudovi pogrešno zaključili da bi osiguranik tuženika bio odgovoran za nastanak štetnog događaja i pričinjenu štetu predniku tužitelja u omjeru od 70%. Tuženik smatra da postoje pretpostavke iz čl. 177. st. 2. ZOO odnosno da je šteta nastala isključivom radnjom samog oštećenika koja se nije mogla predvidjeti, izbjeći ili otkloniti. Kod toga se tuženik poziva na činjenicu alkoholiziranosti prednika tužitelja, njegovu stariju dob, da je mogao i morao vidjeti dolazak motocikla obzirom

⁵⁹ VSRH, Rev-903/08-2 od 18. ožujka 2009.

na situaciju na kolniku, da je štetnog događaja prelazio kolnik gurajući kolica natovarena kamenjem i sve to na mjestu gdje nije obilježen pješački prijelaz. Ovaj sud prihvaća zaključak nižestupanjskih sudova u odnosu na utvrđeni doprinos oštećenog nastanku štete od 30%. Takav zaključak proizlazi prvenstveno s obzirom na nalaz i mišljenje vještaka iz kojeg proizlazi da je uzrok nastanka štetnog događaja neprilagođena brzina osiguranika tuženika uvjetima na kolniku. Također je nedvojbeno u postupku utvrđeno da je do naleta na prednika tužitelja došlo čelno a ne okružno, a što bi upućivalo na naglo izlaženje prednika tužiteljica na kolnik. Činjenicu alkoholiziranosti te druge okolnosti nižestupanjski sudovi su pravilno ocijenili kroz utvrđeni omjer doprinosa nastanku štete. U konkretnoj pravnoj stvari radi se o odgovornosti po objektivnom kriteriju gdje tuženik treba dokazati razloge za oslobođenje od odgovornosti iz čl. 177. st. 2. ZOO, a što tuženik nije učinio. Sudovi su stoga pravilno primijenili materijalno pravo kada su primjenom čl. 173. st. 3. ZOO utvrdili obzirom na utvrđene činjenice doprinos oštećenog od 30% nastanku štete.⁶⁰

8. ZAKLJUČAK

U jednu od najranjivijih kategorija sudionika u prometu svrstavaju se **pješaci**. Njihova ranjivost proizlazi iz poznatog prometnog načela: *nema masu, nema brzinu, i nije zaštićen*. **Brzina i masa su temeljni čimbenik rizika stradavanja pješaka u prometu.**

Postoje razne definicije pješaka i njihovih kategorija, ovisno o svrsi samog definiranja ili razvrstavanja. Međutim, sigurno je da **djeca, starije osobe i osobe s invaliditetom predstavljaju društveno najosjetljivije kategorije pješaka**. To potvrđuje i Bilten MUP-a o sigurnosti cestovnog prometa gdje je naznačeno da je u 2008. u RH, s obzirom na dobnu strukturu, najviše poginulih i ozlijeđenih pješaka bilo u kategoriji + 61 godine starosti.

Zaštita pješaka, inkorporirana je od samog početka i u **Hrvatski nacionalni program o sigurnosti cestovnog prometa**, i to kao najugroženija skupina sudionika u prometu koja zahtjeva posebnu skrb.

Činjenica da su pješaci, jedna od najzaštićenijih kategorija sudionika u prometu, nipošto **ne znači da isti svojih sudjelovanjem imaju pravo ponašati se na način da ometaju ili ugrožavaju njegovo sigurno odvijanje**. Na to nas upućuju pravila sadržana u ZSCP.

Kada se govori o pravilima **odgovornosti za štetu** i "zaštiti" pješaka, treba napomenuti da je hrvatski pravni sustav još uvijek koncipiran na onoj vrsti odgovornosti, kod koje se istina ne traži krivnja - **objektivna ili kauzalna odgovornost**, ali to je još **daleko od imopostacija o tzv. apsolutnoj neodgovornosti pješaka kao sudionika u prometu koje su uvele neke od europskih država**. Uz osnovna pravila o odgovornosti za štetu, nadovezuje se i čitav niz drugih pravnih pravila, onih o solidarnoj odgovornosti, o odgovornosti za drugog, o oslobođenju od odgovornosti, o podijeljenoj odgovornosti itd.

Zaštita pješaka predmet je zanimanja i Europske unije. Prema mišljenju autora, **ključni korak u tom pogledu je bila Rezolucija Vijeća Europe od 26. lipnja 2000. o jačanju prometne sigurnosti** kojom se nedvojbeno konstatira da su troškovi prevencije stradavanja pješaku u

⁶⁰ VSRH, Rev-x-151/08-2 od 15. travnja 2009.

prometu minorni u odnosu na troškove koje društvena zajednica snosi zbog posljedica njihova stradavanja. Rezultat jednog takvog "vidovitog" razmišljanja, činjenica je da je **EU na najboljem putu da u 2010. godini dostigne zacrtani cilj od 7/100.000 smrtno stradalih u prometu.**

Za nadati se je da će se i RH u što skorije doba moći "pohvaliti" sa ostvarenjem jednog takvog cilja, osobito kada se govori o društvenoj skupini – pješaci.

Ivica Veselić

**SOLIDARNA ODGOVORNOST OSIGURATELJA
I INTERVENCIJSKI EFEKT**

Solidarna odgovornost osiguratelja i intervencijski efekt

1. UVOD

Do donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, koji je donio Hrvatski sabor na sjednici 14. srpnja 2003. godine (ZID ZPP/03)¹ nije bilo izričite zakonske osnove instituta intervencijskog efekta, posebnog učinka pravomoćne presude prema umješaču donesene u parnici u kojoj je sudjelovao u tom svojstvu.

Novelom iz 2003. godine dodan je članak 208. a ZPP-a koji glasi:

„Umješač ne može u odnosu na stranku kojoj se bio pridružio u prethodnom postupku tvrditi da spor, onako kako je tijekom toga postupka izložen sudu, nije pravilno riješen. Njegov prigovor istaknut u novoj parnici, da je stranka kojoj se bio pridružio pogrešno vodila spor, može biti prihvaćen samo utoliko ukoliko je on s obzirom na stanje spora u vrijeme svoga stupanja u prethodnu parnicu ili izjavama i radnjama te stranke bio spriječen poduzeti radnje koje bi dovele do povoljnijeg ishoda spora, odnosno ako takve radnje, za mogućnost čijega poduzimanja on nije znao, sama stranka nije poduzela namjerno ili iz grube nepažnje.

Odredba stavka 1. ovoga članka na odgovarajući se način primjenjuje i na imenovanog prethodnika (članak 210.) te na treću osobu obaviještenu o parnici (članak 211.).“

Prije ovakve regulacije ovaj je institut svoje uporište nalazio u odredbama njemačkog Zakonika o građanskom postupku iz 1877. godine, te kasnije u odredbama čl. 511. i 515. st. 2. Zakona o obveznim odnosima².

---

* Županijski sud u Zagrebu

* Ivica Veselić, dipl. iur. sudac Županijskog suda u Zagrebu

¹ Zakon o parničnom postupku („Narodne novine“ broj 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 84/08 i 123/08).

² 2. Zakon o obveznim odnosima („Narodne novine“ 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99))

Čl. 511. ZOO- Kupac koji se, ne obavještavajući prodavaoca, upustio u spor s trećim i spor izgubio, može se ipak pozvati na prodavaočevo odgovornost za pravne nedostatke, izuzev ako prodavalac dokaže da je on raspolagao sredstvima da se odbije zahtjev treće osobe.

Čl. 515. st. 2. ZOO-Ali , ako je treća osoba prije isteka toga roka pokrenula spor, a kupac pozvao prodavaoca da se u spor umiješa, pravo kupca se gasi tek istekom šest mjeseci nakon pravomoćno okončanog spora.

2. O POJMU UMJEŠAČA

Treba razlikovati institut tzv. običnog mješanja (čl. 206. ZPP-a), intervencije u parnicu od tzv. glavnog mješanja (čl. 198. ZPP-a), te mješanja u kojem umješač ima položaj jedinstvenog suparničara (čl. 209. ZPP-a).

Obični umješač je treći, dakle pravni subjekt koji može biti nositeljem stranačke sposobnosti, koji nije stranka u parnici niti njezin zastupnik, koji se kao sporedni sudionik, u svoje ime i na temelju vlastita prava uključuje u postupak između drugih osoba (stranaka) pridružujući se onoj od njih u odnosu na koju ima pravni interes da ona u njemu uspije (čl. 206. st. 1. ZPP-a). U stavku 2. članka 206. ZPP-a određeno je da umješač može stupiti u parnicu u tijeku cijelog postupka sve do pravomoćne odluke o tužbenom zahtjevu te u tijeku postupka nastavljenog podnošenjem izvanrednog pravnog lijeka, a da izjavu o stupanju u parnicu umješač može dati na ročištu ili pismenim podneskom (stavak 3. čl. 206. ZPP-a), te da se podnesak umješača dostavlja objema parničnim strankama; a ako je izjava umješača dana na ročištu, prijepis tog dijela zapisnika dostavlja se samo onoj stranci koja je s ročišta izostala (st. 4. čl. 206. ZPP-a).

Zakon o parničnom postupku propisuje da svaka stranka može osporiti umješaču pravo da sudjeluje u postupku i predložiti da se umješač odbije, a sud može i bez izjašnjenja stranaka odbiti sudjelovanje umješača ako utvrdi da ne postoji pravni interes umješača (čl. 207. st. 1. ZPP-a). Nadalje, čl. 208. ZPP-a je propisano kako umješač mora primiti parnicu u onom stanju u kakvu se nalazi u trenutku kad se miješa u parnicu. Umješač se može umiješati u parnicu sve do pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu.

Za potrebe ovog rada nećemo posebno obrazlagati pojam umješača kao jedinstvenog suparničara, budući je umješač kao jedinstveni suparničar u naravi izjednačen sa strankom, a učinak presude, koja se odnosi na institut intervencijskog efekta u pravilu se odnosi na tzv. običnog umješača.

U kontekstu ovog rada treća se osoba miješa u parnicu da bi osigurala eventualni intervencijski efekt presude.

Naime, ako sud prihvati intervencijski efekt presude, prije umješač ne može poricati ni činjeničnu ni pravnu ocjenu iznesenu u pravomoćnoj presudi.

3. UČINAK PRESUDE NA UMJEŠAČA

Intervencijski učinak definira se kao „učinak pravomoćne presude protiv umješača u korist stranke kojoj se pridružio u prijašnjem postupku. Očituje se u tom što je sud u novoj parnici između umješača i te stranke vezan ne samo za izrijeku odluke donesene u ranijoj parnici već i za činjenična i pravna utvrđenja na kojima se temelji. Umješač može otkloniti učinak ako dokaže da je stranka iz grube nepažnje propustila poduzeti radnje koje bi dovele do

povoljnijeg ishoda ranije parnice, odnosno da ga je onemogućila (nepravovremeno obavješćivanje o parnici, opoziv radnji i sl.) u poduzimanju takvih radnji“³.

U teoriji procesnog prava usvojeno je stajalište da je pravomoćna presuda koja je bila donesena u parnici u kojoj je sudjelovao umješač proizvodi prema njemu specifičan procesni intervencijski efekt, odnosno učinak pravomoćne presude protiv (a ne i u korist) umješača⁴.

Naime, intervencijski efekt imat će učinak u novoj parnici. U toj parnici se kao stranke pojavljuju – umješač iz prethodne parnice (u novoj parnici u pravilu tuženik) i stranka iz prethodne parnice kojoj se umješač bio pridružio (u novoj parnici u pravilu tužitelj).

Posebnost je ovog instituta da u toj novoj parnici prije umješač, sada stranka u sporu, pri utvrđivanju svojih prijepornih odnosa sa strankom kojoj se u prethodnoj parnici bio pridružio, neće moći poricati ni činjeničnu ni pravnu ocjenu stvari iznesenu u prethodnoj parnici, kako je to regulirano u gore citiranoj odredbi čl. 208. a st. 1. ZPP-a, po kojima umješač ne može u odnosu na stranku kojoj se bio pridružio u prethodnom postupku tvrditi da spor, onako kako je tijekom toga postupka izložen sudu, nije pravilno riješen, odnosno da njegov prigovor istaknut u novoj parnici da je stranka kojoj se bio pridružio pogrešno vodila spor, može biti prihvaćen samo utoliko ukoliko je on s obzirom na stanje spora u vrijeme svoga stupanja u prethodnu parnicu ili izjavama i radnjama te stranke bio spriječen poduzeti radnje koje bi dovele do povoljnijeg ishoda spora, odnosno ako takve radnje, za mogućnost čijega poduzimanja on nije znao, sama stranka nije poduzela namjerno ili iz grube nepažnje (čl. 208. a st. 2. ZPP-a).

Dakle, da bi se prema prije umješaču, a sada stranci u sporu mogao isticati intervencijski efekt pravomoćne presude, potrebno je da se ispune ove pretpostavke:

1. da je umješaču bilo omogućeno da u prethodnoj parnici poduzima sve radnje pogodne da pomogne stranci kojoj se pridružio i
2. da je ta stranka lojalno vodila parnicu.

Iz navedenog slijedi kako pravomoćna presuda ne djeluje apsolutno prema umješaču.

Naime, intervencijski učinak je relativan utoliko ukoliko ga prije umješač, u novoj parnici može otkloniti dokazujući da je stranka kojoj se bio pridružio „pogrešno vodila spor“, tj. (a) da je sam bio spriječen s obzirom na stanje spora u vrijeme kad je stupio u prethodnu parnicu (npr. zbog nastupjelih prekluzija) ili izjavama i radnjama stranke kojoj se pridružio (npr. priznanjem ili odricanjem od tužbenog zahtjeva, priznanjem činjenica, općenito poricanjem radnji umješača), poduzeti radnje koje bi dovele do povoljnijeg ishoda spora, odnosno (b) da sama stranka, namjerno ili iz grube nepažnje, nije poduzela takve radnje, za mogućnosti poduzimanja kojih on nije znao (exceptio male gesti vel conducti processus)⁵.

Slijedom navedenog može se zaključiti kako bi na umješaču bio teret dokaza da postoje okolnosti koje opravdavaju otklanjanje intervencijskog učinka.

Treba posebno istaknuti kako pravomoćna presuda djeluje prema umješaču (ali niti prema tužitelju) i glede dispozicije sadržane u izreci i u dijelovima obrazloženja suda u kojima su

³ Pravni leksikon Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007.

⁴ Triva, GPPP, 351

⁵ Dika: GPP, 285

utvrđene određene činjenice, te isto tako, i u dijelovima obrazloženja u kojima je sud iznio svoje stavove o bitnim činjenicama, odnosno svoje pravno shvaćanje⁶.

Upravo navedeno je ključan element u novoj parnici u kojoj se na jednoj strani nalaze raniji umješač kao tuženik te raniji tuženik sada kao tužitelj, budući će sud u toj novoj parnici biti vezan ne samo izrekom ranije presude, nego i činjeničnim utvrđenjima o kojima se sud u ranijoj parnici izjasnio u njezinu obrazloženju.

Tek je za istaknuti da učinak intervencijskog efekt djeluje i prema osobi obaviještenoj o parnici bez obzira da li je intervenirala u toj parnici o kojoj je bila obaviještena.

Intervencijski se učinak odnosi na obje stranke, tako da niti jedna stranaka ne može s uspjehom tvrditi drugačije od onoga što je sud utvrdio presudom u prethodnoj parnici.

3. 1. S tim u svezi autor je zamislio i mogući praktični slučaj:

U parnici naknade štete koja je vođena pred Općinskim sudom u S., poslovni broj Pn-111111/06 po tužbi tužitelja A.A. protiv tuženika društva za osiguranje B. d.d., na strani tuženika kao umješač pristupilo je društvo za osiguranje C. d.d.

Osoba A. bila je suputnik u vozilu čiji je osiguranik bio tuženik, dok je vozilo umješača bilo štetnik. Osoba A. potraživala je predmetnom tužbom naknadu neimovinske štete. Nakon što je sud saslušao svjedoke i tužitelja, te nakon provedenog medicinskog vještačenja, sud prvog stupnja djelomično je prihvatio tužbeni zahtjev za iznos od 20.850,00 kuna, a djelomično odbio ostali dio tužbenog zahtjeva za iznos od 6.500,00 kuna, te naložio tuženiku naknaditi tužitelju parnični trošak u iznosu od 9.550,48 kuna. Tužitelj i tuženik, te umješač na strani tuženika podnijeli su žalbe na dio presude u kojem nisu uspjeli. Županijski sud u Z. prihvaća žalbu tužitelja i preinačuje pobijani dio presude suda prvog stupnja na način da prihvaća tužbeni zahtjev u cijelosti, odnosno dosuđuje daljnji iznos neimovinske štete od 5.850,00 kuna, dok odbija žalbu tuženika i umješača na strani tuženika.

Nakon što je isplatio štetu po pravomoćnoj presudi, tuženik pokreće sada kao tužitelj, regresnu parnicu protiv umješača, kao tuženika.

Umješač, sada tuženik, smatra da ga rezultat parnice naknade štete ne veže jer je na miješanje, dok se postupak vodio pred Općinskim sudom u S., pozvan prekasno, budući smatra da je tamo tuženik, a sada tužitelj faktičkim držanjem priznao osnov i visinu neimovinske štete, iako za to nije imao realne osnove. Naime, umješač, sada tuženik, smatra da je tužitelj mogao utjecati na izbor osobe vještaka, jer je vještačenje obavljeno uz vještaka neurologa i po vještaku kirurške struke, a tuženik (prije umješač) smatra da je vještačenje trebalo povjeriti vještaku neurokirurške struke. Također, ne prihvaća nalaz i mišljenje medicinskog vještaka kirurške struke jer da to mišljenje nije izrađeno po pravilima struke, već da je izrađeno pristrano u korist tužitelja. Također, ističe da se sada tužitelj nesavjesno ponašao kao tuženik u prethodnoj parnici jer nije nazočio ročištu na kojem su odbijeni njegovi (umješačevi) prigovori jer su u suprotnosti s radnjama stranke kojoj se pridružio.

---

⁶ Triva-Belajec-Dika, GPPP, 370

Dakle, tuženik, ranije umješač iznosi ozbiljne prigovore, glede dispozicije ovdje tužitelja, lošeg vođenja parnice, te smatra da isto sprječava intervencijski efekt pravomoćne presude u novoj parnici.

Općinski sud u Z. razmotrio je može li se primijeniti institut intervencijskog efekta u konkretnom sporu. Razmatrajući spis Općinskog suda u S, Općinski sud u Z. utvrdio je da je tužitelj B. d.d, kao tuženik u tom sporu, poduzeo sve što je potrebno da tuženik, tamo umješač bude pozvan radi miješanja, i to već prilikom davanja odgovora na tužbu, na način da je umješača pozvao dopisom i dostavio mu tužbu i svoj odgovor na tužbu. Zbog toga je i otklonio prigovor tuženika C. d.d. o nepravovremenom pozivanju radi miješanja. Sud nije prihvatio ni prigovor tuženika da je tužitelj svojom nelojalnom dispozicijom omeo uzimanje u razmatranje njegovih prigovora protiv određenog i provedenog medicinskog vještačenja. Iako je vještak kirurške struke po rješenju suda prvog stupnja imenovan prije nego je tuženik bio obaviješten o pozivu na miješanje, stav je Općinskog suda u Z. da odgovornost za to zakašnjenje ne snosi tužitelj, tamo tuženik. Tuženik je mogao, a to je i učinio, u nastavku postupka prigovarati i izboru osobe vještaka, i njegovoj kompetenciji, i njegovu nalazu i mišljenju. Općinski sud u Z., nakon razmatranja spisa suda Općinskog suda u S. stava je kako ti prigovori nisu osnovani. Sud je, nadalje, zaključio kako su neosnovani prigovori tuženika da mu je tužitelj svojim nedolaskom na ročište na kojem se vještak usmeno očitovao, naškodilo, jer ga ničim nije spriječio da sam ističe sve prigovore na nalaz i mišljenje vještaka medicinske struke. Pače, Općinski sud u Z. je utvrdio da je tuženik prigovarao nalazu i mišljenju i u prvostupanjskom postupku i u žalbenom postupku. Tužitelj (prije tuženik) svojom pasivnošću (nedolaskom na ročište na kojem se vještak očitovao, između ostalih i na pismene primjedbe tuženika sada tužitelja), nije, ni pasivno, odmogao tuženiku (prije umješaču), jer nema dokaza da bi on sam znao za uspješnije prigovore koje nije istaknuo, a koji bi tuženiku bili nepoznati. Zbog toga ni u tome nema elemenata nelojalnosti koji bi ukazivali na osnovanost prigovora male gesti processus, te je na temelju navedenog Općinski sud u Z. je zaključio: „Osnovano se tužitelj u ovom predmetu poslovni broj Pn-222222/10 poziva na intervencijski efekt pravomoćne presude u parničnom predmetu Općinskog suda u S. poslovni broj Pn-111111/06, protiv sada tuženika, a tamo umješača. Neosnovani su prigovori tuženika da je tužitelj loše vodio spor kao tuženik pred Općinskim sudom u S. Stoga, činjenična utvrđenja ostvarena u tom parničnom postupku i pravne ocijene u njemu izražene vezuju ovaj sud u Z. pri odlučivanju u sporu koji je pred njim. To traži načelo pravne sigurnosti.“

Općinski sud u Z. posebno rezimira razloge za taj svoj zaključak, na način da je Općinski sud u S. utvrdio da je u provedenom postupku utvrdio vrstu i karakter ozljeda koje je tužitelj zadobio u štetnom događaju (trajnu ozljedu vratne kralježnice, prijelom tri rebra bez pomaka te psihički stres), stupanj smanjenja životnih aktivnosti tužitelja (10%), intenzitet i trajanje pretrpljenih fizičkih bolova i pretrpljenog straha, te potrebu za tuđom pomoći i njegom.

Iz navedenog, Općinski sud u Z. je utvrdio kako proizlazi da je Općinski sud u S. tijekom prvostupanjskog postupka raspravio sve odlučne okolnosti za presuđenje, pa je na temelju postignutih rezultata, uzimajući ih u ocjenu, valjano utvrdio činjenično stanje kako ga je izložio u razlozima pobijane presude.

Također, iz toga parničnog predmeta proizlazi da je viši sud odbio sve prigovore tuženika i umješača na strani tuženika na nalaz i mišljenje vještaka medicinske struke.

Općinski sud u Z. je utvrdio kako je Županijski sud u Z. smatrao da je na potpuno i pravilno utvrđeno činjenično stanje prvostupanjski sud pogrešno primijenio materijalno pravo dosudivši tužitelju iznos od 7.500,00 kuna s osnova duševnih boli zbog smanjenja životnih aktivnosti, iznos od 7.450,00 kuna s osnova pretrpljenih fizičkih bolova, te iznos od 5.200,00 kuna s osnova pretrpljenog straha, dok je između stranaka neprijeporan osnov i visina štete za potrebu tuđe pomoći i njege u iznosu od 700,00 kuna.

Naime, Županijski sud u Z. je uzimajući u obzir sve kriterije (vrstu i karakter ozljeda, brojnost ozljeda, trajanje i kompliciranost liječenja, brigu za ishod liječenja, te dob tužitelja) iz čl. 200. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99 - dalje ZOO) smatrao da pravična i primjerena novčana naknada za duševne boli zbog smanjenja životnih aktivnosti iznosi 12.000,00 kuna, pa tužitelju po tom osnovu dosuđuje daljnji iznos od 4.500,00 kuna, za pretrpljene fizičke boli iznosi 8.000,00 kuna, pa tužitelju po tom osnovu dosuđuje daljnji iznos od 550,00 kuna; za pretrpljeni strah iznosi 6.000,00 kuna, pa tužitelju po tom osnovu dosuđuje daljnji iznos od 800,00 kuna.

Općinski sud Z. posebno je u svom rezimeu istaknuo stav Županijskog suda u Z. glede visine tužbenog zahtjeva navodeći kako su Orijentacijski kriteriji Vrhovnog suda Republike Hrvatske upravo kao im sam naziv govori orijentacijski, i ne mogu se mehanički (matematički) primjenjivati.

Do navedenih činjeničnih i pravnih zaključaka Općinski sud u S. je došao u postupku u kojem je tada umješaću bilo omogućeno isticati sve prigovore glede osnova i visine obveze, što je ovaj, po ocijeni Općinskog suda u Z. u punoj mjeri i neometano činio. Stoga je stav Općinskog suda u Z. kako nije ovlašten da samostalno i neovisno o rezultatima navedenog parničnog postupka pred Općinskim sudom u S. i Županijskim sudom u Z. ocjenjuje te iste prigovore ovdje tuženika protiv tužitelja. To je i razlog što je Općinski sud u Z. dosudio tužitelju cjelokupno zatraženi iznos od 26.700,00 kuna s osnova glavnog potraživanja, te iznos od 10.550,48 kuna s osnova cjelokupnog parničnog troška.

Dakle, u parnici za naknadu štete:

- tuženik (sad tužitelj u regresnoj parnici) je pravovremeno već prilikom davanja odgovora na tužbu dopisom pozvao umješaća (sada tuženika) na miješanje,
- tuženik je prigovorio nalazu i mišljenju vještaka čime je omogućio da i umješać ističe prigovore na nalaz i mišljenje, što je umješać i činio,
- na ročištu na kojem je vještak obrazlagao svoj nalaz i mišljenje (odgovarajući na prigovore tuženika i umješaća) tuženik nije pristupio, dok je umješać pristupio,
- svojom pasivnošću (nedolaskom na navedeno ročište) tuženik nije onemogućio umješaća da sam poduzima parnične radnje, odnosno postavlja pitanja vještaku, ističe daljnje prigovore, predlaže eventualno novo vještačenje,
- tuženik je podnio žalbu protiv presude, čime je umješaću bilo omogućeno podnošenje žalbe koji je isti i podnio,
- u žalbenom postupku tuženik je i nadalje prigovarao nalazu i mišljenju vještaka, a što je činio i umješać.

Iz navedenog se može zaključiti:

- da je umješaču na strani tuženika, omogućeno da poduzima sve parnične radnje koje su u njegovom interesu,
- da tuženik svojim postupcima nije umješača niti na koji način spriječio u poduzimanju tih radnji,
- da je tuženik lojalno vodio parnicu.

3.2. Na ovom mjestu valja ukazati i na primjer iz sudske prakse u kojem nije prihvaćen institut intervencijskog efekta:

Parnica je vođena pred Općinskim sudom u Koprivnici, poslovni broj P-155/83 radi isplate određenog novčanog iznosa u predmetu tužitelja Osiguravajućeg društva kao regresnog vjerovnika protiv tuženika - fizičke osobe, kao regresnog dužnika, koje se potraživanje temeljilo na odredbi čl. 55. Zakona o osnovama osiguranja imovine i osoba („Službeni list SFRJ“ broj 24/76)⁷.

Tužitelj je u tužbi naveo da je tuženik 17. listopada 1978. godine nepropisnom vožnjom osobnim automobilom prouzročio prometnu nezgodu kojom prilikom je vozač zaprežnih kola zadobio teške tjelesne povrede, a tom prilikom uginula je i njegova kobila upregnuta u zaprežna kola. U toj parnici, sada tuženik, kao štetnik, stupio je kao umješač na strani tuženika, ovdje tužitelja.

Ovoj regresnoj parnici prethodila je parnica za naknadu štete koji je kao tužitelj vodio oštećeni protiv osiguravajućeg društva štetnika, kao tuženika.

Nakon što je sud saslušao svjedoke, izvršio uvid u kazneni spis koji se vodio protiv sada tuženika, u kojem je oglašen krivim u svezi predmetnog štetnog događaja, te u parnični spis naknade štete koji se vodio pred isti sudom u Koprivnici pod brojem P-1045/79, sud je u predmetnom postupku P-155/83 odbio prigovore koje je isticao tuženik (ranije umješač) i to: prigovor podijeljene odgovornosti, prigovor da mu je polica koju je sklopio sa Zajednicom osiguranja Poslovnica u Koprivnici vrijedila prema propisima osiguranja i daljnjih mjesec dana nakon isteka police (dakle u vrijeme štetnog događaja), prigovor o visini isplaćene naknade za vrijednost uginule kobile, te istaknuo prigovor zastare utuženog potraživanja. Sve te prigovore sud je odbio i prihvatio tužbeni zahtjev tužitelja u odnosu na isplaćene troškove vrijednosti kobile, naknadu štete isplaćenu tamo tužitelju za pretrpljene fizičke boli, za pojačane napore u životu i radu, troškove liječničkih pregleda i lijekova, troškove oštećenih zaprežnih kola, trošak ukopa kobile, izgublenu redovnu zaradu, troškove obrade poljoprivrednog zemljišta i za tuđu pomoć. Tužitelj je tek odbijen za potraživanje parničnog troška iz ranijeg predmeta u iznosu od 5.100,00 din jer da u njemu nije uspio. Sud u Koprivnici je obrazložio kako je u ranijoj parnici tuženik nazočio ročištima od 6. svibnja 1980. godine i 6. lipnja 1980. godine, te da je činjenica da mu sud nije dostavio niti prvostupanjsku niti drugostupanjsku presudu. Također, je navedeno, kako je tuženiku (prije umješaču) u prethodnoj parnici jasno stavljeno do znanja da će tamo tuženik postaviti protiv njega regresni zahtjev te da je u njegovom interesu da na njegovoj strani učestvuje u postupku, što da je on objektivno i činio iako nije stavljao nikakve prijedloge. Sud u Koprivnici, također, je smatrao kako je tuženik, tamo umješač, a znajući za

⁷ Rev-1393/84, - PSP 28/89

svoj pravni položaj trebao od suda tražiti da mu se dostave odluke da bi eventualno mogao učestvovati u postupku povodom pravnog lijeka, a kako to nije učinio da posljedice nepoduzimanja tih radnji pada na njega. Konačno, sud je zaključio, kako je bitna posljedica donijete odluke u predmetu P-1045/79 ta što se intervencijski efekt pravomoćnosti tamo donijetih odluka odnosi na tuženika, pa da više nije ovlašten u ovoj regresnoj parnici poricati niti činjeničnu niti pravnu ocjenu u tamo donijetim odlukama prilikom reguliranja odnosa sa tužiteljem u ovoj parnici.

Okružni sud u Bjelovaru je presudom poslovni broj Gž-684/84 od 17. svibnja 1984. godine odbio žalbu tuženika kao neosnovanu, te prihvatio žalbu tužitelja i dosudio mu trošak parničnog postupka od 5.100,00 din. Taj sud je u obrazloženju naveo kako ne smatra bitnim to što je tuženik imao svojstvo umješača u parnici P-1045/79, već da je bitno i odlučno da li je tužitelj isplatio i bio dužan isplatiti štetu koju je tuženik nanio tužitelju u predmetu P-1045/79. Sud drugog stupnja prihvaća utvrđenja prvostupanjskog suda, te odbija žalbu tuženika. Tuženik podnosi reviziju te Vrhovni sud Hrvatske u svojoj odluci poslovnog broja Rev-1393/1984. od 21. ožujka 1985. godine prihvaća reviziju tuženika i ukida obje nižestupanjske presude i predmet vraća prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje zbog pogrešnog procesnog, a i pogrešnog materijalno-pravnog pristupa jer nižestupanjski sudovi nisu u cijelosti raspravili prigovore tuženika.

U ovom prikazu izdvojit ćemo samo dio odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske koji se odnosi na predmetni institut - intervencijski efekt.

Vrhovni sud Republike Hrvatske u svojoj odluci kao prvo smatra, a imajući u vidu značaj prigovora tuženika i u krajnjem ishodu njihov domašaj, da je nužno prethodno odgovoriti na pitanje da li je tuženik u prethodnoj parnici pod poslovni brojem P-1045/79 u kojoj je sudjelovao, imao položaj umješača, a ako je, kojeg su značaja odnosno utjecaja na njega imale presude donesene u toj parnici.

Vrhovni sud Republike Hrvatske utvrdio je da je prvostupanjski sud smatrao da je tuženik bio obični umješač u ranijoj parnici, te da tuženik stoga regresnoj parnici ne može poricati niti činjeničnu niti pravnu ocjenu u toj parnici i donesenim presudama pri reguliranju svojih obveza sa ovdje tužiteljem, kome se pridružio u toj parnici, odnosno da sud prvog stupnja smatra da se intervencijski efekt odnosi na tuženika.

Vrhovni sud Republike Hrvatske nije prihvatio stav suda prvog stupnja, i to sa slijedećim obrazloženjem:

„Međutim, sve i kad se prihvati da je sud ovdje tuženiku u parnici P-1045/79, priznao položaj običnog umješača nema opravdanja zaključku da intervencijski efekt presuda donesenih u toj parnici djeluje prema ovdje tuženiku. Ovo naime, zato jer da bi se prema umješaču mogao isticati taj efekt potrebno je da su ispunjene određene pretpostavke a to je da je umješaču bilo omogućeno da u parnici poduzima sve radnje pogodne da pomogne pobjedi stranke kojoj se pridružio, te da je stranka kojoj se pridružio lojalno vodila parnicu.

Da bi umješaču bilo omogućeno da poduzima sve pogodne procesne radnje u postupku potrebno je da mu se dostavljaju svi pozivi i odluke suda, dakle da ga se uredno obavještava o procesu, što je svakako u skladu s poštivanjem jednom priznatog pravnog interesa umješača da sudjeluje u postupku.

U konkretnom slučaju, a što inače u presudi konstatira i prvostepeni sud, u postupku naknade štete P-1045/79, tuženiku nisu dostavljane presude koje je sud u tom postupku donio, niti je tuženik (ovdje tužitelj) u toj parnici i pored istaknutog prigovora umješača, ovdje tuženika da je šteta proizašla iz štetnog događaja od 17. listopada 1978. bila pokrivena obveznim osiguranjem, uložilo žalbu. Sve to upućuje na zaključak da, nema prema tuženiku intervencijski efekt, presuda donesena u postupku P-1045/79, a to u krajnjem ishodu znači da tuženik u ovoj regresnoj parnici nije onemogućen, odnosno ograničen da ističe sve prigovore za koje smatra da su odlučni za pitanja opravdanosti tužbenog zahtjeva“.

Dakle, iz ovog primjera sudske prakse vidljivo je:

- da umješaču u parnici naknade štete nije dostavljena prvostupanjska presuda,
- da tuženik u toj parnici, na čijoj se strani pridružio umješač, nije podnio žalbu protiv prvostupanjske presude ako je umješač isticao prigovore da je predmetna šteta pokrivena obveznim osiguranjem.

Iz naprijed navedenog može se izvesti zaključak da:

- umješač, nedostavljanjem prvostupanjske presude nije bio obaviješten o ishodu parnice, odnosno nije bio upoznat s činjeničnom i pravnom ocjenom suda iz te presude sve do pokretanja regresne parnice,
- da tuženik nije lojalno vodio parnicu budući nije podnio žalbu protiv prvostupanjske presude, unatoč naprijed spomenutom prigovoru umješača, a koja bi žalba, mogla dovesti do povoljnijeg ishoda spora za umješača,
- da umješač nije mogao podnijeti žalbu protiv prvostupanjske presude jer za nju nije znao.

Sve su to razlozi zbog kojih je umješač, konačno, revizijom uspio u regresnoj parnici u pogledu intervencijskog efekta.

4. PRIMJENA INSTITUTA INTERVENCIJE DE LEGE FERENDA U IZVANSUDSKIM REGRESNIM POTRAŽIVANJIMA OSIGURAVATELJA

U cilju promicanja etičkog postupanja, u skladu s dobrim poslovnim običajima i poslovnim moralom, jačanja profesionalnog odnosa prema strankama te uzajamnog povjerenja i podizanja opće razine poslovanja i kolegijalne suradnje, obvezatno poštujući ekonomska načela i strukovna osiguravateljno-reosiguravateljna i aktuarska pravila, Udruženje osiguravatelja Hrvatske gospodarske komore (to su po Zakonu o gospodarskoj komori – „Narodne novine“ broj 66/91, 73/91; sva društva za osiguranje i reosiguranje sa sjedištem u Republici Hrvatskoj) na svojoj je sjednici 18. listopada 2004. donijelo Kodeks poslovne osiguravateljne i reosiguravateljne etike (dalje Kodeks)⁸.

⁸ Kodeks poslovne osiguravateljne i reosiguravateljne etike, HGK, 2004.

Da ne bi bilo dvojbi oko pojma etike, u jednoj bilješci toga Kodeksa navodi se pojam etike kao: „običaj, navada – ima zadaću ne samo upoznati nas s time što je moral i koje su njegove osnovne komponente, nego i zauzeti kritičko stajalište prema postojećoj moralnoj praksi; zadaća etike nije samo u tome da uputi na sva različita gledanja ljudi, nego i da vrijednosno ocjeni te upozori na prave i istinske vrednote...“

Također, društva za osiguranje, članovi Hrvatskog ureda za osiguranje su na sjednici održanoj 23. listopada 2008. godine sklopili Sporazum o postupanju pri postavljanju i ostvarivanju međusobnih regresnih potraživanja (dalje Sporazum) s ciljem efikasnijeg i ekonomičnijeg ostvarivanja međusobnih regresnih potraživanja⁹.

Možemo li zamisliti da se institut intervencije sui generis ugovori između ugovaratelja i za izvansudsko rješavanje, između ostalih i međusobnih regresnih potraživanja?

U širem značenju intervencija je čin kojim se osoba zbog vlastita pravna interesa tijekom parnice pridružuje jednoj stranci. Fusnota Rječnik hrvatskog jezika, Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Školska knjiga, Zagreb, 2000.

Člankom 3. st. 3. ZPP-a propisano je kako sud neće uvažiti raspolaganja stranaka koja su u suprotnosti s prisilnim propisima i pravilima javnog morala.

Člankom 322. st. 1. ZOO-a reguliran je ništetni ugovor koji glasi:

„Ugovor koji je protivan Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima ili moralu društva ništetan je, osim ako cilj povrijeđenog pravila ne upućuje na neku drugu pravnu posljedicu ili ako zakon u određenom slučaju ne propisuje što drugo.“

Mišljenja sam da institut intervencijskog učinka ne treba imati ekskluzivno pravo samo u sudskim postupcima.

Naime, imajući u vidu odredbu čl. 322. st. 1. ZOO-a, smatram da ne bi bilo ništetno ugovoriti učinak intervencijskog instituta sui generis između poslovno sposobnih stranaka.

O čemu se radi?

U praksi se zapaža nemali broj parnica koje su proizašle zbog međusobnog nepovjerenja i nesuradnje između osiguravatelja.

Osiguravatelji i reosiguravatelji su Kodeksom ugovorili i definirali, između ostalog i načelo uzajamnog povjerenja i zaštite prva te probitka stranke (2.4. Kodeksa), U 2.5. Kodeksa je navedeno kako se sva nesuglasja, nespornosti i različitosti u mišljenjima moraju rješavati razgovorom i međusobnim dogovorom na temelju uzajamnog poštovanja i u skladu s pravilima poslovnog ponašanja.

U 3.2. Kodeksa je navedeno da su u postupku obrade i naknade štete te isplate osigurane svote društva dužna postupati stručno, učinkovito i pravično, izbjegavajući poglavito svako

---

⁹ Sporazum o postupanju pri postavljanju i ostvarivanju međusobnih regresnih potraživanja, HUO, 2008.

odugovlačenje i/ili neisplatu neprijepornog dijela štete, imajući uvijek na umu socijalnu funkciju djelatnosti osiguranja, koja je osobito naglašena u obveznim osiguranjima od odgovornosti.

Posebno je regulirano i poglavlje 3.4.glede pridržavanje zakonskih odredaba i pravila struke.

U glavi IV. „Odnosi između društva“ pod 4.1. ugovoreno je kako se odnosi između društava zasnivaju na uzajamnom poštovanju, povjerenju te poštovanju načela (re)osiguravateljne struke, dobrih poslovnih običaja i poslovnog morala, na dobrobit (re)osiguravateljne djelatnosti, njezina daljnjeg razvitka te ugleda u zemlji i inozemstvu, dok se u 4.2. društva obvezuju na poštovanje i provedbu dogovora koji su postignuti između društava u okviru Udruženja osiguravatelja Hrvatske gospodarske komore i Hrvatskog ureda za osiguranje, dok je u glavi VI. „Nastupanje društava na tržištu i promidžba pod 6.3. „Nedopušteno ponašanje“ pod b) navedeno kako je to „odugovlačenje postupka obrade štete i isplate naknade štete, odbijanje isplate neprijeporno utvrđenog dijela obveze na naknadu štete i/ili pravične naknade odnosno odbijanje isplate osigurane svote pri ispunjavanju obveza koje proizlaze iz ugovora o osiguranju.“

Nadalje, u članku 2. st. 2. Sporazuma navedeno je da je uz regresni zahtjev, Društvo obrađivač dužno priložiti preslik cjelokupne dokumentacije o osnovi i visini štete, te dokaz o izvršenoj isplati, dok je u čl. 3. st. 2. navedeno kako je Društvo u obvezi dužno nesporni dio regresnog zahtjeva podmiriti u roku od 45 dana od dana primitka, bez obzira na uloženi prigovor, te da ukoliko Društvo u obvezi ne podmiri svoju obvezu u roku od 45 dana od dana primitka regresnog zahtjeva, dužno je Društvu obrađivaču platiti i zatezne kamate koje teku od dana izvršene isplate oštećeniku/osiguraniku (čl. 4. st. 1. Sporazuma).

Da li su Kodeks i Sporazum zaživjeli u očekivanom opsegu između društava koja su ih potpisala?

Treba li za uvođenje reda u međusobne odnose između osiguravatelja i reosiguravatelja čekati inicijativu zakonodavca ili moguće ulazak u Europsku zajednicu koja će nam nametnuti svoja rješenja, moguće i mimo volje većine osiguravatelja i reosiguravatelja?

Treba li čekati da sudska praksa dađe konačan sud o različitim prijedporima, između ostalog i o regresnim potraživanjima, i da li je to izgledno u skorije vrijeme?

Naravno da nemam pretenziju u ovom radu odgovoriti na ta pitanja niti ponuditi odgovore, ali možda jedno nesvakidašnje razmišljanje koje bi se kao institut sui generis mogao ugovoriti između osiguratelja i reosiguratelja, barem za neke međusobne prijeopre.

Da li bi se osiguratelji mogli dogovoriti, što se tiče imovinskih i neimovinskih šteta do visine od npr. 10.000,00 kuna (što je sada u sudskom postupku spor male vrijednosti), oko međusobne suradnje, primjerice - obavještavanja mogućeg regresnog dužnika o svim radnjama tijekom postupka obrade štete, mogućnosti sudjelovanja zajedničkih vještaka na procjeni kako imovinske tako i neimovinske štete, te svih drugih radnji vezanih uz obradu štete, i takav dogovor pretočiti u potpisani ugovor koji će imati intervencijski učinak sui generis i u mogućem sudskom postupku.

Da li se u ovim turbulentnim vremenima trebamo vratiti iskonu - „riječi“, savjesnosti i poštenju u poslovanju, što će u konačnici prepoznati i primatelji usluga - ugovaratelj osiguranja, osiguranik, oštećena osoba, kao i davatelj osiguranja - odgovorni osiguratelj ili osiguravatelj kod kojeg je oštećena osoba sklopila ugovor o osiguranju od automobilske odgovornosti?

UMJESTO ZAKLJUČKA

Institut intervencijskog efekt je prvo prepoznala sudska praksa, da bi zakonodavac Novelom iz 2003. godine taj institut normirao u procesnom smislu.

Koliko je taj institut značajan, poglavito za osiguravatelje, razvidno je iz njegovog učinka koji se u novoj parnici primjenjuje na umješača iz prethodne parnice, u pravilu tuženika. Osiguravatelji su prepoznali važnost toga instituta i njegove posljedice te su se čl. 7. st. 2. Sporazuma o postupanju pri postavljanju i ostvarivanju međusobnih regresnih potraživanja od 23. listopada 2008. godine sporazumjeli da Društvo obrađivač obavijesti o parnici Društvo u obvezi.

U ovom sam radu pokušao obraditi dva slučaja, zbog praktične primjene ovog instituta intervencijskog efekta, kako bi skrenuo pozornost na ovaj institut koji se do sada nije često viđao u praksi, a koji bi zbog svoga značaja mogao biti, u skorijoj budućnosti, svakodnevnica sudskih, a moguće i izvansudskih postupaka.

Popis literature i propisa:

- Zakon o obveznim odnosima, Novi informator, 2006
- Triva, Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 1983.
- Triva-Belajec-Dika, Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 1986.
- Mihajlo Dika, Građansko parnično pravo, IV. knjiga, Narodne novine d.d, Zagreb, srpanj 2008.
- Ivica Crnić, Zakon o obveznim odnosima, napomene komentari, sudska praksa i prilozi, Organizator, 2006.
- Ivica Crnić i Ante Ilić, Osiguranje i naknada štete u saobraćaju, Informator, 1985.
- Vilim Gorenc i dr., Komentar Zakona o obveznim odnosima, RRIF, listopad 2005.
- Pravni leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007.
- Rječnik hrvatskog jezika, Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Školska knjiga, Zagreb, 2000.
- Kodeks poslovne osiguravateljne i reosiguravateljne etike, Hrvatska gospodarska komora, 2004.
- Sporazum o postupanju pri postavljanju i ostvarivanju međusobnih regresnih potraživanja, Hrvatski ured za osiguranje, 2008.

